

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KATILIMCI ‘ARA MEKÂN’ MÜDAHALELERİNİN KENT VE
İNSAN ETKİLEŞİMİ ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMASI**

FATMA ZEYNEP KIZILTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ C. SANEM ERSİNE MASATLIOĞLU

NİSAN 2024

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KATILIMCI ‘ARA MEKÂN’ MÜDAHALELERİNİN
KENT VE İNSAN ETKİLEŞİMİ ÇERÇEVESİNDE ELE
ALINMASI

FATMA ZEYNEP KIZILTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ C. SANEM ERSİNE MASATLIOĞLU

NİSAN 2024

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL

PARTICIPATORY 'IN-BETWEEN SPACE'
INTERVENTIONS IN THE CONTEXT OF URBAN AND
HUMAN INTERACTION

FATMA ZEYNEP KIZILTAŞ

A THESIS OF MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

ADVISOR: DR. ÖĞR. ÜYESİ C. SANEM ERSİNE MASATLIOĞLU

APRİL 2024

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 30/01/2024 tarih ve 2024/09 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 26/04/2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Fatma Zeynep KIZILTAŞ' ın tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi C. Sanem ERSİNE MASATLIOĞLU

ÜYE

: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TARÇIN TURGAY

ÜYE

: Dr. Öğr. Üyesi Esra AKBALIK

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Kent geçmişten bu yana farklı süreçler geçirerek anlamı ve varlıksal nitelikleri dönüşen bir oluşturmaktadır. Kentsel mekân da benzer dönüşümlerle sürekli değişmekte, çeşitli yöntemlerle üretilmekte ve tüketilmektedir. Teknolojik gelişmelerin hızı, küreselleşme ve kapitalleşme sistemleri kentsel mekândaki yaşam biçimleriyle birlikte fiziki yapısını da etkilemektedir. Günümüzde kentsel mekânın kentleşme hızı artışı karşısında tanımsız ve kullanılamayan boşlukların ortaya çıkması veya sosyo-ekonomik ayrışmayla birlikte sınırları belli kendi içinde bölümlemelerle parçalanması kentin bütünsel dinamiklerini ve kamusal yaşamı zayıflatmaktadır. Bu sorunsal üzerinden yola çıkan tez çalışması temelde iki yönlü bir yaklaşımla problemi mekânsal bağlamda kentsel mekân; tasarım yöntemi bağlamında ise kentsel tasarım disiplini üzerinden ele almaktadır. Kentsel mekânın kapsamı gündelik yaşam ve ölçeğine en yakın mekânsallık niteliklerini taşıyan, fiziksel bileşenlerin veya yapıların birbirleriyle kurdukları, biçimsel ve sosyal ilişkilerle oluşan ara mekânlar olarak; kentsel tasarım çerçevesi ise geleneksel planlama anlayışlarından farklılaşan 2000'ler sonrasında gelişen, yeni bakış açıları taşıyan 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımları olarak belirlenmiştir. Tez çalışması belirlenen kapsam üzerinden kent insan etkileşimini artıracak ve kamusal yaşamın dinamiklerini yenileyecek önerilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda kentsel mekân, kentsel deneyim ve kamusal kavramları literatürle birlikte irdelendikten sonra 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının taşıdığı niteliklerle ilişkilendirilerek sorunsalın araştırılabileceği örnekler belirlenmiştir. Örnekler hem kentsel mekândaki ara mekân olma durumu üzerinden hem de aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarını barındıran pratiklerle üretilmiş olmaları üzerinden belirlenmiş ve irdelenmiştir. 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarından en geniş uygulama alanı olan ve mekânsal karşılığı bulunan kentsel akupunktur, taktiksel şehircilik ve kentsel kuryasyona odaklanılmıştır. Yöntemin örneklemini oluşturan ara mekânlar da biçimsel ve uzamsal niteliklerine göre yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim şeklinde dört alt kavram üzerinden sınıflandırılarak mekânın fiziksel yapısı ile ilgili parametrelere referans vermektedir. Bununla birlikte kamusal yaşam üzerinden üretilen farklı parametreler de analizlerde kullanılmıştır. 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının taşıdığı katılımcılığı destekleme, düşük bütçeli ve hızlı uygulanan çözümler üretme, ihtiyaçları okuyarak gerçekçi ve yaşam ölçeğine duyarlı olma nitelikleri kentsel mekân ve insan etkileşimini geliştirici yönde etkileyecek mekân kurgularına katkı sağlamaktadır. Örnek incelemesi sonucunda yeni tasarım yaklaşımlarıyla tasarlanan ara mekânlarda mekânın potansiyellerini öne çıkaran ve kamusal yaşamı geliştiren önerilere ulaşılacağı ortaya konmaktadır. Analizler sonucunda çıkan verilere göre kentsel müdahalelerin sürdürülebilirliği ve etki gücünün, kentsel mekânın uzamsal yapısıyla birlikte sosyal yapısının geliştirilmesi ve kentli aktörlerin katılımcılığıyla mümkün olabileceği ortaya çıkmıştır. Kamusal yaşamı yeniden kuran keşifler üzerinden ulaşılan kılavuz taslağı niteliğindeki önerilerle tasarlanan kentsel mekânlar, insanın kentteki eylemlerini desteklediği; kamusal yaşamın erişilebilirlik, katılımcılık ve temsiliyet niteliklerini gerçekleştirdiği ve geliştirdiği ölçüde kentin yaşanabilirliğini arttıracak potansiyelleri yaratacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ara Mekân, Kamusal Mekân, Kent İnsan Etkileşimi, Kentsel

Tasarım, Katılımcı Tasarım

ABSTRACT

The city has been transformed in meaning and existential qualities through different processes since the past. Urban space is constantly changing through similar transformations and is produced and consumed through various methods. The speed of technological developments, globalization, and capitalization systems affect the physical structure as well as the lifestyles in urban space. Today, the emergence of undefined and unusable gaps in the face of the increase in the rate of urbanization of urban space, or the fragmentation of urban space with certain boundaries due to socio-economic segregation, weakens the holistic dynamics of the city and public life. Based on this problem, the thesis addresses the problem with a two-pronged approach through urban space in the spatial context and urban design discipline in the context of design methodology. The scope of urban space is defined as the intermediate spaces that have spatial qualities closest to daily life and scale, formed by the formal and social relations that physical components or structures establish with each other; the urban design framework is determined as the 21st-century bottom-up urban design approaches that have developed after the 2000s and carry new perspectives that differ from traditional planning approaches. The thesis aims to reach proposals that will increase human-urban interaction and renew the dynamics of publicness through the determined scope. In line with this purpose, the concepts of urban space, urban experience, and publicness are examined together with the literature, and examples, where the problem investigated about the qualities of 21st-century bottom-up urban design approaches, are identified. The examples were identified and analyzed both through their status as intermediate spaces in urban space and through the fact that they were produced with practices that incorporate bottom-up urban design approaches. Among 21st-century bottom-up urban design approaches, urban acupuncture, tactical urbanism, and urban curation were focused on. The interstitial spaces, which constitute the sample of the method, are classified according to their formal and spatial qualities through four sub-concepts: horizontal interstitial plane, vertical interstitial plane, linear interstitial volume, and central interstitial volume, and refer to parameters related to the physical structure of the space. Different parameters produced through publicity were also used in the analysis. 21st-century bottom-up urban design approaches, which support participation, produce low-budget and fast-implemented solutions, and are realistic and sensitive to the scale of life by reading the needs, contribute to space constructions that will improve urban space and human interaction. As a result of the case study, it is revealed that in the intermediate spaces designed with new design approaches, suggestions that emphasize the potential of the space and improve public life can be achieved. According to the data obtained as a result of the analysis, it has been revealed that the sustainability and impact of urban interventions can be possible through the development of the social structure of the urban space together with its spatial structure and the participation of urban actors. The urban spaces designed with the suggestions in the form of guideline drafts based on the discoveries that reconstruct publicness will create potentials that will increase the livability of the city to the extent that they support people's actions in the city and realize and improve the accessibility, participation, and representation qualities of publicity.

Key Words: Intermediate Space, Public Space, Urban Human Interaction, Urban Design, Participatory Design

TEŞEKKÜR

Tez sürecimde ilgi ve anlayışıyla birlikte desteğini, güvenini ve yardımlarını hiç esirgemeyen, akademik tecrübesi ile tezin her aşamasına katkı veren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sanem ERSİNE MASATLIOĞLU'na,

Tez jürime katılarak değerli görüşleri ve katkılarıyla tez çalışmamı geliştirmeme destek olan Dr. Öğr. Üyesi Esra AKBALIK ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TARÇIN TURGAY'a,

Tez sürecim boyunca maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan aileme, arkadaşlarıma, çalışma arkadaşlarıma ve hocalarıma,

Yüksek lisans eğitimimde aldığım derslerle ufkumu açan değerli Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık bölümü hocalarıma,

Yüksek lisans sürecimde TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) 2211-Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında aldığım destek için TÜBİTAK kurumuna,

Lisans eğitimimdeki emekleri için Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık hocalarıma, yüksek lisansa başlamamda destekçim olan değerli Asu BEŞGEN ve Demet YILMAZ YILDIRIM'a

Tüm eğitim hayatım boyunca bana güvenen, elini omzumdan çekmeyen değerli öğretmenlerime,

Mimarlık lisans eğitimimin başından yüksek lisans eğitimime kadar ve halen yanımda olan, desteklerini hiç esirgemeyen ve benzer süreçlerde birlikte yol almaktan son derece mutlu olduğum, yol arkadaşım Furkan MUTLU'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı, Katkısı ve İçeriği	2
2. KENTSEL ARA MEKÂNLARIN KEŞFİ	6
2.1. Kent ve Kentsel Mekân	6
2.1.1. Kent	6
2.1.2. Kentsel Mekân	8
2.1.3. Kentin Tanımsız Mekânları	11
2.1.4. Kentin Ara mekânları	15
2.2. Kamusal ve Kamusal Mekân	22
2.2.1. Kamusallığın Dönüşümü	24
2.2.2. Kamusallığın Sınırları	25
2.2.2.1. Erişilebilirlik	27
2.2.2.2. Katılım	29
2.2.2.3. Temsilîyet	31
2.3. Kentsel Deneyim	34
2.3.1. Kentsel Deneyimin Açılımları	35
2.3.1.1. Mekânsal Oluşlar	35
2.3.1.2. Ritimler	37
2.3.1.3. Özneler	37
2.3.1.4. Zamansal ve Mekânsal Aralıklar	38
2.3.2. Gündelik Yaşam Pratikleri	39
3. 21. YY. AŞAĞIDAN YUKARI KENTSEL TASARIM YAKLAŞIMLARININ KEŞFİ	41
3.1. Aşağıdan Yukarı Kentsel Tasarım Yaklaşımları	41
3.1.1. Taktiksel Şehircilik	46
3.1.2. Kentsel Akupunktur	53
3.1.3. Kentsel Kürasyon	56
3.1.4. Üç Yaklaşımın Değerlendirilmesi	58
4. ETKİLEŞİMİN ARA MEKÂN ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN KEŞFİ	61
4.1. Örnek Analizi	62
4.1.1. Me Muevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi	65
4.1.2. Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi	71

4.1.3. Zümrütevler Meydanı Ara Uygulama Projesi	75
4.1.4. Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi	84
4.1.5. Sant Antoni Superblock Projesi	90
4.1.6. Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi	98
4.1.7. Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi	104
4.1.8. Boğada Projesi	109
4.1.9. Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi	115
4.1.10. Estonoesunsolar- S. Agustin ve Coso Uygulamaları	123
4.1.11. Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi	131
4.1.12. Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım ve Bienal Yenilemesi	137
4.2. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışılması	143
5. SONUÇLAR	154
KAYNAKLAR	161
ÖZGEÇMİŞ	169
TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR	170
EKLER	171

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DVBIA	:	Downtown Vancouver Business Improvement Association (Downtown Vancouver İş Geliştirme Alanı)
GDCI	:	Global Designing Cities Initiative (Küresel Şehirleri Tasarlama Girişimi)
MARUF	:	Marmara Urban Forum (Marmara Kent Forumu)
MBB	:	Marmara Belediyeler Birliği
SLOAP	:	Space Left Over Planning (Planlamadan artakalan mekân)
SPC	:	Street Plan Colloborative
Vb.	:	Ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1	Villagomez'in biçimsel artık mekân sınıflandırması. 18
Şekil 2.2	Mekânı tanımlayan yatay düzlemler sınıflandırması. 19
Şekil 2.3	Mekânı tanımlayan düşey düzlemler sınıflandırması. 20
Şekil 2.4	Ortak mekânların biçimsel nitelikleri 21
Şekil 2.5	Ara mekânların oluşma senaryosu ve biçimsel ilişkileri 22
Şekil 2.6	Üç farklı kültürde sınır ve bölgelemeye yaklaşım. 27
Şekil 2.7	Boş cephelerin biyometrik analizi. 32
Şekil 2.8	Resimli cephelerin biyometrik analizi 33
Şekil 2.9	Kamusallığı oluşturan niteliklerin kavramsal ifadesi. 34
Şekil 3.1	Taktiksel şehircilikte yüzey, kentsel donatı ve peyzaj elemanı 49
	uygulama örnekleri.
Şekil 3.2	MDT program logosu ve projelerin tanıtım görselleri. 50
Şekil 3.3	Plaza 98 uygulamasının öncesi ve sonrası. 50
Şekil 3.4	Taste of Avenue 3 uygulamasında caddenin dönüşümü. 51
Şekil 3.5	BTtactic taktik şehircilik uygulaması, Florida, 2021. 52
Şekil 3.6	Broad Street Yaya Plazaları ve Bisiklet Yolu. 53
Şekil 3.7	El Carme renovasyon projesi, İspanya, 2002-2009. 54
Şekil 3.8	Monokrom kent bahçelerinin tasarımı ve kente dağılımı. 56
Şekil 3.9	Staalmanpark tasarım süreci, sunum ve uygulama sonrası. 57
Şekil 4.1	Ara mekânların oluşma senaryosu ve biçimsel ilişkileri. 61
Şekil 4.2	Projelerin katılımcı süreçlerinden örnekler. 66
Şekil 4.3	Sırasıyla Suba, Kennedy, Teusaquillo mahallelerindeki 66
	dönüşümün öncesi ve sonrası.
Şekil 4.4	Suba uygulamasının renklerinin yüzeysel etkileri ve mekânın 68
	gündüz ve gece kullanımları.
Şekil 4.5	Suba uygulamasının kronolojik açıdan dönüşümü. 69
Şekil 4.6	Suba uygulamasının kentsel doku ile kurduğu ilişkinin 2023 70
	yılına ait görünümü.
Şekil 4.7	Coxe Caddesi yüzey uygulamaları ve asfalt resmi. 72
Şekil 4.8	Coxe Caddesi'nin proje öncesi ve sonrası görünümleri. 73
Şekil 4.9	Coxe Caddesi'nin zaman içindeki dönüşümü. 74
Şekil 4.10	Caddenin 2023 yılına ait kentsel doku ile ilişkisi. 75
Şekil 4.11	Mahalle ölçeğinde toplanan veri haritaları. 76
Şekil 4.12	Tasarımdaki güvenli dönüş açıları, kaldırım genişletmeleri, yaya 77
	geçitleri ve kaldırım taşlarıyla sınırlanmış yaya alanları.
Şekil 4.13	Temizlik, boyama, ağaç ekimi, donatı yerleşimi aşamalarından 79
	oluşan uygulama haftasına dair görseller.
Şekil 4.14	Çocukların alanı kullanma biçimleri. 80
Şekil 4.15	Uygulamanın öncesi ve sonrasında alanın görünümü. 81
Şekil 4.16	Alanın zaman içindeki dönüşümü (A Yönü). 82
Şekil 4.17	Alanın zaman içindeki dönüşümü (B Yönü). 83
Şekil 4.18	Uygulamanın mahallenin kentsel dokusuna etkisi. 84
Şekil 4.19	Uygulamanın Maltepe Marmaray İstasyonu, Ataköseoğlu 85
	İlkokulu ile kurduğu ilişki ve planlanan tasarımı.

Şekil 4.20	Onurlu Caddesi'nde yapılan oyun ve yürüyüş alanları.	86
Şekil 4.21	Uygulamaya dair bilgilendirici duyuru afişleri.	86
Şekil 4.22	Uygulamadan geri bildirim alınması için asılan afişler.	87
Şekil 4.23	Uygulamanın öncesi ve sonrası görünümleri.	87
Şekil 4.24	Yalı meydanının zaman içindeki dönüşümü.	88
Şekil 4.25	Onurlu Caddesi'nin güncel durumuna ait 2023 yılı görselleri.	89
Şekil 4.26	Uygulamanın çevredeki kentsel dokuya etkisi.	89
Şekil 4.27	Kentsel Hareketlilik Planı'na göre planlanan süper blok kurguları ve gelişimi.	91
Şekil 4.28	Sant Antoni uygulamasının modüler tasarım dili.	92
Şekil 4.29	Uygulama sonrasında mekânın kullanımı.	92
Şekil 4.30	Mekânın kullanımına dair kullanıcı görselleri	93
Şekil 4.31	Uygulamanın Sant Antoni bölgesi kentsel dokusuna etkisi ve orta alanların ilişkileri.	94
Şekil 4.32	Uygulamanın öncesi-sonrası görünümleri ve zamanla değişimi (A açısı).	95
Şekil 4.33	Uygulamanın öncesi-sonrası görünümleri ve zamanla değişimi (B açısı).	96
Şekil 4.34	Uygulamanın öncesi-sonrası görünümleri ve zamanla değişimi (C açısı).	97
Şekil 4.35	Uygulamanın öncesi-sonrası görünümleri ve zamanla değişimi (D açısı).	97
Şekil 4.36	Alley- Oop'un işlevsel ve fiziksel nitelikleri ile çevreyle kurduğu kontrast ilişki.	99
Şekil 4.37	Alley Oop uygulamasının öncesi-sonrası görünümleri ve ön ve arka caddeden açılarla zaman içindeki değişimi.	100
Şekil 4.38	Alley Oop uygulaması sonrası düzenlenen etkinlikler.	101
Şekil 4.39	Alley Oop uygulamasının mevcut görünümü.	101
Şekil 4.40	"More Awesome Now" etiketinin projedeki görünümü.	102
Şekil 4.41	Alley- Oop'un sosyal medya üzerindeki yansımaları.	102
Şekil 4.42	Alley Oop uygulamasının kentsel dokuyla kurduğu ilişki.	103
Şekil 4.43	Uygulamanın yapılı çevredeki birleştirici ilişkileri.	104
Şekil 4.44	Müdahalenin yenileme, düzeltme ve geçici inşa aşamaları.	105
Şekil 4.45	Ritmik tüp gövdesinin oluşturduğu mekânsallıklar.	105
Şekil 4.46	Caddenin lineer işlev ve biçim kurgusu.	106
Şekil 4.47	Kullanıcı işletmelerin kişiselleştirebileceği alanlar.	107
Şekil 4.48	Caddenin uygulama öncesi ve sonrası görünümleri.	108
Şekil 4.49	Caddenin kentsel dokuda çevreyle ilişkisi.	109
Şekil 4.50	Uygulamanın müdahale sonrası çevresel ilişkilerini gösteren şematik anlatım.	110
Şekil 4.51	Boğada uygulama süreci aşamalarına dair fotoğraflar.	111
Şekil 4.52	Projedeki yüzeysel uygulama ve mobilyalar.	112
Şekil 4.53	Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (A Açısı).	113
Şekil 4.54	Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (B Açısı).	114
Şekil 4.55	Uygulamanın kentsel dokuda çevreyle ilişkisi.	115
Şekil 4.56	Uygulamanın öncesi ve sonrası alanın görünümü.	116
Şekil 4.57	Üretim aşaması ve atölyelerden fotoğraflar.	117
Şekil 4.58	Mekânın kullanımına dair fotoğraflar.	118
Şekil 4.59	İkinci projenin ilk aşamasında üretilen mekân görünümü.	119

Şekil 4.60	İkinci projenin ikinci aşamasında beş kolektif tarafından üretilen mekânlar.	120
Şekil 4.61	Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (A Açısı).	121
Şekil 4.62	Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (B Açısı).	122
Şekil 4.63	Uygulamanın 2022 yılına ait kentsel dokuya etkisi.	122
Şekil 4.64	Program kapsamında uygulamaların kente dağılımı.	125
Şekil 4.65	Projelerin işlev ve mekân organizasyon örnekleri.	126
Şekil 4.66	Müdahalelerin parseller üzerindeki etkilerinden örnekler.	127
Şekil 4.67	S. Augustine ve Coso uygulamalarının şematik gösterimi.	128
Şekil 4.68	(Üstte) S. Augustine ve (altta) Coso uygulamalarının zaman içindeki dönüşümü.	129
Şekil 4.69	(Üstte) S. Augustine ve Coso uygulamalarının ayrı, (altta) iki uygulamanın birlikte kentsel doku ile kurdukları ilişki.	130
Şekil 4.70	Proje alanının kentteki yapısal çevre ile ilişkisi.	132
Şekil 4.71	Yapılan altı müdahalenin alandaki akışı ve ilişkileri.	132
Şekil 4.72	Longjin Nehri düzenlemeleri (solda) ve Longjin Su Köşkü (sağda).	133
Şekil 4.73	Kamu sahnesinin iç ve dış görünüşleri.	134
Şekil 4.74	Cephe ve seyir terası müdahaleleri.	134
Şekil 4.75	Time Drift (Zaman Kayması) kentsel alana özgü sergiye dair görseller.	137
Şekil 4.76	Shajing Caddesi boyunca devam eden uygulamaların çevre yapılarla ilişkisi ve kent dokusuna etkisi.	136
Şekil 4.77	Nantou Antik kenti yenilemesi ve bienal organizasyonunun kentsel dokudaki rota etkisi.	138
Şekil 4.78	Fabrika alanının sergi, alışveriş ve toplanma işlevleriyle dönüşümü.	139
Şekil 4.79	Çapraz sokak meydanının uygulama öncesi ve sonrası.	140
Şekil 4.80	Badeo meydanının dönüşümü ve kullanımı.	141
Şekil 4.81	Nantou bölgesi kentsel yenileme ve bienal uygulamalarının çevre yapılarla ilişkisi ve kent dokusuna etkisi.	142
Şekil 5.1	Üretilen kılavuz önerilerin şematik ifadesi.	159

TABLÖLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1	Tanımsız mekânların literatürdeki farklı kavramsallaştırmaları. 12
Tablo 2.2	Ara mekânların literatürdeki çeşitli tanım ve ifadeleri 18
Tablo 2.3	Mekânsal pratikler ağı. 36
Tablo 3.1	Kentsel tasarım yaklaşımlarının tarihsel dönemlerle ele alınması. 42
Tablo 3.2	Yaklaşımların belli başlıklarda karşılaştırılması. 60
Tablo 4.1	Seçilen örneklerin seçilme kriterleri ve künyeleri. 63
Tablo 4.2	Yaklaşımların belli başlıklarda karşılaştırılması (tekrar). 144
Tablo 4.3	Ara mekân nitelikleri yaklaşımların projelerde bulunma oranları. 144
Tablo 4.4	Tasarım yaklaşımı, mekânın üretimine katılım seviyesi ve aktör sayısı arasındaki ilişkiler. 146
Tablo 4.5	Tasarım yaklaşımı, üretim sonrasında mekâna katılım seviyesi ve işlev sayısı arasındaki ilişkiler. 147
Tablo 4.6	Projelerin kamusal nitelikleri arasındaki ilişkiler. 148
Tablo 4.7	Projelerin kamusal niteliklerinin ara mekân ve kentsel tasarım yaklaşımlarıyla kurduğu bütünsel ilişkiler. 150
Tablo 4.8	Projelerin kazanımlarının özeti. 152

1. GİRİŞ

İnsanların kentsel mekândaki varlığı fiziksel olarak eylemlerden ve hareketlerden meydana gelirken kenti oluşturan yapıların varlığıyla; yüzeyleri, boşlukları, biçimsel ve işlevsel niteliklerinden etkilenmekte ve onları da etkilemektedir. Dolayısıyla insan kentle sosyal, psikolojik, kültürel süreçlerin yanında aslen fiziksel olarak sürekli etkileşim halindedir. Kentin geçirdiği dönüşümlerle geldiği noktada hem yapıların nitelikleri hem de yaşam tarzındaki değişimlerle birlikte kentsel mekânla kurulan ilişkinin genel anlamda iletişimsiz ve tek taraflı hale geldiği görülmektedir. Bu değişim sosyal ve ekonomik yapının hızlı dönüşümler geçirmesi ve kentsel mekânın fiziksel yapısını da benzer hızda dönüştürmesi sebebiyle gerçekleşmektedir. Dönüşümün hızı her yerde aynı olmamakla birlikte aynı sonuçları da vermemekte; kentte birbiriyle ilişkilenerken gelişmek yerine birbirinden kopuk parçalar olarak farklılaşan bölümler oluşmaya başlamaktadır. Devam eden süreçle birlikte zaman içerisinde çevresiyle söyleşmeye çok da niyetli olmayan, daha işleve odaklı, mesajı olmayan kentsel yüzlerle, âtıl ve kayıp boşluklarla karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmalarda kente dair üretilen anlamlar kayıp boşluklarda yok olup gitmekte, kamusal yaşamın kurucu dinamiklerinin azalmasına sebep olmaktadır. Parçalanan kentsel yapıda kayıp ve tanımsız mekânların gündelik yaşama ve kamusal paylaşıma yeniden müdahil olması nasıl mümkün olabilir? Kentle kurulan etkileşimin artması için, kentsel mekânın mekânsal niteliklerinin potansiyelleri keşfedilebilir mi? Kentsel mekânın gelişim potansiyelleri hangi biçimsel niteliklerle ortaya çıkmaktadır? Bu sorular insanın kentle kurduğu etkileşimin ve kamusal yaşamın iyileşmesi için yapılan araştırmayı, kentsel mekânın taşıdığı fiziksel ve sosyal nitelikleri mekânsallığın nasıl kurulduğu, hangi yaklaşımlarla ve ilkelerle oluştuğu gibi konular üzerinden irdelemeye yöneltmektedir.

Kentin tasarlanma biçimleri insanların yaşamını şekillendiren önemli gerçekliklerden biri olarak günümüze kadar her çağda farklı değişimler geçirmiştir. Genel yaklaşımlar gelişen teknoloji ve tarihsel olaylar çerçevesinde hızlı ve anı kurtarmaya yönelik kaygılarla gerçekleşmektedir. Yaşamın iç dinamikleri tasarımdan önce genellikle üzerine az düşünülen bir konu olmuştur. Bu yaklaşımın geliştirdiği kentler ve yapısal çevre günümüze gelindiğinde sorunların birikerek kendini gösterdiği alanlar yaratmıştır. Yapılaşmanın özel mekânlara yansıyan sorunlarıyla kentsel kamusal dış

mekânlara yansıyan sorunları birbirinden farklı olmakla birlikte yakın ilişkiler içindedir. Bu çalışma kapsamında kentsel yaşamı domine eden kurgunun kentsel dış mekândan ve kamusal yaşamdan beslendiği gerçeğinden yola çıkılarak bu mekânların nasıl daha etkileşimli olabileceği üzerine sorgulayıcı bir yaklaşımla ilerlenmektedir.

1.1. Tezin Amacı, Katkısı ve İçeriği

Kentlerin geçirdiği hızlı dönüşümle kentsel mekânın çok boyutlu yaşam dinamikleri ve kamusalılığı zayıflamakta, yok olmaya başlamaktadır. Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan bu problem günümüzde kendini iki farklı uça göstermektedir. Kentte bir tarafta etkileşim yaratmayan, bakımsız, tanımsız mekân ve bölgeler oluşmakta başka bir tarafta ise kontrol mekanizmalarının arttığı, belirlenmiş eylem kurgularının işlediği, rastlantısallığın nadir görüldüğü, halkın belli kesimlerine hitap eden, etrafı çevrilerek kentten soyutlanmış özel, yarı-özel, yarı-kamusal ve kamusal mekânlar gözlemlenmektedir. **Stavrides’e (2021)** göre “kentnin bölümlenmesi” (segmentation of the city) olarak kendini gösteren bu durum özelleşme ve bireyselleşmenin etkisiyle gelişmekte ve mekânlar arası uçurumu derinleştirmektedir. Bu problem tanımı ile tez kapsamında çözüm önerilerinin incelenip ortaya çıkarılabileceği en duyarlı yerler kentsel ara mekânlar olarak belirlenmiştir ve tezin geri kalanında bu mekânlar “ara mekân” olarak ifade edilmektedir.

Kentsel ara mekânlar, fiziksel bileşenlerin veya yapıların birbirleriyle kurdukları, biçimsel ve sosyal ilişkilerle ortaya çıkan, bu bileşenlerin arasında olan mekânlardır. Sınırın belirginliği konusu tartışmalı olmakla birlikte ara mekânlar gündelik yaşamının pratiklerini üretme potansiyeli taşıyan, insan ölçeğine duyarlı kentin zamansal ve mekânsal olarak yaşadığı mekânlar olarak kabul edilmektedir. Ara mekânlar kentin yukarıda bahsedilen iki uç arasında bağlayıcı olmaları, kentsel dolaşımda insanın en çok etkileşime girdiği yerler olmaları, kentin iç-dış tüm yaşamsal faaliyetlerine tanıklık etmeleri ve mekânın biçimsel olasılıklarını çeşitlilik içinde barındırmaları sebepleriyle zengin bir veri kaynağı olarak görülmektedir. Ara mekân kavramı literatür okumalarıyla birlikte **Ching’in (1979)** kurduğu mekân ve biçim ilişkileri referans alınarak, biçimsel ve uzamsal nitelikleri üzerinden yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim şeklinde dört başlıkta ele alınmıştır.

Kentlerin salt fiziksel mekân odaklı, üst bakışlarla tasarlanması ve çevresiyle ilişkileri sorgulanmayan büyük projelerle dönüştürülmesi sebebiyle yukarıda sözü edilen mekânsal uçurumun oluşması, problemin planlama ve tasarım yaklaşımları açısından bakıldığında görülebilen yanını ifade etmektedir. Kentsel mekânın tasarımındaki yaklaşım biçimlerinin, insan ölçeğinde ilişkilerin en duyarlı ve görünür olduğu ara mekânlar üzerindeki etkisi göz ardı edilemeyecek sonuçlar doğurmaktadır. Bu durumla paralel olarak kentsel mekânın dinamiklerini güçlendirmek ve insanı kentle etkileşimli hale getirme noktasında kentle kurulan insan ölçeğindeki deneyim önem kazanmaktadır. Ara mekânların taşıdığı potansiyel günümüzde yeni keşfedilmeye başlanmıştır ve 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının üzerine çalışmalar yürüttüğü alanlar olarak gözlemlenmektedir. Bu bağlamda tezin amacı kentin tanımsız ve kayıp mekânlarının kentsel mekâna yeniden kazandırılabilceği kurgulara ulaşılması için yapılması gereken duyarlı müdahaleleri ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla birçok araştırmaya konu olan problem üzerine farklı bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Tanımsız mekânların kentsel mekâna dahiliyeti ve kamusal niteliklerini yeniden kazanabilmeleri için bu alanlara mekânın uzamsal yapısının potansiyelleri ve yeni tasarım yaklaşımları üzerinden yaklaşılması farklı bir bakış açısı olarak görülmektedir. Mekânsal bir oluşumu meydana getiren iki temel etken o mekânın var olacağı uzam ve var edilme biçimi olduğundan mevcut potansiyellerin ortaya çıkarılması ikili bir okumayla mümkün olabilir.

Belirlenen amaç ve probleme yaklaşım doğrultusunda tanımsız mekânların uzamsal ve biçimsel potansiyellerine ara mekânlar üzerinden, dönüştürücü tasarım süreçlerine ise insan ölçeğinde çözümler sunan 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarıyla ulaşılabilceği düşünülmektedir. Bu düşünceyle çalışmanın hipotezi; insan kent etkileşimini ve kentsel mekânın kamusal yapısını güçlendirecek önerilerin, tanımsız mekânların ara mekânlar odağında ve mekâna çoklu ilişkilerle birlikte duyarlı çözümler üreten 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının ilke ve taktikleri üzerinden ele alınmasıyla keşfedilebileceğidir. Tanımsız ara mekânların kentsel mekânın zayıflayan mekânsal yapısını iyileştirebilecek uygulanabilir ve gerçekçi çözümler sunan kentsel tasarım yaklaşımları ile incelenmesi sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlayan, iyileştirici etkilerin kentte daha fazla alana yayılmasını sağlayacak daha gelişmiş yaklaşımlara ışık tutma potansiyeli taşımaktadır. Ara mekânlar hem sosyal hem de biçimsel nitelikleriyle birçok potansiyeli

barındırmaktadır; bu potansiyellerin değerlendirilebilmesi mekâna ancak yere özgü ve yaşamın birebir ölçeğine hizmet eden tasarım süreçleriyle yaklaşılması ile mümkündür.

Çalışmanın yöntemi, belirtilen hipotez üzerinden tanımsız ara mekânların potansiyellerini ortaya çıkaracak 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımları doğrultusunda gerçekleştirilmiş uygulamalardan oluşan örnek analizleri yapmaktır. Örneklemenin oluşturulmasında tasarım yaklaşımı türü, ara mekân niteliği, tanımsız mekân niteliği, kentsel bağlamda olma niteliği, zamansal niteliği, ölçek niteliği, bulunduğu yer başlıklarıyla yedi ana kriter belirlenmiştir. Ele alınan güncel yaklaşımlar literatür kısmında geniş kapsamda verilmekle birlikte detaylı olarak üç ana yaklaşım; taktiksel şehircilik, kentsel akupunktur ve kentsel kürasyon üzerinde durularak örnekler bu alanda seçilmiştir. Yaklaşımların kuramsal yapıları literatürle birlikte ele alındıktan sonra ara mekânlar üzerinde gerçekleştirilen projeler seçilerek incelenip kamusal bağlamında (1) katılım, (2) erişilebilirlik ve (3) temsiliyet olarak üç ana başlıkta analiz edilmiştir. Örnekler tek tek bu ana başlıkların alt başlıkları olan (1a) mekânın üretimi öncesi katılım [(1a1) problemin belirlenmesi, (1a2) tasarım aşaması, (1a3) uygulama aşaması] ve (1b) mekânın üretimi sonrası [(1b1) kullanım aşaması (işlevsellik ve sosyal), (1b2) bakım ve sahiplenme]; (2a) fiziksel erişilebilirlik, (2b) ekonomik erişilebilirlik ve (2c) sosyokültürel erişilebilirlik; (3a) fiziksel temsiliyet [(3a1) algılanabilirlik ve (3a2) imgelenebilirlik] ve (3b) sosyal temsiliyet [(3b1) tanınırlık ve (3b2) farkındalık] konu başlıklarıyla ele alınarak tartışılmıştır. Bununla birlikte örnekler mekânın kamusal yapısının geliştirilmesi amacıyla, literatürde ele alınarak açıklanan kamusal olgusu ve kamusal oluşuran nitelikler üzerinden analiz edilerek tartışılmıştır. Bahsedilen tüm başlıklar hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle ilişkili olarak tartışılmış; ara mekânların tasarım taktiklerinin ve insan-kent etkileşiminin bu parametrelerden nasıl etkilendiği yorumlanmıştır.

Tez çalışmasında 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarından geniş bir çalışma ve araştırma alanına sahip üçünün birlikte ele alınmasıyla tezin yöntem kısmının özgün yanının ve bilime katkısının desteklendiği düşünülmektedir. Taktiksel şehircilik ve kentsel akupunktur yaklaşımları çoğu yerde aynı anlamda kullanılmaktadır ve literatürde bu yaklaşımlara dair bir kavram karmaşası vardır. Bu sebeple iki yaklaşımın aynı çalışma içerisinde ele alınarak açıklanması ve

örneklendirilmesi de literatüre katkı bakımından önemli görülmektedir. Kentsel kürasyon yaklaşımının ise farklı alanlar üzerinden geliştirilen, sanatla ilişkili bir bakış açısı taşıyan bir yaklaşım olarak tasarım özelinde ele alınmasıyla güncel yaklaşımlar literatürüne yeni bakış açıları getirebileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında ilk bölümde tezin amacı, katkısı ve içeriği yer almaktadır. İkinci bölümde kent, kamusalılık ve kentsel deneyim kavramları literatür üzerinden kentsel mekân odağında ele alınarak kentsel mekânın çok boyutlu nitelikleri açıklanmaktadır. Böylelikle kentin hangi mekânlarının kamusalılığı geliştirmek için bir inceleme alanı olabileceğine dair fikirlere ulaşılmıştır. Kentsel mekân kentin tanımsız mekânları başlığıyla daraltılarak bu mekânların özellikleri ve farklı araştırmacıların yorumları incelendikten sonra tezin hipotezi kapsamında potansiyel taşıdığı düşünülen ara mekânlar üzerine yoğunlaşmıştır. Ara mekânların oluşumu, kentte ifade ettikleri anlam ve gündelik yaşamdaki yeri farklı bakış açılarıyla irdelenmiştir. Üçüncü bölümde kentsel tasarımın gelişimi ile 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımları açışlanarak, tezin örnek analizi kısmında incelenecek proje ve uygulamaların anlaşılması için bir ön hazırlık yapılmaktadır. 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımları hem teori hem uygulama anlamında kentsel mekânda kamusalılığın ve etkileşimin keşfi için ilham alınabilecek yenilikler ortaya koymaktadır. Bölümün devamında seçilen üç ana yaklaşım; kentsel akupunktur, taktiksel şehircilik ve kentsel kürasyon bazı örneklerle birlikte açıklanarak yaklaşımın mantığı ve nitelikleri açıklanmaktadır. Son olarak tezin yöntem kısmını besleyen kentsel tasarım yaklaşımları arasındaki ilişkiler analiz edilerek çıkarımlar yapılmaktadır. Dördüncü bölümün başında ara mekân nitelikleri daha detaylı açıklanarak örnek belirleme aşamasındaki etkisi açıklanmıştır. Bununla birlikte örnek belirleme kriterleri sebepleriyle ve çalışmaya etkisiyle birlikte açıklanarak seçilen 12 örnek verilmiştir. Bölümün devamında örnekler bilgileri, amaçları, oluşum sebep ve süreçleri, aktörleri, tasarımsal yapıları, sonuçları üzerinden açıklandıktan sonra kamusalılık ve kentsel ölçek bağlamında yorumlanarak analiz edilmiştir. Bu analizde yararlanılan kaynaklar uygulamalara dair haberler, tasarlayan ve uygulayan aktörlerin projeyi anlatan metinleri, görseller ve fotoğraflar, geçmiş ve güncel harita verileri ve sanal düzlemde ulaşılabilen kullanıcı yorumlarıdır. Analiz sonrasında bulguların örneklerin birbirleriyle kurdukları ilişkiler üzerinden tartışılmasıyla birlikte, beşinci bölümde çıkarımlar ve sonuçlar ortaya konulmaktadır.

2. KENTSEL ARA MEKÂNLARIN KEŞFİ

2.1. Kent ve Kentsel Mekân

Kent ve kentsel mekân arasında fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kentsel mekân sahip olduğu fiziksel yapıyla öne çıkmakla birlikte kentin geçirdiği tüm değişimin her boyutuyla karşılık bulduğu yapıtaşıdır.

2.1.1. Kent

Kent kavramı birçok disiplin açısından çeşitli tanımlara sahip olmakla birlikte net ve kesin bir şekilde tanımlanamayacak kadar çok boyutlu bir oluşumdur. Bu durumu **Maunier (1910)**, kentin tek bir özelliği üzerinden yapılmış tanımlarını morfolojik, fonksiyonel ve bu ikisini barındıran karma tanımlar başlıklarında sınıflandırarak hiçbirinin tek başına kenti tariflemeye yeterli olmadığını belirtmiştir. **Maunier'e (1910)** göre kent, “nüfusuna oranla coğrafi temeli dar olan ve aileler, meslek grupları, sosyal sınıflar, mezhepler gibi çeşitli heterojen grupları içine alan karmaşık bir yerleşme grubudur” [**Yörük, 2006, s. 47**]. Başka bir tanımda kent “içinde yaşayanların çoğunluğunun tarım dışı iş-dallarında çalıştığı, nüfus yoğunluğuna sahip, insanların barınmadan, eğlenmeye tüm ihtiyaçlarının karşılandığı ve sürekli bir toplumsal gelişim gösteren, bütünleşme derecesinin yüksek olduğu” bir yerleşim yeri olarak ifade edilmektedir [**Keleş, 1973, s. 7**]. Ekonomik ve demografik yapı gibi nicel parametrelerin yanında kentin toplumsal, kültürel, sosyolojik ve politik yapısı da kent yaşamı için önem taşımaktadır. Bu boyutlar kent yaşamının iç dinamiğini kurma gücüne sahiptir. Tarih boyunca üst üste eklenen fiziksel ve sosyal katmanların oluşturduğu kültür boyutu, kentleri birbirinden ayıran özgün nitelikleri ifade eden kimlik kavramı, insanlar arası ilişkileri düzenleyen kurallar ve yönetim biçimleri bir kentin anlamını oluşturmaktadır.

Tarihsel olarak bakıldığında göçebelikten yerleşik hayata geçilmesi, ilk yerleşim yerlerinin kurulması, tarım devrimi, sonrasında kaydedilen teknolojik ve bilimsel gelişmelerin beraberinde getirdiği Sanayi Devrimi, endüstriyel gelişmenin zamanla dönüştürdüğü sosyolojik ve kültürel yapının iplerini çektiği Modernizm, sonrasında Postmodernizm ile birlikte gelen diğer akımlar ve günümüzde daha kısa sürede

gerçekleşen çok boyutlu dönüm noktaları insan edimlerinin kentlerin gelişimini nasıl etkilediğini göstermektedir. Kentlerin tarihsel gelişimi, insanların yaşam biçimiyle birlikte yaşam mekânlarını da dönüştürmüştür. İlk kentlerde toplumsal yapının birlikteliği ve iş bölümü mantığı insanların konut yerleşimlerinin konumlanmasını belirlemiş, yapılar daha iç içe, birleşik düzenlerde inşa edilmiştir. Orta Çağ'da Avrupa kentleri sosyal ve siyasi yapının etkisiyle surlar, katedraller ve dar sokaklar etrafında şekillenmiş, genellikle savunma amacıyla inşa edilen surlar kentin fiziki yapısını belirleyen en önemli bileşen olmuştur [Aktüre, 2004]. Dinin sosyal hayattaki etkisi kendisini inşa edilen büyük katedrallerle göstermiştir. Daha sonra, Sanayi Devrimi'nin etkisiyle 19. yüzyılın ortalarında endüstrileşme ve göç kentlerin büyümesini getirmiş; apartman, fabrika, altyapı gibi yeni işlev ve ihtiyaçlara karşılık gelen yapıları ortaya çıkarmıştır. 20. yüzyıl başlarında Modernizmle birlikte gelen fonksiyonellik ve minimalizm yüksek binalar, geniş caddeler ve işlevsel mekânların gelişimini hızlandırmıştır. Kısacası mimarlık ve tasarım, kentin sosyal ve ekonomik dokusunun dönüşümüyle fiziksel yapısının da dönüşmesinde bir eşlikçi ve araç olarak hep var olmuştur. İlk kentlerden Sanayi Devrimi'ne kadar geçen süreçte kent ile köy veya kırsal nitelikteki yerleşim yerleri denilebilecek farklılaşmalar gerçekleşmiş ve genellikle kent nüfusu kırsal yerleşimlere oranla azınlıkta kalmıştır [Keleş, 1998]. Ancak Sanayi Devrimi ile bu denge değişmeye nüfus fazlalığı kente doğru kaymaya başlamıştır. Endüstriyel üretimin artışı insan gücü ihtiyacını doğurmuş dolayısıyla kente yerleşen ve üretim ağıının bir parçası olan insan sayısının artışı kentsel büyümeyi, yapı stoğunda artışı ve kentleşmeyi beraberinde getirmiştir [Firidin Özgür, 2022].

Kentleşme Mezopotamya'daki ilk kent yerleşimlerinden itibaren ortaya çıkan bir kavram olmakla birlikte sürecin nitelikleri ve parametreleri çağlara göre değişiklik göstermektedir. **Childe'nin (1950)** ilk kentler üzerine incelemelerinden yola çıkarak oluşturduğu “kent anlama cetveline” göre kenti köyden ayıran temel ölçütler tarım dışı üretimde uzmanlaşmış bir grup zanaatkarın bulunması, tarım üretiminden artan ürünü toplayan bir kralın ve dağıtan bir yönetici sınıfının bulunması, bir sosyal tabakalaşma ve nüfus yoğunluğu potansiyelinin oluşması, tarım üretiminden artan birikimle yapılmış tapınakların olması, yazı ve matematiğin kullanılması, dış ticaretin ve belli seviyede gelişmiş sanatsal faaliyetlerin yapıyor olması olarak belirtilmektedir [Aktüre, 2004, s. 14]. Günümüzde kentleşme kavramı; “Ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan

oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi süreci” olarak ifade edilmektedir [Keleş, 1998]. Genel anlamda sosyoekonomik ve toplumsal bir değişim olan kentleşme, kırdan kente göçen insanların büyük ölçüde tetiklediği demografik ağırlıklı bir değişimle gerçekleşebileceği gibi bazı durumlarda kırsaldaki yaşam biçiminin değişmesi şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte insanların bilgiye ulaşma hızının ve biçimlerinin artması yaşamın ve yaşanılan çevrenin niteliklerini hızla dönüştürmektedir.

Kent kavramını tanımlayan parametrelerin nitelikleri zaman içinde gelişen dünya ile değişmektedir. Örneğin demografik açıdan farklı kurumlarca kent olmak için gereken nüfus miktarı aralıkları farklı kabul edilirken günümüzde nüfus miktarı bir yerin kent olma özelliğini veya kentsel yaşam dinamiklerini barındırma durumunu tek başına belirleyen bir parametre olmaktan uzaktır. Teknolojinin gelişimi, hizmet sektörünün yoğunlaştığı yerlerin artması ve küreselleşme olgusu nerenin kent nerenin kırsal olduğu konusundaki sınırları bulanıklaştırmaktadır. Bu durum aynı zamanda kent mekânı ile kent yaşamının birlikte geliştiği dengeli ilişkiyi de etkilemekte, insanların kentteki varoluşuna katkı sağlayamayan kentsel mekânların oluşmasına neden olmaktadır.

Özetle kent, insanların birbiriyle daha karmaşık sosyokültürel ve ekonomik ilişkiler kurduğu, çoklu ilişkilerin sürekli dönüştüğü, toplumsal bir hafıza ve bilincin hâkim olduğu, yaşamın sınırlarının belli kurallar çerçevesinde belirlendiği, kompleks üretim ve tüketim biçimleriyle çeşitli mesleklerin ilişkilendiği, yapılı çevrenin doğal olana oranla daha geniş yer kapladığı çok boyutlu, dinamik ve canlı bir oluşturmaktır. Bu oluşum içerisindeki mekânlar da benzer çok boyutlu nitelikleri taşımaktadır.

2.1.2. Kentsel Mekân

Kentsel mekân kentin fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal boyutlarla tüm varlığının yansıdığı ve üzerinde kendini var ettiği düzlemlerin birlikteliğinden oluşmaktadır. Bu kavram çok geniş bir yaşamsal alanı içermekte, insanların ve kentteki yapıların yaşayış biçimlerine sahne olmaktadır. Kentsel mekânın bireyler tarafından nasıl algılandığını ve anlamlandırıldığını araştıran **Kevin Lynch (1960)** “The Image of The City” kitabında mekânın anlamının kentlinin algıladıklarından,

hareketleri ve faaliyetlerinden etkilendiğini ifade etmektedir. “Bir kentin hareketli öğeleri ve özellikle de kentte yaşayan insanlar ve faaliyetleri, sabit fiziksel kısımlar kadar önemlidir. Bizler de bu manzaranın yalnızca birer seyircisi olarak kalmaz, diğer katılımcılarla birlikte sahnede, gösterinin birer parçası haline geliriz” [Lynch, 2021, s. 2]. Lefebvre (1974), "The Production of Space" eserinde, kentsel mekânın sadece fiziksel bir gerçeklik olmadığını; bununla birlikte sosyal, ekonomik ve politik ilişkileri içeren bir üretim olduğunu ifade etmektedir. Kentsel mekânı toplumsal mekân üzerinden açıklarken üçlü bir kavramsal çerçeve kurmuş; mekânsal pratik (algılanan mekân) ile insanların gündelik eylemleriyle ürettiği fiziksel çevre ile bağlantılı mekânsal yapıyı, mekân temsili (tasarlanan mekân) ile tasarımcıların ve kent üzerinde söz sahibi olan insanların önce tasarlayıp sonra ürettikleri yapıyı, temsil mekânı (yaşanan mekân) ile ise diğer iki açı ile öznel olan, kullanıcının deneyimini içeren yaşamın sembolik karşılıkları olan yapısını ifade etmiştir [Lefebvre, 2020a]. David Harvey’de çalışmalarında kentin sosyo-ekonomik yapısı üzerinden kapitalizm ve sermaye dolaşımının kentsel mekân üzerindeki çoklu etkilerini araştırmaktadır. Para, zaman ve mekân arasında kuvvetli bir ilişki olduğunu; sermaye üzerinden işleyen mevcut sistemin kentsel mekândaki tahakküm öznelerini, mekânın mülkiyet hakkını, toplumsal kuralların ve politik işleyişin belirlenmesini etkilediğini vurgulamaktadır [Harvey, 1989]. Jane Jacobs ise "Death and Life of Great American Cities" kitabında, kentsel mekânın işlevselliği ve kamusalılığı üzerine vurgu yapmaktadır. Ona göre, canlı ve güvenli bir kentsel mekân, barındırdığı çeşitlilik, yoğunluk, insan etkileşimi, kullanım sıklığı ve potansiyelinin değerlendirilmesine bağlıdır [Jacobs, 1961]. Kentsel mekânın çok boyutlu yapısı yaşamın canlılığı için gerekli öğeleri barındırmaktadır. Jacobs bu durumu “Yavan ve âtil şehirlerde gerçekten de kendi yok oluşlarının tohumlarından başka pek bir şey yoktur. Ama canlı, çeşitli, yoğun şehirlerde kendi yenilenmelerinin tohumları vardır; bu şehirler kendi dışındaki problemler ve ihtiyaçlar karşısında ayakta kalacak enerjiye de sahiptir,” şeklinde ifade etmektedir [Jacobs, 2022, s. 458]. Bir başka araştırmacı Doreen Massey (2005), "For Space" adlı eserinde, kentsel mekânın çoklu ve çeşitli ilişkiler ağından oluştuğunu; mekânın sürekli olarak yeniden şekillendiğini vurgulamaktadır. Mekânı çoğulluk olasılığının yani heterojenliğin alanı olma, karşılıklı ilişkilerin ürünü olma ve inşa halinde olma şeklinde üç önerme üzerinden açıklamaktadır. Ona göre “Mekân her zaman inşa halindedir; her zaman yapılma sürecindedir. Bu süreç asla bitmez; asla kapanmaz” [Massey, 2005, s.9].

Kentin görünmeyen kurucu pratikleri üzerinden geliştirilen teorilerle birlikte fiziksel yapısının da incelenmesi gerekmektedir. **Krier'e (1979)** göre kentlerde binalar arasında kalan tüm mekân tipleri “kentsel mekân” olarak tanımlanmaktadır. Kentteki ortak yaşamsal işlevlerin, insanlar arasında sosyal karşılaşma ve buluşmaların gerçekleştiği; kolektif bir hafızaya ve kimliğe sahip, açık ve kapalı mekânların tümü kentsel mekân olma niteliği taşımaktadır. Kentsel mekânın bütünsel varlığı fiziksel açıdan, kullanımın uzamsal niteliklerine ve ölçeğe bağlı olarak ele alındığında ise açık ve kapalı, iç ve dış mekânlardan söz edilebilmektedir. “Kentlerde binalar arasında kalan tüm mekânlar, dış mekân, ya da kentsel toplumsal mekân olarak değerlendirilmektedir” [**Erdönmez ve Akı, 2005**]. Kentsel dış mekânın iç mekândaki yaşamsal kurgulara benzer öğelerle kurgulanması üzerinden iç ve dış mekânın ilişkisel bir kompozisyonu olan “kentsel iç mekân” (urban interior) kavramı ortaya çıkmıştır [**Cordan ve Çolak, 2015**]. Kentsel mekâna yapılan çeşitli müdahaleleri, işgalleri, günlük olayların izlerini taşıyan mekânsallıkları içeren bir inceleme alanına sahip olan bu kavram Avustralya RMIT Üniversitesi'nden bir araştırma grubunun üzerine teorik ve uygulamalarla çalıştığı bir alanı tanımlamaktadır. Bu araştırmacılardan **Attiwill (2011)**, Walter Benjamin'in kenti evinin bir odası gibi gezen ‘flanör (flaneur)’ ile kentten topladığı imgelerle özel mekânını dönüştüren ‘koleksiyoncu (collector)’ kavramlarına referans vererek kent ve iç mekân ilişkisinin ilk kez kendileri tarafından kurulmadığını belirtmektedir. Kentsel iç mekân kavramını “Yeme, içme ve sosyalleşme gibi faaliyetlerin küçük apartman dairelerinden dışarı taşmasıyla iç mekândaki aktivitelerin sokakta görünür olduğu yaşamsal alanlar” şeklinde tanımlamaktadır [**Attiwill, 2011, s.11-12**]. Öyleyse kentsel mekân karşılaşmaların, ilişkilerin ve sosyallik formlarının ortaya çıktığı mekânsallıkları içermektedir. Bu durumlar mekânın fiziksel boyutunu ve işlevsel kullanımını tamamlayan anlam boyutunu oluşturmaktadır. “Zaten, mekânlara insanları bağlayan da mekân içi sosyaliteler, oradaki cemaatsel hava, konuşmanın, dertleşmenin, paylaşmanın, oyuncu ilişkilerin sarıp sarmaladığı ilişki yoğunluklarıdır. Bu yönleriyle kentsel mekânlar, kent insanı için birer varoluşsal adadırlar” [**Aytaç, 2013**]. İnsanların kentteki varoluşları hem kendi yaşamsal amaçları doğrultusunda hem de mekânın insanı yönlendirdiği davranışlar doğrultusunda kurgulanmaktadır.

Kentsel mekân çeşitli aktörler ve olayların birlikteliğinden doğan mekânsallık formlarına ev sahipliği yapmakta ve bunlarla birlikte kendisi de dönüşmektedir.

Kentteki çatışmaların oluşturduğu eşikler üzerinden kenti ele alan **Stavrides’e (2021)** göre genel olarak mekânın koşullarını, özelliklerini ve karakteristiğini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu düşünceye göre “Belirli alanlarda belirli mekânsallık formlarını saptayabilsek bile, mekânsallık, fiziksel unsurların somut düzenlemesi olarak mekânlardan ziyade, mekânı icra etme biçimlerini tarif eder. ... Mekân cereyan eder” [**Stavrides, 2021, s.190**]. Öyleyse kentsel mekân dinamiklerini anlamak için mekânı insan edimleriyle birlikte ele alma gerekliliği kaçınılmazdır. Tez çalışmasında kentsel mekânın insan ve kent etkileşiminin kamusal yaşamı geliştirebilecek olasılıklar üzerinden araştırılması, çalışmayı kentin sorunlu bölgelerine veya gündelik yaşamın kesintiye uğradığı kayıp mekânlara yönlendirmektedir. Bu bağlamda kent ve kentsel mekân literatürü kayıp, belirsiz veya anlamsız olarak da nitelendirilen tanımsız mekânlar özelinde sınırlandırılmaktadır. Tanımsız mekân kavramı literatürde farklı alt kavramlarla ve düşüncelerle birlikte ele alınmaktadır.

2.1.3. Kentin Tanımsız Mekânları

Kentsel mekânda farklı sebeplerle oluşan tanımsız boşluklar, kullanılmayan ve bir anlam ifade etmeyen alanlar mevcuttur. Kentin gelişimi boyunca geçirdiği süreçlerin ve olayların sonuçları olarak ortaya çıkan bu mekânlar üzerine çeşitli yorumlar getirilerek sınıflamalar ve tanımlar oluşturulmuştur. Literatürde araştırmacıların tanımsız, arada kalan, âtıl, kayıp, boş, sahipsiz gibi kavramlarla ifade ettiği potansiyelini ortaya çıkaracak şekilde değerlendirilmeyen kentsel mekânlar; ölçek, büyüklük, işlev, sosyallık, tarihi değer özellikleri bakımından farklılaşmaktadır. Bununla birlikte benzer yorumlarla bazı noktalarda kesişen bazı kavramlar konuyu karmaşık hale getirmektedir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra modernizmle birlikte gelen hızlı kentleşmenin ürettiği yapı dokusunda, boş kalan büyük alanlar ortaya çıkmış ve bu durum dönemin planlama yaklaşımının getirdiği bir sorun olarak yorumlanmıştır. Bu alanlardan ilk kez Architectural Review dergisinin 1951 Ekim sayısında bir planlama sorunu olarak bahsedilmiş [**Jones ve Canniffe, 2012**] sonrasında **Leslie Ginsburg’un (1973)** şeklinde Birmingham Planlama okulunda ders verirken çizimlerdeki boş alanlar üzerine yazdığı planlamadan arta kalanlar (space left over planning-SLOAP) kavramsallaşmıştır [**Hızlı Erkılıç ve Ciravoğlu, 2019**]. Artakalan mekân (space left over) kavramı **Curl ve Wilson (2015)** tarafından “nadiren

geleneksel sokak veya kent modellerini takip eden katı, doğrusal modernist binalar ile sokaklar arasında kalan işe yaramaz zemin parçaları” şeklinde tanımlanmaktadır.

Northam (1971) Amerika şehirleri üzerinde yaptığı bir araştırma çalışmasında boş kentsel arazi (vacant urban land) adını verdiği alanları spekülasyona bağlı araziler, kurumsal rezerv araziler, artık parseller, yedek kurumsal araziler ve aşırı eğim, sel yatağı ve güçsüz zemin sebebiyle yapı inşa edilemez alanlar şeklinde beş kategori ile ele almıştır. Bu alanları inşa edilebilirlik, inşa için gereken maddi değer ve mülkiyet üzerinden yorumlamıştır. Amerika şehirlerinde arazi kullanımı üzerine yapılan bir başka araştırmada, **Niedercorn ve Hearle (1964)** konut, ticaret ve endüstri kategorileriyle birlikte boş arazi (vacant land) kavramını kullanarak inceledikleri kentlerde hızla gelişen şehirlerde sınırlardaki boş arazilerin şehrin büyümesiyle birlikte azaldığını ifade etmişlerdir. 1950’lerden 1980’lere kadar yapılan çalışmalarda kentin gelişim niteliklerine bağlı olarak ortaya atılan kavramlar ve incelenen alanlar daha boş, kullanılmaması için geçerli sebep ve olanak olmayan, işlev tanımlı olmayan, günlük yaşamdan kopuk ve uzak, geniş alanlara odaklanırken günümüze doğru gelişen kuramsal yaklaşımlar kentin daha içinde olan alanlara odaklanmıştır. Bu alanları kamusal mekânların görünmeye başladığı ve tartışılabilirdiği bir zeminde ele alarak kent yaşamına sunduğu olasılıkları göstermişlerdir [**Hızlı Erkilic ve Ciravoğlu, 2019**]. Tez kapsamında incelenen kentsel mekânlar 21. yüzyılda kamusal biçimlerinin okunabileceği ve çevresiyle ilişkilene potansiyeli taşıyan ara mekânlar olduğu için 2000’ler sonrasındaki referanslarla daha yakından ilişkilenebilirler **Tablo 2.1**.

Tablo 2.1: Tanımsız mekânların literatürdeki farklı kavramsallaştırmaları [**Field, 2005; Doron, 2007; Barron, 2014; Shaw ve Hudson, 2009; Giralamo, 2012; Hall, 2013, Hızlı Erkilic ve Ciravoğlu, 2019 kaynaklarıyla yazar tarafından oluşturulmuştur**].

YIL	KAVRAM		ARAŞTIRMACI
1946	Derelict land	Metruk arazi	UK NLUD
1961	Border vacuums	Sınır boşlukları	Jane Jacobs
1964	Vacant land	Boş arazi	Niedercorn ve Hearle
1966	Derelict land	Metruk arazi	Oxxenham
1969	Derelict land	Metruk arazi	Barr
1967	Zero panorama	Boş panorama	Smithson
1971	Vacant urban land	Boş kentsel arazi	Northam
1973	Space left over planning	Planlamadan artakalan mekân	Ginsburg

Tablo 2.1: Devam.

1974	Tight Space, Hard Space	Dar ve zor mekân	Sommer
1977	Waste land	Atık arazi	Gemmell
1978	Urban Desert	Kentsel çöl	Guttenberg
1978	Vacant urban land	Boş kentsel arazi	John Burrow
1980	Urban sinks	Kentsel bataklıklar	Clay
1982	Dead spaces	Ölü mekânlar	Coleman
1982	Modern Wastelands	Modern atık araziler	Marshal Berman
1984	Il vuoto - the void	Boşluk	Bernardo Secchi
1986	Lost Space	Kayıp mekân	Roger Trancik
1986	Found space	Bulunan mekân	Rivlin ve Winsor
1988	Empty Space	Boş mekân	William Whyte
1989	Dead Zone	Ölü Bölge	Dane Lanken
1990	Waste Space	Atık arazi	Kevin Lynch
1990	Urban Wild, Urban Sinks	Kentsel bataklıklar	Kevin Lynch
1992	Derelict Landscapes	Metruk araziler	Jakle ve Wilson
1993	New, nameless places	Yeni, isimsiz yerler	Boeri, Lanzani ve Marini
1995	Awkard Space	Garip mekân	David Sucher
1995	Terrain Vague	Muğlak arazi	Solà-Morales
1996	Disurbanism	Şehicilikdışı	Bill Hillier
1996	Cracks in the city	Şehirdeki çatlaklar	Loukaitou-Sideris
1996	Parafunctional Space	Fonksiyonel olmayan	Papastergiadis ve Rogers
1996	Blight	Kurak, kuru	Greenberg ve Schneider
1997	Blank Space	Boş mekân	Jackson
1998	Marginal Space	Marjinal mekân	Ajay Garde
2000	Dead Space	Ölü mekân	Annick Germain ve Damaris Rose
2000	Void	Boşluk	Cheung Urban
2000	Anonymous Space	Anonim mekân	Larry Ford
2000	No man's land	Kimisenin arazisi	Lebbeus Woods
2000	Dead Zones, Transgressive Zones	Ölü, sınırları aşan bölgeler	Gill Doron
2000	Liminal space	Sınırsal mekân	Øistein Endsjø
2000	Brown Fields	Kahverengi alanlar	Bowman and Pagano
2000	Residual space	Artık mekân	Winterbottom
2001	In Between Space	Arada mekân	Hajer ve Reijndorp
2001	Negative Urban Space	Negatif kent mekânı	Rachel Kallus
2001	Urban Deserts	Kentsel çöl	Mike Davis
2001	Free Space	Boş mekân	Boffet ve Rocca Serra
2002	Superfluous Landscape	Gereksiz peyzaj	Nielsen
2002	Spaces of Uncertainty	Kesin olmayan mekân	Cupers ve Miessen
2003	Post-it City	Post-it şehir	La Varra
2003	Les délaissés	Bakımsız mekân	Clement
2003	Urban Interstices	Kentsel kesişimler	Tonnelat
2004	Gapscape	Boş arazi	Hormigo and Morita
2004	Vacant Land	Boş arazi	Pagano ve Bowman
2005	Industrial ruins	Endüstriyel kalıntılar	Tim Edensor
2005	Indeterminate Space	Belirsiz mekân	Groth ve Corjin
2005	Landscapes of contempt	Hor görülen peyzajlar	Giro
2006	Drosscape	Artık arazi	Berger
2007	Slack Space	Gevşek mekân	Worpole ve Knox
2007	Loose Space	Gevşek mekân	Franck ve Stevens
2007	Ambivalent Landscapes	Kararsız peyzajlar	Jorgensen ve Tylecote
2007	Space left over planning	Planlamadan artakalan mekân	Doron

Tablo 2.1: Devam.

2007	Porous space	Gözenekli mekân	Stavrides
2007	Open-ended space	Açık uçlu arazi	Fernando
2008	Actual territories	Edimsel bölgeler	Lang
2010	Residual space	Artık mekân	Eric Villagomez
2011	Edgeland	Kenar arazi	Farley and Roberts
2009	Neglected space	İhmal edilen mekân	Sung
2012	Undermanaged space	Kontrol altında mekân	Giralomo

Trancik'in 1986'da ortaya attığı ve “çevreye veya kullanıcılara hiçbir olumlu katkı sağlamayan yeniden tasarlanması gereken anti mekânlar” şeklinde ifade ettiği kayıp mekân (lost space) kavramı sonraki çalışmalar için önemli bir bakış açısı oluşturmuştur. Trancik, kayıp mekânları oluşma sebeplerine göre beş kategoriye ayırmıştır. Otomobil kullanımının artmasıyla kentlerin otomobile bağımlı şekilde tasarlanması, otoyolların hava kirliliği ve gürültüye neden olarak çevredeki kullanımı olumsuz etkilemesi, kenti bölen doğrultularda yapılan yolların hareket ve kullanım akışını kesintiye uğratması, kentlerin sanayisizleşmesi sonrasında geniş, kullanılmayan bölgelerin oluşması, modern kent planlaması anlayışının kenti bölgelemesi ve açık alanların ölçeksizleşmesi kentte ihmal edilen ve âtillaşan mekânlar ortaya çıkarmıştır [Trancik, 1986]. Loukatiou ve Sideris'in (1996) “çöp ve insan atıklarıyla doldurulan boş alanlar, artık, yeterince kullanılmayan ve genellikle bozulmaya yüz tutmuş yerler” şeklinde açıkladıkları, şehirdeki çatlaklar (cracks in the city) kavramı da bahsedilen tanımsız mekânlar için yapılan bir başka yorumdur. Bu alanlar kentin fiziksel ve sosyal yapısında parçalanmışlık ve devamsızlıklar oluşturmaktadır. Solà-Morales'in (1995) (terrain vague) muğlak arazi kavramı da konut, sanayi ya da ulaşım alanlarında kullanım dışı bırakılmış, işlevsiz, terk edilmiş mekânları kapsamaktadır.

Northam'ın (1971) Amerika şehirleri üzerinde yaptığı çalışmayla artık parseller; aşırı eğim, sel yatağı ve güçsüz zemin özellikleri taşıyan inşa edilemez alanlar; kurumsal rezerv araziler, spekülasyona bağlı araziler ve yedek kurumsal araziler şeklinde beş kategoriye ayırmasıyla inşa edilebilirlik, inşa için gereken maddi değer ve mülkiyet üzerinden yorumlamıştır. Tanımsız alanları ifade eden bir başka kavram, Northam'ın boş arazi (vacant land) kavramını geliştiren Pagano ve Bowman (2000) tarafından ortaya konmuştur. Boş arazi terk edilmiş yapıların bulunduğu veya terk edilmiş araziler, kullanılmayan veya az kullanılan parseller, çevresel tarım arazileri gibi ifadelerle tanımlanırken kavramın çağrıştırdığı olumsuz anlamın yanında yerelliği

maksimize etme potansiyeli ve fırsatları sembolize ettiğine dikkat çekilmiştir [**Pagano ve Bowman, 2000**].

2000’li yıllardan sonra yapılan yorumlarda mekânların geliştirilebilir yönleri ve potansiyelleri üzerine olumlu ve ilham verici bakış açıları artmaya başlamıştır. Burada örnek olarak **Franck ve Stevens’in (2006)** gevşek mekân (loose space) kavramına da değinilebilir. “Spontane eylemlere izin veren, estetik ve davranışsal olarak kontrol edilemeyen, homojen eğlence pratiklerinden uzak mekânlar” olarak ifade ettikleri gevşek mekânların, kente yaşam ve canlılık veren olasılıklar taşıdığını düşünmektedirler [**Franck ve Stevens, 2006**]. Sözü edilen referanslar üzerinden kayıp ve âtil mekânların farklı niteliklere ve oluşma biçimlerine sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tezin hipotezi bağlamında kentsel mekânda insan ölçeğinin yeniden düşünülmesi için potansiyel taşıyan mekânların yapıların arasında kalan ara mekânlar olduğu düşünülmektedir. Bu potansiyel hem işlev-kullanım geliştirme gücü üzerinde hem de biçimsel niteliklerinin kent ve insan etkileşimi üzerinde etkiler üretme olasılığı taşımaktadır. Ara mekânların ele alınmasının bir sebebi de bir iktidar tarafından kente bütünsel olarak yapılan müdahalelerin geleneksel planlama yaklaşımları dışına çıkamayarak tanımsız mekânlara duyarlı çözüm önerileri üretemeyeceği öngörüsüdür. Daha kontrol edilebilir ve önerilerin karşılık bulabileceği ölçekte müdahalelere izin veren ara mekânlar bir sonraki bölümde taşıdığı nitelikler ve çeşitli düşünürlerin yorumlarıyla kavramsal çerçevede ele alınmaktadır. Sonrasında çalışma bağlamında oluşturulan ara mekân kavramsallaştırmasının detayları açıklanmaktadır.

2.1.4. Kentin Ara Mekânları

Kentsel mekânda yaşamsal faaliyetlere, dolaşım ve harekete sahne olan ara mekânlar farklı düşünürler ve araştırmacılar tarafından biçimsel veya fenomenolojik yapısı bağlamında çeşitli yorumlarla ele alınmıştır. Mimar **Van Eyck (1961)** ara mekânı “in between realm” kavramıyla, arada olma durumu üzerinden “burada olan ile orada olan arasında her ikisini de kucaklayan ve ayıran, her ikisinin de eşzamanlı farkındalığına izin veren” bir aralık olarak ifade etmektedir. Ara mekânı ani geçişler olarak değil genişletilmiş sınır çizgileriyle oluşan bir dizi çoklu mekânlar olarak nitelendirmektedir [**Van Eyck, 1961**]. Alternatiflerin eşzamanlı varlığını “hem gündüz hem de gecenin aynı anda mevcut olduğu ve zamansal bir ara alemde ikiz bir fenomen olarak deneyimlendiği zaman” şeklinde betimlediği alacakaranlık kavramıyla

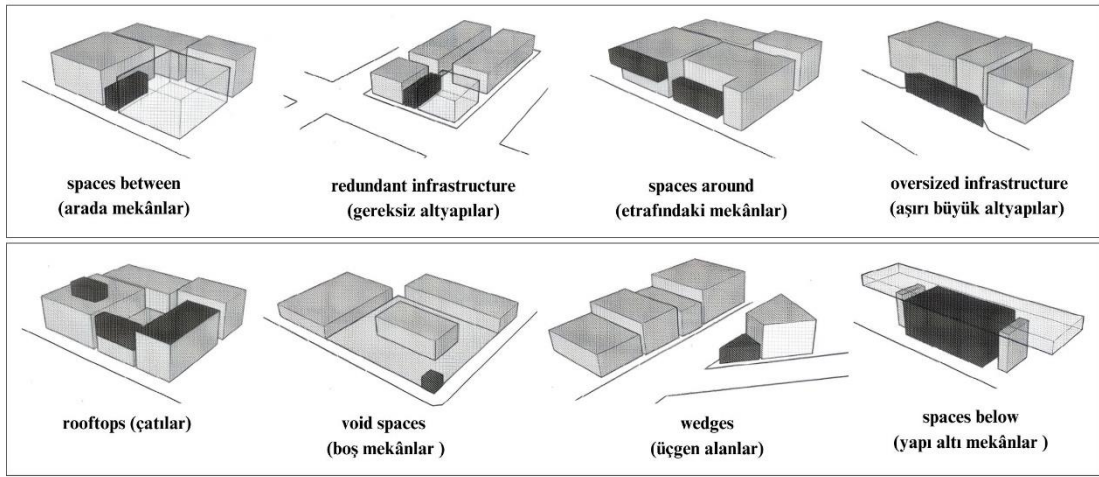
örneklendirirken kapı kavramıyla da giriş ve çıkış eyleminin yarattığı durumunun keskin ve ani değil geçişli ve esnek zaman-mekân niteliğine vurgu yaparak açıklamaktadır [Van Eyck, 1961]. Bu referanstan mekânın hem fiziksel hem de fenomenolojik yapısının aradalık durumunu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ara mekânlar biçimsel nitelikler de taşımaktadır. **Ching (1979)** mekânların birbirleriyle kurduğu ilişkileri biçimsel niteliği üzerinden ele alarak ara mekânı mesafe bakımından birbirinden ayrılan iki mekânı bağlayan veya birbiriyle ilişkilendiren bir mekân olarak açıklamaktadır. Ara mekânın biçim ve yönlenim açısından onu saran diğer mekânlardan farklılaşabileceğini; biçim itibarıyla bir dizi mekânı lineer olarak birleştiren çizgisel yapıda veya çok sayıda mekânı örgütleyen merkezi yapıda olabileceğini ifade etmektedir [Ching, 1979].

Ara mekânların belli farklılıklarla ortaya çıkan sınırlarla birlikte iç-dış, açık-kapalı gibi karşı durumların olduğu yerlerde de var oldukları görülmektedir. Deneyimdeki ikiliği yansıtan iç ve dış ilişkisi, ikisinin arasında kalan bir mekân ortaya çıkarmaktadır [Arnheim vd., 1966]. Arada kalan bu mekânlar, bağlantı, geçiş, sınır, farklılaşma, eşik ya da gerilim hattı olarak da adlandırılabilir [Shahlaei ve Mohajeri, 2015]. **Lo (1986)** insanın barınma ihtiyacıyla oluşan içerisi sayılabilecek mekanla birlikte dışarısının oluştuğunu ve bu ikisi arasında bir ilişki kurulmasını sağlayan şeyin “arada kalan” şeyi yaratan bir bağlantı olduğunu ifade etmektedir. Ara mekân **Hajer ve Reijndorp (2001)** tarafından ise arada mekân (in between space) kavramı ile geçiş ve pasajların taşıdığı eşik karakteri üzerinden giriş-çıkış mekânları, sınırlar olarak ifade edilmektedir. **Brookes (2012)** ise ne iç ne de dış olan, bu arada kalan mekânın en iyi üçüncü bir mekân türü olarak “inside-outside space” (iç-dış mekân) şeklinde tanımlanabileceğini ifade etmektedir.

Ara mekân kavramı literatürde tanımsız mekânlar üzerinden de yorumlanmıştır. **Tonnellat (2003)** tarafından “metropolitan alanlar boyunca az ya da uzun süreler boyunca terk edilmiş gibi görünen, kentsel gelişim artıklarının bulunduğu arazi parçaları” şeklinde ifade edilen kentsel kesişim (urban interstice) kavramı tanımsız mekânların arada olma ve kesişim özelliklerine dikkat çekmektedir. **Tonnellat (2003)** kentsel kesişimi kentsel planlama sonrasında artakalan mekânlar olarak tanımlarken bu mekânların işlev atfedilmemiş olduğunu ancak her zaman kullanılamayacak şekilde kalmayacaklarını belirtmektedir. Bu mekânların gerçekten kullanılabildiğinde kentin sosyal dokusuna nasıl etki edebileceklerini, Paris ve New York’ta nadasa bırakılmış

(fallow land) ve yan ürün (delaisses) olarak ortaya çıkan alanlar üzerinden bu iki kent için yeni çağdaş planlama önerileri getirip getiremeyecekleri sorusuyla birlikte araştırmıştır. Çalışması sonucunda kentsel kesişimlerin insanların birbirleriyle kurdukları ilişki üzerinde aracı yer niteliğinde olduğunu, kentte önemli bir rol oynayan şey kesişimin kendisinden çok kesişim ağı olduğunu keşfetmiştir [Tonnelat, 2003]. Bu durumu “kesişimlerin kentte sadece artık yerler olmadığı, aksine kendi kendini yenileyen bir zaman-mekân ağı olduğu” şeklinde ifade etmekte ve kentsel planlamadaki değişimin bazı durumlarda kentsel kesişimlerin kendini yenilemesini beslediğini belirtmektedir [Tonnelat, 2003, s. 111].

Tüm bu düşüncelerin yanında Tonnelat mekândaki kesişimlerin oluşabilmesi için belli sınırların ve kent çizgilerinin olması gerektiğine dikkat çekmekte, net çizgilerin tanımladığı alanların kesişimleri ilginçleştirebileceğini ifade etmektedir. Buna karşın arada kalan yerleri (in-between places) geçişsel nitelikleri üzerinden ele alan **Luz (2006)** bu mekânların belirsizliğinin yaratıcı ve esnek kurgular doğurduğunu düşünmektedir. Ona göre artık mekânlar ve diğer belirsizlik mekânları yalnızca geçip gitmenin ötesinde işgal etmek, birlikte üretmek, dokunmak, tatmak ve farklı doku ve sesleri dinlemek gibi yaşamın spontane oluşlarına imkân vererek geçişin “transit (ion)” doğasına katkı sağlamaktadır [Luz, 2006, s. 159]. Sınırın belirginliği konusu tartışmalı olmakla birlikte ara mekânlar gündelik yaşamının pratiklerini üretme potansiyeli taşıyan, insan ölçeğine duyarlı kentin zamansal ve mekânsal olarak yaşadığı mekânlar olarak kabul edilmektedir. Biçimsel açıdan bakıldığında **Villagomez’in (2013)** artık mekân (residual space) kavramıyla Amerikan şehirleri üzerine yaptığı çalışmada belirlediği nitelikler üzerine oluşturduğu sınıflama ara mekân ve tanımsız mekân ilişkisine katkı sağlayan bir örnektir. Artık mekânları kent içinde yapı ve yapı adalarıyla ilişkilendirerek sınıfladığı çalışmadaki başlıklar; arada mekânlar (spaces between), etrafındaki mekânlar (spaces around), çatılar (rooftops), üçgen alanlar (wedges), gereksiz altyapılar (redundant infrastructure), aşırı büyük altyapılar (oversized infrastructure), boş mekânlar (void spaces) ve yapı altı mekânlar (spaces below) şeklindedir **Şekil 2.1**. Arada mekânların yapılar arasında yarattıkları ışık ve hava akışının çevresel nitelikler üzerindeki etkilerine vurgu yapan **Villagomez (2013)**, bu mekânların insanların yaratıcı kullanımlarına izin verilmesi durumunda kentsel mekan için çeşitlilik ve potansiyeller taşıyacaklarını ifade etmektedir.

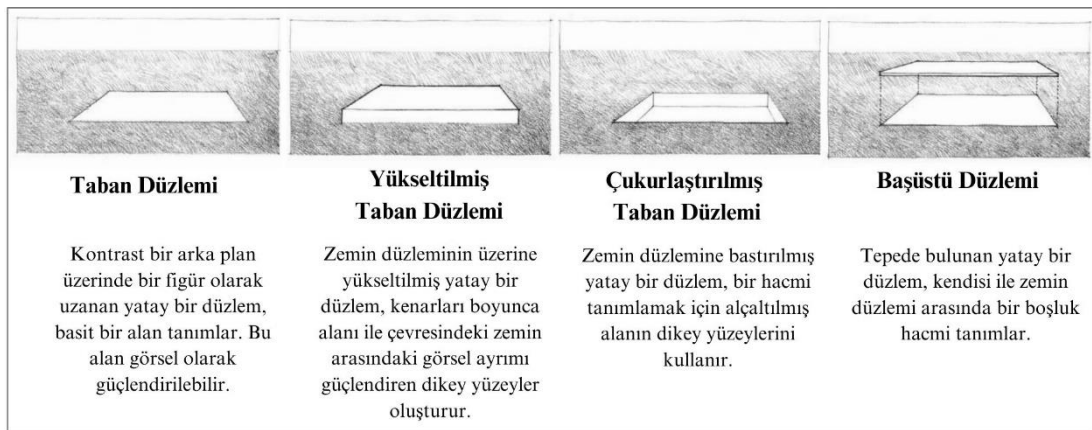
Şekil 2.1: Villagomez'in biçimsel artık mekân sınıflandırması [Villagomez, 2013].

Villagomez'in (2013) sınıflandırmasında farklı biçimlenmeler yer almakla birlikte bazı başlıkların ifade ettiği mekânlarda benzerlikler bulunmaktadır. Temel sınıflama bileşenleri, mekânın sınırlarının ve kapladığı hacmin düzlemlerle, yapı cepheleriyle ve doluluklarla kurduğu ilişkiler şeklindedir. Ancak çevresel niteliklerin yanında mekânın kendi içinde barındırdığı biçimsel nitelikler içsel olarak bu sınıflandırmada yer almamaktadır. Mekânı oluşturan farklı biçimsel elemanlar veya eklemlenen yeni bileşenlerin mevcut çevreyle kurduğu uzamsal ilişki de kentsel mekânın gelişimi için önem taşımaktadır. Literatür üzerinden alınan referanslarla birlikte bakıldığında ara mekânların farklı durumlar veya varlıklar arasında ilişkilerin türediği potansiyel taşıyan mekânlar oldukları görülmektedir **Tablo 2.2**.

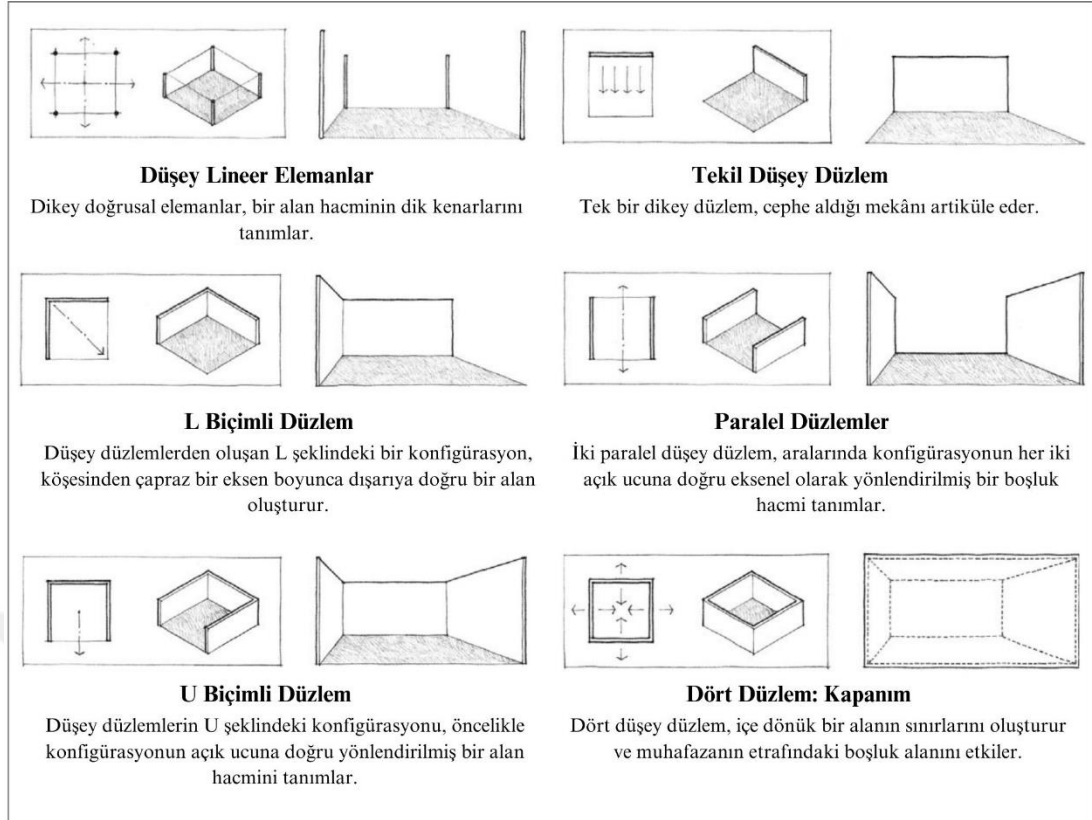
Tablo 2.2: Ara mekânların literatürdeki çeşitli tanım ve ifadeleri [Van Eyck,1961; Ching, 1979; Hajer ve Reijndorp, 2001; Tonnelat, 2003; Luz, 2006; Brookes, 2012 kaynaklarıyla yazar tarafından oluşturulmuştur].

YIL	KAVRAM	ARAŞTIRMACI	TANIMI
1961	inbetween realm	Aldo Van Eyck	'farklı şeylerin buluşup birleşebildiği bir yer'
1979	intermediary space	Francis D. K. Ching	'iki mekânı bağlayan veya birbiriyle ilişkilendiren mekân'
2001	in between space	Hajer ve Reijndorp	'pasajlar, giriş-çıkış mekânları, sınırlar'
2003	urban interstice	Stéphane Tonnelat	'kentsel gelişim artıklarının bulunduğu arazi parçalarındaki kendi kendini yenileyen zaman-mekân ağı'
2006	in-between places	Ana Luz	'belirsizliğin yaratıcı ve esnek kurgular doğurduğu geçiş mekânları'
2012	inside-outside space	Toni-Rose Brookes	'iç ve dış mekan arasında kalan, ne iç ne dış olan mekân'

Ara mekân kavramı tez kapsamında yapıların arasında kalan, kentsel çevre ve insanların etkileşim halinde olduğu, fiziksel olarak kentteki yapıların dışında kalan açık ve yarı açık dış mekânlar olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte yapıların fiziksel sınırlarının dışında sosyal, algısal, simgesel birçok sınırlayıcı ve mekân tanımlayıcı bileşen bu mekânların doğasını ve niteliklerini etkilemektedir. Tez çalışmasında kentsel mekânda yapıların biçimlenişleriyle oluşan ara mekânların içerisinde gerçekleşen farklı uygulamalarla ortaya çıkan mekânsallıkların kendi mekân kurucu niteliklerine de odaklanılmaktadır. “Bu nitelikler hangi biçimsel özelliklerle görünür olmaktadır?” veya “Mevcut çevresel uzamla nasıl ilişkilenebilir?” gibi sorularla keşfedilmeye çalışılan, mekânın oluşturulurken çevreye eklenen yapısının; iki boyutlu düzlemler ile üç boyutlu hacimler üzerinden araştırılabileceği düşünülmektedir. **Ching’in (1979)** “Architecture: Form, Space, And Order” (Mimarlık: Biçim, Mekân ve Düzen) adlı kitabında mekânın oluşumunda biçimin etkisini ele aldığı bölümlerde aktardığı ilişkiler, tez çalışmasında ara mekân kavramsallaştırmasının oluşturulmasında bir altlık niteliği taşımaktadır. Kitabın “Mekânı Tanımlayan Biçim” bölümünde yatay ve dikey biçim unsurlarının çeşitli konfigürasyonlarının belirli mekân türlerini nasıl oluşturduğuna ve tanımladığına dair örnek bir sınıflandırma sunmaktadır. Bu sınıflandırmada mekânı tanımlayan yatay elemanları farklı özelliklerde yatay düzlemler olarak **Şekil 2.2**’te mekânı tanımlayan dikey elemanları farklı özelliklerde dikey düzlemler olarak **Şekil 2.3**’te ifade etmektedir [Ching, 1979].

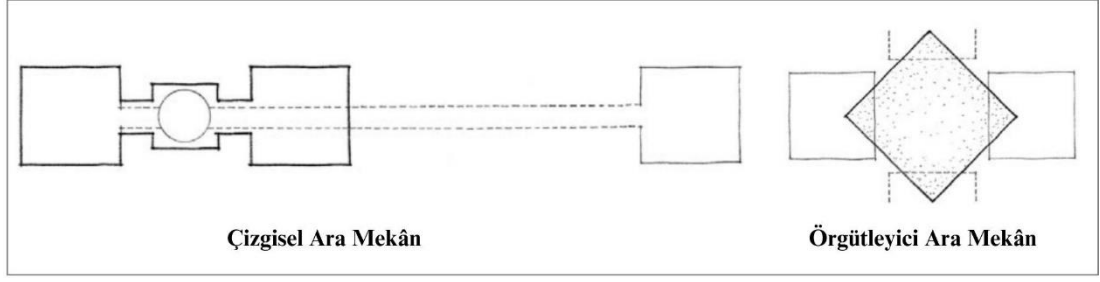

Şekil 2.2: Mekânı tanımlayan yatay düzlemler sınıflandırması [Ching, 1979].

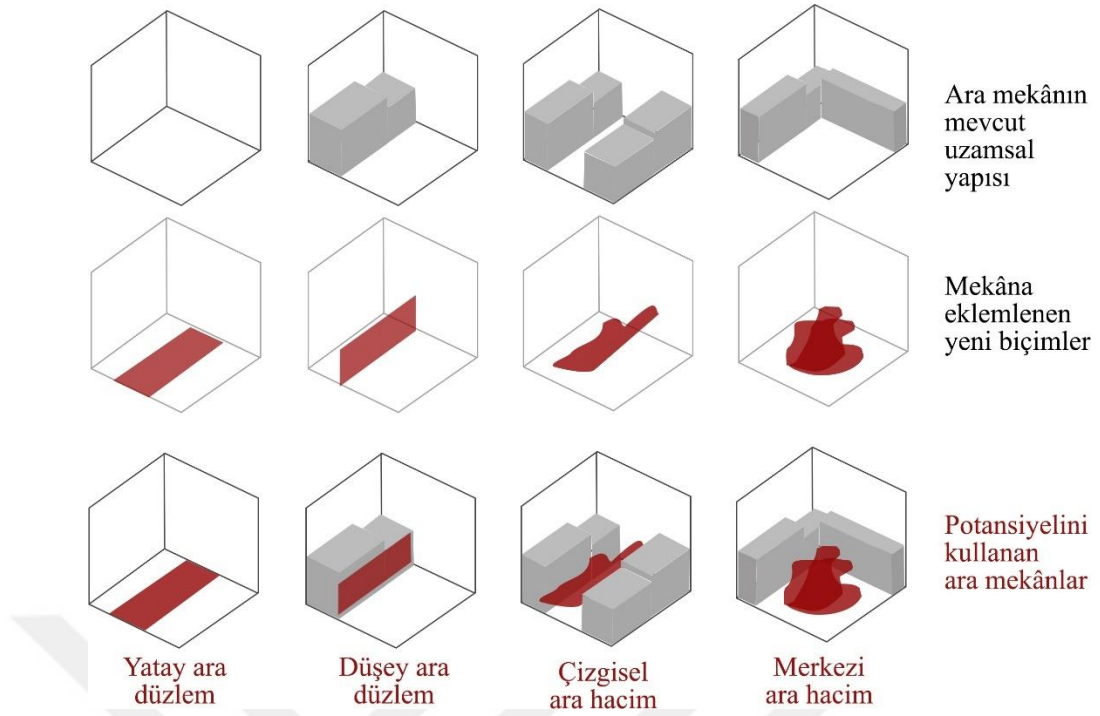
Şekil 2.3: Mekânı tanımlayan düşey düzlemler sınıflandırması [Ching, 1979].

Mekânı tanımlayan düşey ve yatay elemanlar, tez çalışmasında ara mekânların ele alınma yaklaşımına düzlemsel nitelikleri üzerinden referans vermektedir. Bununla birlikte **Ching (1979)** biçim ve mekân organizasyonu üzerinde farklı mekânların birbirleriyle kurdukları ilişkileri (1) mekân içinde mekân, (2) iç içe geçmiş mekânlar, (3) bitişik mekânlar ve (4) bir ortak mekân ile birbirine bağlanmış mekânlar başlıklarıyla ele almıştır. Bu ilişkilerden dördüncü başlık ara mekânlar için referans oluşturmaktadır. Bir ortak mekân ile birbirine bağlanan mekânlarda ortak mekânın biçimsel nitelikleri farklılaşmaktadır. Mekânları dizi şeklinde birleştiren çizgisel biçimlerde veya geniş bir boşluğu sararak diğer mekânları etrafında organize eden merkezi biçimlerde olabilmektedirler **Şekil 2.4**. Ortak mekân olarak ifade edilen mekânlar tez kapsamında ara mekânlarla ilişkilendirilerek biçimsel niteliklerin farklılaşmasında örnek bir bakış açısı oluşturmaktadır. Bu bağlamda ara mekânlar tez kapsamında biçimsel ve uzamsal olarak üç başlıkta ele alınmaktadır. Bu başlıklar yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim şeklinde belirlenmiştir.

Şekil 2.4: Ortak mekânların biçimsel nitelikleri [Ching, 1979].

Belirlenen kavramsallaştırma çift taraflı bir şekilde ele alınmaktadır. Yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim niteliklerinin oluşabilmesi hem mevcut çevresel yapının biçimsel ilişkilerine hem de buraya eklenen mekânsal oluşumun kendi biçimsel ilişkilerine bağlıdır. İki taraftan da karşılıklı olarak bakıldığında kesişen ortaklıklar oluşturulan mekânsal birlikteliğin niteliğine referans vermektedir. Yatay ara düzlem kavramı kentsel mekândaki zeminlerin yüzeyleri ile kurulan ve yüzey üzerinde gerçekleşen, düşey ara düzlem kavramı yapıların cepheleri/yüzleri üzerinde gerçekleşen iki boyutlu müdahalelerle ve gerçekleşen iki veya üç boyutlu müdahalelerle ortaya çıkmaktadır. Çizgisel ara hacim kavramı, yapıların yüzeylerinin biçimsel sınırları arasında kalan çizgisel boşlukların yapı cepheleriyle beraber oluşturdukları uzamsal oluşum ile bu oluşuma eklenen bileşenlerin mevcut aralığı kullanan üç boyutlu doğrusallıkta oluşmasını ifade etmektedir. İki taraftan sınırları çizilen bir yaşam kesiti ve bu kesitle ilişkilenen bir ara mekân sunmaktadır. Merkezi ara hacim kavramı ise yapıların arasında yer alan daha geniş, bir veya birkaç tarafı açık olabilen, yapı yüzeyleriyle çevrili boşluklarda; yapıların fiziksel elemanlarıyla görünür bir ilişki kurup kurmamasına bağlı olmadan bu boşluktan her yöne yayılan üç boyutlu bileşenlerle oluşturulan mekânsal müdahaleleri ifade etmektedir. Boşluğun daha esnek kullanımına olanak veren, hacmin kendi başına öne çıktığı mekânlardır. Ara mekanların taşıdıkları biçimsel potansiyeli ifade eden bu sınıflandırma Şekil 2.5'te şematik olarak ifade edilmektedir. Tez kapsamında üretilen bu sınıflandırma ilişkisi örnek analizi bölümünde kullanılan ana bir çerçeve rolü görmektedir.

Şekil 2.5: Ara mekânların oluşma senaryosu ve biçimsel ilişkileri.

Ara mekânlara dair yapılan bu sınıflandırmadaki tanımlar belirleyici olmakla birlikte gerçek mekânda birçok mekânsal nitelik ve biçim bir arada bulunmaktadır. Birlikteliklerin bulunduğu örnekler de birden fazla kavramla aynı anda eşleşebilmektedir. Böylelikle mekânın katmanlı, çok yönlü biçimsel ve sosyal yapısının tartışılabilceği alternatif varyasyonlar oluşmaktadır. Tez çalışmasının örnek analizi kısmında bu bağlamda yorumlar ve kategorizasyonlar yapılmıştır. Mekânın ara mekân nitelikleri üzerinden yapılan analizler tasarım yaklaşımıyla da ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

2.2. Kamusal ve Kamusal Mekân

Kamusallık daha tanımı yapılmadan, insanların birlikte yaşamaya başladığı tarihi çağlarda ortaya çıkan yaşamsal düzlemdeki ilişkilerden doğan bir olgudur. Bu olgu belli sınırları, kuralları ve ifade biçimlerini beraberinde getirerek gelişmiş ve günümüzde de çokça tartışılan kamusal alan ve kamusal mekân gibi kavramların doğmasına sebep olmuştur. Beraberlik içindeki insanları ve bir topluluğa ait, toplumun kullanımına açık veya halka ait olan her şeyi ifade eden kamusal kelimesinin etimolojik kökeni Latince “halka açık” ve “genel” anlamına gelen "publicus" kelimesine dayanmaktadır [Gökgür, 2017]. Kamusal kelimesi devlet ve halka bağlı

olarak farklı anlamlar taşımakla birlikte mimarlık ve kent alanında yaşamsal açıdan taşıdığı anlam önem kazanmaktadır.

Kamusal alan ve mekân sınırlılıkları ve içerdiği boyutlarla birlikte farklı disiplinlerce farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Kamusal alan ilk kez **Habermas (1962)** tarafından toplumun ortak yararına yönelik eylem, düşünce ve söylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak bir alan olarak tanımlanmıştır. **Habermas'a (1962)** göre kamusal alan, bireylerin eşit şekilde toplumsal meseleleri tartışabildiği bir alan olarak şekillenmektedir. Bu açıdan bakıldığında kamusal alan farklı düzlemlerin birlikteliğinden oluşan daha çok boyutlu ve nispeten soyut bir kapsama sahipken kamusal mekân ise bu ortaklık ve çoğulluğun yansıdığı mekânı ifade etmektedir. Alan ve mekân kavramlarının farklı dillerde farklı karşılıklarla kullanılması bazı anlam karışıklıklarına sebep olmakla birlikte, Türkçedeki alan kavramının mekân kavramını kapsayan bir altyapı ve içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Bu durumda kamusal mekân sosyal ve fiziksel boyutlarla ele alınırken, kamusal alan farklı temsil ve söylem düzlemlerini de içermektedir. Kamusal mekân ayırım gözetmeden her insanın ortak kullanım hakkı olan, çoğu zaman sahibinin de halk olduğu ancak yerine göre bu durumun farklılaştığı açık ve kapalı mekânlar olarak ele alınmakla birlikte sınırları ve nitelikleri muğlak, değişip dönüşmekte olan bir kavramdır. Bu iki kavramın ortaklığı olan kamusallık olgusunun anlamı da geçmişten günümüze gelişerek gelmiştir.

Kamusallığın Antik çağlarda ne anlama geldiği kent kullanımını nasıl şekillendirdiği ve buradaki ilişkiler kamusal mekânın sahiplik, kullanım hakkı, erişim gibi özelliklerini ortaya koymaktadır. Antik Yunan'daki agoraların buluşmak, konuşmak, ticari ve demokratik eylemlerde bulunmak amacıyla kamusal kullanımı kadınlar, köleler ve yabancılar dışındaki vatandaşlara tanınan bir hak olarak görülmüştür **[Minton, 2006]**. Antik Yunan'daki bu durumun benzeri günümüzde sınıfsal açıdan bu kadar net bir ayrımla olmasa da kent mekânının parçalara ayrılarak belli işlevler tanımlanmasıyla kendi içinde işleyen kamusal mekân adacıklarına bölünmesi şeklinde görünür olmaktadır. Bu durumda mekânın mülkiyeti ve kimin kontrolünde olduğu, kamusal mekâna erişebilen ve dışlanan sınıfları belirleyen etmenlerdir. **Habermas'ın (2004)** burjuva toplumu üzerinden tanımlayarak iletişimsellik vurgusuyla geliştirdiği kamusallık kavramı ona göre insanların politik ifade özgürlüğüne sahip olduğu çok yönlü bir iletişim alanıdır. İnsanların “kamusal bir gövde” olarak davranabilmesinin yolunun yaşam biçimlerine ilişkin kararlarını kısıtlanmadan; örgütlenerek veya gazete,

radio, televizyon gibi farklı yayın araçlarıyla ifade edebilmeleri olduğunu ifade etmektedir [Habermas, 2004]. Hannah Arendt (1958) antik Yunan polis kavramı (şehir) ile ilişkili olarak kamusal alanı bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları topluluğun bir parçası olarak politik yaşamda aktif ifade güçleri üzerinden ele almaktadır. Özel ve kamusal alan kesişimine yorum olarak getirdiği toplumsal alan kavramı üzerinden politik eyleme vurgu yapmakla birlikte modern dünyada, insanların özel alanlarına çekildiğini ve kamusal alanın oluştuğu politik yaşamdan uzaklaştığını düşünmektedir. Richard Sennett (1962) de benzer şekilde insanların bireysel alanlarına odaklanmasıyla kamusal alandan uzaklaştığını ifade etmektedir. Ona göre “Kamusal alan toplumdaki çok geniş bir dengenin bir parçasıdır. Ayrıca politik davranışlar, haklar kavramı, ailenin düzenlenmesi ve devletin sınırları gibi daha geniş bir bütünün bir parçası olarak taşıdığı anlamlar vardır” [Sennett, 2010]. Sennett “Kamusal İnsanın Çöküşü” adlı kitabında modern dönem sonrasında ele alarak kişisel inşa, bireyselleşme, anonimleşme ve yabancılaşma gibi olgularla değişen yaşam tarzının kamusal alan üzerinde yarattığı anlam kaymalarını irdelemiştir. Kamusal alan gündelik yaşam ve bütünsel kent deneyimi ile karşılıklı olarak etkileşim içinde olduğundan geçirdiği dönüşüm de kent yaşamında kendini göstermektedir.

2.2.1. Kamusal Alanın Dönüşümü

İnsanın toplumsal yaşamını şekillendiren kamusal alan olgusu, antik çağlardan bu yana varlığını sürdürmüş ancak endüstriyel gelişmelerle birlikte özellikle 1970'li yıllardan sonra gerçekleşen küreselleşme ve bireyselliğin yeniden güçlenmesi dolayısıyla değişen kentsel yapıda farklı bir boyuta evrilmiştir. Gelişen teknoloji, değişen iletişim araçları, küresel ekonomi sistemleri yaşam biçiminin hızlı bir şekilde değişmesine sebep olmakla birlikte çevreyle kurulan ilişkileri bütünsel dönüştürmüştür. Bu dönüşüm kamusal alan olgusunun da hem olumlu hem olumsuz yönde dönüşmesine sebep olmuştur. Kullanılan iletişim araçlarının çoğaldığı bir gündelik yaşamda insanların kentsel mekânı kullanım ve paylaşım biçimleri farklılaşmıştır. Telefonların neredeyse ana iletişim kanalı haline gelmesi kamusal mekânda fiziki birliktelikten doğan doğrudan iletişimin azaldığı buna karşın sosyal medya olarak adlandırılan soyut bir düzlemde oldukça hızlı ilerleyen ve yayılan bir iletişim ağı oluşturmuştur. İki boyutlu sosyal etkileşim fiziki bir aradalık ihtiyacını azaltarak kamusal etkileşimi fiziki düzlemde sınırlamaktadır. Bunun yanında kentlerdeki nüfusun çeşitlenmesi ve

küresel ekonomik dinamikler sebebiyle gündelik hayatta yabancılaşan kamusal kente dair fikir paylaşımı ve farkındalığın sosyal düzlemde çok daha arttığı, fiziksel olarak yan yana gelemeyecek insanların birbirleriyle düşünsel etkileşim kurarak sanal bir kamusal evreni yarattığı gözlemlenmektedir.

Teknolojik gelişmelerle yaşanan bu dijital gerçekliğin, kamusallığın hem iletişimsel hem yaşamsal yönünü değiştirmesinin yanında küreselleşme kurgularının beslediği kent yapısındaki değişim metropolleşme olarak kendini göstermektedir. Birtakım alanların kapitalist tüketim işleyişi odağında ayrımsal olarak gelişmesi [Gökgür, 2017] şeklinde ifade edilen metropolleşme kentin doğal kentleşme sürecini bambaşka bir noktaya taşımıştır. Bu durum kentsel mekânda kamu mekânlarının özelleştirilmesi, kurumsuzlaştırma, sosyokültürel yabancılaşma ve gruplaşma, sosyal yaşamın bölünmesi, aidiyet ve kimlik nosyonlarının zayıflaması gibi durumlara yol açmaktadır. Sonuçta hem mekânsal müdahalelerle hem de değişen sosyal dengenin nispeten sebep olduğu dağılma ile iki taraftan da sıkıştırılan kamusallığın ifade ettiği anlam ve görünüm biçimleri de parçalara bölünmüştür.

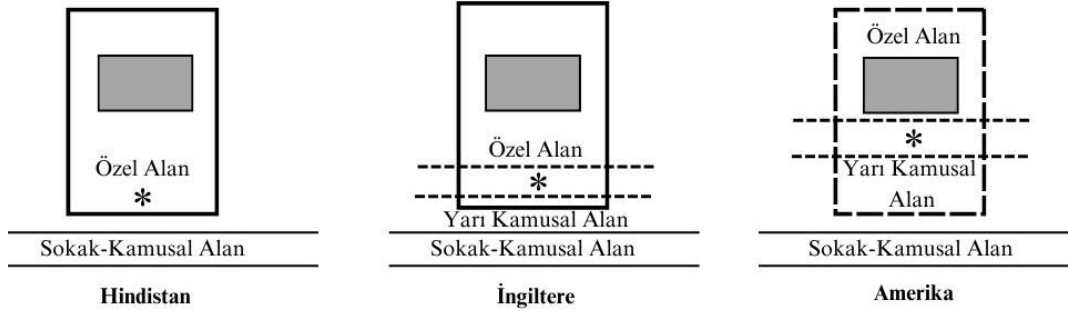
Tezin ele aldığı problemin bir alt başlığı olan bu ikili durumun kamusallığı geliştirecek yönde kullanımı mümkün müdür? Bu noktada sanal kamusallık ağının getirdiği kazanımları fiziksel gerçeklikteki kamusallığı canlandırmak için kullanma yolları var mıdır? Çalışma kapsamında araştırılan kentle etkileşimin ve kamusallığın nasıl geliştirilebileceği sorularının cevapları için kamusallığı dönüştüren, farklı düzlemlerde çoğaltan araçların yeni potansiyelleri ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Değişen yaşam biçimlerinden, yeni algı biçimlerinden, geliştirilen araçlardan bağımsız bir araştırma ve yorumlama, kendi başına kalmış fiziksel kamusal kurgularını yine kendi başlarına incelemek anlamına geleceğinden kamusallığın yaşamsal alandaki sınırları güncel durum üzerinden irdelenmelidir. Bu sınırlar ve dengeler mekânı yeniden kurma potansiyeli taşıyan taktikler için yol gösterici ve değerlidir.

2.2.2. Kamusallığın Sınırları

Kentsel mekânda hangi taktiklerin; yaklaşım ve uygulamaların etkileşimi ve kamusal yaşamı iyileştirdiği incelenmeden önce kamusallığın sınırlarının ve niteliklerinin ne olduğunun irdelenmesi gerekmektedir. Bu noktada özel ve kamusal mekân kavramlarına değinmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Kamusal mekân herkesin

denetimine ve kullanımına açık nitelikte, özel mekân ise insanların kendileri ve yakın çevrelerine ait, özel ve kişisel ihtiyaçlarını karşıladıkları nitelikteki mekândır. **Sennett (1962)** bu ayrımın köklerini ve yüzyıllar arasındaki değişimini incelerken üç önemli değişimden söz etmektedir. 18. yüzyılda bu durumu “Kamusal ve özel arasında çizilen çizgi, öz olarak örneğini kozmopolit, kamusal davranışta bulan medeni talepleri; örneğini ailede bulan doğanın talepleri karşısında dengeleyen bir çizgiydi.” şeklinde ifade etmektedir [**Sennett, 2010, s. 35**]. 19. yüzyıldan sonrasına doğru sanayi kapitalizminin, yabancıyı yorumlama tarzını etkileyen yeni sekülerizm yaklaşımı ve “Ancien Regime (Geç Orta Çağ'dan Fransız Devrimi'ne dek süren siyasi ve sosyal sistemi)” döneminin yaşam biçimlerindeki dönüşümle kamusal-özel ilişkisinde farklılaşmalar gerçekleşmiştir. Bu farklılaşmaların mekâna yansımaları farklı kamusal niteliklerine sahip bölgelerle kendini göstermiştir.

Kentsel mekânda kamusal ve özel arasındaki geçişin yarı-kamusal ve yarı-özel mekân türleri ile sağlandığı bir kurgu olmakla birlikte geçişin nitelikleri farklı kültür ve coğrafyalara göre değişmektedir. **Rapoport'un (1969)** kültür ve form üzerine yaptığı araştırmalara göre farklı kültürlerde konutların birbirlerine göre konumları ve çevreye karşı açık/kapalı mimari yapısı mahremiyete bağlı olarak değişmekte; Güney Hindistanlı ve Amerikan İngilizlerinin konutları arasında daha yakın, sokağa daha keskin bir geçiş görülmekteyken Japonların ve Güney Afrika'nın bazı Müslüman halklarının yerleşim bölgelerinde konutların hem birbirleriyle hem de sokakla aralarında belirli mesafeler ve fiziksel elemanlarla ayrımlar bulunmaktadır. Mahremiyetle birlikte iklim yapısı, sosyal ilişkiler, ekonomik yapı, güvenlik ihtiyacı gibi faktörler de yaşam alanlarındaki sınırların ve bölgeselliklerin şekillenmesinde etkilidir. Böylelikle mekânları ayıran eşiklerin özellikleri farklılaşmaktadır **Şekil 2.3**. Mekân derecelenmesinin geçmişten günümüze bu faktörler üzerinden dönüşmesinin yanında kent yaşam biçimlerinin çeşitlenmesi ile aynı anda aynı kent içerisinde de farklılıklar görülmektedir.

Şekil 2.6: Üç farklı kültürde sınır ve bölgelemeye yaklaşım [Rapaport, 1969].

Kamusallığın boyutları soyut ve somut nitelikler taşımaktadır. **Gökgür (2017)**, kentsel mekânda kamusallığın boyutlarını dolaşım (hizmetlerin dağılımı), estetik (aydınlatma, ağaçlandırma vb. fiziksel öğeler), sosyal (etkinlikler vb.), tarihsel (kolektif bellek, kimlik), biçimsel ve yurttaşlık olarak ele almıştır. Kamusal mekânın fiziksel sınırları kültür ve coğrafyaya bağlı olduğu gibi mekânsal ölçeğe ve gündelik yaşam pratiklerine göre çeşitli niteliklere sahip olmaktadır. Kamusallığın sosyal sınırlarını okumak için onu oluşturan görünür ve görünür olmayan dinamikler irdelenmelidir. Bu açıdan kentsel mekânda kamusallığı oluşturan bileşenler birbirleriyle iç içe geçen birçok alt konudan oluşmakla birlikte, temel gereksinimler üzerinden yorumlanarak çalışma kapsamında aşağıdaki üç ana başlık; erişilebilirlik, katılım ve temsiliyet üzerinden ele alınmaktadır.

2.2.2.1. Erişilebilirlik

Kentteki eylemler ve mekâna katılımın sınırları erişilebilirlik üzerinden ele alındığında konuya fiziksel, hukuki, ekonomik ve kültürel boyutlardan yaklaşmak gerekmektedir. Kentsel mekânda fiziksel erişilebilirliği belirleyen en başat durum hukuki kurallarla oluşan özel ve kamusal kullanım haklarının ifadesi olan sınırlardır. Kamusal mekân, kamu hukukuyla tanımlanmış, halkın ortak kullanımına açık her türlü kent mekânı olmakla birlikte bu hukuki sınırların görünürlüğü ve bilinirliği de kentsel mekân kullanımını şekillendirmektedir. Yapı çevrelerindeki bahçe duvarları, kapılar, site yerleşimlerinin çeperleri gibi mekânsal öğeler bu sınırları belirtmekle birlikte bu sınırların belirsiz olduğu mekânlar da gözlemlenmektedir. Fiziksel erişilebilirlik bağlamında mülkiyet ve kullanımın yanında kentsel mekânın fiziksel kullanımının gerçekleşmesini sağlayan tasarım ve planlamaya sahip olup olmadığı önemlidir.

Fiziksel erişilebilirlik kentin her ölçeğinde farklı karşılıkları olan bir durumdur. Kentin Sanayi Devrimi ve modernizm sonrası araç trafiği odağında planlanmasının yaygınlaşması kentsel mekânda insanın araçsız bireysel hareketini ve kullanımını farklı boyutlarda kısıtlamıştır. **Jan Gehl (2020)** bu değişimle bazı kentlerde yaya odaklı işlevlerin gerçekleşmemesi sebebiyle özellikle ABD'nin güneyinde insanların kentleri terk ettiklerini belirtmektedir. Bu duruma karşın son zamanlarda bazı sokaklar ve meydanların trafikten arındırılarak yaya ulaşım ve kullanımına uygun hale getirilmesi, yaya hareketini destekleyen iyileştirme politikalarının üretilmesiyle Kopenhag ve Melbourne gibi şehirlerde olumlu sonuçlar ortaya çıktığını; “Kentin içine araçlar değil insanlar davet edilirse, yaya trafiği ve kent yaşamı da buna göre gelişir” şeklinde ifade etmektedir [**Gehl, 2020**]. **Sennett (1962)** de modern ulaşım teknolojisinin coğrafi sınırların ötesine geçme odağıyla geliştirildiğinden kentin insan ölçeğinde kamusal kullanımını ikinci plana attığını ifade etmektedir. Ona göre “Günümüzde, şu ana dek hiçbir kent uygarlığının yaşamamış olduğu bir hareket kolaylığı içinde olmamıza karşın hareket, günlük faaliyetlerimiz içinde en çok kaygı yaratan unsur haline gelmiştir” [**Sennett, 2010, s. 30**]. Araç odaklı planlama kurgusuna bağlı olarak kaldırımların veya diğer kullanım alanlarının malzeme niteliği, devamlılık gibi unsurlarla oluşan fiziksel mekân kalitesi de erişilebilirliği etkilemektedir.

Kamusal mekânın fiziksel yapısının nitelikleri yanında ekonomik boyutta herkesin erişimine açık olup olmaması da erişilebilirliğin boyutlarından biridir. Alışveriş merkezleri, kapitalist tüketim kurgularından oluşan bir mekânsallığa sahip olarak kamusal kullanımın ekonomik boyutuna bir örnek oluşturmaktadır. Kapitalizm sisteminden önce ticari, siyasi, sosyal ve dini aktivitelerin domine ettiği kamusal mekânın organik yapısı kapitalizmle gelişen tüketim odaklı kurgularla dönüşmüştür. Agoralardan, kent meydanları ve parklardan, işlev ve tüketim kurguları belirlenmiş günümüz AVM mekânlarına taşınan kamusal aktivitenin kimliği de değişmiştir [**Kostof, 1992**]. Günümüzde artan açık planlı AVM'ler ve esneklik senaryoları içerisinde bu mekânların insanların kullanım ve çeşitli eylemlerine ekonomik yönden ne ölçüde izin verdiği, güvenlik gözetiminde giriş-çıkış ve özel mülk durumunu taşıırken hangi kuralların uygulandığı gibi parametreler erişilebilirliğin farklı boyutlarına kapı aralamaktadır. Günümüzce AVM'ler dışında tüketim odaklı planlanan işlevlerle oluşturulmuş, “kamusal” olarak nitelendirilen mekânların ortaya çıkması kentin kapsayıcı sosyal niteliklerini zayıflatmaktadır. Böyle mekânlarda kullanım çeşitliliği

ve gereken ekonomik seviye örtüşmediğinde kamusal kullanımdan bahsetmek de mümkün olmamaktadır.

Bir başka açıdan erişilebilirliğin kentin toplumsal yapısıyla kurduğu ilişki de kamusal kullanımın oluşumu için önem taşımaktadır. Kent farklı kültür seviyelerine sahip sosyal gruplardan oluşmaktadır. Karakteristik sosyokültürel bölgelerin bulunduğu kentsel mekânlarda mevcut sosyal yapı içerisinde farklı kimliklerin mekânla kurduğu ilişki ve mekâna katılım, görünmeyen kurallarla belirlenmektedir. Baskın bir sosyokültürel auranın mekânın kamusallık derecesini etkileyerek fiziki ve hukuki anlamda kamusal sayılabilecek bir mekânın farklı sahiplenme dinamikleriyle yarı kamusal hatta yarı özel kullanımlarla belli bir kesime hizmet etmesiyle, o mekândaki eylemler sınırlanmış veya belirlenmiş olmaktadır. Böyle bir mekâna başka bir yerden gelen insanlarla mekânı sahiplenen insanlar aynı katılım ve etkileşim derecesine sahip değildir. Öyleyse kamusal mekânda erişilebilirlik; fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel açılardan farklı koşullarda gerçekleşmektedir. Bu erişilebilirlik parametrelerinin kamusal durumunu değiştirme-dönüştürme potansiyeline sahip olduğu kabul edilebilir.

2.2.2.2. Katılım

İnsanların kamusal mekândaki rolleri ve mekân için taşıdıkları anlam yüzyıllar boyunca dönüşerek günümüze gelinmiştir. Aydınlanma çağı öncesindeki sınıfsal ayrıma ve cinsiyete bağlı roller, 19. yüzyılda gerçekleşen aile yapısı değişiminin getirdiği kişisel ve özelleşme ile farklı anlamlar kazanmıştır. Kamusal insan ilişkileri, aile içi ilişkileri oluşturan kurallara göre biçimlenerek kamusal yaşamı dönüştürmüştür [Sennett, 2010]. Her çağın etkisiyle dönüşen kişilik rolleri kamusal mekândaki aktifliği ve aktör konumunu etkilemiştir. Katılım kavramı katılma olanaklarını belirleyen erişilebilirlik kavramıyla yakından ilişkili olmakla birlikte katılma biçimlerinin tartışılabileceği bir alan açmaktadır. Katılım, süreç bazlı bir içerikle kentlinin kamusal mekânın oluşumunda ve sürdürülmesindeki rolü üzerine düşünmeyi sağlayabilir. Bu noktada katılım, kentsel mekânın üretimi öncesi ve sonrası olarak iki temel süreçte ele alınabilir. Kentsel mekânın üretimi sürecinde söz sahibi kurumlardan oluşan iktidarın kentliyi oluşum süreçlerine ne kadar dahil ettiği, ortak karar alma mekanizmalarının varlığı ve işleyişi kentsel mekânın kamusal niteliğini etkilemektedir. Mekânın üretiminde problem ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, tasarım ve

uygulama aşamalarında kentlinin süreçlere dahil olması üretilen mekânın hem kente hem kentliye ait olma durumunu pekiştirmektedir. Mekânın üretimi sonrasında kullanımı ve bakımı da bu aidiyet üzerine temellenmektedir. Kentli ait olmadığı bir mekânı tüm imkanlarıyla kullanmakta zorlanacaktır. Kullanım aşamasında mekâna katılımı etkileyen işlevsellik ve sosyallik durumları üretim sonrasındaki en önemli mekân nitelikleri olarak görülmektedir. İşlev çeşitliliği arttıkça hitap edilen kullanıcı çeşitliliği ve sayısı da artmaktadır. Böylelikle kentli davranışsal ve söylemsel eylemleriyle çeşitli işlev kurgularında kamusal mekâna katılmakta ve kamusal gerçekliğin sürekli devam eden oluşumunda devamlı bir rol oynamaktadır. Bu katılımın seviyesi ve koşulları kent-insan etkileşiminde dikkate alınması gereken önemli bir noktadır.

Mekâna katılımın kullanım aşamasında sağlanan iletişim kavramı kentlinin birbiriyle kurduğu iletişim, mekânla kurduğu iletişim gibi alt başlıklara ayrılabilir. Tüm iletişim biçimleri çoğu zaman birbiri içine girmekte ve birlikte işleyen bir süreç dönüşmektedir. **Sennett' e (2010)** göre kamusal yaşamın güçlü olduğu yerlerde sahne ve sokak arasında insanların kendilerini ifade etme biçimlerinde karşılaştırılabilecek benzerlikler okunmaktadır. Sahne bu ilişkide insanların iletişim kurduğu karşılıklı varoluşlarını ifade etmektedir. **Weber (2000)** de kamusal mekânı farklı ırk ve sınıflardan insanların karşılaştıkları, müzakere ve karşılıklı ilişkileri barındıran bir mekân olarak tanımlamaktadır. Doğrudan, dolaylı ve farklı düzlemler aracılığıyla gerçekleşen iletişimin araçları ve araçların kullanım biçimi kamusal yaşamın oluşumunda olduğu kadar dönüşümünde de etkili olmaktadır. Daha önce sözü edilen iletişim araçlarının dijitalleşmesi durumunun kamusal mekândaki fiziksel iletişim ve karşılaşmaları ikinci plana attığı gözlemlenmektedir. Böylelikle fiziksel karşılaşmalar azalmaktadır. Fiziksel karşılaşmalar azaldıkça kamusal yaşam zayıflamakta, kamusal yaşam zayıfladıkça hem sosyal hem fiziksel karşılaşmalar yok olmaktadır. Çünkü insanların kamusal vasıtasıyla taşıdığı ortaklık anlamını yitirmekte, bireysellik kurguları yaşamı domine etmektedir. Öyleyse dijital sosyal iletişimin mekâna entegre edilebileceği hibrit kurguların planlanması bu anlamda karşılaşmaları güçlendirecek bir yol olabilir. Günümüz dünyasında farklı araç ve düzlemlerin birlikte kullanılması gerekliliği gün geçtikçe kendini göstermektedir. Kentsel mekân yaşamı ve kamusal da bu durumla uzlaşılarak ele alındığında daha dengeli bir kent deneyimine ulaşılabilir.

Kamusal mekân fikirlerin, ifadelerin ve tecrübelerin üretildiği, tartışıldığı ve paylaşıldığı toplumsal alanlar ve ortaklıklardan oluşmaktadır. Mekânın eşit kullanım hakkı, mekâna dair üretilen fikirler veya gösterilen tepkiler de ortaktır. Bu farkındalıkla oluşan toplumsal bilinç ortaklık duygusunu güçlendirerek kamusal mekânın sahiplenilmesini ve daha etkin kullanımını sağlayabilir. **Goffman’a (2009)** göre birey üyelik aracılığıyla kolektivitelere, toplumsal ilişkiler aracılığıyla da diğer bireylere olacak şekilde iki ana bağ ile topluma bağlıdır. Ortak olan roller yalnızca hak sahibi olmakla sınırlı değildir. Kamusal mekân üzerinde sorumluluklar ve görevler de ortaktır. İnsanların bu ortaklığı paylaşabilmesi için kentsel mekânda aitlik hissini taşımaları gerekmektedir. Böylelikle aidiyet, problemlere çözüm bulma sorumluluğunu paylaşmayı, kamusal mekânı canlandıracak yeni kurgular üretilmesini ve üretilen mekânın bakımıyla sürdürülebilir olmasını sağlayabilir. Öyleyse insanlar kamusal mekânı hem üretirken hem kullanırken hem de temsil ederken paylaşmaktadır.

2.2.2.3. Temsiliyet

Kentsel mekânı oluşturan yapıların dış yüzleri ve çevresel ilişkileri kamusal olgusu kapsamında ele alındığında bir temsiliyet etkisine sahiptir. Temsiliyet fiziksel ve sosyal olarak iki başlıkla ele alınabilir. Fiziksel açıdan kentli ve kentsel mekân algılanabilirlik ve imgelenebilirlik üzerinden etkileşmektedir. Algılanabilirlik durumu bütün duyular üzerinden gerçekleşen bütünsel süreci ifade etmesine karşın buradaki kullanımı görsel algı üzerine odaklanmaktadır **[Lynch, 2021]**. **Lynch’in (1960)** “herhangi bir gözlemcide güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği” şeklinde tanımladığı imgelenebilirlik kavramı, kentsel mekânla kurulan ilişkide kentli için referanslar oluşturmaktadır. İmgelenebilirlik görmenin yanında diğer duysal verilerle desteklenirse “okunaklılık” ve “görünürlük” ün oluşmasını sağlayarak çevre ile kurulan ilişkiyi güçlendirebilecek potansiyeller yaratmaktadır **[Lynch, 2021]**.

Kentte her yapının cephe düzeni, malzemelerinin niteliği, yapının kullanımının sokağa taşan sekansları kamusal mekânla yüz yüze gelinen duysal sınırlar olarak kamusal olgusunun gerçekleşmesine dolaylı veya doğrudan etkileri olan unsurlardır. Kamusal alan boşaltılıp terk edildiğinde, çevresel yapı öğeleri bakımsız veya insan boyutuyla ilişki kurmayan bir ölçekte olduğunda kullanım biçimleri bundan

etkilenmektedir. Böyle durumlarda “Çevre, en fiziksel düzeyde, insanları kamusal alanın anlamsız olduğunu düşünmeye iter” [Sennett, 2010]. Çevresel öğelerin nitelikleri insan algısına ve kullanımına hitap etmektedir. Bir yapı stoğunun birbiriyle kurduğu çevresel ilişkilere bakıldığında orada yaşayan insanlar tarafından eklenmiş duyuşsal öğeler mekânda yarı özel bölgeler yaratma veya kör bir cepheye çizilen bir duvar resmi verdiği mesajla orada yaşayan, oradan geçen veya mekânın fotoğrafını gören insanların ortaklığında kurulan bir kamusal düzlem yaratma potansiyeline sahiptir. Sicilya'da insanların şehirle kurduğu etkileşimi güçlendirme amacıyla düzenlenen Festiwall sanat festivali kapsamında her yıl boş yapı cephelerinde çeşitli duvar resimleri (mural) yapılmaktadır. Festivaldeki bazı murallar üzerine çalışan mimarlık öğrencileri Caterina D'Amica ve Isabel Gorham, 3M VAS (Görsel Dikkat Yazılımı) adlı biyometrik programı kullanarak boş duvar yüzeyi ile resimli duvar yüzeyini karşılaştırdıkları bir ölçüm gerçekleştirmişlerdir [Sussman ve Ward, 2020]. Bu ölçüme göre bina duvarının boş olduğu analizde insanların bakışlarının bu cepheyi görmezden gelerek arka plandaki yapı cepheleri üzerinde toplandığı ortaya çıkmıştır **Şekil 2.7**. Bir insan resmi olan duvardaki analizde ise bakışların resmin farklı bölgelerinde toplandığı, en yoğun kısmın yüz bölgesinde olduğu gözlemlenmiştir **Şekil 2.8** [Sussman ve Ward, 2020]. Ortaya çıkan sonuç çevrenin özelliklerinin kamusal mekândaki davranışımızdan önce çevreye olan bakışımızda bile büyük etkisi olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.7: Boş cephelerin biyometrik analizi [Sussman ve Ward, 2020].

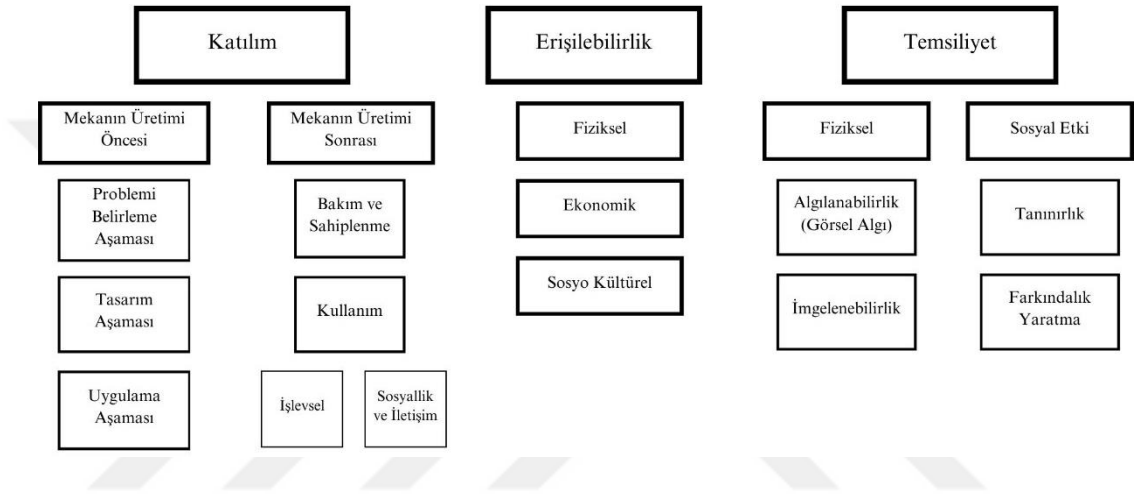

Şekil 2.8: Resimli cephelerin biyometrik analizi [Sussman ve Ward, 2020].

Duyulara hitap eden, kentsel imgenin oluşumunda katkısı olan tüm yüzler ve üç boyutlu görünür ilişkiler, temsiliyet gücü taşımaktadır. İnsan ölçeğine bağlı olarak yapıların zemin kat seviyesindeki cephelerinin taşıdığı temsiliyet ve fiziksel-sosyal nitelikler de önem taşımaktadır. **Gehl'in (2020)** “kent kenarları” olarak ifade ettiği bu yüzeyler iç ve dış arasında etkileşim noktalarına sahiptir. Niteliklerine göre çevrelerine güven, konfor, yakınlık gibi duygular hissettirmekle birlikte “kenarlar mekânsal deneyime ve bireysel mekânların bir yer olarak farkına varılmasına yaşamsal bir katkı yapar” [Gehl, 2020]. Öyleyse zemin katı seviyesi kamusal mekândaki eylemlerin konumunu, süresini, yürüme deneyiminin kalitesini, kente dair üretilen imgeyi belirleme gücü taşımaktadır.

İnsanların kentsel mekânla ve birbirleriyle kurdukları ilişki de sosyal bir temsiliyete sahiptir. İnsanların eylemleri, belli toplumsal davranış kuralları çerçevesinde algılanmakta ve anlamlandırılmaktadır. Kamusal mekândaki her hareket diğer insanları görsel ve sosyal olarak etkileyecek bir aleniyet ve ortaklıkta gerçekleşmektedir. Bu durumda kamusal bir mekânda dışarıdan bakıldığında herkes kendi amacı doğrultusunda insanlardan bağımsız şekilde hareket ediyor gibi görünse de işlevlerin çeşitlendiği bölgelerde daha duyarlı olacak şekilde her eylem diğer insanların kentsel deneyimini etkileyen bir sorumluluk, görünürlük ve sosyallik taşımaktadır. Bunun yanında kentsel mekândaki değişimlerin yarattığı tanınırlık ve farkındalık yaratma olasılıkları temsiliyetin sosyal boyutunu oluşturmaktadır. Tanınırlığı veya bilinirliği artan bir mekânın kullanım sıklığı, hitap ettiği insan sayısı, paylaşım ve gelişim süreçleri artarak kamusallığını pekiştirebilir. Böylelikle hem kentli hem de kenti dönüştüren tasarımcı ve yönetici aktörleri mekâna dair düşünce ve farkındalık üreterek aktif olmaya götüren bir zincirleme süreç başlayabilir.

Kamusallığı oluşturan nitelikler katılım, erişilebilirlik ve temsiliyet kavramlarıyla ve onları oluşturan alt başlıklarla birlikte özet olarak ifade edildiğinde **Şekil 2.5** üç niteliğin birbirleriyle ilişkili oldukları ortaklıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin katılımda mekânın üretimi sonrası kullanım aşaması ile erişilebilirliği oluşturan boyutlar doğrudan ilişkilidir ve erişilebilirlik boyutları mekândaki kullanımı büyük ölçüde etkilemektedir. Özet olarak verilen bu kavramsallaştırma tezin örnek analizi bölümünde incelenen örnek uygulamaların tartışılması ve açıklanmasında kullanılan bir referans niteliğindedir.

Şekil 2.9: Kamusallığı oluşturan niteliklerin kavramsal ifadesi.

Tüm kamusallık boyutları ve parametreleriyle birlikte insan edimlerinin her boyutta kentsel mekânla kurduğu ilişkiler kent deneyimini oluşturduğundan deneyimin hem bütünsel olarak hem de gündelik yaşam üzerinden ele alınması kamusallık kurgularının daha iyi anlaşılabilmesini sağlama niteliği taşımaktadır.

2.3. Kentsel Deneyim

Deneyim “bir kimsenin belli bir sürede veya hayat boyu edindiği bilgilerin tamamı” şeklinde tanımlanmaktadır [Web 1, 2023]. Taşıdığı süreç boyutu deneyimi çok bileşenli, karmaşık, her etkiye duyarlı hale getirmektedir. Bu çoklu yapısı yine çok boyutlu bir kavram olan kent ile birleştiğinde ortaya geniş bir inceleme alanı çıkmaktadır. Çünkü kent ile kurulan soyut ve somut ilişkilerin tümü kent deneyimini oluşturmaktadır. Kentsel deneyim tez kapsamında ikiye ayrılarak önce bütünsel yapısı

algılanmaya çalışılmış, sonrasında ise bir alt ölçeğe inilerek konu yaşamın gündelik pratikleri üzerinden geliştirilmiştir.

2.3.1. Kentsel Deneyimin Açılımları

Kentle kurulan ilişkilerin farklılaşan nitelikleri deneyimi çeşitlendirerek hem zamansal hem de mekânsal olarak sürekli yenilenen, bir öncekinden farklı sekanslardan oluşan süreçler yaşanmasını sağlamaktadır. **Starvos Stavrides’e (2021)** göre “Kent hayatı, basitçe yinelenip duran deneyimlerden oluşan uyumlu bir yapı olarak analiz edilemez, bunun yerine potansiyel olarak özgürleştirici ve aynı zamanda ‘yeniden büyüleyici’ deneyimlerin melez bir sentezi olarak anlaşılmalıdır” [**Stavrides, 2021, s.86**]. Kent deneyiminin temel kurucu öğelerinin ele alınmasıyla deneyimin boyutlarının anlaşılmasını sağlayacaktır. Aşağıda başlıklarla ele alınan bu öğeler, Stavrides ve Lefebvre’nin kent deneyimine dair düşüncelerinden referans alınarak oluşturulmuştur.

2.3.1.1. Mekânsal Oluşlar

Kentin ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal boyutlarının yaşanan mekân ve zamana yansımaları ortaya çıkan çeşitli mekânsal pratikler vardır. Bu pratikler hem kendi içinde hem de birbiriyle sürekli etkileşim ve devinim halinde olan oluşlar olarak düşünülmektedir. Lefebvre’nin kavramsallaştırdığı mekânın üç boyutu olan mekânsal pratik (algılanan mekân), mekân temsili (tasarlanan mekân) ve temsil mekânı (yaşanan mekân) temel mekânsal oluşlar olarak ele alınmaktadır. Ancak bunlar birbirinden ayrık veya birbirini ardışık olarak etkileyen kavramlar değildir. **Harvey (1989)** bu boyutlar arasındaki ilişkilerin nedensellikten öte diyalektik olarak belirlendiğini ifade etmektedir. Kent deneyiminin karmaşık ilişkilerini bu üç boyuta dayanarak ‘erişim ve uzaklaştırma’, ‘mekân tahsisi ve mekânın kullanımı’ ve ‘mekân üzerinde hakimiyet ve kontrol’ başlıklarıyla birlikte bir “mekânsal pratikler ağı” matrisinde ele almıştır [**Harvey, 1989**] **Tablo 2.3.** Bu pratikler ağı mekânın temel oluş biçimlerinin kenti oluşturan diğer boyutlarla nasıl ilişkilendiğine ve anlamlandırıldığına dair çıkarımlar taşımaktadır. Lefebvre’nin mekân boyutları, Harvey’in mekânla kurulan ilişkinin biçimi başlıklarıyla okunduğunda mekânsal pratik ilişkileri yorumlanabilir.

Tablo 2.3: Mekânsal pratikler ağı [Harvey, 1989].

	Erişim ve Uzaklaştırma	Mekân Tahsisi ve Mekânın Kullanımı	Mekân Üzerinde Hakimiyet ve Kontrol
MADDİ MEKÂNSAL PRATİKLER (DENEYİM)	Mal, para, insan, emek gücü, enformasyon vb. akışları; ulaştırma ve haberleşme sistemleri, piyasa ve kent hiyerarşileri; toplanma	Kentsel yapı, çevreler, kentin sosyal mekânları ve diğer “mahalle” belirlemeleri; iletişim ve karşılıklı yardım amaçlı sosyal ağlar	Toprakta özel mülkiyet, devletin ve idari yapının gerçekleştirdiği mekânsal bölmeler; dışa kapalı topluluklar ve semtler, yasak bölgeler ve sosyal kontrolün diğer formları (polis faaliyeti ve gözetleme)
MEKÂNIN TEMSİLLERİ (ALGILAMA)	Sosyal, psikolojik ve fiziksel mesafe ölçüleri; harita yapımı, “mesafenin yol açtığı sürtüşme” teorileri (en az çaba ilkesi, sosyal fizik, bir malın menzili, merkezi yer ve yer teorisinin diğer biçimleri)	Kişisel mekân, işgal edilen mekânın zihinsel haritaları; mekânsal hiyerarşiler, mekânların sembolik temsili	Yasak mekânlar, “bölgesini savunma içgüdüsü” (Territorial imperative); topluluk, bölgesel kültür; milliyetçilik, jeopolitik; hiyerarşiler
TEMSİL MEKÂNLARI (TAHAYYÜL)	“Medya mesajın ta kendisidir” türü yeni mekânsal işlem tarzları (radyo, televizyon, film, fotoğraf, resim vb.), “beğenin” yayılması	Popüler gösteri etkinlikleri – sokak gösterileri, ayaklanmalar; popüler gösteri yerleri (sokaklar, meydanlar, pazarlar); ikonografi ve grafiti	Örgütlü gösteriler; anıtsallık ve inşa edilmiş ritüel mekânları, sembolik engeller ve sembolik sermayenin işaretleri

Mekânsal pratiklerin taşıdığı mülkiyet, hakimiyet, kontrol, erişim ilişkileri insanların eylemlerinden türeyen dinamikleri ve yaşamı düzenleyen çerçeveleri göstermektedir. Ulaşım, haberleşme, çalışma gibi edimler insanların yaşadıkları çevreyi dolayısıyla kentsel mekânları belirlemektedir. Bu edimlerin yarattığı sosyal yapı da mekân üzerindeki kontrolü belirlemektedir. Tasarlanan mekânlar insanların mekânla kurduğu bireysel ilişkileri belirleme gücüne sahiptir. Kişisel mekân, mekânın algılama

biçimleri, bölgeleme gibi kavramlarla somut olarak görünmeyen ancak mekânın insan üzerinde temsilini oluşturan dinamikler yer almaktadır. Temsil mekânları ise yaşanan tüm gerçekliklerin yansıdığı ve sembolik ifadeler içeren çeşitli yollarla insanlara tekrar yansıtıldığı, gösterildiği içerikleri kapsamaktadır. Bu sınıflama insanın kentsel deneyimindeki rollerinin ne kadar çeşitli, aynı anda ve bütünleşik olduğunu göstermektedir.

2.3.1.2. Ritimler

Kent yaşamını oluşturan eylemlerin ve pratiklerin zamansal ve mekânsal ilişkileri çeşitli ritimler doğurmaktadır. Lefebvre'ye göre “Her ritim bir zamanın bir mekânla ilişkisini, yerleştirilmiş bir zamanı yahut başka bir deyişle zamansallaştırılmış bir mekânı ima eder” [Lefebvre, 2020a, s. 230]. Lefebvre (2020a) ritimleri doğrusal ve döngüsel olarak iki tipte tanımlamıştır. Belirli sıklık ve sürelerde gerçekleşen döngüsel ritimler ve birbirine yakın aralıkla ardışık ve sürekli üretilen doğrusal ritimler kenti algılayış biçimimizi dolayısıyla deneyimimizi biçimlendirmektedir. Yaşamsal pratiklerin akışı olarak kabaca tanımlayabileceğimiz ritimlerin yapıtaşı yaşamı görünür kılan hareketler ve bu hareketleri gerçekleştiren bedenimizdir. Lefebvre bunu şöyle açıklamaktadır “Beden içinde ve bedenin etrafında, tıpkı bir suyun yüzeyinde ya da akışkan bir kütlede olduğu gibi, ritimler kesişir, birbirlerini keser, üst üste biner, mekâna bağlanırlar” [Lefebvre, 2020a, s. 219]. Buradaki ilişkinin mekânsal bağlamda ifadesi ve görünürlüğü “Hareket, mekândaki noktalarla zamandaki noktaları birleştirir” şeklindedir [Stavrides, 2021, s.63]. Ritimler, zaman ve mekânla kurduğumuz ilişkinin izleri gibi görünmektedir. Öyleyse bu izler kentle kurulan etkileşimin izleri olarak da okunabilir. Bu bakışla kentsel mekânda bir mekânsallık kurgulanırken ritimlerin işleyişinin okunması ve yeni ritimler yaratacak tasarımlar önerilmesi kentle etkileşimi arttıracak bir potansiyel taşımaktadır.

2.3.1.3. Özneler

İnsanın kentte büründüğü kişilik ve özne tanımı kent deneyimi ve kentsel etkileşim süreçlerinde önemli bir etkidir. Kentte var olan insanların yaşam biçimi, eylemleri ve gündelik programları kenti algılayış biçimlerini oluşturan bireysel değişkenlerdir. Tüm bunların üst başlığında kentteki varlığına göre belli niteliklerin ortaklaştığı özne

kalıpları üzerinden düşünöldüğünde ortaya özel birey ve flanör kavramları çıkmaktadır. Bu kavramlar bu bölümde Stavrides'in, Benjamin'in 'flanör'üne referansla ürettiğı ikili ilişki üzerinden ele alınmıştır.

Kentsel mekânda özel birey olarak nitelendirilen özne kendi bireysel amaçları doğrultusunda sürekli hedef odaklı hareket eden, etrafına iç mekân odaklı kurduğı bireysellik olgusu üzerinden bakan biri olarak kavramsallaştırılmaktadır. Flanör ise bireyselliğini kentle ve kentte kurarak kamusal alanda yaşayan, kentin ritimlerinin peşinde dolaşan aktif ve açık bir özne olarak davranmaktadır. Stavrides özel bireyin kente bildirmek, korunmak, yönlendirmek amaçlı bakışlarla baktığını; flanörün ise kentteki her şeye estetik bir anlam katma ve arama çabasıyla baktığını ifade etmektedir [Stavrides, 2021]. İki özne arasındaki farkı şu şekilde açıklamaktadır "Özel birey kendi özel barınağında, titizlikle dokunan bireyselliğın izlerini toplarken, flanör, kamusal alanda bireysel gidişatları açığa vuracak izler arar." [Stavrides, 2021, s.93]. Öyleyse bilinçli veya bilinçsiz olarak bürünülen özne kalıpları zaman zaman birbiri arasında gidip gelse de kenti deneyimlerken çoğunlukla hangisinde bulunduğı, kentsel algı ve davranışları da en başından yönlendiren en önemli unsurlardan biridir. Kent deneyiminde sürekli aynı özne kalıbında olmak mekânla özgün ve özgürleştirici bir etkileşim kurulmasının önünde bir sınır olabilir. Dolayısıyla özne rolünü dönüştürebilecek kamusal mekânların, kentsel ara mekânların varlığı insanın kenti bir yaşam alanı olarak anlamlandırması, keşfetmesi, etkileşim kurması açısından önemlidir. Bu noktada 'Ara mekânlar hangi nitelikleriyle özne rolünü dönüştürücü potansiyeller taşımaktadırlar?' sorusu çalışmanın örnek analizi bölümünde yapılacak olan sorgulamaya kapı aralamaktadır.

2.3.1.4. Zamansal ve Mekânsal Aralıklar

Kentsel mekânların deneyimi yönlendiren fiziki yapısının biçimsel ve ilişkisel niteliklerinin de mercek altına alınması gerekmektedir. Geçirgenlik, gözeneklilik, uzaklık-yakınlık, netlik-muğlaklık, çizgisel veya noktasal olma durumu bu bağlamda tartışılabilcek alt kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem bu kavramlarla kurulan hem de kentsel ritimlerin zamansal ve mekânsal birliktelikleriyle anamlanan aralıklar; geçitler-eşikler, duraklar, rotalar, küçük meydanlar olabilmektedir [Stavrides, 2021]. Gözeneklilik ve geçirgenlik kentsel mekânı dinamik ve ilişkisel bir kurguda üreten, deneyimin süreklilik ve süreksizlikler içerisinde değıştiğı, etkileşimin

potansiyellerini taşıyan düzen öğeleridir. Somut ve soyut gerçeklikleriyle birlikte geçitler ve eşiklerde kendilerini göstermektedirler. Geçiş boşlukları, bakış perspektifleri, toplanma oylumları yaratma kapasiteleriyle kentlinin hem birbiriyle hem de kentle ‘‘karşılaşmasını’’ sağlamaktadırlar. Bu karşılaşmadaki mesafe ilişkileri (uzaklık-yakınlık) kendisinden farklı bir özneye, bir ötekiyle veya bir benzeriyle yüz yüze gelme bilincinin ve sorgulamasının sınırlarını belirlemektedir. Biçimsel olarak çizgisel nitelik taşıyan rotalar (yürüyüş yolları, alleler, vb.) veya noktasal nitelik taşıyan duraklar (buluşma noktası, kapı önü, vb.) deneyimde algıyı ve davranışı bu biçimsel nitelikleriyle yönlendirmektedirler. Karşılaşma ve etkileşimin boyutlarını zenginleştiren farklılıklar, yönelimler, olaylar ve düşünsel süreçler bu mekânlarda oluşma potansiyeli taşımaktadır.

2.3.2. Gündelik Yaşam Pratikleri

Gündelik yaşam farklı deneyimleri içeren, bireylerin sosyal ve fiziksel çevreleriyle etkileşim içinde oldukları karmaşık ve sürekli değişen bir süreçtir. Kentsel mekân sosyal ve fiziksel verilerin entegre edildiği bir laboratuvar işlevi görerek gündelik hayatın pratiklerini şekillendirmektedir ancak burada her şeyin formülü kesin ve net değildir. **Lefebvre (1958) "Gündelik Hayatın Eleştirisi"** (Critique of Everyday Life) eseri ile ele aldığı gündelik hayat kavramını yalnızca rutinlerle sınırlı kalmayan, aynı zamanda kültürel, estetik ve sosyal pratikleri de içine alan geniş bir kavram şeklinde incelemiştir. Ona göre gündelik hayatın incelenmesi bütünselliğin kavranmasına, bütünsel insanın gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır [**Lefebvre, 2020b**]. Bu sebeptendir ki gündelik hayatın kapitalist sistemle kurduğu ilişkiyi görünür kılan yönlerini irdemiş, eleştirel verilerle yaşam deneyiminin daha özgür ve yaratıcı alternatiflerine kapı aralayan alanlar üzerinde çalışmıştır.

Michel de Certeau'un (1990) "Gündelik Hayatın Pratikleri" (The Practice of Everyday Life) kitabı da günlük yaşamın pratikleri üzerine önemli bir çalışmadır. Gündelik hayata dair üretimlere referans veren temel görüşleriyle De Certeau Lefebvre'den farklı olarak daha günlük deneyimler üzerinde durmaktadır. **De Certeau (2008)** kenti insanların gezme, eğlenme, yeme-içme, yürüme, alışveriş yapma gibi günlük aktivitelerini gerçekleştirdikleri bir sahne olarak ele almaktadır. İnsanların üretim ve tüketim edimleri üzerinden açılmadığı yaşamı eylemlerin izlek, alışkanlık, stratejik, yenilik gibi niteliklerine göre yorumlamaktadır. Taktik ve strateji

kavramlarıyla gündelik yaşamda insanın rolünü temel bir yorumlamayla açıklamaktadır. Zaman ve mekânla kurduğu ilişki üzerinden ele alındığında strateji erk özneleri tarafından mülkiyet niteliği olan mekânlar üzerinde gerçekleştirilen kararlar ve eylemler olarak ortaya çıkarken, taktik “bir mülkiyetin var olmamasıyla nitelenen hesaplı eylem” olarak ortaya çıkmaktadır [De Certau, 2008, s. 113]. Taktik ve strateji bireyin kentsel mekândaki hareket ve davranışlarıyla da ilişkilendirilmektedir. Örneğin yürüyüş eyleminin insanın kendi taktikleri ve pratikleri doğrultusunda kenti nasıl gördüğü ve okuduğu üzerinden “gözetleyici” ve “yürüyen” kavramlarını ortaya atmaktadır [De Certau, 2008]. De Certau’ya (2008) göre kenti tasarlayan güçlerin ve gözlerin üst bakışında gördükleri kent panoraması yapay bir görüntü olarak algılanırken “... kentin günlük uygulayıcılarının yaşadıkları yer, görünürlüğü ortadan kalktığı eşik yani aşağısıdır (down). Bu deneyimin ilk biçimleri olarak, okuyamadıktan sadece yazdıkları bir kent "metninin" ince ve kalın harflerinin ritmine uyan bedenleriyle yürüyüşçüdürler” [De Certau, 2008, s. 187]. Certau ve Lefebvre’nin gündelik yaşam yorumları ile kentsel deneyimin bütünsel yapısı kentsel mekândaki yaşam dinamikleri üzerinden mekânın sosyal ve fiziksel yapısını incelerken ve yorumlarken katkı sağlayıcı bakış açıları oluşturmuştur.

3. 21. YY. AŞAĞIDAN YUKARI KENTSEL TASARIM YAKLAŞIMLARININ KEŞFİ

Kentsel ara mekânlar çeşitli tasarım ve kullanım biçimleriyle oluşmakta ve dönüştürülmektedir. Bu bölümde tezin yöntemsel yaklaşımını oluşturan 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının örnek incelemesi öncesinde ortaya çıkışları ve kuramsal altyapıları üzerinden ele alınarak açıklanması amaçlanmıştır. Yaklaşımlar üzerinde yapılan irdelemeler sonrasında ara mekânların farklı tasarım taktiklerini sunacağından taktik kavramına değinmek de önem taşımaktadır.

3.1. Aşağıdan Yukarı Kentsel Tasarım Yaklaşımları

Kentsel tasarım kuramları ve yaklaşımları tarihsel süreçlerle birlikte dönüşerek günümüze kadar gelmiştir. Kent üzerindeki etkilerinin izleri sürülerek sürekli geliştirilen yaklaşımlar her dönem farklı etkilerle farklı bakış açılarında yoğunlaşmıştır. Estetik değerlerin ön planda olduğu 18.-19. yüzyıl sonrasında II. Dünya Savaşı ve Modernizmle birlikte hâkim olan işlevsellik anlayışı sağlıklı yaşam şartlarını iyileştirmek adına geleneksel kentten farklı bütünsel çözümler önermiştir. 1960'lara gelindiğinde eleştirel bakışlar ve bireycilik düşünceleriyle birlikte kentin esnek olmayan, katı ve insanı ezen yapısı eleştirilmeye başlanmıştır. Yaşanabilirlik, mahalle-sokak ölçeği, yerin anlamı, çevre ve davranış ilişkileri, kent algısı gibi kavramlar tasarım ve planlama yaklaşımlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Postmodernizm sonrasındaki çeşitlilik süreçleri, sanayisizleşme ve hizmet sektörünün yükselişinin kentsel dokudaki etkileri 2000'li yıllar sonrasında yaygınlaşan ekolojik yaklaşımlarla birlikte günümüze geline uzun soluklu bir süreci özetlemektedir **Tablo**

3.1.

Tablo 3.1: Kentsel tasarım yaklaşımlarının tarihsel dönemlerle ele alınması.

YIL	ÖNCÜ KAVRAMLAR	İLGİLİ KURAMCI VE UYGULAMACILAR
18. ve 19. Yüzyıl	Neoklasik düzen, şehir planlaması ve estetik değerler	Baron Haussmann (Paris düzenlemesi) Camillo Sitte (şehir estetiği)
20. Yüzyıl Başları (1940-1950)	Modernizm, fonksiyonalizm, yüksek binalar, ayrı fonksiyonlu bölgeler	Le Corbusier (fonksiyonalizm) Ebenezer Howard (Bahçe Şehir) Frank Lloyd Wright (organik mimari)
20. Yüzyıl - İkinci Dünya Savaşı Sonrası:	Yeni kentselcilik, yaşanabilirlik, toplu konut, kent merkezi dönüşümü	Jane Jacobs (yaşanabilirlik) Lewis Mumford (kentsel çevre)
1960- 1970	Eleştirel teoriler, sürdürülebilirlik, katılımcı planlama, çeşitlilik, morfolojik yaklaşımlar	Jane Jacobs (modernizm eleştirisi, mahalle-sokak ölçeği) Christopher Alexander (katılımcı tasarım) Henri Lefebvre (kentsel mekânın sosyal üretimi) Kevin Lynch (algı ve biliş)
1980-1990	Postmodernizm, heterotopya, çeşitlilik, kültürel çeşitlilik	Norberg-Schultz (yerin anlamı, yerin ruhu, çevre davranış ilişkileri) Bruce Appleyard William Ittelson (çevre ve davranış) David Canter Amos Rapoport William H. Whyte Rem Koolhaas (postmodernizm), Edward Soja (üçüncü mekân)
1990-2000	Kent Hakkı	Henri Lefebvre (kent hakkı) Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu
2000'ler	Sürdürülebilirlik, yeşil tasarım, kent ekolojisi, sanayisizleşme	Don Mitchell (kent hakkı) David Harvey (kent hakkı; kapitalizm ve sermaye dolaşımı) Richard Register (ekolojik tasarım) Jan Gehl (Yaşanabilirlik ve insan ölçeği)

Günümüzde kentlerin hızla büyümesi ve küreselleşme kentsel yaşamda ölçeksizleşme ve bölümlenme gibi birtakım sorunlara sebep olmaktadır. 2000'ler sonrasında bu sorunlarla birlikte insanın eylemlerine ve isteklerine daha duyarlı olmaya çalışan, geleneksel planlama süreçlerini eleştirerek farklı yollar ve bakışlar öneren yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Katılımcılık, deneme-yanılma, küçük müdahalelerle geçici deneyler gibi temaların ön planda olduğu yeni bakışlar kentsel mekânda yeni hareketleri tetiklemiştir.

Jan Gehl (2020) planlama yaklaşımlarındaki üç aşamadan; kenti bölgeler üzerinden bütünlükle ele alan üst ölçek, yapılar ve kent mekânının semtler üzerindeki ilişkilerini kuran kentsel gelişim ölçeği ve “insan peyzajı” şeklinde adlandırdığı insan boyutu ve algısının önemli olduğu küçük ölçek olarak bahsetmektedir. Böyle bir hiyerarşide mevcut kaynak ve önem sırasında insan ölçeği en sona kalmakta ve basmakalıp kararlara indirgenmektedir. Oysa kentsel mekân kalitesinin artması için “Planlamanın

yaygın bir şekilde yukarıdan ve dışarıdan yapılmasının yerini “önce yaşam, sonra mekân, sonra yapılar” ilkesini takip eden yeni, aşağıdan ve içeriden planlama usulleri almalıdır” [Gehl, 2020, s. 198]. Çünkü “Nitelik için mücadele küçük ölçekte verilir” [Gehl, 2020, s. 118]. Bu bağlamda odağına küçük ölçekli müdahaleleri alan aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının gelişimi değerli görülmektedir.

Jane Jacobs da modernist planlamayı mahalle ve sokak düzeni üzerinden eleştirirken mekân kalitesini insan ölçeği ve mekânın sosyal-fiziksel yapısının esnekliğiyle ilişkilendirmektedir. Kentin taşıdığı çeşitlilik ve zenginliğin değerlendirilmesi gerektiğini “Şehir inşası ve tasarımı alanında en muazzam deneme yanılma, başarı-başarısızlık laboratuvarı şehrin ta kendisidir.” şeklinde ifade etmektedir [Jacobs, 2022].

Stevens (2007), kentin yalnızca işlevsellikle sınırlı olmadığını; insanların anlamlandırma ve kendini gerçekleştirme deneyimlerini içeren, bir kapı önü veya sokak köşesinin bile kimlik ve yeteneklerin sergilenebileceği sahneleri barındıran bir yapısı olduğunu ileri sürmektedir. Kamusal ve kentsel mekânın oyun odaklı (playful) kullanımlarına odaklanarak araçsal pragmatik yaklaşımlara karşı durmakta, kentin spontane, değişken ve çoklu yapısının bu şekilde ortaya çıkacağını düşünmektedir. Günlük aktivitelerin ortaya çıktığı yerleri yollar (paths), kesişmeler (intersections), sınırlar (boundaries), eşikler (thresholds) ve sahneler (props) şeklinde ele alarak erişim, işlev ve kamusal performans üzerinden “oyunun” kentsel mekânların planlanması ve tasarımına nasıl yardımcı olabileceğini araştırmaktadır [Stevens, 2007]. Bu tarz eleştirel ve sorgulamacı bakış açıları kentsel tasarımcılara ve plancılara, yerel yönetimlere indirgemeci olmayan yaklaşımların kentsel tasarım pratiklerine olumlu yönde etki edebileceğini gösterme konusunda değerli bir potansiyel taşımaktadır.

Değişen toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve teknolojik boyutlarıyla kentin tasarımında ölçek, kapsam, aktörler ve sürecin tartışıldığı güncel yaklaşımlar türemektedir. Aşağıdan yukarı başlayan, sorunlu alanlara pratik ve küçük müdahalelerle yaklaşan, geçici-kalıcı ve dinamik oluşumlar üreten, mevcut çevrenin bakım ve onarım odaklı sürdürülebilir dönüşümüyle ilgilenen bazı yaklaşımlar bu yönleriyle yenilikçi bakış açıları üretmektedirler. Uluslararası alanda ortaya çıkan bu yaklaşımlardan bazıları “kentsel akupunktur” (urban acupuncture) [Solà-Morales, 1980; Lerner, 2003], “kendiliğinden şehir” (spontaneous city) [Urhahn, 2011],

“kendin-yap şehircilik” (do-it-yourself - DIY) [Iveson,2013; Benner, 2013; Douglas, 2014; Finn, 2014; Enigbokan, 2015], “gerilla şehirciliği” (guerilla urbanism) [Hou, 2010], “geçici şehircilik” (temporary urbanism) [Bishop ve Williams, 2012], “taktiksel şehircilik” (tactical urbanism) [Lydon ve Garcia, 2015], “kentsel kürasyon” (urban curation) [Van Heeswijk ve Bunschoten, 1999; Krasny, 2014] şeklinde sıralanabilir. Yeni yaklaşımların gelişmesinde 1950’lerden itibaren yaşamın her alanında kendini göstererek ortaya çıkan “kendin-yap” (do-it-yourself - DIY) hareketinin etkisi büyüktür. Kendin-yap hareketi, insanların kendi evlerinde küçük ölçekli dekoratif objeler üretmeleri, mobilyaları yeniden düzenlemeleri veya ufak tamiratlar yapmaları gibi pratik ve ekonomik faaliyetleri kapsayan yaratıcı bir üretim pratiği olarak ev içi rutinlerden kentsel eylemlere doğru gelişmiştir [Oram, 2004]. Bireylerin veya toplulukların, geleneksel planlama uygulamalarının dışında, kendi yaşadıkları alanları şekillendirmek ve iyileştirmek için yaratıcı ve alternatif yöntemler kullanması şeklinde olmaktadır. Bu pratik, kapı önüne bir oturma elemanı yerleştirmek, gerilla bahçecilik yapmak, sokak işaretleri ve tabelaları üretmek, el üretimleriyle çevresel düzenlemeler yaparak bir mekânı kişiselleştirmek gibi örneklerle uygulanmaktadır.

Kendin-yap şehirciliği üzerine yapılan araştırmalarda araştırmacılar konuyu farklı bakış açılarıyla incelemektedir. Literatürdeki çalışmalarda kendin-yap şehirciliğin profesyonel olmayan kent kullanıcılarının işlevsiz mekânları canlandırma eylemi olmasına [Deslandes, 2013; Scaff, 2016]; aktivist yönüne [Shepard, 2014; Spataro, 2015; Sawhney v.d., 2015]; esnek, hızlı ve kısıtlı kaynaklarla çözüm üreten yapısına [Strzelecka v.d., 2010; Campo, 2014; Nemeth, 2014]; katılımcı süreçler üretme yönüne [Iveson,2013; Fabian ve Samson, 2015] ve ihtiyaca yönelik yönetim birimlerine ulaşan mesajlar üretme gücüne [Finn, 2014; Spataro, 2015] dikkat çekilmektedir. Ayrıca Douglas’ın (2014) 14 kentte görüşmelerle gerçekleştirdiği bir araştırmada müdahalelerin yaratıcılarının çevreyi iyileştirme çabalarının mutenalaştırma bölgelerinde yoğunlaşmasına dair ulaştığı bulgulara bakıldığında mekânı kişiselleştirme ve aidiyet hissini arttırma ihtiyacının kendin-yap pratiğini beslediği görülmektedir.

Kendin-yap şehirciliğin kent üzerindeki etkilerini irdeleyen birçok hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareketler birbirinden farklı tasarımcılar tarafından oluşturulan yerel yaratıcılıklar, doğrudan otoriteye, kapitalizme veya ana akım kültürüne direnç,

katılımcı şehircilik, pop-up şehircilik ve gündelik şehircilik gibi farklı kavramlarla ortaya çıkmaktadır [Douglas, 2014]. Douglas'a (2014) göre, bu hareketler resmi uygulamalara benzer şekilde kentsel mekânı iyileştirmeyi amaçlayan yenilikçi ve yaratıcı müdahalelerdir. Kendin-yap şehirciliğinden türeyen hareketler sanat ya da yasal olmayan faaliyetlerden çok daha işlevsel ve hedef odaklı, sınırlı, hassas ve mekân temelli yaklaşımlar olmaktadır. Douglas (2014) hareketlerin birçoğunun sanatsal ve bireysel unsurları içerdiğini düşünmekte ve yaratıcı, sivil fikirli ve işlevsel uygulamaları merkezine alacak bir tanımlamaya ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Böylece, hareketlerin kentlinin gündelik ihtiyaçlarını karşılayan yaklaşımlar olmalarının ötesinde dünya genelindeki kentsel problemlerin çözümüne yönelik alternatif politikalar oluşturabilme gücü ortaya koyulmaktadır.

Kendin-yap şehirciliğine dair örneklerin çoğunluğunun ABD başta olmak üzere yurt dışında görülmesiyle birlikte son yıllarda Türkiye'de örneklerine rastlanmaktadır. Dünyadaki örneklerde aktör olarak gönüllü ve aktivist kuruluşlar aktifken Türkiye'deki mahallelilerin kendi çabalarıyla daha aktif oldukları veya STK'lerle desteklendikleri; müdahalelerin yurtdışında yerel sembollerin korunması, olası anlaşmazlıkların önlenmesi, kamusal mekânın canlandırılması gibi çevresel ilişkileri çözümleme amacı taşıırken Türkiye'de en çok ihtiyaca yönelik amaçlarla oluşan uygulamalar olduğu görülmektedir [Kaya ve Görgün, 2017]. Kendin-yap yaklaşımı, sonrasında gelişen birçok yaklaşıma referans olmakla birlikte illegal olma ve tekil kalıp yayılamama veya fark edilememe gibi zayıf yönleri de sahiptir. Tüm bu referanslar üzerinden kentlinin ve kentsel yaşamın kendisinden türeyen yaratıcı yaklaşımların olumsuz veya eksik yanlarına rağmen incelenmesi gerektiği ve ulaşılan bulgularla güçlendirilerek geliştirilebilecek kurgulara evrilebileceği düşünülmektedir.

Kendin-yap şehirciliğinin etkisiyle ortaya çıkan diğer yaklaşımların incelenmesi kente olan etkilerini belirlemek adına önemlidir. Kendin-yap hareketiyle ilişkili bir kavram olan gerilla şehircilik, Hou (2010) tarafından toplumdaki baskın güçlere karşı radikal ve gündelik değişimler için hem vatandaşların yeteneklerini hem de mevcut kentsel koşullardaki fırsatları tanıyarak kendi kendine yardım eden ve aynı zamanda meydan okuyan bir kentsel yaklaşım olarak ifade edilmektedir. Gerilla şehircilik, profesyonel söylem ve uygulamalara hâkim olma eğiliminde olan rasyonalist, tekno-kratik ve post-politik planlama ve tasarım paradigmalarına yönelik meydan okumaları temsil etmektedir. Fırsatlar göz önüne alındığında, çoğunlukla dağınık ve üstü kapalı olarak

koordine edilen bazı taktiklerle organize eylemlere ve kolektif dönüşümlere yol açabilmektedir [Hou, 2020]. Bir başka kavram olan kendiliğinden şehir, geleneksel alan geliştirme stratejilerine paralel ve bunlara ek olarak, farklı bir yatırım mantığı ile başka bir uygulama için bir çağrı şeklinde ifade edilmektedir [Urhahn, 2011]. Bu kavramın amacı çağdaş şehri yeni bir dizi önceliğe göre yeniden şekillendirmek için zaman içindeki değişimine, bireysel olduğu kadar kolektif kaygıya ve geniş sürdürülebilirlik anlayışına odaklanmaktadır. Şehir sakinleri tarafından şehri hiç bitmeyen bir dönüşüm ve adaptasyon süreci içinde ele alarak bireyler veya gruplar halinde şehre etkilerini belirtmektedir. Kendiliğinden şehircilik, dünya genelindeki şehirleri hazır ürünler olarak görme eğilimine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Benzer bakış açısıyla kenti bir süreç olarak ele alan geçici şehircilik, kavramı da bu alanda literatürde yer almaktadır. **Bishop ve Williams (2012)** geçici şehirciliği idealleştirilmiş son durumlardan ziyade daha esnek vizyonları teşvik eden, esnek aşamalandırma, geniş zaman çerçevesi ve değişen koşullara cevap verebilen, taktiksel yaklaşımla uygulanabilir olmayı hedefleyen bir kentsel yaklaşım olarak ifade etmektedirler. Geçici şehirciliğin halihazırda mevcut olana değer verdiğini ve bunun üzerine inşa edildiğini savunurken; gündeliği besleyen ve sıkı bir kullanıcı iş birliğine dayanan, zamanla önemli bir etkiye sahip olabilecek daha küçük projelerle ilerlediklerini belirtmektedirler [Bishop ve Williams, 2012]. Kentin gelişimine esnek bir süreç ve kentlinin süreçle aktif bütünsel etkileşimi üzerinden bakan kavramlarla birlikte planlama ve tasarım pratiklerine yönelik yeni bakış açıları oluşturulmaktadır. Bu bağlamda gerçekleşmiş örnek uygulamalarla planlamaya dair yeni sözler söyleyen ve daha geniş bir tartışma alanı açan yaklaşımların da irdelenmesi gerekmektedir.

Bahsedilen güncel yaklaşımlar sonrasında aralarından seçilen ve tez çalışması kapsamında daha detaylı incelenen taktiksel şehircilik, kentsel akupunktur ve kentsel kürasyon bölümünün devamında detaylı şekilde açıklanarak tezin örnek analizi bölümüne altlık oluşturulmuştur.

3.1.1. Taktiksel Şehircilik

Taktik kavramı birçok alanda kullanılmakta, üretme pratikleri için potansiyel bir anlam taşımaktadır. Tanım olarak “istenen sonuca ulaşmak amacıyla izlenen yol ve kullanılan yöntemlerin tümü” şeklinde ifade edilmektedir [Web 2, 2024]. Kelimenin sosyoloji, felsefe ve tasarım disiplinlerinde taşıdığı anlamın ortaya çıkmasında **De**

Certau'nun (1974) rolü büyüktür. Taktik kelimesini ilk kez 1974 yılının Nisan ayında bir makalesinde strateji kavramıyla birlikte kullanmıştır **[Eches, 1974]**. **De Certau'ya (2008)** göre taktik bir aidiyet, sınır hatta mekân gözetmeyen; olasılıkları tetikte beklediği için zamana bağlı bir üretilimdir. Strateji ise erk özneleri tarafından planlanan, mekâna bağımlı resmi eylemleri ifade etmektedir. Ona göre “Taktikler, ötekinin alanına, bu alanı bütünüyle kapsamadan, bu alana belirli bir mesafede kalmayı da başaramadan yavaş yavaş, parça parça sızar. Taktik sahip olduğu avantajları toparlayabileceği, daha fazla yayılmak için kendini ayarlayabileceği, koşullardan bağımsız bir hale gelebileceği bir merkezden, bir zeminden yoksundur” **[De Certau, 2008, s. 54]**. Öyleyse taktik bireylerin, günlük yaşamda, mekânlarda ve sosyal hayatta yaratıcı ve esnek bir şekilde kullandıkları pratikleri temsil etmektedir. Günlük yaşamdaki alışkanlıklar okumak, konuşmak, dolaşmak, pazara gitmek ya da yemek yapmak vb. "eylem, uygulama ve üretim tarzlarının" büyük bir kısmı da taktik olarak ele alınabilir **[De Certau, 2008]**. Kurnazlık, hareketlilik, hamle gücü, esneklik, yaratıcılık, pratiklik gibi niteliklere sahip olan taktik bireyler için ufuk açıcı bir hareket ve düşünce alanı açmaktadır.

Taktiksel şehircilik yaklaşımı anlamını temelde, kısa vadeli bir hedefe ulaşmak için kullanılan yöntemleri ifade eden ‘taktik’ kelimesinden almaktadır. Önceki bölümlerde de bahsedilen De Certau'nun ürettiği taktik ve strateji ilişkisi de bu kavramı besleyen bir kaynaktır. Strateji, belirli bir amaç doğrultusunda planlanmış, resmi güçlerin uyguladığı düşünülen planlı eylemleri ifade ederken, taktik, bireylerin günlük yaşamlarında, kurumsal güçlere karşı uyguladıkları esnek ve yaratıcı pratikleri temsil etmektedir **[De Certau, 2008, s. 113]**. Günlük akıştaki fırsatları değerlendirerek beklenmedik anda ortaya çıkan taktikler mekândaki yaratıcı olasılıkları görünür kılmaktadırlar.

Taktiksel şehircilik yaklaşımının ortaya çıkışı ve gelişiminde teorisyenlerle birlikte farklı kolektiflerin ve projelerin etkili olduğu görülmektedir. 2001-2003 yılları arasında on bir uluslararası ortakla birlikte Philipp Oswalt and Klaus Overmeyer tarafından beş Avrupa metropolünde endüstri sonrası kentlerde kullanılmayan bazı alanlar üzerinde geçici kullanım potansiyellerini araştıran bir proje yürütülmüştür. Avrupa Birliği destekli ‘Urban Catalyst’ araştırma projesinde değinilen taktiksel şehir planlaması yaklaşımı geçici kullanıcıların davranışlarıyla ilişkilendirilmiştir. Proje kapsamında yapılan etkinlik, çalıştay ve araştırmalar sonucunda hedefi ve yöntemi net,

sınırları belli ve kontrolcü olan stratejik yaklaşımlara karşın kentin değışken ve öngörülemez yapısını dikkate alan hatta bu çeşitlilikten beslenen taktiksel davranışlardan yola çıkılmasının kent gerçekliğiyle daha çok örtüştüğü ifade edilmiştir **[Arlt, 2013]**. Benzer araştırmaların ve denemelerin zamanla çoğalmasıyla gelişen taktiksel yaklaşım, yöntemsel ve araçsal tanımlama ve örneklendirmelerle birlikte, planıcı ve yazar Mike Lydon ile mimar, sanatçı ve yazar Tony Garcia tarafından kavramsallaştırılmıştır. 2009 yılından beri ‘Street Plan Colloborative’ adlı kentsel planlama topluluğu olarak yaptıkları çalışmalar uygulamaların yanında yaklaşımın ilkelerine, yapılma biçimlerine ve yararlarına dair rehberler, kitap ve yayınları da içermektedir. Taktiksel şehirciliği uzun vadeli değışimi katalize etme hedefi taşıyan, düşük maliyetli, ölçeklenebilir ve kısa vadede hızla üretilebilen, mahalle inşasına yönelik müdahaleler ve politikalar olarak tanımlamaktadırlar **[Lydon ve Garcia, 2015]**. Yaklaşım kendin-yap, pop-art, gerilla şehircilik; kentsel prototipleme veya onarım gibi çalışmalarla birlikte anılmasına karşın etki alanı ve ilkesel yaklaşımı farklılaşmaktadır. Lydon ve Garcia yaptıkları çalışmaların yasadışı etkinlikleri, geçici ve tekil boyama, heykel gibi sokak sanatı örneklerini içermediğini ifade ederken taktiksel şehirciliğin vatandaşlar tarafından, politikalar ve tasarımlardaki eksikliklere dikkat çekmek için; yerel yönetimler, kuruluşlar ve proje geliştiricileri tarafından ise halkın katılım alanını genişletmek ve uygulamaların kolaylaştırılabilir yönlerini keşfetmek için bir araç olarak kullanabileceğini savunmaktadırlar **[Lydon ve Garcia, 2015]**.

Taktiksel şehirciliğin insanların hayatına somut ve hızlı dokunuşlarla ürettiği pratik çözümler, kendini bir kavşağın yürünebilir hale getirilmesi, bir yürüyüş rotasının bisiklet kullanımına uygun hale getirilmesi, oturma, toplanma veya bahçede tarım için kullanılacak donatılar üretilmesi gibi uygulamalarda göstermektedir **Şekil 3.1**. Yaklaşımın en önemli noktalarından birisi de yerel halkın katılımını sağlayan kapsayıcı niteliğidir. İnsanlar sorun ve ihtiyaçları üzerine fikir üretme ve uygulama sorumluluğunu üstlenerek hem topluluk ilişkilerini hem de mekânla kurdukları aidiyeti güçlendirmektedirler. Böylelikle mekânı fiziken dönüştürmenin yanında aktif deneyim kurgusuyla zamana yayılan ve mahalle tarafından paylaşılabilen bir sosyal ortaklık üretmektedirler.

Şekil 3.1: Taktiksel şehircilikte yüzey, kentsel donatı ve peyzaj elemanı uygulama örnekleri [Lydon ve Garcia, 2015].

Street Plan Collaborative (SPC) farklı paydaşların ve halktan katılımcıların da içerisinde yer aldığı birçok proje gerçekleştirmektedir. Bunlardan “MDT Quick Build Program” olarak adlandırılan hızlı uygulama projesi kapsamında Miami-Dade İlçesi Ulaştırma ve Bayındırlık Bakanlığı ve Yeşil Hareketlilik Ağı ile aşamalı ve birbirleriyle ilişkili uygulamalar yapılmaktadır. İş birliği insanların mahallelerinde katılımlı ve anlamlı iyileştirmeler yapmasını kolaylaştırmayı, proje önerileri ve fikirlerinin devlet kurumlarına ulaştırılabilmesini ve paydaşlar arasında ortaklık sağlamayı amaçlamaktadır. SPC’nin koordine ettiği marka kimliği, logo hazırlama ve pazarlama süreçlerinden sonra 2017 yılının ocak ve haziran ayları arasında her ay düzenlenen atölyelerle, pilot projeler üretmeleri için insanların hızlı-inşa sürecini öğrenmesi, katılımın teşvik edilmesi ve uygulama fikirlerinin ortaya çıkarılması desteklenmiştir [Web 3, 2024]. Hazırlanan 68 öneri proje arasından MDT programı paydaşları tarafından coğrafi çeşitlilik, erişilebilirlik, bütçe eşleşmesi gibi parametrelere göre ayrılmış bisiklet yolları, otobüs durağı iyileştirmeleri, yol bulma (wayfinding) ve trafiği düzenleme önerilerini içeren 18 proje seçilmiştir. 2017 yılı kasım ayında boş bir kaldırım alanının bir etkinlik alanına dönüşümüyle gerçekleşen “Plaza 98” projesiyle ilk uygulaması yapılan program, Miami’nin Little Havana semtinde metrobüs ve tramvay ile ilişki kuran yol bulma projeleri, 2018 yılı ekim ayında gerçekleşen “Taste of Avenue 3” cadde düzenleme ve etkinlik alanı ile devam etmiştir Şekil 3.2 [Web 3, 2024].

Şekil 3.2: MDT program logosu ve projelerin tanıtım görselleri [Web 3, 2024].

Programın ilk aşamasında Plaza 98 projesi kapsamında Mimami Shores kasabasında bir caddeyi içeren boş alan yaya dostu bir alana dönüştürülmüştür. Kasabanın ticaret odası ve şehir danışma komitesinin de içinde bulunduğu ortaklık, öneriler ve yönergeler içeren bir çevre analizi hazırladıktan sonra kasabanın tüm sakinlerinin katılımına hitap eden bir periyodik bir program oluşturmuştur. Halkın katılım çabalarını ve mimar Joe Clark tarafından tasarlanan bir asfalt resminin uygulanmasını destekleme aşamasında aktif olan SPC, kurulum ve boyama sırasında gönüllülere rehberlik etmiştir. Uygulamanın tamamlanmasıyla alan, canlı müzik, eğlence ve çeşitli topluluk etkinlikleriyle birlikte halen aktif şekilde kullanılan, yaşayan bir sokağa dönüşmüştür **Şekil 3.3**. Alanda yapılan uygulama, bir boyama ya da oturma elemanı koyma gibi fiziksel bir etkinin ötesine geçerek mekânın kamusal bir kullanım kazanmasını ve sosyal bir dönüşüm geçirmesini tetiklemektedir.

Şekil 3.3: Plaza 98 uygulamasının öncesi ve sonrası [Web 4, 2024].

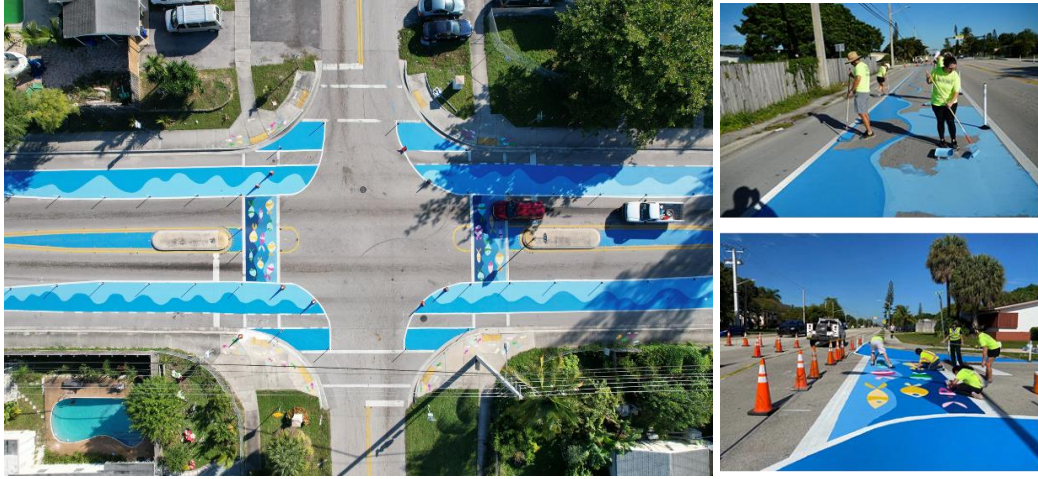
MDT Hızlı İnşa programının dördüncü uygulaması “Taste of Avenue 3”, kâr amacı gütmeyen Avenue 3 Miami adlı topluluğun da desteği ve katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Dört gün süren projede lineer bir cadde üzerindeki araç park alanlarının boyanarak kaldırım uzantılarına dönüştürülmesi, donatılar eklenmesi aşamalarından sonra 650 kişinin katıldığı oyun ve yeme-içme etkinlikleri içeren bir

blok partisiyle sonlanmıştır **Şekil 3.4.** Uygulama sonrasında sokaktaki insanlardan alınan olumlu tepkilerle, çevredekilerle yapılan yüz yüze ve çevrimiçi anketlerle çevrede insanların vakit geçirebilecekleri bir yer olduğu ve caddedeki yerel işletmelerden gelen dönüşlere göre satışlarında %20 artış olduğu görülmüştür. Avenue 3 Miami topluluğu bu çalışmayı referans alarak bölgede evsizlere yardım, suç önleme ve sokak dönüşümü hedefleriyle 12 haftalık başka bir seri etkinlik ve uygulama düzenlemiştir.

Şekil 3.4: Taste of Avenue 3 uygulamasında caddenin dönüşümü [Web 5, 2024].

SPC'nin 2021 yılında Florida'da iki aşamasını yönettiği başka bir projede, Broward Metropolitan Planlama Organizasyonu tarafından düzenlenen BTtactic Taktik Şehircilik programı kapsamında trafik kazalarının yoğun yaşandığı bir caddede yaya ulaşımını iyileştirme amaçlı bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Belediyenin de bu yoldaki şerit azaltılması düşüncesiyle birlikte SPC çözüm önerilerinin geliştirilebileceği "Yürü ve Konuş" adlı bir atölye düzenlemiştir. Atölye sonrası gelen bildirimlerle pilot proje geliştirilerek gönüllülerle birlikte gerçekleşen dört günlük uygulamada boyamayla bir bisiklet şeridi, sekiz yaya geçidi ve bisiklet şeridine dikey koruma elemanları yapılmıştır **Şekil 3.5.**

Şekil 3.5: BTtactic taktik şehircilik uygulaması, Florida, 2021 [Web 6, 2024].

Bisiklet yolu ve yaya alanı tasarımı üzerine gerçekleştirilen başka bir projede 2018 yılında Amerika’da Rhode Island’ın en tehlikeli koridorlarından biri olan Broad Street üzerinde şehirde birden fazla mahalleyi birbirine bağlama amacı taşıyan “City Walk” (Şehir Yürüyüşü) uygulama planı kapsamında bir pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama bisiklet, yürüyüş ve kamusal alan unsurlarını içermektedir ve geri bildirim alınması amaçlanarak tasarlanmıştır [Web 7, 2024]. Süreçte katılımcı tasarım ve uygulama aşamaları yer almıştır. SPC proje kapsamında şeritleme ve trafik yönetim planının oluşturulması, inşa planının geliştirilmesi ve yürütülmesi, izin ve onayların alınması; caddenin kapatılması, trafik düzeni değişikliğinin geçici işaretler ve işaretlemelerle gösterilmesi ve yerel sanatçıların resim yapması için bordür uzantılarının işaretlenmesi gibi süreçlerde kolaylaştırıcı olmuş ve sorumluluğu üstlenmiştir. Boyanmış yüzeylerden, hareketli masa ve sandalyelerden oluşan iki adet “yaya plazası” (kamusal kullanım alanı) sokakta 6000 metrekarelik bir yüzey alanını kullanıma geri kazandırmıştır. Üç blokluk bir alan boyunca devam eden iki yönlü korumalı bir bisiklet şeridi SPC ekibi yürütücülüğünde katılımcılarla ve yerel sanatçılarla önce tasarlanıp sonrasında yoldan geçen insanlar, gönüllüler ve çocuklarla birlikte boyanmıştır Şekil 3.6 [Web 7, 2024].

Şekil 3.6: Broad Street Yaya Plazaları ve Bisiklet Yolu [Web 7, 2024].

Çalışmanın gerçekleştiği iki gün boyunca geçici değişikliklere verilen olumlu tepkiler belgelenerek Broad Street'te yapılacak daha kalıcı değişiklikler için veri olarak kaydedilmiştir. Bu projenin taşıdığı anlam topluluğun katılımını hem pilot projede tasarım ve uygulamaya dahil etmek hem de görüş ve önerilerle kalıcı planlama süreçlerine dahil etmektir. Böylelikle 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının “aşağıdan yukarı başlama” niteliğine iyi bir örnek olmaktadır. Mekânda yapılan küçük fiziksel değişimlerin, donatı ekleme ve alan tanımlama gibi dokunuşların ne denli genişleyen sosyal etkilere dönüşeceğini gösteren bu çalışmalar, taktiksel yaklaşımın özünü ve amacını da ortaya koymaktadır.

3.1.2. Kentsel Akupunktur

Kentsel akupunktur yaklaşımını 1980’lerden itibaren yaptığı kentsel tasarım çalışmalarıyla birlikte akupunktur tedavisinin mantığına referans vererek kavramsallaştıran Manuel de Solà-Morales, kentin dokusunu insan cildi gibi ele almıştır. Kentin mimari dokusuna tasarımın ham maddesi gibi davranmıştır [Yimeng, 2015, s. 10]. 2008 yılında yayınladığı “A Matter of Things” adlı kitapta akupunktur metaforuyla ele aldığı kenti “Kentsel cilt aynı zamanda nitel enerjiyi yönlendirir ve eğer kentsel akupunktur sıcak ve soğuk enerjiden bahsediyorsa kent dokusu da kör veya keskin, zihinsel veya duygusaldır” şeklinde ifade etmektedir [Solà-Morales, 2008, s. 24]. İğnelerin uygulanacağı, kentteki az enerjili ve sorunlu noktaları bulmak ilk ve en önemli adımdır. Sorunun niteliğine göre ekleme, çıkarma, dönüştürme gibi noktasal müdahaleler yapılırken kentin gerçekliğine yapacağı etkiyi de düşünerek aşamalı bir strateji üretir [Solà-Morales, 2008, s. 26]. Temel düşünce kentlerdeki sorunlara, ihmal edilmiş veya âtil kalmış alanlara düşük bütçe ve az kaynakla noktasal müdahalelerle

yaklaşmanın değerli olduğudur. Sorunlu bir alan için büyük bütçelerle planlamalar yapılıp çoğu zaman gerçekleştirilemeyecek üst kararlarla yaklaşmaktansa noktasal müdahalelerle kentin aşamalı gelişimi sağlanabilir. Bu yaklaşım pratik, tekrarlanabilir ve ekonomik çözümler üreten bir dizi stratejiyle işlediğinden kentte farklı ölçeklerde, yere özgü olarak yenilenip uygulanabilir niteliktedir. **Solà-Morales (2008)** kamusal mekân renovasyon (yenileme) projelerinde genellikle akupunktur mantığını uygulayarak ilerlemiştir. 2002-2009 yılları arasında İspanya, Reus’da eski bir bölge olan El Carme’de bir dizi stratejik müdahale ile kamusal kullanım potansiyelini ortaya çıkaran bir tasarım yapmıştır **Şekil 3.7**. Müdahaleler bölgedeki dar sokak ağına karşın genişleyen bu alanda sokak ve yapıların fiziki yapısının iyileştirilmesiyle erişilebilirlik ve kamusal karakterini güçlendirmeyi, zemin kat seviyesinde ticari ve işlevsel ilişkileri yeniden kurmayı amaçlamaktadır.

Şekil 3.7: El Carme renovasyon projesi, İspanya, 2002-2009 [Web 8, 2024].

Akupunktur yaklaşımını geliştiren bir diğer isim mimar ve kent plancısı **Jamie Lerner (2003)**, Curitiba belediye başkanlığı görevinde yaptığı kenti iyileştirme çalışmalarından da yola çıkarak yaklaşımın anlamına ve yapma biçimlerine dair anlatılarını 2003’te “Acupunctura Urbana” adlı kitabında yayınlamıştır. Solà-Morales’e benzer şekilde bölgesel enerji akışlarını iyileştirerek kentin cevap vereceği etkiler yaratmanın kenti canlandırabilecek bir yaklaşım olduğunu savunmaktadır [Lerner, 2014]. Lerner (2014) ayrıca süreklilik ve sürdürülebilirliğe dikkat çekmektedir. Bir planın tek başına ani dönüşüm getirmeyeceğini ancak yayılan kısılcımlar halinde kentsel sorunlara sebep olan süreklilik eksikliğini ve boşlukları dolduracak adımlar olacağını düşünmektedir [Lerner, 2014]. Sürdürülebilirliğin ulaşım, planlama, ekonomi gibi alanlarla birlikte ele alınarak etkili kurgular üretilebilmesinde ve kentsel akupunkturun başarıya ulaşmasında, politika ve

fiziksellikğin birlikte ilerleyişı de önemlidir. **Lerner (2014)** bunun için katılım ve eğitimin önemini vurgulamakta, çocuklar için yazdığı kitaplarda akupunktur mantığını hikâyelerle anlatmaktadır. Böylelikle kentin sosyal yapısını oluşturan toplumun eğitim ve bilinç seviyesinin yükselmesiyle fiziksel uygulamalar başarıya ulaşabilir.

Mimar **Marco Casagrande (2014)** farklı bir teorik yaklaşımla post endüstriyel kent için mimarının doğanın bir parçası olduğu ‘üçüncü nesil kent’ kavramını üretmiştir **[Jooshani ve Polat, 2019]**. Üçüncü nesil kent teorisindeki elementlerden biri olarak akupunkturu “Kent yüzeyine yapılan, kentsel kolektif bilinç ile yaşamı sağlayan doğa sistemleri arasında temas kurmayı amaçlayan dakik müdahaleler” olarak ifade etmiştir **[Casagrande, 2014, s. 4]**. “Bir ot asfalttaki bir çatlağa kök salacak ve sonunda şehri mahvedecek. Burada çatlak akupunktur noktası ve ot iğnedir.” benzetmesiyle akupunktur yaklaşımını esnek, organik, kentteki stresi ve endüstriyel gerilimi azaltan, ekolojik ve sosyal olarak hızlandırıcı müdahaleler üzerinden ele almıştır **[Casagrande, 2014, s. 5]**. 2014 yılında yayınladıkları “Public Space Acupuncture” kitabında yaptıkları kentsel akupunktur uygulamalarını anlatan Helena Casanova ve Jesus Hernandez ise akupunktur yaklaşımını, kamusal mekânlar üzerinden kent hayatını harekete geçirme amacıyla geliştirmektedir **[Yimeng, 2015, s. 15]**. Bu amaçla yaptıkları tasarımlarda kentsel mekândaki yüzeyleri, doluluk ve boşlukları farklı tekniklerle etkileşimli hale getirmektedirler. Örnek olarak 2014 yılında bir yarışma üzerine ürettikleri kent bahçeleri projesi, binaların yıkılmasıyla boş ve âtil kalan parsellerde kamusal hayatı canlandıran işlevsel ve biçimsel öneriler içermektedir **Şekil 3.8**. Projeye göre Madrid’in tarihi merkezinde yıkılan binaların ardında kalan boşlukları çevreleyen diğer yapı cephelerini neme karşı koruyan poliüretan bir malzeme ile renklendirilmesiyle tanımlanan dikey yüzey, yatay yüzeyde de ilişkili bir peyzaj tasarımı ile tamamlanarak boşluklara sanatsal bir ifade ve işlevsel bir anlam katılmaktadır. Peyzajda kullanılan bitkiler yabani oldukları için bakım maliyeti az olan alanlar oluşmaktadır. Aynı zamanda dinlenme, oyun ve toplanma gibi işlev tanımlar insanların bu kent bahçelerini kullanmasını ve sahiplenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Benzer alanlara uygulanma potansiyeli taşıyan bu tasarım fikri, kentsel düzeyde yayılan bir strateji olarak canlı ve sürekli değişme olasılığı taşıyan bir kamusalık ağını ortaya koymaktadır **[Casanova ve Hernandez, 2015]**.

Şekil 3.8: Monokrom kent bahçelerinin tasarımı ve kente dağılımı [Web 9, 2024].

3.1.3. Kentsel Kürasyon

Kentsel kürasyon yaklaşımı literatürde henüz diğer iki yaklaşım kadar yoğun yer almamakla, belli tanımlama ve rehberlerle ortaya çıkmış olmamakla birlikte kürasyon kavramı ile ilişkilendirilerek gelişmeye başlamıştır. Kürasyon basitçe, belli bileşenleri dikkatlice seçme ve düşünsel bir organize etme veya sunma süreci olarak tanımlanabilir. Ortak bir kavramsal zeminin olmamasının yanında kentsel kürasyon teriminin kökeninin, kentsel küratörlük söyleminde önemli bir aktör olan Jeanne van Heeswijk'e dayandığı söylenebilir [Nehl, 2018, s 5]. Heeswijk, halkın katılım olanaklarını artırma amaçlı bir çalışmada CHORA adlı araştırma ofisinin kurucusu mimar Raoul Bunschoten ile 'kent küratörü' ve 'kent galerisi' tanımlarını geliştirmiştir [Nehl, 2018]. CHORA, kentsel araştırma ve uygulama projelerinde karmaşık ilişkileri çözmek için veri tabanı, prototipler, senaryo oyunları ve eylem planları olarak dört aşamalı süreçten oluşan bir metodoloji geliştirmiştir [Web 10, 2024]. Kentteki kullanıcı, politikacı, yerel kuruluşlar gibi aktörlerin katılımıyla fikirlerin ve durumların test edilerek tartışıldığı bir oyuna dönüşen süreç sonunda seçilen senaryoları uygulamaya yönelik stratejiler üretilmektedir. Buradaki kentsel küratör, kentin dinamik yapısı ve çeşitli insanlar arasında arabulucudur; nesneleri ve binaları tasarlamının ötesinde süreçleri, etkileşimleri ve organizasyon yapılarını tasarlamaktadır [Web 11, 2024].

Kendisini mahalleler ve insanlar arasında “bir aradalık” yaratan, kentsel gelişim süreçlerine dahil olmalarını sağlamaya çalışan bir sanatçı olarak tanımlayan Heeswijk (2010), insanların kentlileşme süreçlerinin tasarımına dair çalışmalar yapmaktadır.

Heeswijk gençlerin planlama ve katılım süreçleriyle ilişkisini güçlendirmek, fikirlerini dile getirmelerini sağlamak adına çalışmalarının çocukları ve gençleri odağına almaktadır. 2002 yılında Columbus, Ohio'da (ABD) The Face Your World adlı bir projeye çocukların 3 boyutlu çok kullanıcı bir ortam olan 'Interactor' programını kullanarak yaşam çevrelerine dair araştırma ve öğrenme süreçleri geçirdikleri bir çalışma gerçekleştirmiştir [Web 12, 2024]. Sonrasında benzer bir yaklaşımı SKOR (Hollandalı bir sanat ve kamusal alan vakfı) ve AFK'nın (Amsterdam Sanat Fonu) desteğiyle Amsterdam, Slotervaart, Staalmanplein'da uygulamıştır. 2005 yılında başlayan proje kapsamında bölgenin yeni kamusal alanı olabilecek nitelikte 13.500 m2'lik bir parkın tasarımı üzerine çalışılmıştır. Jeanne van Heeswijk ve mimar Dennis Kaspori, bölgedeki okullardan öğrenciler ve yerel sakinlerle birlikte çevreyi keşfetmişler ve bölgedeki eski spor salonunda bir kentsel laboratuvar kurarak parkta istenen işlevlerden parkın görünümüne kadar birçok detayın katılımlı tasarım sürecini başlatmışlardır **Şekil 3.9**. StedelijkLab Slotervaart ismi verilen proje başladıktan altı ay sonra katılımcılar tasarımlarını yerel yetkililere ve diğer yerel sakinlere sunmuşlardır. Revizyonlar sonrasında ise ilçe meclisi tarafından parkın tasarımı onaylanmıştır. Tasarım aşamasının gerçekleştiği bir yıllık süreçte hem alanda hem de okullarda farklı paydaşlarla birçok atölye ve aşamalı etkinlik yapılmıştır. Kamusal alanın tasarım sürecine yayıldığı ve toplamda 600 katılımcının yer aldığı proje uygulamalı eğitim, mahalle katılımı, yenileme ve kamusal sanat gibi birçok unsurun birlikteliğini sağlayarak tüm süreci bir bakıma 'kentsel planlama sürecine' dönüştürmüştür [Web 13, 2024].

Şekil 3.9: Staalmanpark tasarım süreci, sunum ve uygulama sonrası [Web 13, 2024].

Küratör ve teorisyen Elke Krasny kentsel kürasyonun yeni bir alan olmadığını ancak 'kent küratörü' olarak tanımlanan sınırları belli bir iş pozisyonu da olmadığını ifade etmektedir. Kendisi küratörü, kavramsal olarak açık, kendini sürekli veya süreksiz

olarak yeniden üreten kişi olarak tanımlamaktadır **[Krasny, 2014, s. 119]**. Krasny neoliberal kentsel dönüşüm politikalarının altında bakım, sosyal ve ekolojik adalet, sanat, mimarlık ve feminizm üzerinden; kentlerde adaletsizliğin mekânsallaşmasıyla mücadele eden, performatif ve aktivist uygulamalara odaklanmaktadır. Kenti hem parçalı hem de bütünsel ilişkiler ve çok boyutlu bir tasarım süreci üzerinden birçok nosyonu ile ele alan kentsel kürasyon yaklaşımı, tasarımın yanında sanatsal pratiği de içinde barındırmaktadır. Kentsel mekânda gerçekleşen sanat festivallerini, bienalleri, deneysel enstalasyon rotalarını ve kamusal sanat çalışmalarını da içermektedir. Kentsel kürasyon farklı disiplinleri birleştiren organizasyonel bir karaktere sahiptir. Kentin çok boyutlu yapısına duyarlı stratejiler benimseyerek deneyimi çeşitlendirme potansiyeline sahiptir. Kentsel küratörlük, planlama ve sanat arasındaki çeşitli uygulamaları tanımlayan terimlerden biri olarak uygulama ve araştırmayı içeren kurgusuyla kentsel pratiklere yeni perspektifler açabilir **[Nehl, 2018, s. 47]**. Özetle kentsel kürasyon; kentsel bir düzenleme veya hareketin, çeşitli boyutlarla birlikte aşamalı ve süreklilik içeren mekânsal-zamansal ilişkilerle, bir deneyim mekânı ve süreci olarak kurgulanması şeklinde ifade edilebilir.

3.1.4. Üç Yaklaşımın Değerlendirilmesi

Kentsel akupunktur, taktiksel şehircilik ve kentsel kürasyon farklılıklar ve ortaklıklar çerçevesinde yorumlanarak kentin tasarımına dair yeni bakış açıları ve fikirler üretilebilir. Aşağıdan yukarı doğru bir planlama mantığıyla hareket eden, basit ve hızlı şekilde uygulanabilen, sosyal ve ekolojik çözümler üreten, mevcut olanın potansiyelini değerlendirerek dönüştüren, kullanıcıyı aktifliğe teşvik eden bu yaklaşımlar; ortaya çıkış biçimleri, aktörlerin katılım biçimleri ve ölçek gibi konularda farklılıklar göstermektedir.

De Certau'nun (2008) gündelik yaşamdaki kullanım olgusunu irdelerken kullandığı taktik ve strateji kavramları kentin dinamiklerine ve bahsedilen tasarım yaklaşımlarına dair birleştirici bir bakış açısı sağlamaktadır. Certau'ya göre taktik erkin yokluğuyla tanımlanırken, strateji erkin varlığının ön kabulüyle hareket etmektedir **[De Certau, 2008]**. Taktikler, oluşum niteliğini günlük mücadele ve zevklerden alırken stratejiler belli bir mekândan türeyen ya da bir kurum aracılığıyla kurgulanan ve korunan bir niteliğe sahiptir **[De Certau, 2008]**. Bu referansla bakıldığında kentsel akupunktur, fikrin belli aktörler tarafından üretilerek farklı ölçek kurguları çerçevesinde yapılan

planlamalarla gerçekleştiğinden stratejileri içerisinde barındırmaktadır. Taktiksel şehircilik ise beklenmedik firsatlarda icra edilen ve hareketliliği destekleyen bir aktivizm olarak ortaya çıkar. Burada iki yaklaşımın da yasal olmasının ötesinde ortaya ıkışları arasındaki fark görülmektedir. Taktiksel şehircilikte sorunu yerel kullanıcının fark ettiği ve çözümü yine kendisi dahil olarak farklı paydaşların yardımıyla ürettiği bir kurgu varken, kentsel akupunkturda sorunlar bazen kullanıcılar tarafından bazen yerel yönetimler tarafından ifade edilir ve çözümü için farklı aktörlere başvurulmaktadır. Aktör müdahaleyi üretirken kullanıcıyla iletişime geçebilir ve onu sürece dahil edebilir ancak kurgunun organizasyonu tasarımcı aktrdedir. Bu durum müdahalenin gücünün planlama süreçlerine etki etmesi ve devamlılığının takibi açısından olumludur. Taktiksel şehircilik uygulamalarının bazılarının da ortaya çıktıktan sonra, hareketin farklı kuruluş veya tasarımcılar tarafından sahiplenilip devam ettirildiği veya başka yerlerde benzer şekilde uygulandığı görülmektedir. Kentsel kürasyon, kullanıcı ile çözüm aktörleri arasında arabulucu bir süreç ürettiğinden fikirler birlikte tartışılsa da uygulamalar tasarımcıların veya sanatçıların yönlendirmesi ve öncülüğünde gerçekleşir. Alandan ve kullanıcıdan alınan verilerin birlikte işlenmesinden sonra üretim belli grupların yönlendirmesiyle yapılması, tutarlı, bütünsel ve kentin diğer noktalarıyla ilişkili olmasını sağlamaktadır.

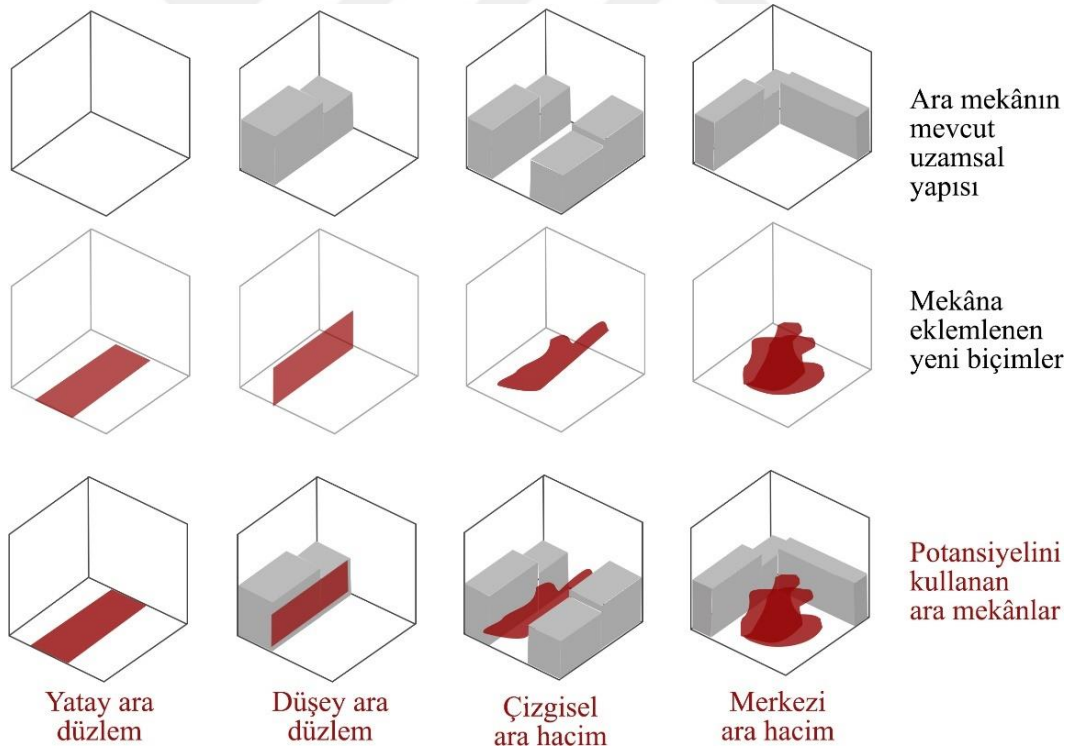
Ölçek bakımından ele alındığında taktiksel şehircilik daha yerel nitelikli ve genelde yüzey, parsel veya donatı bazında; mahalle ölçeğinde etkindir. Kentsel akupunktur farklı ölçeklerde, aynı anda veya aşamalı olarak tekrarlanabilir alanlarda gerçekleşmektedir. Kentsel kürasyon ise fiziksel olarak bağlantılarla geniş bir alana yayılabildiği gibi aktif hareketler üreterek süreçlere de yayılmakta, sosyal yaşamda performansa dayalı eylemlerle iz bırakmaktadır. Taktiksel şehircilik uygulamalarının çoğunluğu geçici nitelikte iken, akupunktur uygulamaları daha kalıcıdır. Kentsel krasyonda ise hem kalıcı hem de geçici örneklere rastlanmaktadır. Yaklaşımlar arasındaki bu farklılıklar, bir arada düşünüldüklerinde her birinin özgün potansiyeller ve olumluluklar taşıdığı görülmektedir **Tablo 3.2**. Bu bağlamda rneklele tartışılan  yaklaşımın bir sonraki bölümde ele alınacak ara mekân rneklele için de referans alınacak ortak ve farklılaşan nitelikler taşıdığı düşünülmektedir.

Tablo 3.2: Yaklaşımların belli başlıklarda karşılaştırılması.

	Taktiksel Şehircilik	Kentsel Akupunktur	Kentsel Kürasyon
Ölçek	-Mahalle	-Mahalle -Semt	-Semt -Kentsel bölge
Ana Aktör	-Yerel kullanıcılar -Yerel kuruluşlar	-Tasarımcılar	-Tasarımcılar -Sanatçılar
Paydaşlar	-STK -Yerel kuruluşlar -Tasarımcılar	-Yerel kullanıcılar -Yerel yönetimler/kuruluşlar	-Yerel ve yerel olmayan kullanıcılar -Tasarımcılar -Sanatçılar -Yerel yönetimler
Kullanıcının Proje Aşamasında Katılım Biçimi	-Problemin tanımlanmasında etkin -Fikir üreten -Uygulayan -Deneyimleyen -Bakım ve onarım aşamalarında etkin	-Uygulamaya katılan -Deneyimleyen	-Tartışma ve fikir aşamalarında katılımcı -Deneyimleyen
Mekândaki Fiziksel Etkisi	-Donatı gibi tekil ekler -Yüzey uygulamaları	-Yüzeysel uygulamalar -Mekân tanımlayan hacimsel düzenlemeler	-Yüzeyler ve boşluklar üzerinde görünür üretimler -Bağlantılı noktalardan oluşan rotalar
Mekândaki Sosyal Etkisi	-Tartışma üretimi -Kolektif uygulama deneyimi -Performanslar -Gösteriler	-Kullanım kalitesini ve karşılaşmaları arttırmak	-Kente katılımı ve aktivizmi desteklemek -Sanatsal rotalarla kentliyi birleştirmek -Kent bilincini arttırmak

4. ETKİLEŞİMİN ARA MEKÂN ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN KEŞFİ

Tezin literatür bölümünde tanımsız mekânların sınırlandırılarak tanımsız ara mekânlar olarak belirlenmesiyle inceleme alanına dair teorik çerçeveye birlikte mekânın uzamsallığı ve biçimselliğine dair sorulan sorular üzerinden ulaşılan bir kavramsallaştırma önerilmiştir. Mevcut çevresel yapının uzamsal nitelikleriyle birlikte yeni kurulan mekânın kendisini oluşturan uzamsal niteliklerin birlikte ele alınması üzerinden ulaşılabilen yatay ara düzlem, dikey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim nitelikleri kavramsal yaklaşımla ilişkili olarak bu bölümde örnekler üzerinden okunmaya çalışılmıştır. Şekil 4.1’de ara mekânların oluşumunu ve biçimsel niteliklerini ifade eden şema tekrar verilerek örnek analizine referans olan ilişkilerin anlaşılması desteklenmektedir.

Şekil 4.1: Ara mekânların oluşma senaryosu ve biçimsel ilişkileri.

Ara düzlem, yapıların cepheleri ve zeminlerinin üzerinde gerçekleşen iki boyutlu yüzeysel müdahalelerle oluşan; çizgisel ara hacim yapıların arasındaki lineer hacimlerde, dikey ve doğrultusal aralıklardaki üç boyutlu sürekli veya tekil

müdahalelerle oluşan; merkezi ara hacim ise yapıların arasındaki boşlukların çevreye yayılan üç boyutlu müdahalelerle ilişkilmesiyle oluşan mekânsallıkları ifade etmektedir. Ara mekânlara dair yapılan tanımlar ve şemalar örneklerdeki mekânsal niteliklerin analizinde başvurulacak bir bakış açısı olmuştur ve kavramsal birlikteliklerin bulunduğu durumlarda farklı yorumlara alan açmıştır.

4.1. Örnek Analizi

Ara mekânlar ve 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımları üzerinden yapılan açıklamalarla birlikte bu bölümde temelde dört ana kriter olan yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim, merkezi ara hacim olma nitelikleri; tanımsız ara mekân olma durumu ve hangi güncel yaklaşım çerçevesinde yapıldığı üzerinden belirlenen uygulanmış örnek projeler irdelenmiştir. Örneklerin belirlenmesinde kullanılan kriterler yöntemsel, mekânsal ve zamansal nitelikler üzerinden ele alınmıştır. Bu kriterler şu şekildedir:

1-Tasarım Yaklaşımı: Literatürde aktarılan 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarından taktiksel şehircilik, kentsel akupunktur ve kentsel kürasyon yaklaşımlarıyla yapılmış uygulama örnekleri seçilmiştir. Bu noktada hangi yaklaşımın uygulandığı bilgisi uygulama aktörlerinin ifadeleri üzerinden elde edilmiştir. Yaklaşımına dair net bir ifade olmayan bazı uygulamalarda ise “kamusal mekân müdahalesi” veya “kamusal mekân canlandırma uygulaması” gibi ifadelerle rastlanmıştır. Bu ifadelerle birlikte uygulamanın yöntemi üzerinden hangi yaklaşımı içerdiği belirlenmiştir. Bu ifadeler örnek analizi kısmında tablolarda belirtilmiştir.

2-Ara Mekân Niteliği: Mekânsal açıdan örnekler öncelikle uygulamaların ara mekân oluşturma nitelikleri üzerinden sınırlandırılmıştır. İkinci adımda bulundukları çevresel bağlam üzerinden bir ayrıma gidilerek kentsel mekânla ilişki içindeki ara mekânlar seçilmiştir. Böylelikle uygulanan yaklaşımın tez kapsamında odaklanılan ana çerçeve olan kentsel mekâna kentsel bağlamdaki etkisinin tartışılması hedeflenmiştir.

3-Tanımsız Mekân Niteliği: niteliği gösteren kentsel mekânlar literatürde açıklanan “tanımsız mekân” kavramı üzerinden sınırlandırılmıştır. Örnekler tanımsız mekânların oluşma niteliklerine göre farklılaşmakla birlikte her biri az kullanılan, günlük hayatta problemli tarafları olan, araç odaklı planlama sebebiyle yaya kullanımının zayıfladığı,

mekânsal potansiyeli değerlendirilemeyen, âtil veya bakımsız kalmış alanlardan oluşmaktadır.

4-Kentsel Bağlamda Olma Niteliği: Ara mekânların kentsel doku içerisinde etkileşime girilebilen, kentsel mekânla ilişki kurulan niteliklerde olması da bir kriter olarak belirlenmiştir.

5-Zamansal Nitelik: Zamansal açıdan literatür üzerinde tartışılan yaklaşımların gelişim süreçleri ve uygulamaların yayılma hızı düşünülerek 2000 yılı ve sonrasında gerçekleştirilen uygulama örnekleri ele alınmıştır.

6-Ölçek Niteliği: İncelenecek örneklerin ölçek açısından farklılaşmasının yaklaşımların kentsel mekâna etkisi ve birbirleriyle karşılaştırmalı yorumlarında farklı bakış açıları sağlayabileceği düşünülmüştür. Kentsel mekân yalnızca benzer ölçekte mekânlardan oluşmadığından, örneklerin yapıların arasında kalan sokak, cadde, boşluklar veya küçük meydanlar gibi farklı ölçeklerde belirlenmesinin kentsel mekân gerçekliğiyle örtüştüğü görülmektedir. Seçilen bazı örnekler tekil bir uygulamadan oluşurken, bazıları farklı alanlarda tekrarlanan veya birlikte kurgulanan birden fazla uygulamadan oluşmaktadır.

7- Bulunduğu Yer Niteliği: Literatürde açıklanan güncel yaklaşımların ortaya çıkışı ve uygulama örnekleri genellikle yurt dışında gerçekleşmiştir. Bu sebeple seçilen örnekler ağırlıklı olarak yurt dışında yer almakla birlikte, olabildiğince farklı bölge ve ülkelerden seçilmiştir. Bununla birlikte Türkiye’de yakın zamanda gelişmeye başlayan uygulamalar incelenerek yerel örneklerle de yer verilmiştir. Belirlenen 12 örneğin 3’ü Türkiye’de, 3’ü Çin’de, 1’i ABD’de, 2’si İspanya’da, 1’i Kanada’da, 1’i Kolombiya’da, 1’i Fransa’da bulunmaktadır **Tablo 4.1.**

Tablo 4.1: Seçilen örneklerin seçilme kriterleri ve künyeleri.

PROJE	YIL / YER	ARA-MEKÂN NİTELİĞİ	TASARIM YAKLAŞIMI
Me Nuevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi	2019 / Bogotá, Kolombiya, Latin Amerika	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik
Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi	2018 / Asheville, Kuzey Karolina, ABD	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik
Zümrütevler Meydanı Sokak Dönüştürme Uygulaması	2019 / İstanbul, Türkiye	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik

Tablo 4.1: Devam.

Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Sokak Dönüştürme Uygulaması	2022 / İstanbul, Türkiye	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik
Sant Antoni Superblock Projesi	2019 / Barselona, İspanya	Yatay ara düzlem	Kamusal Mekân Müdahalesi- Kentsel Akupunktur
Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi	2016 / Vancouver, Kanada	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim	Kamusal Mekân Müdahalesi- Taktiksel Şehircilik
Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi	2021 / Chengdu, Sichuan, Çin	Çizgisel ara hacim	Kentsel Akupunktur
Boğada Projesi	2017 / İstanbul, Türkiye	Düşey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik
Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi	2011 / Saint-Étienne, Fransa	Merkezi ara hacim Düşey ara düzlem	Kamusal Mekân Müdahalesi-Taktiksel Şehircilik
Estonoesunsolar Müdahale Stratejileri- Solar S. Agustin ve Coso Uygulamaları	2009-2010 / Zaragoza, İspanya	Merkezi ara hacim Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem	Kentsel Akupunktur
Shajing Antik Fuarı'nın Yenilenmesi	2019 / Shenzhen, Çin	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon
Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım-Araştırma ve Bienal Yenilemesi	2016 / Shenzhen, Çin	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon

Belirlenen örnekler proje metinleri, haberler, kullanıcı yorumlarına dair yazılar, fotoğraflar ve harita verileri üzerinden anlatılmış ve yorumlanmıştır. Sosyallığe dair yerinde veri ölçümü veya görüşme yapılmamakla birlikte, yukarıda sözü edilen kaynaklardan ulaşılan bilgiler ışığında ara mekân nitelikleri, gerçeklikteki durumu, kentsel bağlama etkisi, tasarım yaklaşımı ve kamusal nitelikleri üzerinden bir analiz gerçekleştirilmiştir. Her örnek öncelikle kendi içerisinde bu başlıklarla analiz edilip, kurucu dinamikleri ortaya çıkarıldıktan sonra ara mekân olma, tasarım yaklaşımı ve kamusal niteliği arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır. Tüm örnekler bu şekilde ele alındıktan sonra tartışma bölümünde bu üç analiz başlığı üzerinden ulaşılan veriler ışığında birbirleriyle karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Ortaya çıkan ortaklık ve farklılık ilişkileri üzerinden kamusallığın, mekânsallığın ve tasarım yaklaşımının birbirleriyle kurduğu üçlü ilişkiye dair çıkarımlar yapılmıştır.

Belirlenen kapsamda seçilen örneklere ara mekân kavramlaştırması üzerinden bakıldığında, bazılarının üç kavramdan birinin, bazılarının farklı farklı ikisinin bazılarının da üçünün özelliklerini taşımasının; bölümün sonundaki tartışma kısmında karşılaştırmalı yorumlara alan açacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde tasarım

yaklaşımı açısından bakıldığında bazı örneklerin birden fazla yaklaşımı bir arada barındırması da tartışma zeminini zenginleştirmektedir.

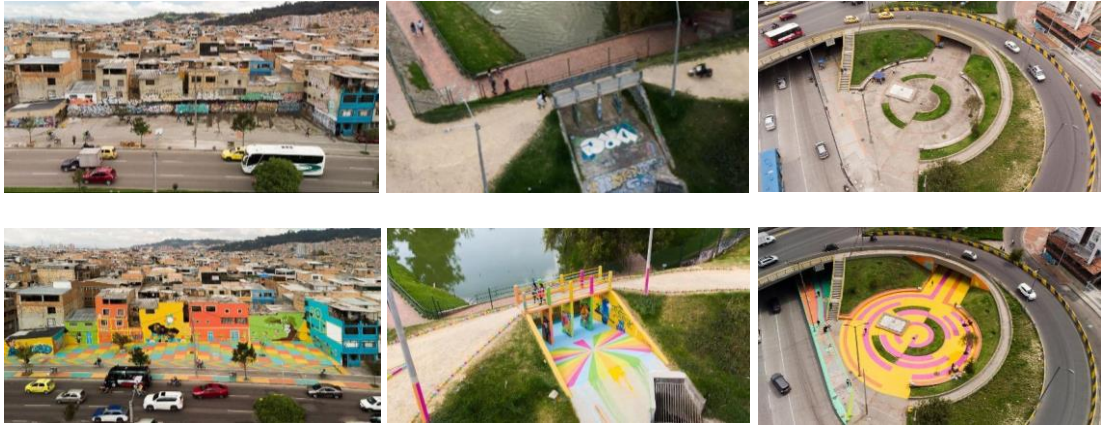
4.1.1. Me Muevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi

Proje Latin Amerika'nın büyük şehirlerindeki sınıf ayrımları sebebiyle güvensizleşen kentsel bölgelerden Kolombiya, Bogotá şehrinde, 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. BiciStema tasarım ve şehircilik ofisi, İlçe Kadın Sekreterliği'nin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve cinsel tacizin önlenmesi amacıyla başlattığı “Me Muevo Segura” (Güvenle Hareket Ediyorum) adlı proje kapsamında, bu şehirdeki -toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında- kadınlar ve çocuklar için daha da güvensiz olan Kennedy, Suba, Teusaquillo ve Tunjuelito mahallelerinde 4 farklı müdahale gerçekleştirmiştir. BiciStema'dan projenin yürütücüsü Laura Rojas, projenin toplumsal cinsiyet odaklı bir taktiksel şehircilik pilot uygulaması olduğunu belirtirken projenin başında Hintli kuruluş ALS tarafından geliştirilen SafetiPin adlı bir uygulamayla yol ağı ve bisiklet güzergahlarının kontrol, aydınlatma, görme ve görülme, çeşitlilik ve kişi sayısı, toplu taşımaya yakınlık, yolun durumu ve güvenlik varlığı ölçütleri üzerinden veri topladıklarını ifade etmektedir [Baraya, 2020]. Ölçüm sonuçlarına göre en güvensiz yerler belirlenmiş, asıl amacın kadınlar ve çocuklar için güvenli kamusal mekânlar yaratmak olması dolayısıyla onların da katılımcısı olduğu üç aşamalı bir süreç başlatılmıştır. Bu aşamalar: (1) katılımcı bir şekilde veri toplama, teşhis ve tasarım, (2) katılımı teşvik eden yürütme ve uygulama, (3) benzer yaklaşımın yayılması ve sürekliliğin sağlanması için değerlendirme, ölçme ve sistemleştirme şeklindedir [Baraya, 2020]. Kadınlar ve çocukların yoğunlukta olduğu yerel kullanıcılar her aşamada projeye dahil edilmiş, güvensiz bölgelerin belirlenmesi ve bu bölgelere çözüm önerileri sunulması için yapılan atölyelerde tasarım fikirleri üreterek dahil olmuş, tasarımların fiilen uygulanması aşamasında katılımcı olarak rol almışlardır. Gerçekleştirilen katılımcı tasarım çalışmaları eylemlerin sahiplenilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için kritik önem taşımaktadır. Bu sebeple topluluğun sosyal grupları yerel kadın sanatçılarla ve katılmak isteyen tüm yerel aktörlerle birlikte çalışmaya dahil edilmiştir **Şekil 4.2.**

Şekil 4.2: Projelerin katılımcı süreçlerinden örnekler [BiciStema, 2019].

Proje kolay uygulama ile hızlı çözüm üretmeye odaklanarak bisiklet yolları ve çevresini, altyapı ve kullanım alanlarıyla birlikte iyileştirmeyi ilk amaç haline getirmiştir. Uygulamalar İlçe Kadın Sekreterliği ile kurulan bağlantılar sayesinde sonrasında, kentte kadınların ulaşımı ve yaya koşullarının iyileştirilmesi için SafetiPin uygulamasının daha geniş ölçekte geliştirilmesine yönelik ve bisiklet kullanımını destekleyen fon destekli girişimler doğmuştur [Baraya, 2020]. Hem süreçte hem de süreç sonrasında sosyal kalkınmayı destekleyen bu yaklaşım, halkın ortaklaşa hareket etmesini sağlayarak insanların kamusal mekândaki güvenlik ve paylaşım ihtiyaçlarını da beslemiştir. Projelerin bu aşamalar sonucunda ilk ve son hallerine bakıldığında değişimin gözle görünür etkisi yanında asıl başarısı sürece dahil edilen katılımcıların bakış açılarındaki ve yaşamsal rutinlerindeki dönüşümün sağlanmasıdır **Şekil 4.3.** [BiciStema, 2019].

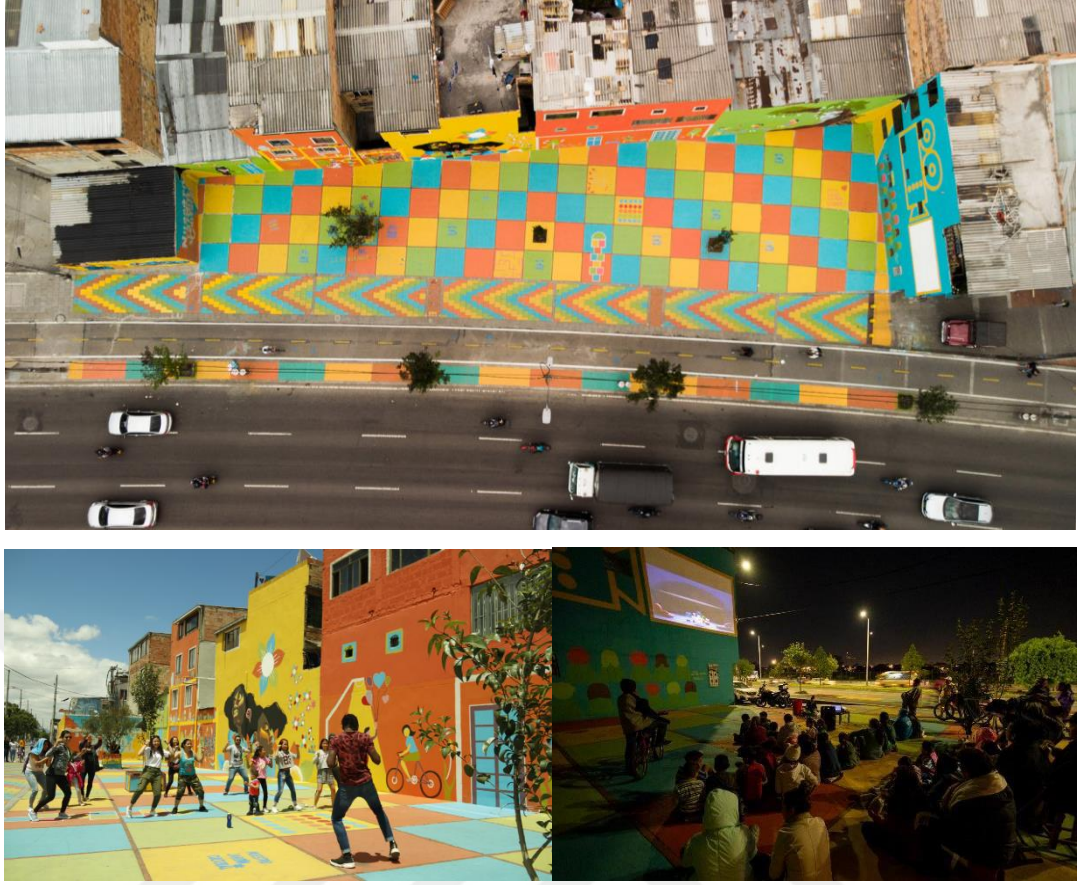

Şekil 4.3: Sırasıyla Suba, Kennedy, Teusaquillo mahallelerindeki dönüşümün öncesi ve sonrası [BiciStema, 2019].

Proje başında belirlenen 25 güvensiz alandan önceliklendirme yapılarak seçilen 4'ü üzerine ulaşım, park ağı, yol ağı ve kentsel ekipman gibi başlıklarla fiziksel uygulama ve işlevsel program önerileri geliştirilmiştir [Baraya, 2020]. Katılımcıların belirlenen

tasarım fikirlerine göre fiziksel uygulamaları alanda bizzat gerçekleştirmesi sonrasında işlev önerileri de zamansal ve mekânsal kurgularla planlanmıştır. Bu bağlamda gerçekleşen 4 müdahaleden Suba uygulamasının kullanım çeşitliliğini daha büyük ölçüde barındırdığı görülmektedir. Yapılarla kurduğu ilişki bu çeşitliliği desteklemekle birlikte ara mekân oluşumunu sağlamaktadır. Burada gerçekleştirilen müdahale öncelikle zemin ve duvarların atıklardan arındırılarak temizlendikten sonra renklendirme uygulamalarıyla işlevsel kullanım bölgeleri belirlenmesidir. Duvarlarda hem grafiti veya mural gibi sanatsal aktiviteler için hem de film gösterimi için belli alanlar ayrılmıştır. Zeminde ise oturma, sosyalleşme ve çeşitli oyunlar için bazı donatılarla desteklenen bir tasarım uygulanmıştır **Şekil 4.4**.

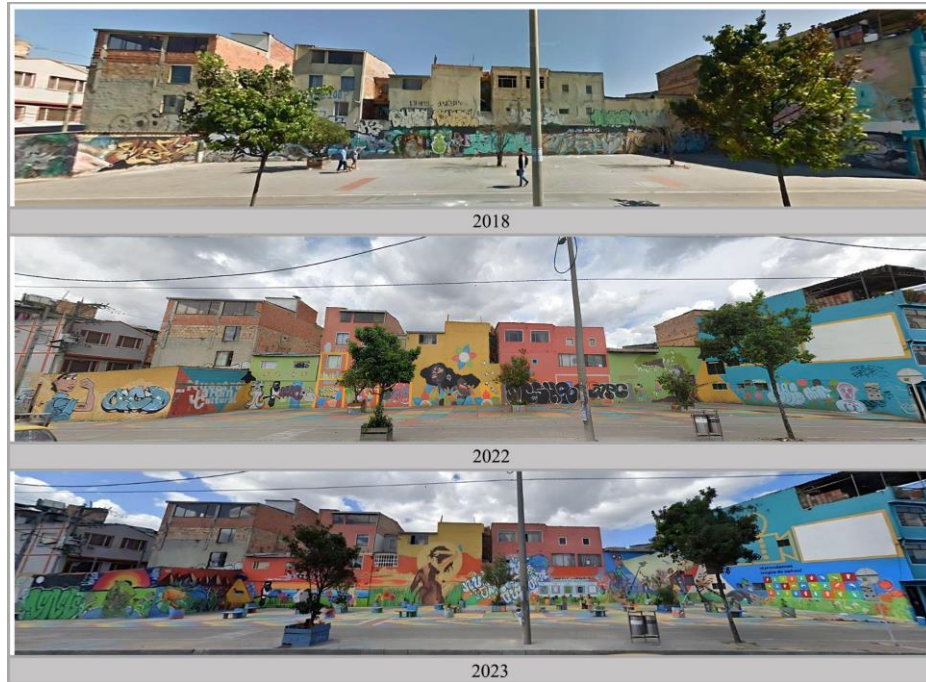
Suba uygulamasında bir kadın katılımcının alanın önceki haliyle ilgili “Alanın yenileme potansiyeli var ancak önce yerel temizlik operatörleri, Botanik Bahçesi veya IDU gibi bölge kuruluşları ile burayı temizlemeniz, duvarlara müdahale etmek için komşularla izinleri yönetmeniz ve son olarak da binaya yaklaşmanız gerekiyor.” **[Baraya, 2020]** şeklindeki yorumu insanların çevresine kimliğini ve kendini yansıtmaya çabasıyla gerçekleşen grafiti sanatının herkesin dahil olduğu bir kurguda farklı bir anlam kazandığını göstermektedir. Bu noktada mekânsal müdahalenin fiziksel niteliklerinin -yüzeylerin renkli boya ile boyanması, sinema duvarı- çizim duvarı gibi alanların belirlenmesi, zeminde oyun karoları ve çizimleri yapılması, kentsel peyzaj elemanları elenmesi- planlı işlevsel bir kurguyla bütünleştiği görülmektedir. Bir diğer açıdan yüzeylerin renklendirilmesi kullanım alanlarını belirlemenin ötesinde kadınlar ve çocuklar için güvenli kullanım sağlama amacına hizmet etmektedir. Sokakların mevcut yapısı özellikle geceleri karanlık ve tanımsız kuytu köşeler oluşmasına sebep olurken buradaki uygulama ile açıkça görünen temiz yüzeyler, aydınlatmayla birlikte güvenli bir sokak görünümü sunmaktadır. Gece ve gündüz film izleme, toplanma, oyun oynama gibi çeşitli etkinliklerin kurgulanmasıyla birlikte etkinliklere kullanıcı çeşitliliği içinde katılımının olması bu durumun göstergesidir **Şekil 4.4**. Böylelikle kullanıcılar mekânı oluşturduktan sonra buraya anlam yükleyebilecekleri ve sürekli kullanım için gelmek isteyecekleri bir kurguya entegre olmuş; oluşan aidiyet hissiyle alanı koruma ve bakımını sağlama süreçlerini de üstlenmeye hazır hale gelmişlerdir.

Şekil 4.4: Suba uygulamasının renklerinin yüzeySEL etkileri ve mekânın gündüz ve gece kullanımları [BiciStema, 2019].

Proje bahsedilen nitelikleri üzerinden bütünsel olarak ele alındığında kamusal niteliklerinden erişilebilirliği, fiziksel açıdan güvenli kullanım ve yaya ulaşımını destekleyen bir kurguyla sağlamaktadır. Ekonomik açıdan sınıfsal bir ayrım yaratmayan kapsayıcı işlevsel kullanımlara sahiptir. Sosyokültürel açıdan ise toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen kurgusuyla erişilebilir olmakla birlikte yerel kullanıcı kitlesinin mekânı sahiplenme derecesinin güçlü olması durumunun turistik amaçlı kullanımlar karşısında nasıl bir etki yaratacağı konusunda net bir öngörü sunmamaktadır. Katılım bağlamında bakıldığında kullanıcıların projede alanın sorunlarının belirlenmesinden başlayarak tasarım ve uygulama aşamalarının her birinde bulunması, dolayısıyla üretim sonrasında mekânın kullanımında ve bakımı-korunması ile sürekliliğinin sağlanması aşamalarında aktif oldukları görülmektedir. Mekânın uygulama sonrasında tasarım anlamında katılıma açık olması, kullanıcıların mekânı dönüştürebilecekleri esnek bir kurguda planlandığını göstermektedir. Zaman içerisinde farklı gruplar tarafından tahrip edilen veya üzerine başka grafitiler çizilen

duvar resimleri kullanıcılar tarafından yenilenmiştir **[BiciStema, 2019]**. Kamusal mekânın kullanıcılar tarafından sahiplenilmesinin yanında bazı grupların buradaki sahiplenme davranışına karşılık kendilerini gösterme veya mekâna istedikleri gibi iz bırakma davranışlarını devam ettirmek istedikleri görünmektedir. Bu durum bir sürtüşme gibi görülmekle birlikte insanların mekâna karşı sürekli sorumlu ve aktif olma çabasında olduklarını göstermektedir. Mekânın yıllar içindeki dönüşümüne bakıldığında olabildiğince korunarak kalıcılığını sürdürdüğü, kullanıcıların sanatsal üretimlerini devam ettirerek duvarları değiştirdikleri ve mekânı kullanmaya devam ettikleri görülmektedir **Şekil 4.5**. İşlevsel çeşitliliğin sunduğu kullanım senaryoları kamusalılığı olumlu anlamda desteklemektedir. Temsiliyet bağlamında proje fiziksel açıdan yatay ve düşey ara düzlemlerin mekân kurucu gücünü oluşturan renkli yüzeylerle görselliğe hitap ederek çevresel algılanabilirliğe katkı sağlamaktadır. Sanatsal aktiviteler ve çizimler ingelenebilirliği desteklemektedir. Kullanım aktifliğinin ve eylemsel çeşitliliğin getirdiği sosyallik ve toplumsal paylaşım ortamı, kamusal yaşam açısından sosyal bir etki yaratmakta, benzer müdahalelerin yayılma olasılığını ve insanların kentsel mekân sorunlarına dair farkındalığını artırmaktadır. Bununla birlikte projenin sürdürülebilirliği ve başka alanlara örnek olabilmesi için yerel yönetimlerin daha fazla destek ve ilgisi gerekmektedir.

Şekil 4.5: Suba uygulamasının kronolojik açıdan dönüşümü **[Google Maps, 2024]**.

Uygulamanın kentsel bağlamdaki etkisi, yapıların sıkı ve boşluksuz ilişkisi içerisinde insanlar için kamusal kullanıma alan açan bir mekân yaratılması, tanımsız kalan bir boşluğun değerlendirilmesi açısından olumlu ve kent planlamasına geliştirici öneriler sunabilecek nitelikte görünmektedir **Şekil 4.6**. Benzer boşlukların mahallede farklı yerlerde de tekrar ettiği görülmekle birlikte bu alanlara da benzer bir strateji ile yaklaşmadığı sürece birbiriyle ilişkili ve bütünsel bir iyileşmenin gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu açıdan projenin güvenli kamusal kullanım oluşturma iddiası yalnızca belirli parsel ve yakın çevresiyle sınırlı kalmakta, daha arka sokaklardaki sıkışık dokuda oluşan تنها veya tanımsız alanlarda güvenlik problemlerinin devam edebileceğine dair bir durum ortaya koymaktadır.

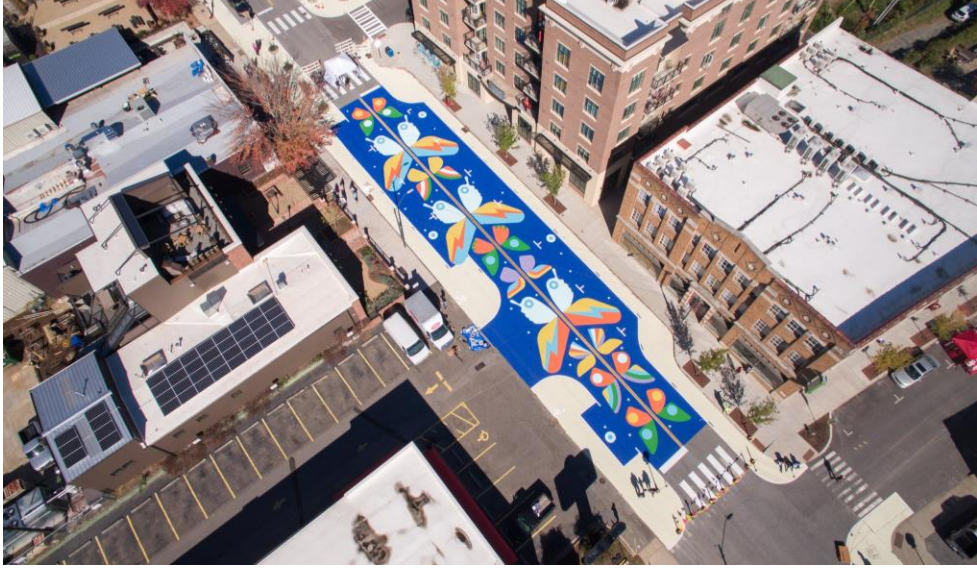
Şekil 4.6: Suba uygulamasının kentsel doku ile kurduğu ilişkinin 2023 yılına ait görünümü [Google Maps, 2024].

Proje kapsamında yapılan tüm uygulamalarda ara düzlemlerin hem yatayda hem düşeyde domine ettiği ara mekân niteliklerinin etkisi görülmektedir. Bu yerler yüzeylerin tasarlanmasıyla ortaya çıkan, algılanabilirliği ve fiziksel çekiciliği güçlü, kullanımı teşvik eden mekânlar haline gelmektedir. Tasarım yaklaşımı üzerinden bakıldığında ara düzlem uygulamalarının taktiksel şehircilikte yaygın olması, yüzey uygulamalarında kullanılan malzemenin düşük bütçeli olması, uygulamanın kullanıcılarla birlikte çalışılabilmesine olanak sağlaması da ara düzlem niteliği ile taktiksel yaklaşımın örtüştüğü noktaları göstermektedir. Yerel kuruluşların kullanıcı katılımını desteklemesi ve mekâna dahil etmesi, kolektif deneyim ve ortak kullanımın

sağlanmasıyla mahalle ölçeğinde yapılan bir uygulama olması, projenin taktiksel şehircilik dolayısıyla taşıdığı niteliklerdir.

4.1.2. Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi

Proje Asheville on Bikes Topluluğu ve The Blue Ridge Bisiklet Kulübü tarafından ABD, Asheville’de yaya ulaşımının güvenliğine dair sorunlar olan ve gelecekte yeniden planlanması tasarlanan Coxe caddesi üzerine yapılması istenen bir taktiksel şehircilik çalışması olarak Street Plans Collaborative topluluğunun tasarımı ve uygulamasıyla gerçekleştirilmiştir [Web 14, 2024]. Bölgenin ulaşım sorunlarına yönelik araştırmalar yapan Street Tweaks Ekibi’nin Asheville on Bikes Topluluğu’na taktiksel şehircilik uygulaması önerisiyle gelmesi sonucunda başlatılan proje Asheville Belediyesi (COA) tarafından desteklenerek ulaşım departmanının çalışmaları da baz alınarak yayalar, bisikletliler ve sürücüler için güvenli erişim sağlayacak şekilde nasıl yeniden yapılandırılabileceği sorusuyla ortaya çıkmıştır. Kaynakların yanlış kullanımını önlemek adına caddelerin hangi yöntemlerle daha iyi hale getirilebileceğine dair deneysel bir amaç taşıyan proje kapsamında ilk olarak SPC yürütücülüğünde 2018 yılının haziran ayında bir halk çalıştayını gerçekleştirilerek sorunlar ve fikirler paylaşılmıştır [Web 14, 2024]. Çalıştay sonunda, seçilen belediye yetkililerinden ve bisiklet toplulukları üyelerinden oluşan bir Proje Danışma Komitesi üretilen fikirler üzerinden, Kasım 2018’de uygulanabilecek tasarımı belirlemiştir. Sonrasında daha fazla katılımı yerel ihtiyaçlara göre uyarlanmış önerilerin daha da geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için Ağustos 2018’de ikinci bir halka açık çalıştay düzenlenmiştir. Tekrar geliştirilen tasarım üzerinden belirlenen uygulama planına bağlı olarak 1-4 Kasım 2018 tarihleri arasında halktan katılımcıların da olduğu 200 gönüllü ile 6 yeni yaya geçidi, dönüşlerde araçları yavaşlatacak 4 adet dur işareti ve yüzey boyamalarıyla desteklenen 500 metrelik park yeri ve bariyer korumalı çoklu kullanım yolunu ve bisiklet yolunu içeren uygulama gerçekleştirilmiştir [Web 14, 2024]. Yine bu süreçte alandaki değişikliği destekleyen 6.000 metrekairelik bir asfalt resmi de Sound Mind Creative topluluğu tarafından zemine uygulanmıştır Şekil 4.7.

Şekil 4.7: Coxe Caddesi yüzey uygulamaları ve asfalt resmi [Web 14, 2024].

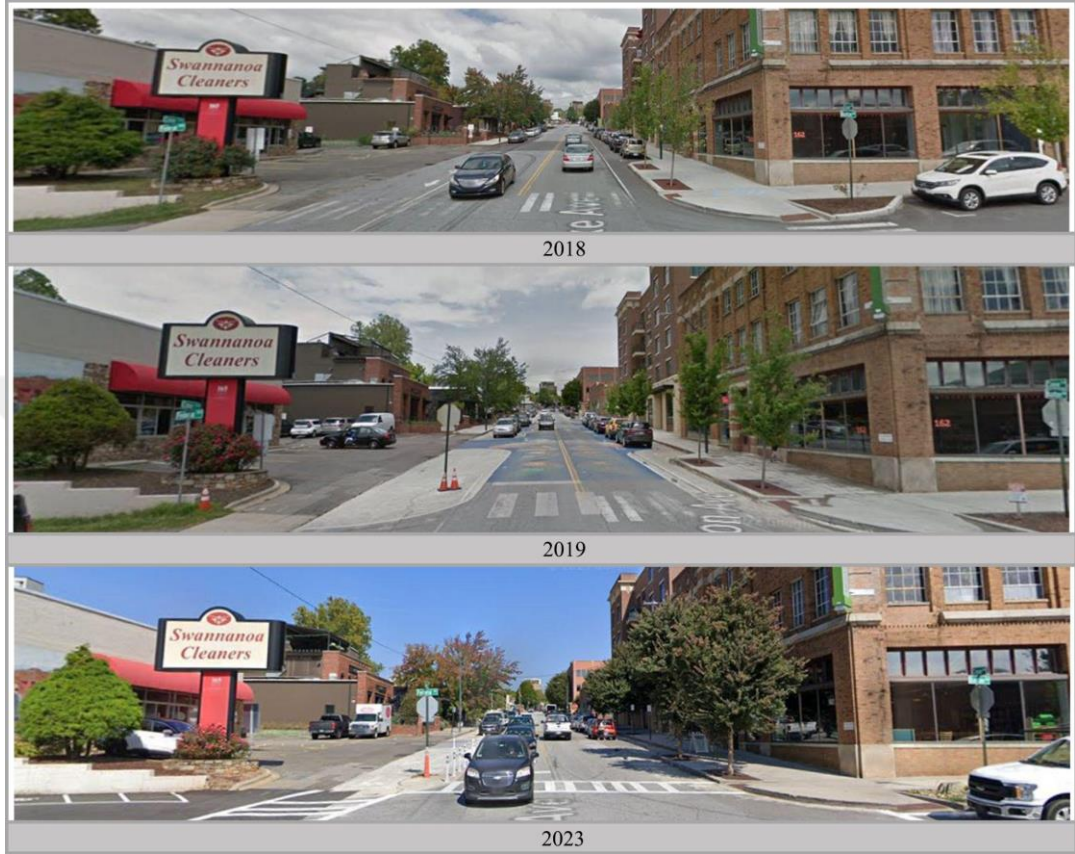
Projede işverenlerin destekçisi Street Tweaks Ekibi'nin sonrasında hazırladığı raporda donma-çözülme sebebiyle aralık ayında asfalt resmi boyalarının zarar gördüğü ve 2019'un ağustos ayında hazırladıkları programla yeniden boyandığı ifade edilmektedir [Web 15, 2024]. Yine ekip tarafından yapılan araştırmada projeden önce ve sonra 3 günlük bir zaman diliminde hız gözlemi yapılmıştır. Projeden önce yolu kullanan sürücülerin %65,9'u hız yaparken ve her gün kaydedilen en yüksek hızlar 121,5 km/sa, 137,5 km/sa ve 143.5 km/sa şeklindeyken projeden sonra sürücülerin sadece %21,3'ünün hız yaptığı ve kaydedilen en yüksek hız 64 km/sa olduğu görülmüştür [Web 15, 2024]. Araştırma projenin ortalama otomobil hızlarını, caddenin otomobil taşıma kapasitesini etkilemeden %28,3 oranında azalttığını göstermektedir [Web 15, 2024]. Bu durum yayaları, bisiklet sürücülerini ve düşük hızlı araç kullanıcılarını (tekerlekli sandalyeler, scooterlar, vb.) koruyan önemli bir güvenlik niteliği taşımaktadır Şekil 4.8. Street Tweaks ekibinin proje sonrasında gerçekleştirdiği anketlerin sonucunda da genel anlamda olumlu yorumlar yer almakla birlikte; park etmeyi etkileyen değişikliklerden şikayet eden bölge sakinleri, kendilerini yavaşlamaya zorlayan araç hareketlerinden şikayet eden sürücüler ve soyulan boyalardan memnun olmayan katılımcıların olumsuz yorumlarına da rastlanmıştır. Bölgedeki bazı işlemlere yönelik ihtiyaç analizi iyi yapılamadığından uygulama sonrasında teslimat araçları ve turist otobüslerini bazı noktalarda bisiklet yolu ve asfalt resminin yaya alanlarını işgal ettiği görülmüştür [Web 15, 2024].

Şekil 4.8: Coxe Caddesi'nin proje öncesi ve sonrası görünümüleri [Web 15, 2024].

Proje malzeme kullanımının önemine, uygulamanın hangi mevsimlerde daha verimli sonuç vereceğine, halkla iletişimin nasıl geliştirilebileceğine, ihtiyaç ve mevcut durum analizinin önemine dair dersler alınmasını sağlayarak daha kalıcı bir planlama için deneysel misyonunu büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. Çalışma geçici olmasına rağmen zaman içinde asfalttaki boyanın tekrar aşındığı ve silindiği ancak bisiklet yolu ve park yerlerinin korunduğu görülmektedir **Şekil 4.9**. Tüm bu veriler mekânın kamusal kullanıma katkısına dair fikir vermektedir. Amaçlanan güvenli yaya ve bisikletli kullanımı sağlanmakla birlikte işlevsel çeşitliliğin fazla olmaması kullanıcılar için yalnızca fiziksel erişilebilirlik bağlamında kamusallık niteliği taşımaktadır. Çevredeki yapıların işlevleri ve caddedeki trafiğin devamlılığı düşünüldüğünde amaçlanan kamusallığın ulaşım ve erişim kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. Proje kullanıcı katılımını tasarım ve uygulama aşamalarında gerçekleştirmiş, kullanım ve bakım aşamalarında da kısmen sürdürmüştür. Temsiliyet bağlamında algılanabilirlik ve imgelenebilirlik zamanla zayıflamıştır ancak geçici olarak yapıldığı düşünüldüğünde projenin yarattığı sosyal etki kalıcı uygulamaları geliştirecek yöndedir. Kentsel

mekânda sokakların araç odaklı kullanımının arkasında kalan yaya hakkına dikkat çekmesi açısından kentsel planlama yaklaşımlarında insan ölçeğinde uygulamalara altlık oluşturabilecek niteliktedir.

Şekil 4.9: Coxe Caddesi'nin zaman içindeki dönüşümü [Google Maps, 2024].

Projenin kentsel dokuya etkisi sokak ölçeğinde daha tek boyutlu olmakla birlikte, lineer olarak oluşturduğu akış araç ve yaya yolları ilişkisine dair farklı bir bakış sunmaktadır **Şekil 4.10**. Bununla birlikte algılanabilirlik bağlamında benzer örneklerinin yanında zayıf kalmaktadır.

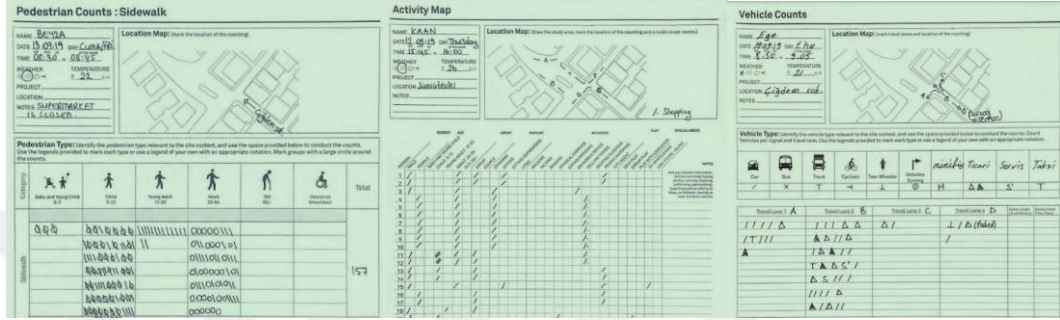
Şekil 4.10: Caddenin 2023 yılına ait kentsel doku ile ilişkisi [Google Maps, 2024].

Uygulamanın taşıdığı ara mekân niteliği ara düzlemler üzerinden kurulurken yalnızca yatay ara düzlemlerle, sınırlı bir süreliğine kurulması mekânsal etkinin zamanla zayıflamasına sebep olmuştur. Taktiksel şehircilik yaklaşımının katılımcılık, düşük bütçeli ve hızlı uygulama niteliklerini taşıırken kullanıcıyı mekânı sahiplenecek kadar çeşitli işlevsel kullanıma teşvik etmediğinden, kalıcı bir uygulama yapılmazsa alanda bir süre sonra tekrardan araçların işgal ettiği bölgeler görülme olasılığı yüksektir.

4.1.3. Zümrütevler Meydanı Ara Uygulama Projesi

Zümrütevler Meydanı'nda gerçekleştirilen proje Bernard van Leer Vakfı tarafından yürütülen ve “Kenti 95 santimden, yani üç yaşındaki sağlıklı bir çocuğun boyundan görseydiniz, neyi değiştirirdiniz?” sorusuyla yola çıkan Urban95 programı kapsamında 2019 yılının Ekim ayında Superpool tasarım ofisinin yürütücülüğünde Maltepe Belediyesi ve Global Designing Cities Initiative (GDCI) (Küresel Şehirleri Tasarlama Girişimi) destekleriyle gerçekleştirilmiştir. İstanbul'un cadde ve kavşaklarını yaya güvenliği açısından iyileştirmeye yönelik bir ara uygulama olarak planlanmıştır. Maltepe'nin en yoğun nüfuslu mahallelerinden olan Zümrütevler'de nüfusun % 30'dan fazlasını 0-18 yaş grubundaki çocuk ve gençler oluşturduğundan ve yoğun konut dokusunda açık alan ve park eksikliği olmasından dolayı seçilen proje alanında, uygulama öncesinde detaylı bir veri toplama süreci yürütülmüştür [Superpool, 2021]. Proje ön uygulama, uygulama haftası ve post-uygulama olarak 3

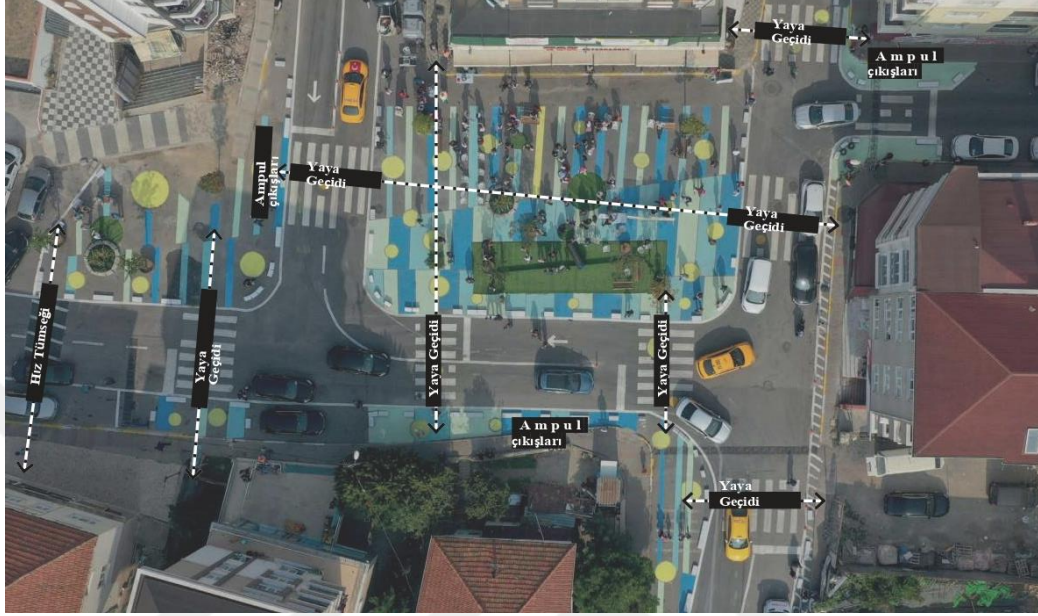
aşamadan oluşmaktadır. Ağustos ve Eylül ayları boyunca süren ön uygulama haftası kapsamında veri toplama, tasarım ve koordinasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Superpool'dan farklı ekipler farklı gün ve saatlerde; yakındaki okul giriş çıkış saatlerindeki yoğunluğu, yollardan geçen araç ve yaya sayılarını, yayaların niteliklerini kaydederek alandaki hareket akışlarını okuyan tablolar ve haritalar hazırlamıştır Şekil 4.11 [Superpool, 2021].

Şekil 4.11: Mahalle ölçeğinde toplanan veri haritaları [Superpool, 2021].

Sonrasında 16 Eylül'de insanların ilk kez yapılan bu uygulamaya katılımını teşvik etmek için İlçe Belediye Başkanı'nın da katıldığı, kullanıcıların mahalleleri hakkında fikirlerini paylaştıkları şeffaflık, demokrasi, güven ve hesap verebilirlik oluşturmayı amaçlayan bir toplantı düzenlenmiştir. Tüm ölçümler, alanın kullanımına ilişkin gözlemler ve mahalle sakinlerinden alınan bilgiler doğrultusunda oluşturulan güvenli meydan ve güvenli yaya yollarını; GDCI tarafından yayınlanan sokak tasarım rehberinden referanslarla gelişen trafik yavaşlatma stratejilerini içeren tasarım Superpool ekibi tarafından oluşturulmuştur. Tasarımın temel çözümleri yayalaştırma, araç park alanlarının düzenlenmesi, yürünebilirliğin ve sosyalliğin artırılması üzerine kurgulanmıştır. Bu amaçlarla meydana dönüş yapan araçların genişliğinin 3 metreye indirilmesi, dönüş yapan halk otobüslerinin genişliğini de 4,5 metreye düşürülmesi planlanmıştır [Superpool, 2021]. Kavşağa yaklaşırken yerleştirilen hız kesiciler ve plastik şerit ayırıcılarla sürücülerin şeritte kalmasını, hızlarını azaltmasını ve dar dönüşlere yayalara yol verebilecek hızlarda girmesini sağlamak amaçlanmıştır. Meydana çıkan yollar boyunca minimum kaldırım genişliğini sağlamak için, bariyer elemanları yerleştirilmesi ve yüzeyin boyanmasıyla araç yollarının bir kısmının kaldırıma eklenmesi önerilmiştir. Yine yürünebilirliği desteklemek için anketler ve sayımlar sırasında belirlenen yayaların en sık kullandığı güzergahlarda yaya geçitleri,

yaya yollarının sürekliliğini sağlayacak şekilde planlanmıştır. Araçların kaldırımlara ve yaya geçitlerine park etmesini önlemek amacıyla kaldırım taşı yerleştirilecek noktalar planlanmıştır **Şekil 4.12**.

Şekil 4.12: Tasarımdaki güvenli dönüş açıları, kaldırım genişletmeleri, yaya geçitleri ve kaldırım taşlarıyla sınırlanmış yaya alanları [Dörter, 2019; Superpool, 2021].

Tasarım kararları sonrasında uygulamanın yapılabilmesi için gerekli koordinasyon şemasının oluşturulması için Maltepe Belediyesi Strateji Müdürlüğü'nün yönettiği Belediye Başkanı, belediye bünyesindeki 14 müdürlüğün ve Superpool ekibinin katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Bu kapsamda uygulama için gerekli personel, malzeme ve inşaat ekipmanının sağlanmasında Fen İşleri Müdürlüğü'nden; bank, ağaç, bitki vb. sağlanmasında Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden; uygulama alanının boşaltılması, araçların ve işgallerin kaldırılmasında Zabıta Müdürlüğü'nden; uygulama bölgesinin projeye uygun olarak ölçülmesi ve işaretlenmesinde Plan ve Projeler Müdürlüğü - Harita Dairesi Başkanlığı'ndan; uygulama bölgesinin temizlenmesi, çöp konteynerlerinin yerlerinin değiştirilmesi, yol çizgilerinin işaretlenmesinde Temizlik İşleri Müdürlüğü'nden; uygulama için basın, sosyal medya tanıtımı ve broşür basımı için raporlamada Basın ve Enformasyon Müdürlüğü'nden; sokak etkinliğinin düzenlenmesinde Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nden; mahalle temsilcisi ile iletişime geçilmesinde Mahalle Temsilcilikleri Müdürlüğü'nden

(muhtarlık) destek alınmıştır **[Superpool, 2021]**. Belirlenen iş akışı ve paydaşların görevlerinden de görüleceği üzere bu kapsamdaki kentsel uygulamalarda birçok disiplinden birimin koordineli şekilde çalışması üretimin tasarıma uygun ve sağlıklı biçimde gerçekleşmesi için önemlidir. Tasarım ve koordinasyonun belirlenmesinden sonra ikinci aşama olan 5 günlük uygulama haftası 14-19 Ekim 2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. 1. gün zabıta ekiplerinin alana park etmiş araçları kaldırması, çöp konteynerlerinin yeni yerlerine götürülmesi ve meydanın tazyikli su ile temizlenmesi işlemleriyle birlikte; haritacılık ekibi tarafından proje tasarımı doğrultusunda ilk işaretlemeler yapılarak araçların geçişine önerilen dönüş genişlikleri için geometri testi gerçekleştirilmiştir. 2. gün trafiği engellemeyen bir aşamalandırma ile araç yollarının şeritlerinin boyanması, bariyer olarak kullanılacak kaldırım bordür taşlarının ve ağaçların geometrik plana göre yerleştirilmesi işlemleri yapılmıştır. 3. gün boyanacak alanlar işaretlenmiş, meydandan geçen insanların ve çocukların da katılımı sağlanarak boyama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Mevcut trafik adası suni çimle kaplanmasıyla, yerleştirilen bitki ve ağaçlarla birlikte mekânın çevrenin dikkatini çekmeye başladığı görülmüştür **[Superpool, 2021]**. 4. gün boyama çalışmaları devam ederken, meydana yerleştirilecek küçük çöp sepetlerin, banklar, kalan ağaçlar ve diğer büyük bitkiler getirilerek yerlerine yerleştirilmiştir **Şekil 4.13**. 5. günün sabahında eksiklikler tamamlanmış, oyun ekipmanı olarak 2 metre uzunluğunda oluklu bir boru parçası alana sabitlenmiştir. Belediye başkanının katılımıyla gerçekleşen açılış etkinliğinde mahalle sakinleriyle proje hakkında bilgiler paylaşılmış, oyun aktiviteleri ve jonglör performansıyla desteklenen etkinliğe toplamda 300 kişinin katıldığı belirlenmiştir **[Superpool, 2021]**.

Şekil 4.13: Temizlik, boyama, ağaç ekimi, donatı yerleşimi aşamalarından oluşan uygulama haftasına dair görseller [Superpool, 2021].

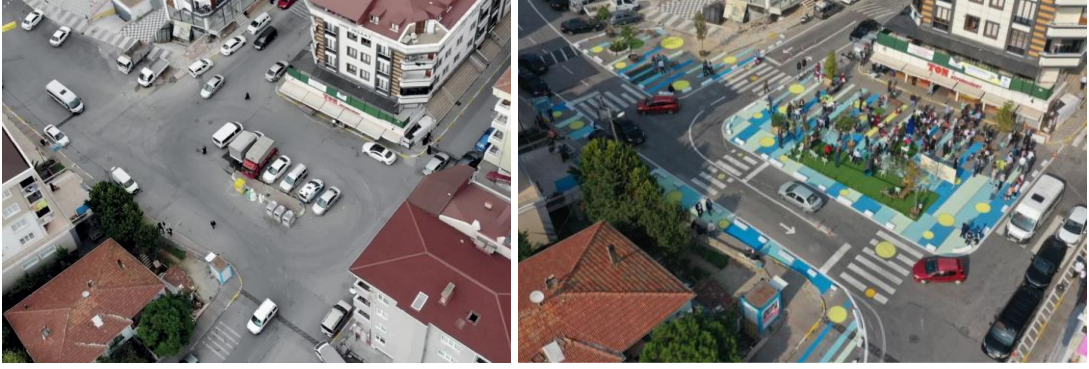
Açılış etkinliği değişim deneyimini yaratmak ve geri bildirim almak adına önemli bir adım olduğundan katılımcılarla sahada projeye dair anketler yapılarak olumlu-olumsuz dönüşler alınmıştır. Superpool ekibi bu noktada kadınların, çocukların ve bakıcıların katılımının sağlanmasının ve bölgedeki esnaf ve araç sahipleri kadar bu gruplardan da geri bildirim alınmasının önemli olduğunu ifade etmektedir [Superpool, 2021]. Son durumda 1075 metrekarelik araç yolu yaya alanına dönüştürülmüş ve 550 metrekarelik bir meydan oluşturulmuştur [Superpool, 2021]. Uygulama sonrasında üçüncü aşama post-uygulamada ise aralık ayına kadar 3 aylık süreçte bakım, programlama veri toplama ve veri değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ekip her hafta bir gün sahada bulunarak gözlem yapmış, araç işgali veya kaldırım taşlarının sökülmesi gibi sorunları tespit edip önlem alma konusunda aksiyon almış, meydanın her gün bir görevli tarafından temizlenmesini sağlamış, çevredeki esnaf ve kullanıcılarla iletişim halinde kalarak alanın sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca ayda bir kez karton kutular, kumaş parçaları, bant ve ip gibi basit malzemeler getirerek HOP adında bir pop-up oyun deneyimi kurgulayıp çocukların alana katılımını pekiştirmeyi hedeflemiştir **Şekil 4.14.**

Şekil 4.14: Çocukların alanı kullanma biçimleri [Gediközer, 2019; Superpool, 2021].

Tüm süreç boyunca toplanan son veriler üzerinden yapılan karşılaştırmalarla projeye dair şu değerlendirmelere ulaşılmıştır:

- Meydanda vakit geçiren kişi sayısında %72'lik bir artış gözlemlenmiştir. Hafta içi gözlemlere göre, bebek ve küçük çocuk sayısının üç buçuk kat, 5-12 yaş grubundaki çocuk sayısının iki kat arttığı; çocukların %61'inin arkadaşlarıyla, %21'inin tek başına, %18'inin ise bakıcılarıyla oyun oynadığı; meydanda vakit geçiren yaşlı sayısının ise on kat arttığı görülmüştür [Superpool, 2021].
- Sayımlar sonucunda meydandan geçen yaya sayısında %21, kaldırım kullanımında ise %30 artış olduğu; çocuklara eşlik eden yetişkinlerin sayısının %16, sokaklarda tek başına yürüyen çocukların sayısının %43 arttığı; tek başına yürüyen çocukların %89'unun işaretlenmiş güvenli alanda yürüdüğü belirlenmiştir [Superpool, 2021].
- Anketler sonucunda uygulama öncesinde 107 kişinin %75'i sokaklarda kendilerini güvende hissetmediklerini belirtirken, %17'si kararsız kalmış; uygulama sonrasında ise sokakta kendini güvende hissetmeyenlerin oranı %24'e düşmüştür. Ayrıca, uygulama öncesinde insanların %68'i karşıdan karşıya geçerken kendilerini güvensiz hissederken bu oranın da %25'e düştüğü görülmüştür [Superpool, 2021]. Tüm bu veriler sınırlı bir insan grubunu içermekle birlikte proje alanında kamusal alan boyutunun, alanda geçirilen zamanın, yaya kullanımının ve güvenlik duygusunun önceki duruma göre arttığı açık bir sonuçtur **Şekil 4.15**.

Şekil 4.15: Uygulamanın öncesi ve sonrasında alanın görünümü [Dörter, 2019].

Projenin her adımının şeffaflık ve açıklıkla paylaşılması güncel yaklaşımların Türkiye’de yeni uygulanmaya başlandıkları düşünüldüğünde yol gösterici ve başka aktörler için farkındalık yaratıcı olması açısından değerli görülmüştür. Bu sebeple uygulamanın her aşaması detaylı olarak anlatılmış, gerçeklikle örtüşüp örtüşmediği durumlar da veriler üzerinden tartışılmıştır. Projenin anlatılan akış sonrasında paylaşılan veriler üzerinden belediye tarafından 2020 yılında kalıcı olarak tekrar düzenlendiği belirtilmiştir [Superpool, 2021]. Bu uygulama kapsamında renkli yüzeylerin oluşturduğu orta meydan alanı kaldırım taşlarıyla yükseltilerek alandaki oturma donatıları ve ağaçlar korunmuştur **Şekil 4.16**. Yol kenarlarındaki daraltma hizalarının korunarak kaldırım ile tamamlandığı görülmekle birlikte yaya geçitlerinin izleri zayıflamıştır. Kalıcı olarak planlanan alan kamusal mekâna kazandırılmış olmasına karşın ilk üretildiğinde taşıdığı algılanabilirlik niteliğini renkli yüzeylerin silinmesiyle birlikte kaybetmiştir. Mevcut çevresel doku içerisinde renkli ve yeşil yüzeylerle kazandığı anlamın kalıcı olarak planlanan mekânda karşılığını bulamaması projenin deneysel niteliğinin biçimsel ve görsel açıdan yeteri kadar kullanılamadığını düşündürmektedir. Oluşturulan mekânın insanlar için ifade ettiği anlam yalnızca biçimsellikler kurulmamakla birlikte algılanabilir niteliklerin kent imgesi oluşumunda önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Bu noktada deneme projelerinin ve kalıcılığı sağlanmaya çalışılırken deneme sürecinde oluşan yaratıcı tasarım ve üretim pratiğinin aynı esneklik ve yaratıcılıkla devam ettirilmesinin daha katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.16: Alanın zaman içindeki dönüşümü (A Yönü) [Google Maps, 2024].

Kamusal alan üzerinden bakıldığında projede erişilebilirlik temel çıkış noktası olduğundan hem fiziksel hem ekonomik hem de sosyokültürel olarak kapsayıcı bir kurgu tasarlanmıştır. Tasarımın oluşturulması aşamasından uygulanmasına varan süreçte mahalle halkını projeye dahil eden katılımcı ve kapsayıcı bir süreç gerçekleştirilmiştir. Ancak en başta alanın ve problemlerin belirlenmesi aşamalarında halkın daha geride kaldığı, bilinçlendirilerek ve teşvikle dahil edilme süreçleri geçirdiği görülmektedir. Kullanım çeşitliliği uygulama süresince ve sonrasında toplanma etkinlikleri, çocuklar için oyun ve kitap okuma günleri planlanarak zenginleştirilmekle birlikte güncel durumda alanın oturma, yürüme, dinlenme gibi daha tekil işlevlere hizmet ettiği görülmektedir. Kullanıma açılan bu yayalaştırılmış alan çocukların kendi aralarında oynamaları için halen geniş bir alan sunmakla birlikte çevresel dikkat çekiciliği ve yeşil alan niteliği zayıflamıştır **Şekil 4.17**. Alandaki anketler uygulamanın hemen sonrasında yakın bir zaman aralığında yapıldığından kullanıma dair çıkan artış verilerinin güncel durumda ne kadar korunduğu bilinmemekle birlikte ilk duruma göre azaldığı düşünülmektedir. Temsilîyet bağlamında uygulama sırasında ve sonrasında renkli yüzeyler ve bitkilendirmeye

oluşan yeşil alan görünümü hem çevresel algılanabilirlik hem de alanın mahalle içerisindeki imgelenebilirliğini geliştiren bir durum olmuştur. Ancak bu unsurlar zamanla zayıflamıştır, ancak alanın kısmen varlığını sürdürmesi üretim deneyimi ile ilişki kurulduğunda deneyime katılanlar ve mekânı o haliyle hatırlayanlar için belli bir süre mevcut imgenin devamlılığını sağlayabileceği düşünülmektedir. Proje yakın çevrede yaşayanlar ve ülkedeki planlama çevreleri için farkındalık yaratacak bir sosyal etkiye sahiptir. Örnek uygulamaları tetikleyen bir deneme imkânı sunmuştur.

Şekil 4.17: Alanın zaman içindeki dönüşümü (B Yönü) [Google Maps, 2024].

Uygulama yapıların oluşturduğu sıkışık dokuda az sayıda kalan boşluklardan birini araç odaklı halden insan kullanımına kazandırması bakımından kent dokusuna olumlu bir etkiye sahiptir. Öte yandan uzamsal açıdan bakıldığında mevcutta asfalt alanı olan bir boşluğun açık kullanım alanına çevrilmesi doluluk-boşluk bağlamında büyük bir değişiklik oluşturmamaktadır **Şekil 4.18.**

Şekil 4.18: Uygulamanın mahallenin kentsel dokusuna etkisi [Google Maps, 2024].

Ara mekân niteliğini kazandıran yatay ara düzlemler vasıtasıyla kentsel dokuya zemin üzerinden iki boyutlu görsel bir etkisi bulunmaktadır. Proje ilk yapıldığında ara düzlemin mekân kurucu etkisi daha net algılanırken zamanla bu nitelik zayıflamıştır. Hem düzlemsel hem de uzamsal anlamda mekân kurucu özelliğini kaybetmiştir. Taktiksel şehircilik yaklaşımının düşük bütçeli, hızlı uygulanan, yerin ihtiyaçlarına duyarlı ve katılımcı yapısını korumakla birlikte, yaklaşımın Türkiye’deki kentsel uygulama aşamalarıyla ve yerel yönetim birimleriyle uzlaştırarak iş birliği içinde gerçekleştirilmesi uygulamanın önemli bir yanıdır.

4.1.4. Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi

Araştırma odaklı multidisipliner mimarlık ofisi olan Superpool Zümrütevler projesine benzer amaç ve süreçlerle Bernard van Leer Vakfı ve GDCI’nın desteğiyle, Maltepe Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi iş birlikleriyle birlikte 2022 yılında Maltepe, İstanbul’da Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu adlı bir dönüşüm projesi gerçekleştirmiştir [Web 16, 2024]. Öncelikle Eylül 2021’de Maltepe Marmaray durağı yanındaki Onurlu Caddesi’nde yaya öncelikli bir pop-up denemesi yapılarak caddenin potansiyeli test edilmiştir. Pop-up uygulamasından alınan olumlu geri dönüşlerle Nisan 2022’de 6 aylık geniş çaplı bir ara uygulama gerçekleştirilmiştir **Şekil 4.19**. Müdahalenin amaçları düzensiz otopark yerini kaldırarak bir ilkokul binasının yanında mahalle meydanı oluşturmak, yaya öncelikli cadde kullanımını artırmak ve metro istasyonunu sahildeki kamu tesislerine bağlayan bir bisiklet yolu oluşturmaktır.

Şekil 4.19: Uygulamanın Maltepe Marmaray İstasyonu, Ataköseoğlu İlkokulu ile kurduğu ilişki ve planlanan tasarımı [Web 16, 2024].

Projenin gerçekleştirilme aşamaları Zümrütevler projesindeki aşamalarla benzerlik göstermekle birlikte bu uygulamada daha meydan küçük bir alan kaplamakta, yol düzenlemeleri daha geniş bir alana yayılmaktadır. Tasarımın Onurlu Caddesi'ndeki ilk denemede toplanan veriler ve katılımcı süreçlerle geliştirilmesiyle birlikte ilkokulun yanında ve Marmaray istasyonunun önünde yer alan tanımsız alan öncelikle temizlenmiş ve yol ölçümleri sonrasında uygulamanın fiziksel sınırları belirlenmiştir. Planlanan tasarıma göre Onurlu Caddesi boyunca oyun bölgeleri uygulanmış, Marmaray istasyonunun önündeki alanda ise peyzaj elemanlarıyla sınırlanan oturma donatılarıyla desteklenen bir açık kamusal mekân oluşturulmuştur **Şekil 4.20**. Onurlu Caddesi'nin Marmaray'a bakan tarafındaki duvara cadde girişinde kuralları hatırlatan levhalar asılmıştır. Bu levhalarda “Yayalar yolun bütün bir kesimini rahatlıkla kullanabilir ve yol üzerinde oyun oynayabilir. Bu yolda sürücüler 20 km/sa hızı geçemezler. Sürücüler yayaları riske atamaz ve herhangi bir engelleyici davranışta bulunamazlar. Gerekli olduğu takdirde dururlar. Yayalar araç trafiğini gereksiz yere engelleyemezler. Park işareti ile belirtilen yerler dışında park etmek yasaktır.” ibareleri bulunmaktadır [Web 17, 2024].

Şekil 4.20: Onurlu Caddesi’nde yapılan oyun ve yürüyüş alanları [Web 16, 2024].

Tüm uygulama yüzey renklendirmeleri ve sınırlandırma çizgileriyle görsel olarak desteklenmiş, alanın dikkat çekmesi ve kullanıcıların ilgisine hitap etmesi sağlanmıştır. Yolların dönüş çaplarının yeniden düzenlenmesiyle okul çevresindeki araç hızı 20 km/sa ‘ya düşürülerek yaya ulaşımı çocuklar için daha güvenli hale getirilmiştir. Yolcu indirme ve bindirme yerleri belirlenmiş, park etme yerleri belirlenerek işaretlenmiş, tanımsız ve anlamsız bir alan kalmayacak şekilde net bir akış kurgulanarak yaya kullanımı kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Uygulama süresince ve açılış öncesinde çevreyi bilgilendirici duyuru afişleri basılıp asılarak ve dağıtılarak insanların dikkatinin çekilmesi, katılımın ve bilinçlenmenin artması amaçlanmıştır **Şekil 4.21**. Ayrıca uygulamanın açılıştan sonraki deneyim sürecinde kullanıcıların fikirlerini ifade etmeleri ve geri bildirim vermeleri için belli bölgelere asılan tablolar ve renkli bantlarla uygulama sonrasında bir süre boyunca iletişimin sürdürüldüğü görülmektedir **Şekil 4.22**.

Şekil 4.21: Uygulamaya dair bilgilendirici duyuru afişleri [Web 17, 2024].

Şekil 4.22: Uygulamadan geri bildirim alınması için asılan afişler [Web 17, 2024].

Başlangıçta projenin bölgenin sahille olan bağlantısını bisiklet yoluyla güçlendirme fikri kentsel bağlamda etki oluşturabilecek bir amaç olarak belirtilmiştir. Ancak metro istasyonunu sahil bisiklet yolları ve parklara bağlaması planlanan bisiklet yolunun ilçedeki diğer yol çalışmalarının olumsuz etkileri nedeniyle geçici uygulaması durdurulmuş; gerekli izinlerin ve kamuoyundan olumlu bir görüş alınması beklenerek müdahalenin ileri aşamalarda gerçekleşmesi planlanmıştır [Web 16, 2024]. Sonuçta proje bisiklet yolu dışında yayalara kamusal bir alan açma, çocuklara yakın çevrede güvenli ulaşım yolları oluşturma, alandaki araç odaklı akışı hafifleterek yaya kullanımını artırma amaçlarını gerçekleştirmiştir Şekil 4.23.

Şekil 4.23: Uygulamanın öncesi ve sonrası görünümü [Gediközer, 2022].

Projenin kamusal bağlamında erişilebilirliği fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel açıdan sağladığı görülmektedir. Yalnızca bazı yerlerde araç işgalini önlemek amacıyla yerleştirilen donatı veya çöp kutularının geçiş alanını engelli bir bireyin de geçemeyeceği kadar daralttığı noktalar görülmektedir. Bu durum fiziksel erişilebilirliğin kapsayıcı niteliğini zayıflatmaktadır. Katılımcı süreci geri bildirimlerden veri toplanarak problemlerin belirlenmesi, fiziksel uygulama ve kullanım aşamalarında aktif olarak gerçekleştiren projede kullanım çeşitliliğinin zaman içinde zayıfladığı görülmektedir. Alanda oyun donatılarının azaldığı veya yok olduğu, oturma donatılarının kullanıldığı görülmektedir. Temsiliyet bağlamında alanın ilk uygulandığı süreçteki canlı görünümü ve kullanım canlılığının zamanla zayıfladığı görülmekle birlikte, uygulama süreci boyunca afiş ve anket çalışmaları, çocuklar için düzenlenen oyun programlarının insanlarda yarattığı deneyimin imgelenebilirlik ve sosyal etkiye katkı sağladığı düşünülmektedir. Altı aylık geniş çaplı bir uygulama sürecinden sonra belli bir süre planlanan şekilde kullanımı devam eden meydan alanı ve sokak düzenlemesi, geçici olarak yapıldığı halde günümüzde sınırları ve donatılarıyla varlığını korumaktadır **Şekil 4.24**. Renkli yüzeylerin boyalarının canlılığını yitirdiği, yolların bakımsızlaştığı ve çevredeki ticari işletmelerin tanıtım elemanlarıyla alanın bir kısmını işgal ettikleri görülmektedir. Sınırların beton bariyer ve peyzaj elemanlarıyla belirlenmesi sebebiyle araçların park yerleri dışındaki alanları işgal edemediği de gözlemlenmektedir **Şekil 4.25**.

Şekil 4.24: Yalı meydanının zaman içindeki dönüşümü [Google Maps, 2024].

Şekil 4.25: Onurlu Caddesi'nin güncel durumuna ait 2023 yılı görselleri [Google Maps, 2024].

Kentsel dokuya etkisi bağlamında ele alındığında uygulamalar yüzeysel nitelikleriyle bulundukları boşluğu korumakla birlikte daha algılanabilir hale getirmektedirler. Yapıların arasında kalan küçük bir boşlukla çevredeki yolların arasında bağlantılı bir ilişki kurulması bir örüntü oluşturmakta ve yaya ulaşımına dair plan ölçeğinde de gözle görülür öneriler sunmaktadır **Şekil 4.26**. Bu katkının yaratıcılığına karşı sürdürülebilirliği ve tekrarlanabilirliği ise kalıcılık açısından mevcut durumda tartışmalı ve belirsiz görünmektedir. Bu noktada ek olarak Marmaray arasında kalan yeşil arazi parçasının projeye neden dahil edilmediği ve tasarlanmadan, herhangi bir ilişki kurulmadan bırakıldığına dair bir bilgiye ulaşamamıştır. Bu alanın yeşil alan olarak kalma zorunluluğu olabileceği durumuna karşılık yeşil haliyle de tasarıma daha ilişkili biçimde dahil edilebileceği düşünülmektedir. Böylelikle yeşil alanların yaya kullanımıyla ilişkisinin nasıl kurulabileceğine dair de alternatif bakış açıları üretilme potansiyeli vardır.

Şekil 4.26: Uygulamanın çevredeki kentsel dokuya etkisi [Google Maps, 2024].

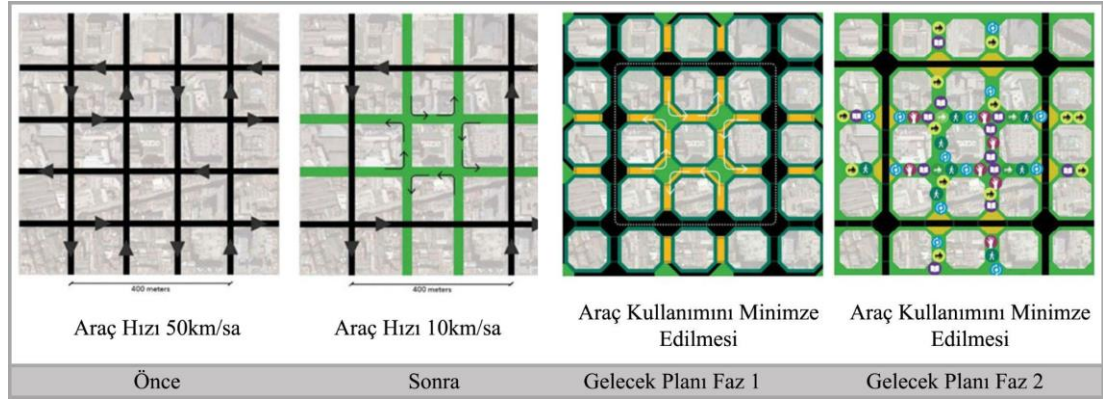
Projenin taktiksel şehircilik yaklaşımı sayesinde taşıdığı deneysel yapısı gelecek çalışmalar için sosyal etki ve farkındalık yaratmıştır. Yapılan iki projeden öğrenilenler ve çıktılar üzerinden Marmara Belediyeler Birliği (MBB), Superpool, Global Designing Cities Initiative (GDCI) ve Maltepe Belediyesi iş birliğinde Sokak Dönüştürme eğitim programları düzenlenmiştir [Web 18, 2024]. Bu programların ardından 2023'te MBB'nin açık çağrısı üzerinden seçilen sekiz belediye altı aylık teori ve saha eğitimleriyle birlikte bölgelerinde seçtikleri bir alanda sokak dönüştürme prova uygulamaları gerçekleştirmiştir [Web 18, 2024]. Marmara Urban Forum (MARUF) etkinliği kapsamında bu uygulamaların sonuçları sergilenerek kentsel mekânın geliştirilmesine dair farkındalık yaratılmasına katkı sağlanmıştır.

4.1.5. Sant Antoni Superblock Projesi

Superilla de Sant Antoni projesi, Barselona Kentsel Hareketlilik Planı kapsamında Barselona'nın Exiample bölgesinde gerçekleştirilen, konut bloklarının daha büyük birimler halinde birleştirilmesiyle bloklar arasında yaya kullanımına ayrılmış geniş boşluklar yaratılan bir kentsel dönüşüm sürecinin sonunda bu boşlukların kamusal kullanımı üzerine geliştirilen bir projedir. Barselona Kent Konseyi'nin işvereni olduğu projenin tasarımcıları Jokin Santiago ve Marta Sola uygulamanın yeni yerel sosyal alanların yaratılmasına öncelik verdiğini, eylemlerin esnekliğini ve uyarlanabilirliğini gözetten stratejilerle hareket ettiklerini ifade etmektedirler [Web 19, 2024].

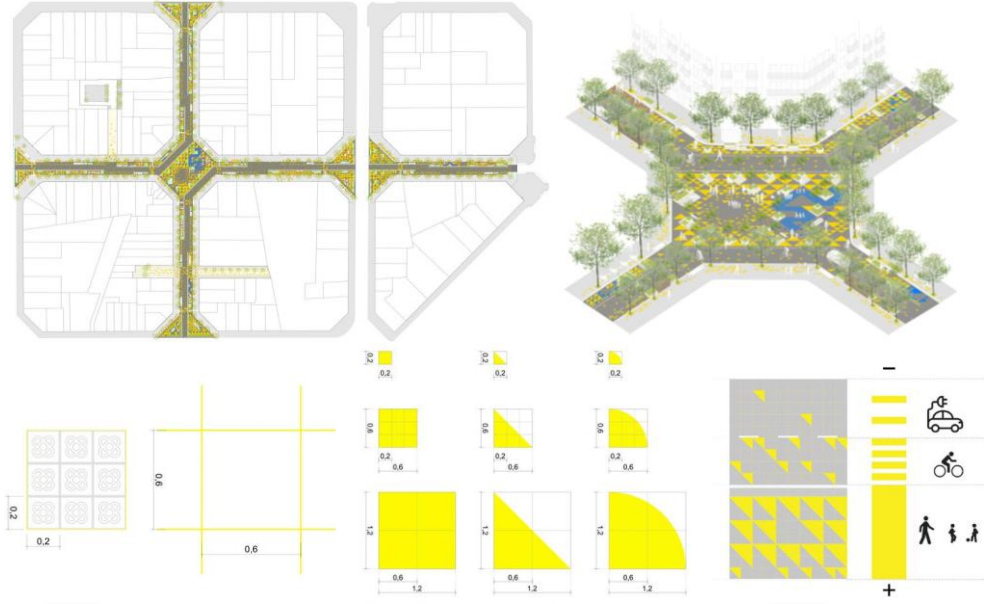
Barselona'da artan kirlilik oranı ve araç gürültüsü, iklim krizinin etkileri, yeşil ve sosyal alanların eksikliği gibi problemler üzerinden geliştirilen yeni Kentsel Hareketlilik Planı'na göre her bir süper bloğun dokuz şehir bloğundan oluşması ve yeraltına gizlenmiş otopark ile trafiğe kapalı olması planlanmıştır [Wang, 2020]. Planın ilk uygulandığı alanlardan biri olan Eixample mahallesinin 400 metreye 400 metrelik dokuz kare bloğunda önceki durumda motorlu trafik tüm yollardan saatte 50 km/sa hızla geçerken yeni süper blok planına göre iç kısımda kesişen dört yol kamusal alan olarak kullanılmaktadır [Wang, 2017]. Özel araçlar ise gerektiğinde bu yolları ancak saatte 10 km/sa hızlarla geçebilmekte; yüksek hızlı trafik ve toplu taşıma dış yollarla sınırlandırılmaktadır [Wang, 2017]. Kurgunun işleme durumunda bir sonraki aşamada yeşil koridorların artırıldığı ve daha çok yolun araç trafiğinden arındırıldığı bir kentsel şema tasarlanmaktadır Şekil 4.27. 2030 yılına kadar toplamda 400 dönümlük yeni yeşil alan oluşturacak bir dizi “yeşil koridor” oluşturmak üzere

sonunda birbirine bağlanacak 503 süper blok oluşturulması planlanmaktadır [Wang, 2020].

Şekil 4.27: Kentsel Hareketlilik Planı'na göre planlanan süper blok kurguları ve gelişimi [BNC Ecologica, 2017].

Bugüne kadar tamamlanan altı süper bloktan ikincisi olan Sant Antoni'deki tasarım stratejilerinde test etme, geçici eylemler, tersine çevrilebilirlik ve uyarlanabilirlik gibi kavramlarla hareket eden Leku Stüdyo hem kentsel mobilya elemanları kurgusunu hem de grafik stillerini (desen, tabela, iletişim...) uyarlanabilir ve modüler nitelikte tasarlamıştır [Web 20, 2024]. Sarı renk ile geliştirdikleri üçgen birimlerden oluşan geometrik grafi dili ile kullanım alanlarının kimlere ait olduğunu ifade eden desen örüntüleri ile alandaki bölgelemeyi zemin üzerinde oluşturmaktadırlar **Şekil 4.28**. Bu mantığa göre zemin yüzey uygulamaları araçların geçtiği alanlar daha az tekil üçgenlerle, bisiklet yolları birkaç üçgenin birleşerek sıklaştığı şekilde, yaya kullanım alanları ise daha sık üçgensel bölgelerle oluşturulmuş yoğun örüntü hiyerarşisine sahiptir.

Şekil 4.28: Sant Antoni uygulamasının modüler tasarım dili [BNC Ecologica, 2017].

Yapı bloklarının arasında kalan geniş alan 4 bloğun ortasında kalan kısmın tamamı yaya kullanımına ayrılıp çevresinde tek şerit bir yol ayrılarak, diğer blokların arasında kalan alanlar ise yapı önündeki üçgensel alan kullanıma ayrılacak şekilde tasarlanarak aralardan tek şerit yol geçecek şekilde boşluk bırakılarak tasarlanmıştır. Alanın belli noktalarına bu kurguyu sağlayacak şekilde yürümeyi, bisiklete binmeyi ve sosyalleşmeyi teşvik edecek yeni sokak mobilyaları, renkli grafikler ve çıkarılabilir saksılar eklenmiştir. Tasarım peyzaj elemanları ve ağaçlarla desteklenerek mekânın yeşil alan nitelikleri artırılmıştır. Uygulama sonrasında kullanıcıların alanı amaçlanan işlevlerde kullandıkları; çocukların oyun oynadıkları, koştukları veya bisiklet sürdükleri, özellikle yaşlıların çokça vakit geçirdiği esnek mekânlar oluştuğu görülmektedir **Şekil 4.29**.

Şekil 4.29: Uygulama sonrasında mekânın kullanımı [Del Rio Bani, 2019].

Proje alanının yer aldığı Google Maps uygulaması üzerinden mekâna dair insanların bıraktıkları yorumlara bakıldığında da çoğunluğun alandaki müdahaleden memnun oldukları, uygulamadaki satranç masalarında iyi vakit geçirdiklerini, yeşil ve sağlıklı bir alan oluştuğunu, araç gürültüsünün azalması sayesinde sakin bir alan kullanımı sağlandığını, kitap okuyabildikleri, güneşin tadını çıkardıkları ve insanlarla konuşarak sosyalleşebildiklerine dair ifadeler rastlanmaktadır **Şekil 4.30**. Buna karşın bazı yorumlarda alanın bakımsız kaldığı noktaları olduğu, geceleri içki içip yüksek sesle şarkı söyleyen insanların ve evsizlerin rahatsız ediciliği, otopark kullanımının azaltılmasının olumsuz yanı, araç trafiğinin azalması sebebiyle geceleri güvensiz noktalar oluştuğu, bazı yerlerde yabani otlar yettiği ve yazın bankların altında fareler yaşadığı gibi ifadeler yer almaktadır. Bu noktada çoğunluğun kullanımına hitap eden bir kamusal düzlem oluştuğu görülmekle birlikte eksik yönlerin ve bakım probleminin uzun vadede daha büyük sorunlar oluşmaması adına üzerine düşülmesi gerekmektedir.

Şekil 4.30: Mekânın kullanımına dair kullanıcı görselleri [Google Maps, 2024; Santana Juinor, 2023].

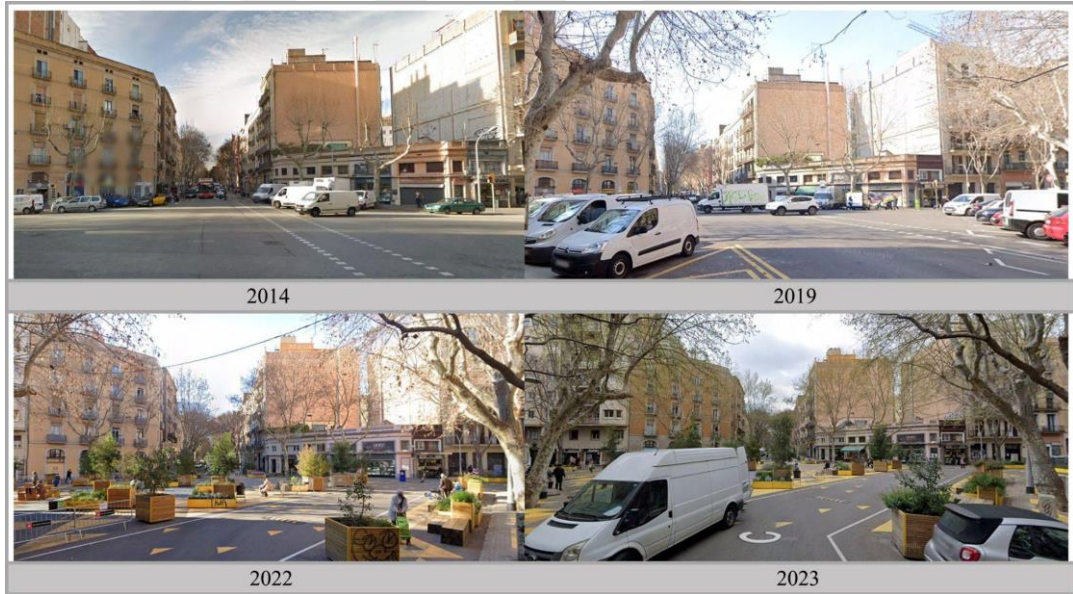
Projenin kentsel dokuya plandan bakıldığında 16.500 metrekarelik bir alanı kaplamasıyla birlikte sokak ve cadde ölçeğinden mahalle ölçeğine yayılan bir etkisi olmuştur **Şekil 4.31**. Orta kullanım alanlarının sokaklarla birlikte lineer olarak kurdukları devamlılık proje alanını yapı bloklarını bütünsel bir ilişkide birbirine bağlamaktadır. Ara mekân niteliği üzerinden ele alındığında uygulamanın yatay ara düzlemlerde gerçekleştiği görülmektedir. Üç boyutlu olarak kentsel mobilyalar ve ağaçlarla desteklenen mekânın kurucu niteliği renkli grafiklerden oluşan yüzey uygulaması olarak görülmektedir. Bu anlamda ara mekân niteliği kentsel dokuya farklılaşan bir sokak örüntüsü sunmaktadır.

Şekil 4.31: Uygulamanın Sant Antoni bölgesi kentsel dokusuna etkisi ve orta alanların ilişkileri [Google Maps, 2024].

Proje öncesinde araç odaklı planlanmış geniş asfalt yollardan oluşan tanımsız büyüklükteki alan uygulama sonrasında belli işlev tanımları ile iki ve üç boyutlu elemanlarla bölgenmesi sayesinde insan ölçeğinde kullanımlara imkân veren bir mekâna dönüşmüştür **Şekil 4.32**. Kamusal nitelikleri üzerinden ele alındığında erişilebilirliğin fiziksel olarak eşit biçimde sağlandığı görülmektedir. Araç trafiğinin tamamen kaldırılmaması, yolun tek şerite düşürülmesi ve hız sınırı getirilmesi işlevsel gerekliliklerin devamlılığını sağlanmasıyla birlikte erişilebilirliği desteklemektedir. Bunun yanında alandaki çocuk etkinliğinin kontrolünün kent mobilyalarıyla oluşturulan sınırlar olması bazı noktalarda muğlaklıklar yaratarak güvenliği zayıflatma olasılığını da barındırmaktadır. **Şekil 4.33**. Bazı grupların kullanım biçimleriyle diğer kullanıcıları rahatsız etmeleri, yine bazı kullanıcı davranışlarının yereldeki yakın çevre kullanıcılarını rahatsız etmesi durumu sosyal açıdan erişilebilirliğin zayıf olduğu noktaları göstermektedir. Sosyolojik açıdan araştırmacılar ve dernekler tarafından, projenin yakın çevrede yüksek gelir gruplarına hitap eden emlak projeleri ile

soylulaştırma tehlikesine yol açabileceğine dikkat çekilmektedir. Bu durum alanın ekonomik erişilebilirliğini zayıflatan bir gerçekliktir. Barselona'nın son 20 yıllık dönüşümüne bakıldığında soylulaştırma eğilimlerinin özellikle yeşil alanlar çevresinde arttığı görülmekle birlikte, yerel yönetimlerin almaya çalıştığı yeni inşa edilen birimlerin %30'unun orta gelir düzeyine hitap eden konutlar için ayrılmasını öngören bir sosyal konut kuralı gibi bazı önlemlerle bu durumun önüne geçilmeye çalışılmaktadır [Anguelovski vd., 2023]. Benzer şekilde projenin parçalı olarak farklı bölgelerde uygulanmasının kentin geri kalan alanları içinde ayrıcalıklı yerler yaratarak kentsel eşitsizliği arttıracak yönünde endişeler mevcuttur. Ancak dönüşüm yayılarak devam ederse daha çeşitli nüfus grupları (işçiler vb.) için eşitlikçi kullanıma dahiliet sağlanabilecektir [Anguelovski vd., 2023]. Bu bağlamda müdahalenin taşıdığı sosyo-ekonomik boyutların detaylıca düşünülmesi daha eşit ve sürdürülebilir dönüşüm süreçleri için önem taşımaktadır.

Şekil 4.32: Uygulamanın öncesi-sonrası görünümüleri ve zamanla değişimi (A açısı)
[Google Maps, 2024].

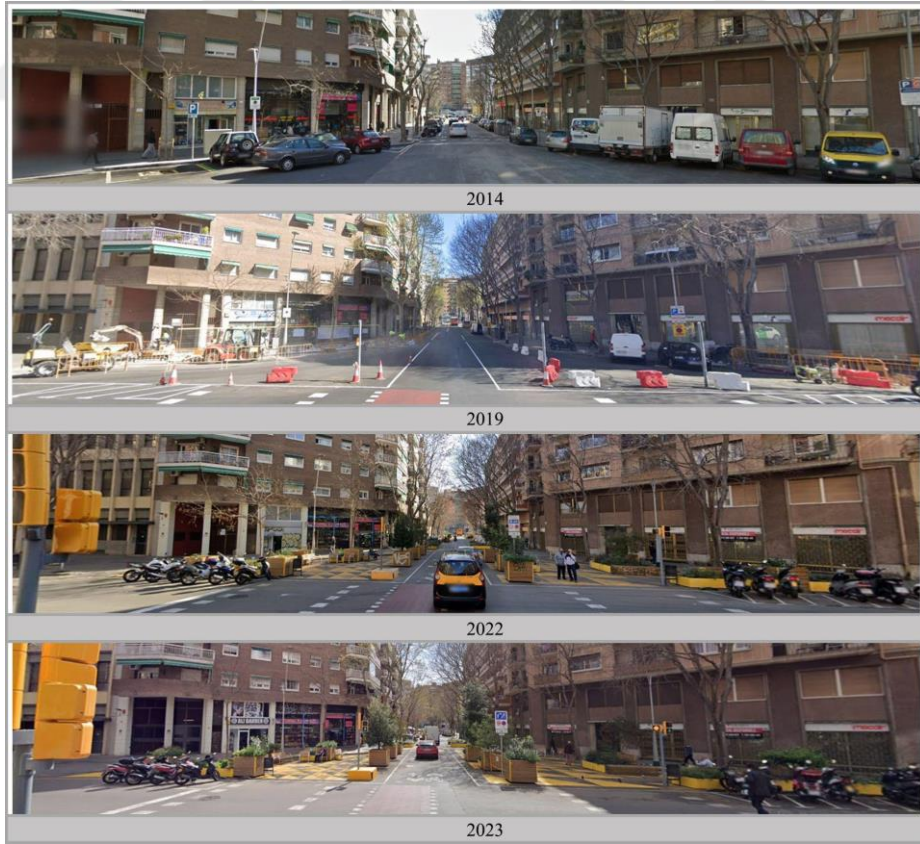
Şekil 4.33: Uygulamanın öncesi-sonrası görünümüleri ve zamanla değişimi (B açısı)
[Google Maps, 2024].

Katılım açısından yerel halkın proje tasarım ve üretim aşamalarına dahil edilmediği yalnızca kullanım aşamasında yer aldıkları bir süreç gerçekleşmiştir. Bu durum kullanıcı yorumları üzerinden de görüldüğü üzere mekânın bir ürün veya hizmet olarak algılandığını, dolayısıyla günlük hayat deneyimine katkı sunmasına karşın uzun süreli aidiyet ve kalıcılık konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Katılım bütünsel olarak gerçekleşmediği için kullanıcının mekânı ne kadar sahiplenip ne kadar süre kamusal olarak kullanabileceği belirsizdir. Araştırmacılar tarafından alanda belli periyotlarda yapılan gözlemlere göre alanın kullanım oranı kişi sayısı üzerinden ilk üç haftada %12, bir yılın ardından %17,6 azaldığı; yürüme oranının %18,2, etkin fiziksel faaliyetlere katılımın da %11 azaldığı görülmüştür [Ribera vd., 2022]. Bu sonuçlara göre kullanım zamanla oransal olarak azalsa da özellikle yaşlılar için devamlılığını sürdürmüştür. Sunulan işlev çeşitliliği mekânı canlı tutacak yeterlilikte olmakla ve sosyal ilişkileri beslemekle birlikte; oyun, oturma ve bisiklet sürme gibi farklı işlevlerin bazı yerlerde çok iç içe geçmesi karmaşa veya küçük kaza tehlikeleri yaratmaktadır. Tasarımın kurgusu bu noktada esnekliği hedeflemiş olmakla birlikte, işlevleri esnek sınırlar içerisinde ayırmadığından dezavantajlı durumlar oluşabilmektedir. Temsiliyet açısından renkli ve canlı yüzey uygulamaları ile ağaçlandırmayla elde edilen yeşil auranın mekânın algılanabilirliğini güçlendirdiği; benzer kurgunun şehre yayılması durumunda kullanılan grafik dilinin paylaşılmasıyla imgelenebilirliği de etkileyebileceği düşünülmektedir Şekil 4.34 ve 4.35. Projeye dair

olumlu yorumlar sosyal etki yaratabilecek nitelikte belli mecralarda paylaşılarak temsiliyete katkı sağlamaktadır.

Şekil 4.34: Uygulamanın öncesi-sonrası görünüşleri ve zamanla değişimi (C açısı)
[Google Maps, 2024]

Şekil 4.35: Uygulamanın öncesi-sonrası görünüşleri ve zamanla değişimi (D açısı)
[Google Maps, 2024].

Tasarım yaklaşımı olarak kamusalılığı artırma amacı taşıyan mekân müdahaleleri olan planlama kurgusu stratejik yapısıyla kentsel akupunktur ile örtüşmektedir. Stüdyonun böyle bir ifadesi bulunmamakla birlikte müdahalenin stratejilerle kentin benzer problemlerinin yaşandığı noktalarda tekrarlanabilir nitelikte olması ve bu yayılımın da strateji planlarında yer alması akupunktur yaklaşımına referans vermektedir. Uygulamanın yöntemine bu bağlamda bakıldığında, tasarımcı bir aktör tarafından domine edilen projeye katılımcının sürece ön planda dahil edilmediği kurgu da yine akupunktur yaklaşımında mevcuttur. Kullanılan malzeme ve teknikler uygun maliyetli olmakla birlikte donatıların özel olarak tasarlanması ve üretilmesi stratejik yaklaşımın daha planlı ve önceden belirlenmiş yapısını göstermektedir.

4.1.6. Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi

Alley-Oop, 2016 yılında Downtown Vancouver İş Geliştirme Alanı (DVBIA)'nın domine ettiği az kullanılan alanlardan oluşan geniş bir ağı sosyal olanaklara dönüştürebilecek stratejik bir planlama projesi kapsamında, Vancouver'de iki bina arasındaki lineer sokakta Happy Cities kentsel planlama, tasarım ve katılım danışmanlık firması iş birliği ve HCMA tasarım ofisi ile birlikte çalışılarak gerçekleştirilen bir uygulamadır. DVBIA' nın başkanı Charles Gauthier projenin ortaya çıkışını “Yollar önemli bir ticari fonksiyona hizmet ediyor, ancak günün büyük bir bölümünde az kullanılıyor ve potansiyelle dolu. Biz de şunu sorduk: Yollarımızı daha çekici hale getirirsek bunlar kamusal alan haline gelebilir mi? More Awesome Now (Şimdi Daha Harika), sokakları keşif yerlerine, şehrin sokak manzarasının dost canlısı, erişilebilir ve canlı bölümlerine dönüştürmeye yönelik bir deneydir.” şeklinde açıklamaktadır [Web 21, 2024]. “Downtown Vancouver Laneway Dönüşüm Stratejisi” programı kapsamında gerçekleşen proje 2015 yılında “Vancouver Şehir Merkezini Yeniden Hayal Edin 2040” adlı bir etkinlik sonrasında 11.000 katılımcının çatı terasları, ara sokak aktiviteleri gibi daha çok kamusal alan istedikleri yönünde fikir belirtmesiyle tetiklenen sürecin bir ürünüdür [Web 21, 2024]. Bu durum yerel yönetimlerin ve onlara bağlı kent kolektiflerinin kentsel mekân ve insan etkileşimini odak alarak çalıştıklarında halktan nasıl bir karşılık alınabileceğinin önemli bir örneğidir. Proje şehir merkezindeki iki ara yolu pragmatik hizmet koridorlarından aydınlık, eğlenceli kamusal alanlara dönüştürmek amacıyla yola çıkan paydaşlar uygulama sayesinde sokağın keyfini çıkarma, temizleme ve izleme sorumluluğunu

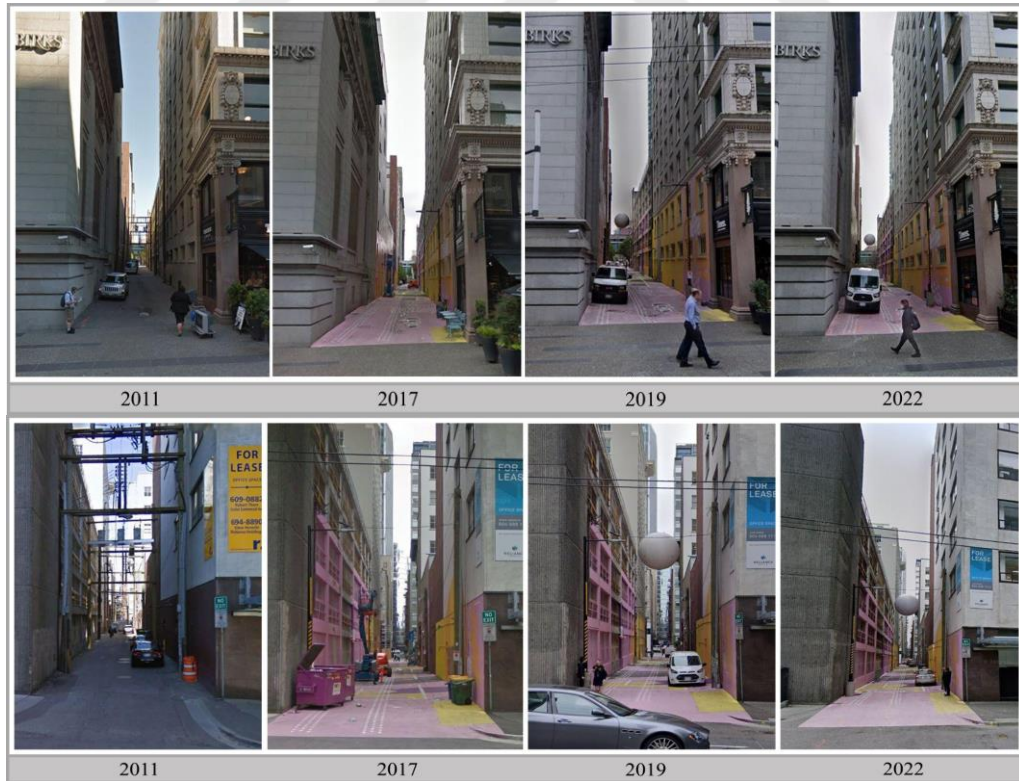
paylaşacak mülk sahipleri, kiracılar ve ziyaretçilerin ilgisini çekmekle işe başladıklarını ifade etmektedirler [Web 21, 2024]. Bu amaçlarla Alley-Oop “oyun” ana temasıyla çevreyle kontrast biçimsel niteliklerle tasarlanarak pembe ve sarı boyalı yüzeyler, basketbol potaları ve mobilyalar ile yalnızca geçiş için kullanılan tanımsız sokak Vancouver'ın bu bölgesindeki işyerlerinde çalışanlar için bir rahatlama, eğlenme ve egzersiz alanına dönüştürülmüş; sosyalleşmeyi teşvik eden işlevlerle tanımlanmıştır **Şekil 4.36 [Web 21, 2024].**

Şekil 4.36: Uygulamanın çevreyle kurduğu kontrast ilişkisi [Web 21, 2024].

DVBIA'ya göre uygulamanın başarısı programın vizyonu kapsamında olmasının yanında Happy Cities ve HCMA'nın taktiksel müdahaleler, placemaking (yer oluşturma) master planları ve yerel kamusal alan araştırmaları konusundaki deneyimlerine dayanmaktadır [Web 22, 2024]. Uygulama Ackery's Alley, Canvas Corridor ve Snékwem gibi başka şeritlerin tasarlandığı diğer projelere de örnek olmuştur. Tüm bu çalışmalar Downtown Vancouver Laneway Dönüşüm Stratejisi programının devamı için önemli veriler sunmuş, deneysel nitelikleri ile kamusal mekânın benzer stratejilerle iyileştirilmesi fikrine katkı sağlamıştır. Strateji planının temel amacı ara yolların kamusal potansiyelini değerlendirerek sakinlerin refahını ve yerel işletmeleri destekleyen, ziyaretçileri çeken, sokak sakinleri için yeni gelir fırsatları yaratan kamusal mekânlara dönüştürülmesidir [Web 22, 2024]. Bu amaçla Ağustos 2020'den Nisan 2021'e kadar önceki çalışmaların incelenmesi, dönüşüm strateji ilkelerinin belirlenmesi, paydaşlarla birlikte çevredeki işletme sahipleri ve kullanıcılarının katılımı, örnek uygulamaların değerlendirilmesi aşamalarıyla gelişen strateji planı süreci gerçekleştirilmiştir. DVBIA 2017 yılında, More Awesome Now yol projesi ile özellikle Alley Oop ile ilgili çalışmaları ve girişimleri nedeniyle kentsel

tasarımı, ulaşım yöntemlerini, fiziksel işlevi veya ekonomik sürdürülebilirliği geliştiren sermaye iyileştirmelerini de içeren 'kamusal alan' kategorisinde Uluslararası Downtown Association'ın Şehir Merkezi Başarı Ödülü'nü kazanmıştır [Web 23, 2017]. HCMA'nın verilerine göre uygulama sonrasında Alley-Oop'u kullanan yayaların sayısı saatte 30'dan 73'e çıkarak iki katından fazla artmış; bununla birlikte daha önce sokaktan geçenlerin yaklaşık %75'ini erkekler oluştururken, bu oran %58'e düşerek kadın kullanımının da arttığı görülmüştür [Web 21, 2024]. Bu veriler belli bir süre projenin yoğun ve davetkar bir yer yarattığını göstermektedir. Zaman içinde kullanım oranının azaldığı güncel görseller ve insanların mekâna dair yorumları üzerinden okunabilmektedir **Şekil 4.37**. Google Maps uygulaması üzerine mekânla ilgili son 1 yıl içerisindeki kullanıcı yorumları incelendiğinde mekânın bakımsızlığı, kirliliği ve kötü kokusu, renklerinin solması, basketbol potasının yok olduğu, araba ve kamyonların sokağı işgal ettiği gibi olumsuz içerikli ifadeler; fotoğraf çekilebilecek renkli fona sahip olması, Kpop müzik grubunun bir klibinde yer alması dolayısıyla popüler olduğu gibi olumlu içerikli ifadelerle ulaşılmıştır.

Şekil 4.37: Alley Oop uygulamasının öncesi-sonrası görünümleri ve ön ve arka caddeden açılarla zaman içindeki değişimi [Google Maps, 2024].

Proje kamusal bağlamında ele alındığında alandaki erişilebilirliği fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel açılardan geliştirdiği, mekânı belli bir süre içerisinde daha güvenli hale getirdiği görülmektedir. Mevcut kullanımın zayıflamasına rağmen geçen insanların dikkatini çeken renkli yüzeyler duvarlara illegal kullanımların önüne geçebilecek bir görünürlük ve açıklık kazandırmaktadır. İşlev çeşitliliği uygulamanın açılışıyla birlikte düzenlenen toplanma etkinlikleri ve grup buluşmalarının azalmasıyla birlikte güncel durumda yalnızca fotoğraf çekme işlevine indirgenmiştir **Şekil 4.38**. Kullanıcın mekâna katılımı uygulama öncesinde problem ve isteklerin belirlenmesi aşamasında anketlerle sağlanmış, tasarım ve üretim aşamalarında aktif oldukları bir süreç gerçekleşmemiştir. Benzer şekilde üretim sonrasında kullanım açısından katılım yoğun olmakla birlikte zaman içinde azalmıştır, bakım ve sahiplenme süreçlerinde kullanıcı aktif olamamıştır. Bu durum mekânın bakımsızlaşması, araçlar tarafından işgal edilmesi şeklinde görünür olmuştur **Şekil 4.39**.

Şekil 4.38: Alley Oop uygulaması sonrası düzenlenen etkinlikler [Web 22, 2024].

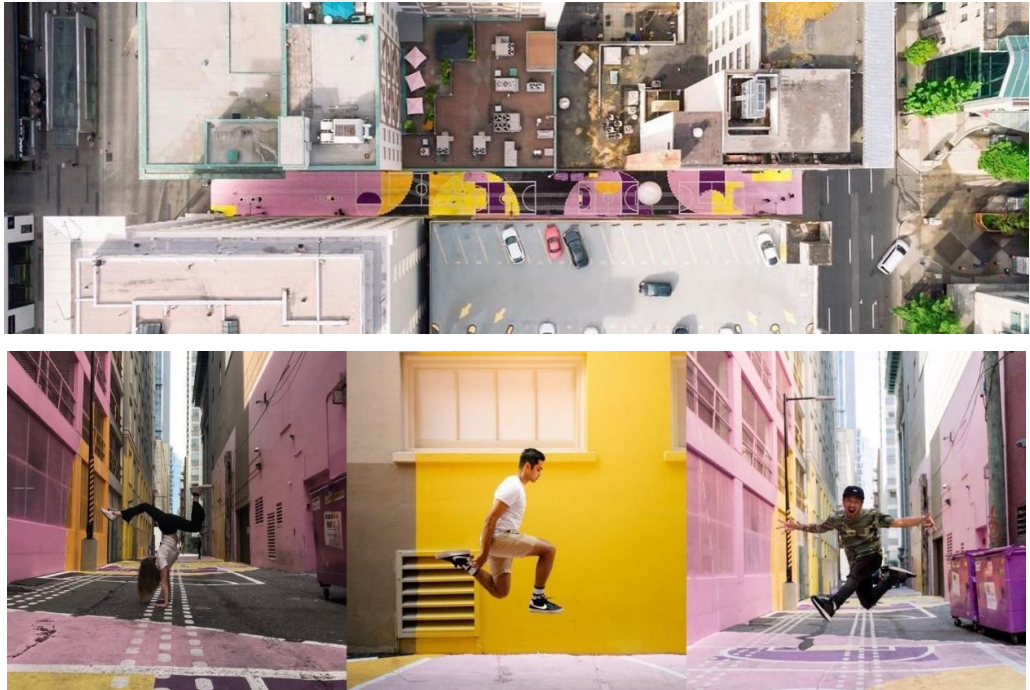
Şekil 4.39: Alley Oop uygulamasının mevcut görünümü [Google Maps, 2024].

Temsiliyet açısından bakıldığında projenin en can alıcı noktasının renkli yüzeyleri aracılığıyla yarattığı algılanabilirlik ve imgelenebilirlik olduğu düşünülmektedir. Projenin ara mekân niteliğini oluşturan yüzeylerin düşeyde ve yataydaki mekân

kurucu görsel etkisi sözel ifadelerle ve şematik çizimlerle de desteklenmektedir. Uygulama sürecinde ve açılışından sonra ‘More Awesome Now’ ibaresi projenin ortaya çıkışını ve amacını ifade eden bir slogan niteliğinde olup alanın kamusal niteliğini sosyal medyaya taşıyarak mekânın fiziksel kamusallığını sanal bir kanalla destekleyen, tasarıma ait önemli bir unsura dönüşmüştür **Şekil 4.40**. Mekânın kentsel mekândaki görünürlüğünü ve bilinirliğini arttıran bu durum sosyokültürel benimseme ve aidiyet oluşumuna katkı sağlayabilecek bir niteliktir **Şekil 4.41**.

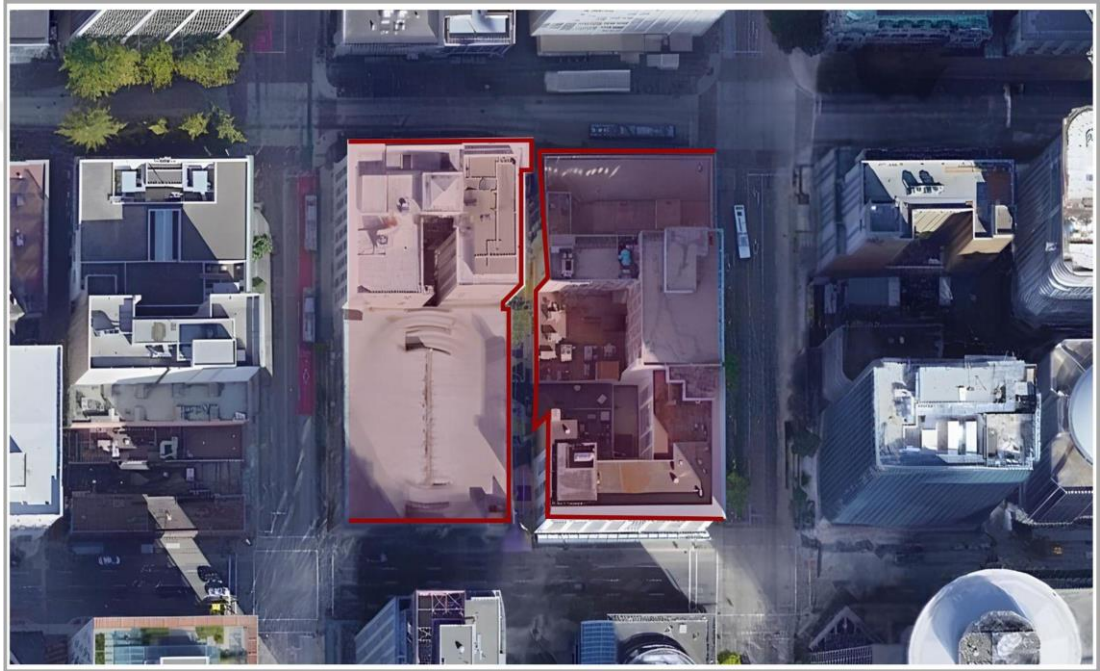

Şekil 4.40: “More Awesome Now” etiketinin projedeki görünümü [Kim Bellavance, 2019; Web 24, 2019].

Şekil 4.41: Alley- Oop’un sosyal medya üzerindeki yansımaları [Web 24, 2019].

Projenin bilinirliği ve sosyal medyadaki popülerliği hem insanlar hem de planlama kuruluşları için sosyal bir etki ve farkındalık yaratılmasına katkı sağlarken tasarımcı aktörlerin gelen geri bildirimler ve analizler üzerinden yeni uygulamalar planlamalarını da sağlamaktadır. Uygulama iki bina arasındaki dar bir sokakta yer aldığından plan bazında kentsel dokuya yayılan görünür bir etki olmamakla birlikte tekrarlanan benzer uygulamalar olması durumunda aralarında kurulacak ilişkilerin bütünsel bir etki yaratabileceği düşünülmektedir **Şekil 4.42**. Mevcut durumda kentsel dokuda lineer ve iki boyutlu bir etkisi olduğu görülmektedir.

Şekil 4.42: Alley Oop uygulamasının kentsel dokuyla ilişkisi [Google Maps, 2024].

Ara mekân niteliklerini iki yapının yarattığı kesit üzerinden çizgisel ara hacim ile birlikte yatay ve düşey ara düzlemlerle kazanan uygulamada    biçimsel nitelik birlikte mekânı kurmaktadır. Projenin tasarım yaklaşımının taktiksel müdahaleler şeklinde ifade edilmesi düşük b t  eli malzemelerle, hızlı ve pratik uygulamalar gerçekleştirilmesiyle örtüşürken müdahalenin yerel halk tabanından t rememesi, halkın sürece tam olarak katılmaması, bakım senaryolarının düşünülmemesi açılarından ise tam olarak örtüşmemektedir.

4.1.7. Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi

Çin Chengdu'daki en önemli ticari kompleks olan Taikoo Li Chengdu bölgesinin güneydoğusunda yer alan Yucheng Caddesi'nin bir tarafı şehrin en işlek ticaret caddesi diğer tarafı ise eski konutlar ve dağınık dükkanlardan oluşmaktadır. Ticari birimler tarafından bir duvarla ayrılırken diğer tarafı da konut duvarlarıyla sınırlanan cadde. 150 metre uzunluğunda olup en dar noktası 5,1 metre, en geniş noktası ise 7,4 metredir [Web 25, 2021]. Ticari kompleksin açıldığı 2014'ten 2020'ye kadar geçen altı yıl boyunca caddedeki orijinal mağazalar zamanla el değiştirmiş, yeni mağazalar açılmış ancak mevcut duvarın alanı bölmesi, altyapı ağının bozukluğu ve sokak yüzeyinin bakımsızlığı gibi faktörler kullanımı olumsuz etkilemiştir. Mevcut caddenin tanımsızlaşması üzerinden yola çıkılarak gerçekleştirilen yenileme projesinde müdahaleler temelde caddedeki duvar etkisini kırmayı, fiziki koşulları iyileştirerek ticari ve sosyal canlılık getirmeyi ve kendi kendini sürekli yenileyen etkileşimli bir alan yaratmayı amaçlamaktadır [Web 25, 2021]. Fanzhu tasarım ofisi, tasarım yaklaşımlarını akupunktur stratejilerinin mantığını içeren, porselen restorasyonunda kullanılan "Jinshan" tekniğiyle ilişkili bir Çin deyimini olan "bir yer olan her noktaya iğne batırım" üzerinden kurduklarını ifade etmektedirler [Web 25, 2021]. Bu ifade kentsel akupunktur yaklaşımına referans vermekle birlikte kentsel dokuya yapılan etkiye dair tasarımcıların "sürekli bir lineer bantla birbirine dikilerek etkileşimli bir alan oluşturulması" ifadesiyle de ilişkilendirilmektedir **Şekil 4.43**.

Şekil 4.43: Uygulamanın yapısal çevredeki birleştirici ilişkileri [Web 25, 2021].

Belirlenen amaçlarla şekillenen tasarım stratejileri yenileme, düzeltme ve geçici inşaat şeklinde üç aşamadan oluşmaktadır. Yenileme aşaması yapı cephelerinin boyanması, kanopi ve boru eklenmesini; düzeltme aşaması sokak yüzeyi ve kaldırımın iyileştirilmesini, destekleyici altyapının eklenmesini; geçici inşaat aşaması ise deneyim alanlarını ve ticari işlevli birimleri içermektedir **Şekil 4.44**. Caddeden acil durumlarda araç geçişi için 4 metrelik geçiş boşlukları ayrıldıktan sonra 1,1 ve 3,4 metrelik genişliklerde (toplamda 200-400 metrekare arası) kullanım alanları ortaya çıkmıştır **[Web 25, 2021]**. Acil durumlar için 4 metrelik bu boşluğun itfaiye ve kamu araçlarına ayrılması gerektiğinden ve bu alana herhangi bir yapı yerleştirilemediğinden tasarımcılar tarafından alanın canlılığını sürdürmek amacıyla “ritmik tüp gövdesi” adında bir omurga tasarlanmıştır. Üst ölçekte devam eden, yer yer caddenin genişleyen bölümlerinde oluşturulan prefabrik tezgâh ve oturma alanlarını birleştiren, aralarında dolaşarak farklı mekânsallıklar oluşturan 15 cm çapında renkli çelik borulardan oluşan ritmik tüp giriş sundurmasını, peyzaj duvarını ve geçici oturma alanlarını tanımlamaktadır **Şekil 4.45 [Web 25, 2021]**.

Şekil 4.44: Müdahalenin yenileme, düzeltme ve geçici inşaat aşamaları **[Web 25, 2021]**.

Şekil 4.45: Ritmik tüp gövdesinin oluşturduğu mekânsallıklar **[Web 25, 2021]**.

Parçalı prefabrik birimlerle oluşturulan kullanım alanları; tabelalar, tezgahlar, oturma birimleri, kişiselleştirilebilir donatılar ile eski ve yeni mağaza sahiplerinin kendi geliştirmelerine olanak veren esnek bir düzende kurgulanmıştır. DJ istasyonu, pop-up dükkânı ve çiçekçi dükkânı gibi durumsal iş formlarına izin veren düğüm noktalarının kullanıcıların mekânı kendileme davranışlarını desteklediği düşünülmektedir. Prefabrik birimlerin oluşturduğu mekânlar yeme-içme, alışveriş, oturma-dinlenme, sohbet, fotoğraf çekilme, etkinlik alanı veya sahnesi oluşturma gibi işlevlere alan açmaktadır **Şekil 4.46**. İşlev tanımlarının hızlı üretilen elemanlarla sağlanması alanın esnek kullanımını sağlamaktadır.

Şekil 4.46: Caddenin lineer işlev ve biçim kurgusu [Web 25, 2021].

Tasarım ofisi tasarımın uygulandıktan sonra hiçbir gelişme göstermeyen katı bir sahne olmasının önüne geçmek için gelişim sürecinde cadde mağazasının genel etkisini bozmayacak şekilde işaretler, tezgahlar ve mağaza tabelaları için kişiselleştirilebilecek belirli alanlar tanımlayarak çoklu veya bireysel dekorasyonla mekâna katılımını desteklemeyi amaçlamıştır **Şekil 4.47**. Bu yönüyle Yucheng caddesindeki 30'dan fazla eski ve yeni mağaza sahibinin spontane yaratıcılığının, Yucheng caddesinin sürekli yenilenmesini ve canlılığını sürdürülebilir kılacağını düşünmektedirler **[Web 25, 2021]**. Mekânsal bir kompozisyonda yukarıda bahsedilen katılım ve değişkenlik durumu, insanların mekâna kayıtsızlığını azaltma olasılığı taşımaktadır.

Şekil 4.47: Kullanıcı işletmelerin kişiselleştirebileceği alanlar **[Web 25, 2021]**.

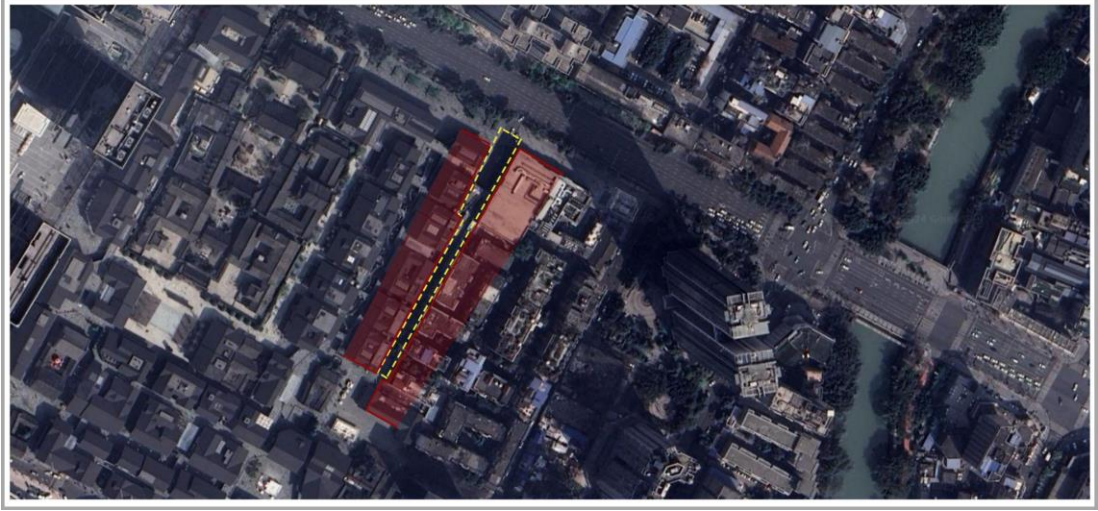
Alanın önceki ve sonraki durumuna bakıldığında da küçük ve pratik fiziksel müdahalelerin tanımsız bir sokak kesitini işlek ve canlı bir kullanım alanına dönüştürdüğü görülmektedir **Şekil 4.48**. Uygulama sonrasında yakın zamanda çekilen fotoğraflar üzerinden bakıldığında böyle bir yorum yapılırken günümüzde mekânın 3 yıl içinde nasıl dönüştüğüne dair güncel bir sokak görünümü ve fotoğrafa ulaşamamıştır. Uygulandığı yıldaki kullanımına dair fotoğraf ve yorumlar üzerinden ele alındığında kamusal niteliklerinden erişilebilirliğin yapılan fiziki iyileştirmeler ve bakım çalışmalarıyla fiziksel açıdan sağlandığı görülmektedir. Mekândaki işlevsel birimlerin genel kurgusu ticari olduğundan kullanım biçimleri ekonomik yapıyla ilişkilenebilir. Bu yönden alışveriş veya yeme-içme imkanlarını kullanabilecek ekonomik seviyede olan kullanıcılar için daha erişilebilir olmakla birlikte alanın belli bir gruba ait olmadan sosyokültürel olarak yerli ve yabancı herkese hitap etmesi sosyal anlamda kapsayıcılık sunmaktadır.

Şekil 4.48: Caddenin uygulama öncesi ve sonrası görünümüleri [Web 25, 2021].

Katılım açısından bakıldığında yerel kullanıcının -hem dükkân sahipleri hem de dışardan gelen kullanıcılar olarak ele alındığında- tasarım ve üretim süreçlerine katılmadığı bir süreç gerçekleşirken uygulama sonrasında oluşturulan işlevsel çeşitlilik ve mekânı kişiselleştirebilme imkanlarıyla kullanım aşamasında katılımın sağlandığı görülmektedir. Bakım ve sahiplenmeye dair bir veri olmamakla birlikte dükkân sahiplerinin orada oldukları sürece mekânın sürdürülebilirliğini sağladıkları düşünülmektedir. Renkli ve devamlı üç boyutlu borular ile prefabrik birimlerin aralarındaki renkli saydam yüzeyler, duvarlardaki afiş ve tanıtım panoları, renkli tabelalar algılanabilirlik ve görünürlüğe katkı sağlamakta; mekânın canlılığını artıran görünümler yaratmaktadır. Algılanabilirliği sağlayan renkli yüzeyler ve mekânın ticari niteliği bu yönde imgelenebilirlik oluşturabilir ancak bu durumun oluştuğuna dair bir veri yoktur. Tanınırlık ve sosyal etkisine dair bir veriye ulaşılamamıştır. Projenin kentsel dokuya etkisi plan bazında sokak ölçeğinde lineer bir iz olarak görülmektedir.

Şekil 4.49. İnsan ölçeğinde kentsel mekânda birbirinden kopuk olan iki blok arasında bağlayıcı bir ilişkisellik kurmakla birlikte ana caddelere ve kente yayılan bir biçimsellik ve görünürlük taşımamaktadır.

Şekil 4.49: Caddenin kentsel dokuda çevreyle ilişkisi [Web 25, 2021].

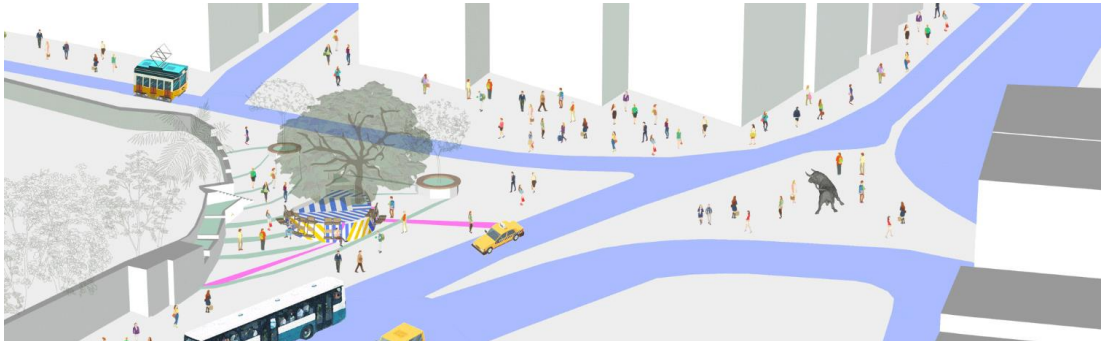
Yapıların biçimlenişine göre ve projenin taşıdığı biçimsellikte yapılarla kurduğu ilişki üzerinden ara mekân niteliğini çizgisel ara hacim kavramıyla göstermektedir. İlişkilendiği yapı duvarlarıyla yüzeysel bir ilişkiden ziyade üç boyutlu hacmi kullanarak kendi mekânını kuran tasarım bu yönüyle yapıların oluşturduğu çizgisel ara hacimi kullanmaktadır. Projedeki tasarım yaklaşımı hem tasarımcıların ifadeleri hem de uygulanma biçiminin noktasal, esnek ve basit müdahaleler üzerinden kurgulanmasıyla kentsel akupunktur nitelikleri taşımaktadır.

4.1.8. Boğada Projesi

İstanbul Kadıköy’de halihazırda insanların bekleme, buluşma yeri olarak kısmen kullandıkları potansiyelini çok iyi gerçekleştiremeyen bir alanda uygulanan proje adını alanın yanındaki kavşakta yer alan Boğa Heykeli’nden almaktadır. Avrupa Kültür Vakfı (Amsterdam), MitOst (Almanya) ve Anadolu Kültür’ün (Türkiye) iş birliğiyle kurulan işbirlikçi sanatlara yönelik uluslararası bir program olan TANDEM’e bağlı olarak düzenlenen 2017’de Türkiye’deki program kapsamında RE-Lab adında iki projeli bir çalışma gerçekleştirilmiştir [Web 26, 2024]. Belirlenen iki projeden biri olan Boğada ve Kanarya Adaları’nda gerçekleştirilen El Risco Spor Alanı projesi ile Madrid ve İstanbul gibi iki önemli kent arasında bir köprü oluşturulması, programın amaçlarından biri olmuştur [Web 26, 2024]. Projeler, yerel anlamda kentsel politikaların okunması, katılımcı projelere dair deneyimlerle yerel kurumlar tarafından desteklenmeye başlanan mekân oluşturma süreçlerinin araştırılması, uluslararası

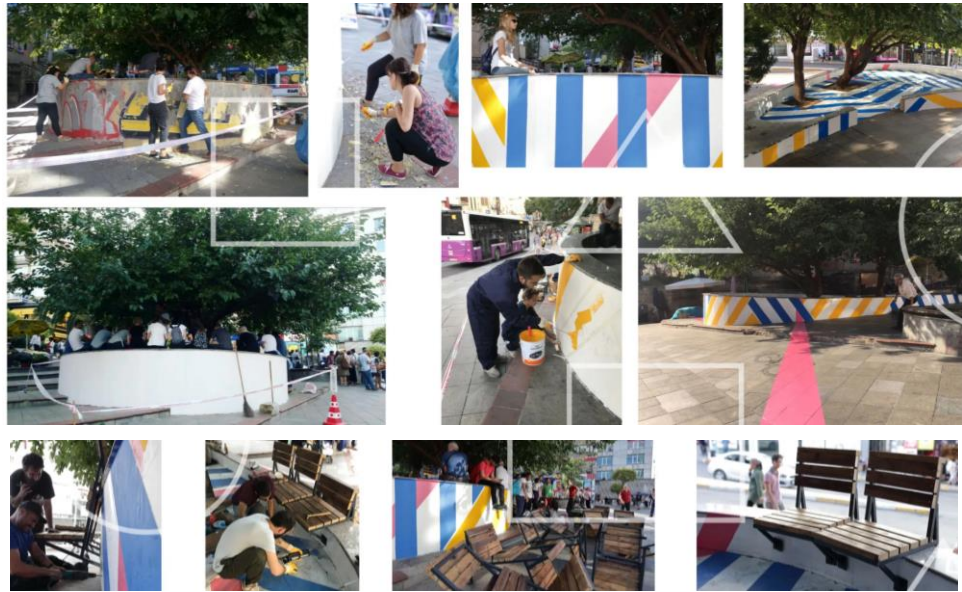
girişimler arasındaki iş birliklerinin geliştirilmesi ve bu iş birlikleri sırasında mesleki deneyim alışverişini artırmak gibi hedefler taşımaktadır [Web 26, 2024].

Türkiye’den Herkes İçin Mimarlık, Onaranlar Kulübü, -trak Tasarım ile İspanya’dan Todo Por La Praxis (TXP) kolektiflerinin tasarım ve uygulama süreçlerini yürüttüğü Boğada projesi; Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK) ve Madrid merkezli sanat kolektifi Hablar en Arte iş birliğinde iki aşamalı bir tasarım programının ilk aşaması olarak gerçekleştirilmiştir [Web 27, 2024]. Kolektiflerin buluşup tanışması ve çalışma disiplinlerine dair paylaşımları sonrasında Kadıköy’ün çeşitli mahallelerinde saha gezileri düzenlenmiştir. Sonrasında Boğa Meydanı’nın ve Surp Levon Ermeni Katolik Kilisesi yanında kalan, büyük dut ağacını çevreleyen, semtin önemli buluşma noktalarından olan alan proje yeri olarak belirlenmiştir. Gönüllü katılımcıların da yardımıyla yaz boyu alanın ihtiyaçlarını ve kullanımını anlamaya yönelik röportajlar ve gözlemlerle analizler yapılmış, süreç takibini kolaylaştırmak için bir Tumblr hesabı açılmıştır [Web 27, 2024]. Analiz çalışmalarının sonucunda alanın sahneleme ve sergileme, otobüs bekleme gibi kullanımlara sahne olduğu görülürken gün içinde yoğun olarak kullanılan alanda oturma birimlerinin yetersizliği ve kullanışsızlığına yönelik veriler elde edilmiş ve bekleme/oturma alanının iyileştirilmesi hedefiyle çözüm arayışına gidilmesine karar verilmiştir [Web 27, 2024]. Kullanım çeşitliliğine karşın yıpranmış ve terkedilmiş gibi görünen mekânın hem fiziksel yapısını iyileştirme hem de yeni bir kimlik kazandırma hedefleriyle yüzey uygulamalarıyla birlikte renklendirme müdahaleleri de önerilmiştir Şekil 4.50 [Web 28, 2024]. Kolektiflerden TXP, bu müdahaleyi “yeri niteleme ve yeniden anlamlandırma eylemi” şeklinde tanımlamaktadır [Web 28, 2024].

Şekil 4.50: Uygulamanın müdahale sonrası çevresel ilişkilerini gösteren şematik anlatım [Web 29, 2024].

Eylül ayı başında yapılan açık çağrı sonrasında katılımcılar belirlenmiş, belirlenen gönüllüler için Eylül ayında 10 günlük bir workshop düzenlenmiştir. Mayıs-Eylül ayları arasında yapılan saha araştırmalarının ve tasarım taslaklarının workshop başında katılımcılara aktarılmasıyla gerçekleşen atölyede farklı ölçekte üretim önerileri ve planları geliştirilmiştir. Atölye süresinin ve kaynakların kısıtlı olması sebebiyle önerilerden en uygulanabilir olanı seçilmiş; diğerleri ise Kadıköy Belediyesi'ne kent mobilyalarının dönüşebilirlik potansiyeli önerileri olarak sunulmuştur [Web 29, 2024]. Atölye sonrasında uygulama 9-15 Eylül tarihleri arasında projeye katılan gönüllülerle birlikte proje kolektiflerinin yürütücülüğünde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte katılımcılara uygulama öncesi Kadıköy Belediyesi'nin atölyelerinde kaynak, taşlama, demir ve ahşap kesimi eğitimleri verilmiştir. Sonrasında yine bu atölyelerde belediyenin artık malzemelerinin kullanım olanakları tartışılarak katılımcılarla beraber dışarıdan iş gücü yardımı olmadan kent mobilyaları üretilmiştir Şekil 4.51 [Web 27, 2024]. Metal kutu profiller ve ahşap kullanılarak tasarlanan ilk prototipler süreç içinde bir gün boyunca meydana denenmiştir ve kullanıcıların tepkisi gözlemlenmiştir. Kullanıcıların olumlu yorumları sonrasında ise ilk prototip esas alınarak çeşitli varyasyonlar geliştirilerek üretilen kent mobilyaları 15 Eylül'de alana yerleştirilip gerekli peyzaj düzenlemeleri ve yüzey boyamalarından sonra yenilenmiş mekân kullanıma açılmıştır [Web 27, 2024].

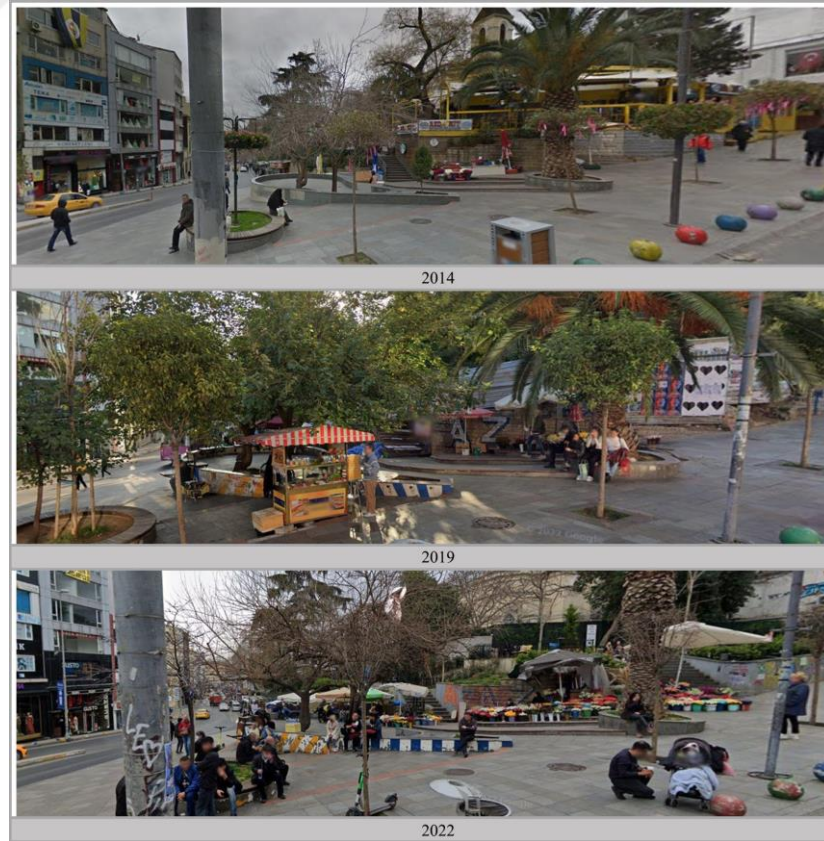
Şekil 4.51: Boğada uygulama süreci aşamalarına dair fotoğraflar [Tezyüksel, 2017; Web 27, 2024].

Projenin kentliyi hem problemlerin ve ihtiyaçların belirlenmesinde hem uygulamanın tasarımında hem de fiziksel üretiminde sürece dahil etmesi yerle kurulan ilişki bağlamında tasarlama biçiminin etkisini ortaya koymaktadır. Tasarım kolektifi -trak kurucularına göre bu projede en kritik hedef kent kullanıcısının kent tasarımına aktif katılımını sağlayarak kent kültürüne yapılan üstel müdahalelere alternatif yöntemler üretilmesidir [Web 29, 2024]. Böylelikle bir yanda kente yapılan tekil veya kopuk etkilerin vandalizme doğru gittiği bir yanda ise yukarıdan gelen basmakalıp müdahalelerle kentliye değmeyen dönüşümlerin gerçekleştiği güncel iki uçlu duruma kullanıcı ve tasarımcı aktörlerin bir arada çalışmasıyla yeni bir öneri getirilmektedir. Uygulanan tasarımla birlikte alandaki dut ağacının bulunduğu toprağı saran duvarlar zeminle birlikte mavi, beyaz, sarı ve macenta renklerde boyandığı; duvarın her iki yanına sırtlıklı bankların farklı pozisyonlarda asılmasıyla oturma olanaklarını ve koltuk sayısını artıran mobilyalar yerleştirildiği görülmektedir **Şekil 4.52**. Proje alanının hizmete açılmasından sonra Cervantes Enstitüsü'nde mekânın günlük kullanıcılarının davet edildiği bir söyleşi gerçekleştirilmiş [Web 29, 2024], 24 - 28 Eylül tarihlerinde Ukrayna Odesa'da bir sempozyumda final sunumu yapılmıştır [Web 30, 2017]. Bu etkinlikler de projenin üretildikten sonra bir anda bitmediğini, üretim deneyiminin farklı mecralarda paylaşılmasıyla kentsel planlama süreçlerinde yeni yaklaşımların birbirlerine örnek olma potansiyelinin geliştirildiğini göstermektedir.

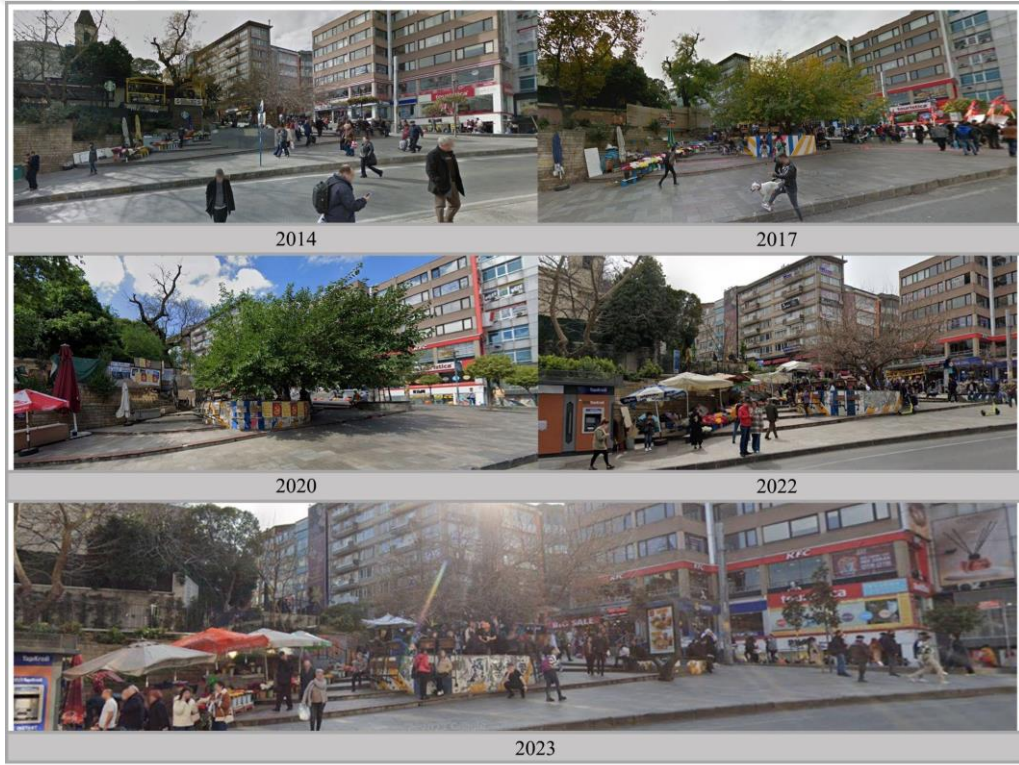
Şekil 4.52: Projedeki yüzeysel uygulama ve mobilyalar [TXP, 2017; Web 28, 2024].

Fotoğraflar üzerinden bakıldığında kamusal bağlamında erişilebilirliğin fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel yönlerinde belirgin bir değişim olmadığı, alanın önceki durumuna benzer erişilebilirlik nitelikleri taşıdığı görülmüştür. Fiziki iyileştirmeler ve eklenen donatılar kullanım ve algılanabilirliği etkileyecek yenilikler getirmiştir. Kullanıcılar gönüllü olarak problemin belirlenmesinden uygulama bitene kadar her aşamaya dahil edilmiştir ancak bu durum başvuruya sağlandığından çevreden geçen veya alanı kullanan insanların uygulamaya dahil olup olmadıkları bilinmemektedir. Uygulamanın çevrede uyandırdığı merak ve insanların ilgisini çekmesi kullanım aşamasında katılımı tetikleyen bir unsur olmuştur. Alanın önceki kullanım senaryoları ve işlevler aynı çeşitlilikle devam etmektedir. Kullanım artışı kentin günlük akışına ve niteliklerine de bağlı olduğundan bu konuda kesin ve nicel bir veriye ulaşılamamakla birlikte fotoğraflardan ve zaman içindeki dönüşümden artan oturma donatısı ve konfor seviyesiyle bu mekânda daha çok insanın vakit geçirdiği görülmektedir **Şekil 4.53**. Kullanımın artışı insanların sosyalleşebilecekleri karşılaşmaları beraberinde getirmektedir ancak mekândaki bekleme ve geçiş işlevlerinin yarattığı geçiciliğin sosyalleşmenin sürekliliğini zayıflatmış düşünülmemektedir.

Şekil 4.53: Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (A Açısı) [Maps, 2024].

Algılanabilirlik açısından bakıldığında uygulamanın renkli ve canlı yüzeyler tanımlaması ve bu yüzeylerin devamlılığı, çevredeki gri beton ve taş yüzeyler içerisinde dikkat çekmesini sağlamakta ve alanın görünürlüğünü artırmaktadır **Şekil 4.54**. Bu durum kullanımı artırabilecek bir nitelik olarak da görülmektedir. Algılanabilirliği görsellikle birlikte sağlayan renkli yüzeylerin devamlılığı mekânın kent bağlamında çok kullanılan Boğa Meydanı'yla özdeşleşerek imgelenebilirliğine katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Ancak bu konuda bir paylaşıma ulaşamamıştır. Tanınırlığa dair bölgesel bir veriye ulaşamamıştır. Projenin kolektifler ve kullanıcıyı birleştirerek üretilme biçimi tasarım çevrelerinde tanınırlık, farkındalık ve sosyal etki yaratarak kentsel planlamanın geleceğine dair farklı bakış açılarını besleme niteliği de taşımaktadır.

Şekil 4.54: Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (B Açısı) [Google Maps, 2024].

Uygulamanın kentsel dokudaki etkisi plan düzeyinde algılanmamakla birlikte kentsel hareket akışında yapılar arasında kalan bir boşluğu daha algılanabilir, işlevsel ve bakımlı hale getirmesiyle günlük hayatta mekânın kentsel mekânın kullanımına katkı sağlamaktadır **Şekil 4.5**. Alanın karşısında yer alan Boğa Meydanı ile kurduğu ilişki biçimsel olarak aynı kalmakla birlikte bu mekânda oturup bekleyen veya buluşan

insanlar için Boğa heykelini görmek ve aynı çevrede bulunmak kente dair imgesel verileri destekleyen bir ilişki yaratma olasılığı taşımaktadır.

Şekil 4.55: Uygulamanın kentsel dokuda çevreyle ilişkisi [Google Maps, 2024].

Uygulamanın ara mekân niteliği renklendirilmiş yatay ve düşey yüzey uygulamaları vasıtasıyla daha baskın olarak düşey ara düzlemlerle ortaya çıkmaktadır. Düşey ara düzlemlerin mekân kurucu niteliği, renklerin ve üç boyutlu donatıların yüzeyi tanımlamasıyla desteklenmektedir. Tasarım yaklaşımı hem kullanıcı hem tasarımcı aktörleri birleştiren aktif tasarım ve üretim süreci, geri dönüşebilir malzeme kullanımı, düşük bütçeli ve kolay uygulama teknikleri, yerel ölçekte küçük etkiler yaratma gibi özellikleriyle taktiksel şehircilik yaklaşımı ile örtüşmektedir. Mekâna dair geliştirilen kolektif üretim potansiyellerini desteklemektedir.

4.1.9. Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi

Adını içerisinde yer alan bir dev karakteri çiziminden alan Place Du Géant meydanı 2011 yılında Fransa'nın Saint-Étienne şehrinde Collectif Etc. tasarım kolektifi tarafından tasarlanmıştır. Yıllar içinde sanayisizleşme ile kentsel dokusunda gözle görülür değişimler yaşanmaya başlayan Saint-Étienne şehrinde kentsel yenilenmeyi düzenlemek ve teşvik etmek adına 2007 yılında "Saint-Etienne (Fransa) Kamu Kentsel Planlama Ajansı" (ÉPASE) kurulmuştur [Web 31, 2024]. Âtıl yapıların yıkılması süreçleri sonrasında boşalan arazi ve parsellere yönelik çeşitli projeler önerilmeye

başlanmıştır. Benzer bir nitelik taşıyan, Rue Cugnot ve Rue Ferdinand adlı iki caddenin birleştiği köşede yer alan, gayrimenkul geliştirme amacıyla üzerindeki benzin istasyonunun 2000 yılında yıkılmasıyla boşalan bir arsa için ÉPASE tarafından geçici kamusal kullanım önerileri beklenen bir yarışma gerçekleştirilmiştir [Web 31, 2024]. Hala eski şehrin bir parçası olan bu alan, güney tarafı on dokuzuncu yüzyıldan kalma iki binanın kör yan duvarlarıyla kapatılmış, yaklaşık 700 metrekarelik bir alanı kaplayan düzensiz şekilli boş bir arsadır **Şekil 4.56**. [Web 32, 2024]. Yarışmayı bir sanatçının bitmiş ürünü olmaktan çok, çorak blokları verimli bir yere dönüştürmeye yönelik açık ve iş birliğine dayalı bir süreç önerisiyle kazanan Collectif Etc. alanda 30.000 avroluk bir yatırımla desteklenen bir müdahale gerçekleştirmiştir. Yarışma ve projenin temel amacı bu alana yeni bir yapı yapılına kadar tanımsız ve âtıl görünümünün önüne geçerek alana kamusal bir kullanım kazandırmaktır.

Şekil 4.56: Uygulamanın öncesi ve sonrası alanın görünümü [Web 31, 2024].

"Place au Changement" (Değişim Meydanı) olarak adlandırılması planlanan bu alan kazanan ekibin yürütücülüğünde mahalle sakinleriyle birlikte üç atölye aşamasından oluşan bir kurguda inşa edilmiştir. Yarışmayı kazanan tasarım önerisindeki fikir, hayali bir konutu açık mekânda soyut olarak canlandırmak üzerinden gelişmektedir. Konutun planını zeminde ve kesitlerini duvarda temsil edecek olan müdahaleler belirlenen üç atölye üzerinden planlanmıştır [Web 33, 2024]. Her gün sabah sekizden akşam dokuzaya kadar süren ve herkesin istediği zaman aralıklarında gelip katılabildiği atölyelerden biri tüm kent mobilyalarının inşa edildiği marangoz atölyesi; diğeri yan duvarların yüzeylerini kullanarak hayali konutu görselleştiren bir grafik tasarım atölyesi; diğeri ise alandaki zeminin dönüştürüldüğü peyzaj ve bahçecilik atölyesi olarak gerçekleştirilmiştir **Şekil 4.57**. Atölyelerde herkesin uygulayabileceği basit teknikler kullanılmasıyla birlikte araçlar, güvenlik ekipmanları ve talimatlar verilerek

kapsayıcı bir süreç gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Üretimin sonunda ortaya çıkan duvar resminde ev alegorisi üzerinden çizilen konut binasının kesit duvarları, zemin düzlemindeki düzenleme ile birleşerek düşey ve yatay düzlemde iki ve üç boyutlu şekilde bir odayı temsil etmektedir. Oda kurguları içerdikleri mobilyalar, zemini kaplayan çakıl taşları ve onları ayıran alçak ahşap duvarlar sayesinde tanımlanırken marangozluk atölyesinde üretilen kanepeler, mutfak tezgâhı, çalışma masası gibi eşyaları temsil eden mobilyalar ev hissini desteklemektedir. Bloğun ortasındaki çimenlik alan ise bir bahçe canlandırmasıyla içine sebzelerin ekildiği büyük ahşap kutulardan ve ahşaptan yapılmış bir baraka ile bahçe aletleri için depolama alanından oluşmaktadır. Duvardaki çizimde ek olarak sanatçı Ella ve Pitr'in çizdiği kentsel enkaz yığınının üzerinde oturan bir dev figürü görülmektedir [Web 31, 2024]. Uygulama bittiğinde insanlar tarafından çok benimsenen ve mekâna ismini veren çizim, kentsel dönüşümlerin arkasında gizlenen çıkarları, bunların ekonomik, politik ve sosyal etkilerini ve bunları gerçekleştirme yollarını sorgulayan, insanları düşünmeye sevk etme niyeti olan bir tartışmanın ürünü olarak ifade edilmektedir [Web 31, 2024]. Alanı çevreleyen sınır üzerinde şeritlerle yazılan “faites vous une place” (kendinize yer açın) cümlesi de insanların mekânla kurdukları bağı ifade eden bir ürettir.

Şekil 4.57: Üretim aşaması ve atölyelerden fotoğraflar [Web 31, 2024].

Üretilen mekân, uygulama sonrasında konserler, atölyeler, sirk gösterileri, açık hava sineması etkinlikleri, spor yarışmaları, tango dersleri, oyunlar ve yerel halk için öğle ve akşam yemekleri gibi sosyal etkileşimi teşvik eden etkinliklerle kullanılarak paylaşılan üretim deneyiminin kullanım aşamasında devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır Şekil 4.58 [Web 31, 2024]. Bir süreliğine bir blog, sitedeki günlük etkinlikleri anlattı ve gelecek etkinlikleri duyurmaya devam etmiştir ancak mahalle sakinlerinin sayısı zamanla azalmış ve mekânın başlangıçtaki kullanımını sürdürecektir bir topluluk veya kolektif oluşmamıştır [Web 31, 2024]. Buna karşın birlikte çalışarak

kendi çabalarıyla bir değişim gerçekleştirmek isteyen komşuların ve yabancıların aralarında sosyal bağların oluşması ve insanların kentin dönüşümüne dair bilgi paylaşımı içinde ve farkındalık sahibi olmaları projenin kazanımları olarak görülmektedir.

Şekil 4.58: Mekânın kullanımına dair fotoğraflar [Web 31, 2024].

Kentsel Planlama Ajansı'nın Saint-Étienne Uluslararası Tasarım Bienali kapsamında tasarım ekibini yeni bir proje için aynı alana tekrar davet etmesiyle 2013 yılında ikinci bir müdahale gerçekleştirilmiştir. Ekip iki yıl sonra alana döndüğünde ilk gözlemleri belediye hizmetlerinin az olmasına rağmen neredeyse üzülecek hiçbir hasarın oluşmadığı yalnızca malzemelerin biraz eskidiği, su deposunun bazı personeller ve birkaç sakin tarafından düzenli olarak doldurulması dışında bir bakım yapılmadığı ve bu arazinin konumu ile çevresel ilişkileri sebebiyle kalıcı bir kamusal mekân olamayacağını gördükleri yönünde olmuştur [Web 32, 2024]. Yine de paylaşılan üretim deneyiminin alana herhangi bir yapı yapılan kadar tekrarlanabileceği ve bunun kamusal alanı daha işbirlikçi ve kapsayıcı bir şekilde tasarlamaya dair öğretiler kazandırabileceği düşünülmüştür [Web 32, 2024]. “Empati ya da ötekinin deneyimi” temasıyla gerçekleşen bienalin de etkisiyle bu kez planlanan müdahale ilk aşaması yerel sakinlerin üretimlerinden ikinci aşaması ise davet edilecek tasarımcılar, mimarlar, grafik tasarımcılar veya peyzaj mimarlarından oluşan beş yaratıcı kolektifin üretimlerinden oluşacak şekilde planlanmıştır. Bu düşünceyle ötekinin deneyimi üzerinden kurulan bir tartışma ve karşılaşma yaratarak mekân üretimi ve kullanımının demokratikleştirilmesi, sürdürülmesi amaçlanmıştır. Collectif Etc. Mekânın hareket halinde tutulması, ürün kadar üretim deneyiminin de kolektif paylaşımı, yeniden müdahale edilmesi, toplantılarla tartışmanın teşvik edilmesi gibi eylemler sayesinde kamusal mekânın sürekli yenilenebileceğini düşünmektedir [Web 32, 2024]. İlk aşamada alanın etrafındaki güvenlik bariyerlerine uygulanan tabelalar ve

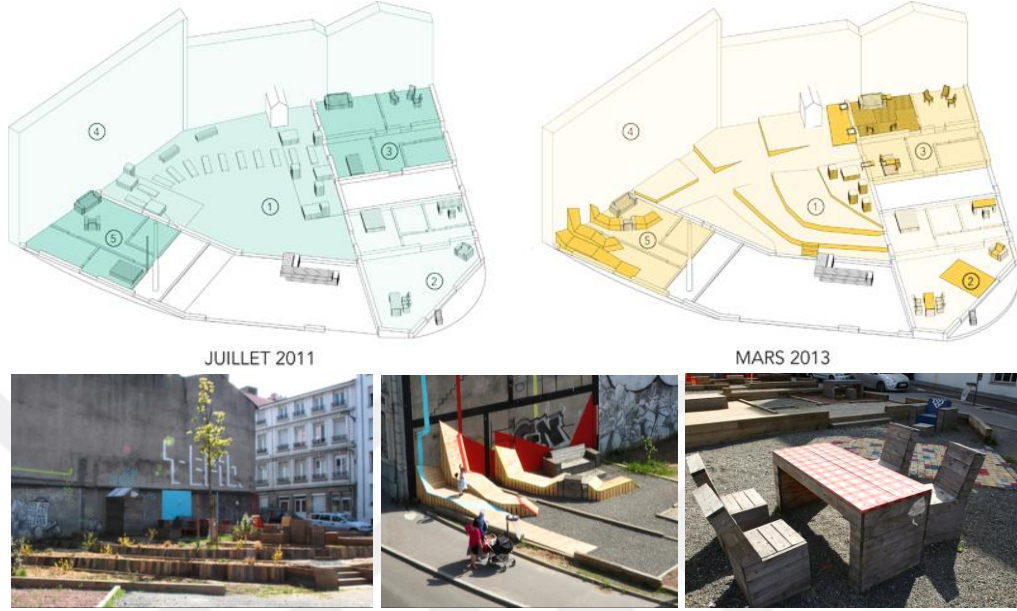
aydınlatmalarla yerel sakinlerin dikkati çekilerek ve yeni bir müdahale fikri duyurularak ikinci haftaya katılacak grupların ve planlanan etkinliklerin ağırlanabileceği iskele şeklinde bir salon kurulumu başlatılmıştır **Şekil 4.59** [Web 32, 2024]. İki haftalık üretim sürecine ilk oturumda tanışan mahalleden birçok kişinin de katıldığı görülmüştür. Süreç içerisinde mekânın tarihini anlatan bir sergi oluşturularak mekânsal ve zamansal ihmalle birlikte mekânın tartışıldığı konuşma ve yemekler gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4.59: İkinci projenin ilk aşamasında üretilen mekân görünümü [Web 32, 2024].

İkinci hafta, farklı becerilere sahip beş yaratıcı grubun müdahalesi için bir açık katılım çağrısıyla başvurular alınmıştır. Çağrı üzerinden Fransa'nın farklı bölgelerinden BLOC'tan peyzaj mimarları, Grand'Est tasarımcıları, J'aime Très Ce Que Vous Fait ve Total Clinche'den grafik tasarımcıları ve sanatçılar ile Collectif Parenteshe mimarları beş kolektif olarak seçilmiştir [Web 32, 2024]. Her ekibe belirli bir müdahale yeri atanarak, başlangıçtaki konut planı konseptine sadık kalınması sağlanmıştır [Web 32, 2024]. Kolektifler bir hafta boyunca “bina”da farklı mekânları farklı fikirlerle yeniden düzenlemişlerdir. BLOC'tan peyzaj mimarları sakinlerin de katılımıyla bahçe üzerinde bitki tarhlarından, yürüme yolundan oluşan tıraşlı bir peyzaj uygulaması, Total Clinche tasarımcıları ahşaplardan yaptıkları ve boyadıkları mobilyalar ile sahne düzlemi tasarımı ve uygulaması, Grand'Est tasarımcıları endüstriyel ürün tasarımı teknikleriyle ahşap elemanları işleyerek işlevsel oturma elemanları uygulaması, J'aime Très Ce Que Vous Fait tasarımcıları mekâna dair ürettikleri grafik dil ile kimlik tasarımı yaparak bileşenleriyle duvar uygulaması, Collectif Parenteshe mimarları ise ahşap ve renkli elemanlarla bütünsel bir kent mobilyası üretimi gerçekleştirmişlerdir **Şekil 4.60**. Ekip başına tanınan 200 Euro bütçe ile kendi müdahale tercihlerine özel malzemeleri satın almalarına olanak sağlanmıştır. Ek olarak bu beş takım aynı mekânda bir hafta boyunca kamusal mekân tasarımına ilişkin sorularla karşı karşıya

kalarak birbirlerine farklı açılardan bakma ve birbirlerinin uygulamalarını sorgulama fırsatı bulmuştur. Hafta, herkesin projesini anlatabildiği halka açık bir sunumla sona ermiştir.

Şekil 4.60: İkinci projenin ikinci aşamasında beş kolektif tarafından üretilen mekânlar [Web 32, 2024].

Proje sürecine ve üretimlere bütünsel olarak bakıldığında farklı disiplinlerden çok paydaşlı, çok aşamalı, katmanlı hem sanatsal hem bilimsel hem zanaatsal ürünlerin ortaya çıktığı çok boyutlu bir kentsel kamusal mekân üretimi gerçekleştiği görülmektedir. Kamusal bağlamında ele alındığında projenin arazi içerisinde alanın bakımı ve zemin iyileştirmeleri ile fiziksel erişilebilirliğini artırdığı ancak çevreden alana erişim için yapılan bir iyileştirme veya yollar için güvenlik önlemi olmadığı görülmektedir. Ekonomik olarak her kesimden insanın erişebileceği işlev kurguları mevcutken sosyo kültürel olarak da projenin hem yerel kullanıcı hem de dışarıdan gelenler için kapsayıcı olduğu görülmektedir. Katılım açısından yerel sakinlerin tasarım ana kararları sonrasında detaylı tasarım ve üretimin her aşamasına dahil edildiği, uygulama sonrası kullanımında da çeşitli işlevlerle katılımın devam ettirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Belli bir süre sonra kullanım zayıflamakla birlikte yeni bir müdahale ile alanın tekrar canlandırılarak deneysel tasarıma yeni bir yapı yapılabileceği kadar devam edildiği görülmektedir. Üretim deneyimi ve kullanım kurgusu insanların hem birbiriyle hem de tasarımcılarla sosyal bir paylaşım kurmasını,

tanışıklıklarını sürdürerek yıllar sonra da benzer katılımı gösterebilmelerini sağlamıştır. Projenin yüzeysel ve üç boyutlu nitelikleri önceki halinden farklı bir görsellik yaratarak algılanabilirliği desteklemiştir. Kentin kayıp mekânlarından biri olan bu alanın kolektif bir mekân üretimi deneyiminin ve dev figürünün yarattığı anlamsal bağlamın yakın çevrede yaşayanlar için kentsel imgelenebilirliğe katkı sağladığı da söylenebilir. Dev çiziminin mekânın planlanan isminin önüne geçerek insanlar arasında yayılması ve bu şekilde bilinir olması hem imgelenebilirlik hem de tanınırlık için bir veri oluşturmaktadır. Mekânın duvar resimlerinin zaman içinde değiştiği de fotoğraflar üzerinden görülmektedir **Şekil 4.61**. Bu durum yeni imgesel veriler oluştururken bu alanın kentli için bir ifade mekânı ve izleri takip etme anlamı taşıdığını da göstermektedir. Proje geçici olarak gerçekleştirildiği ve arazinin sahiplik hakları başkalarına ait olduğu için zaman içinde yerine yapı yapımı çalışmaları başlaması sebebiyle tamamen yok olması durumuna rağmen projenin üretimine katılan veya mekânı kullanan insanlar için belli bir süre geçerli olacak kolektif hafıza ve kent imgesi oluşmuştur **Şekil 4.62**.

Şekil 4.61: Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (A Açısı) [Google Maps, 2024].

Şekil 4.62: Uygulamanın zaman içindeki dönüşümü (B Açısı) [Google Maps, 2024].

Projenin mahalle ölçeğindeki tanınırlığı yanında üretim deneyiminin ve katılımcı yapısının yarattığı sosyal etki benzer alanlar için farklı ve yeni olasılıklar yaratma niteliği taşımaktadır. Uygulamanın kentsel dokuya etkisi yapılar arasındaki ara hacmi düşey ara düzlemlerle birlikte donatılarla destekleyerek hem iki hem üç boyutlu olarak dönüştürmesiyle plan ve insan ölçeğinde görünür olmaktadır **Şekil 4.63**.

Şekil 4.63: Uygulamanın 2022 yılına ait kentsel dokuya etkisi [Google Maps, 2024].

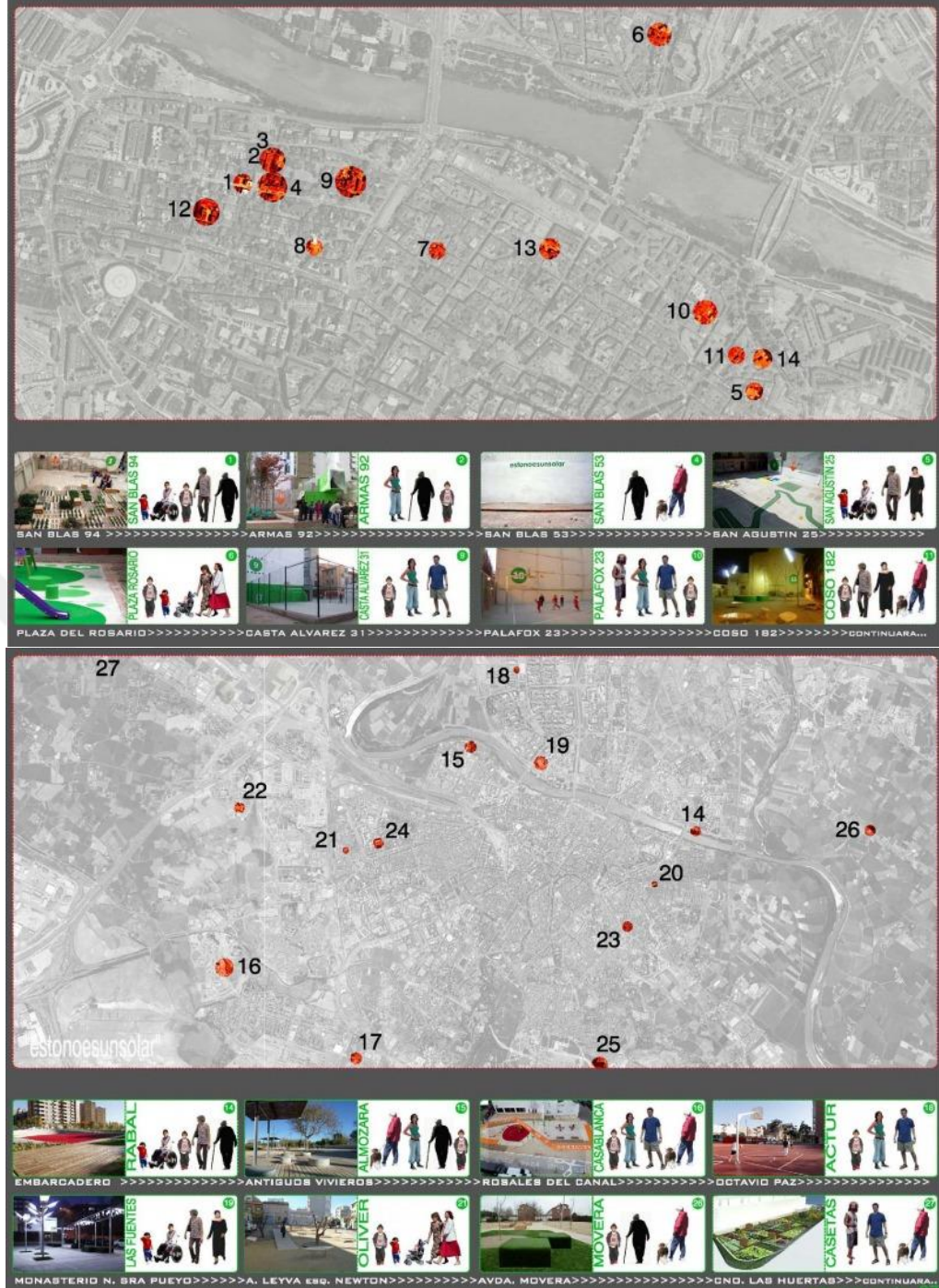
Ara mekân niteliğini merkezi ara hacim, yatay ve düşey ara düzlem üzerinden oluşturan projenin çevre yapılarla kurduğu ilişki ve uygulanan müdahalenin biçimsel nitelikleri mekânın kurulmasında etkilidir. Projenin tasarım yaklaşımının taşıdığı katılımcı nitelik, uygulanan malzemelerin katılımcılar tarafından basit müdahalelerle üretilmesi, pratik üretimlerin işlevselliği ve ortamdaki performatif kullanımları desteklemesi gibi yönlerden taktiksel şehircilikle örtüşmektedir. Tasarım hareketinin büyük kuruluşlar tarafından oluşturulması ve iyi bir bütçeyle desteklenmesi ise taktiksel şehirciliğin aşağıdan yukarı ve düşük bütçeli yaklaşımıyla çalışmakla birlikte farklı ülkelerin farklı planlama ve dönüşüm işleyişlerine sahip olması durumu üzerinden ele alındığında projenin yöntemi taktiksel yaklaşımın başka bir biçimi olarak görülmektedir.

4.1.10. Estonoesunsolar- S. Agustin ve Coso Uygulamaları

2000'ler sonrasında İspanya'nın Zaragoza şehrinde tarihi merkezinin belirli bölgelerinde, çok sayıda gözle görülür terk edilmiş boş arsanın ortaya çıkmasıyla görünür olan bir kentsel bozulma başlamıştır [Web 34, 2024]. Bu kentsel düşüşe paralel olarak, artan sayıda göçmenin şehrin dezavantajlı bölgelerine taşınması; yerel halkın da banliyölerdeki yeni yerleşim bölgelerine taşınmasıyla tarihi kent merkezinin demografik yapısında hızlı ancak zamana da yayılan sosyal değişimler gerçekleşmiştir. Daha sonra İspanya'da mali bir krizin patlak vermesi işsizliğin artmasına neden olmuş; işsizlikle birlikte eski bölgelerde yaşayan göçmen nüfus üzerinde daha yoğun bir baskı oluşmuştur [Web 34, 2024]. Kentin fiziksel ve sosyal yapısının zayıflaması ve kötüleşmeye devam etmesi gelecekte daha ciddi sosyal sorunlar yaratma potansiyeline sahip olduğundan yerel yönetimler bu alanlar için çözüm arayışına gitmeye başlamıştır.

Yukarıda bahsedilen kentsel sorunların bir kısmına hızlı ve etkili müdahaleler sağlamak amacıyla Zaragoza Belediyesi tarafından Zaragoza Vivienda Belediye Birimi'ne bağlı bir teknik ofis oluşturularak bölgede eş zamanlı fiziksel ve sosyal iyileştirmeler planlanmıştır [Web 34, 2024]. Öncelikle bölgedeki işsizlere yönelik bir istihdam planı oluşturulmuş; kentsel çöküntü alanlarına gerçekleştirilecek müdahalelerde çalışabilecekleri bir program kurgulanmıştır. Kentsel boş arazilerin farklı kamusal kullanımlarla geçici olarak dönüştürülmesi fikriyle oluşturulan "Estonoesunsolar" programı kapsamında istihdam edilen insanlar görev almıştır [Web

34, 2024]. İspanyolca 'da “burası boş bir arsa değil” anlamına gelen “Estonoesunsolar” programı, kentin tarihi bölgelerindeki terk edilmiş arsalara odaklanan; araştırmalar üzerinden ve mimarlardan, vatandaş derneklerinden, okullardan, yaşlı bakım merkezlerinden öneriler toplayarak bu alanlarda geçici müdahalelerle kalıcı olabilecek çözüm önerilerine ulaşmayı hedefleyen stratejilerden oluşan bir programdır **[Di Monte ve Gravalos, 2013]**. Zaragoza Belediyesi tarafından oluşturulan ve desteklenen program, Ignacio Grávalos ve Patrizia di Monte adlı mimarlar yürütücülüğünde “sağlıklı ve kente yakışan bir yaşam standardına sahip olmayan yerler” olarak niteledikleri, çoğunlukla San Pablo ve la Magdalena bölgelerinde bulunan çöküntü alanlarına odaklanmıştır. Bu alanlara hızlı ve geçici müdahalelerle yaklaşılan program 2009 yılında Zaragoza’da bulunan eski şehirdeki 14 parselde başlayarak 9.800 metrekarelik, sonrasında 2010 yılında başka 14 kentsel parselde 32.000 metrekarelik boş alan geri dönüştürülerek kente yayılan bir kurguda gerçekleştirilmiştir **Şekil 4.64 [Web 35, 2015]**. Proje sınırlı bir bütçeyle yönetildiğinden ve bu bütçenin büyük kısmı istihdam planına katılan kişilerin maaşlarını ödemek geriye kalan kısmı ise müdahalelerde kullanılan malzemeler için kullanıldığından uygulamaların zamana yayılarak yürütülmesi gerekmiştir. Programın asıl amacına uygun olarak planlanan müdahaleler dışında 44 boş arsanın temizlenmesi ve boyanması, müdahalelerin işçi maaşları ve malzeme giderleri 2009’daki 1 milyon Euro’luk bütçe 2010 yılı’ndaki 1,2 milyon Euro’luk toplam bütçe ile karşılanmıştır **[Web 34, 2024]**. Bütçenin düşük olması sebebiyle çocuk oyun alanı ekipmanları dışında standart kent mobilyası elemanları yerine her müdahaleye özel ve yaratıcı bir tasarım çözümü ve mobilyalar üretilmiştir **[Web 34, 2024]**.

Şekil 4.64: Program kapsamında uygulamaların kente dağılımı [Web 36, 2024].

Müdahalelerin başında boş arazilerin temizlenmesine yönelik bir plan oluşturularak terkedilmiş arsanın etrafındaki duvarlar ve çitler yıkılması, çöplerin ve molozların temizlenip uzaklaştırılması işlemleri gerçekleştirilmiştir [Web 34, 2024]. Sonrasında farklı katılımcılar ve fikirler üzerinden her alanda yere ve çevreye özgü bir konseptle çeşitli işlevsel ve estetik çözümler uygulanmıştır. Müdahalelerde oluşturulan mekânlar genellikle küçük kamusal meydanları, çocuk oyun alanlarını, kent bahçelerini,

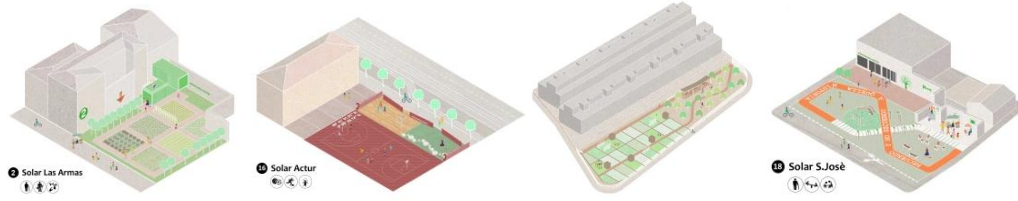
banklarla oluşmuş oturma alanlarını, duvar resimlerini, spor alanlarını ve basketbol sahalarını içermektedir **Şekil 4.65 [Web 34, 2024]**. Yapı duvarlarının arasında kalan her müdahale alanında sürecin kentsel ağına da referans veren proje numaraları, boyalarla bir yüzeye yazılarak strateji noktalarını ifade etmektedir. Her parsel farklı kurgu ve temalarla tasarlanmakla birlikte ana strateji biçimi benzerdir, süreç benzer şekilde ilerlemektedir. Sonuçta projelerin hepsinde çeşitli kültürel etkinliklerin, toplanma ve paylaşım senaryolarının gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 4.65: Projelerin işlev ve mekân organizasyon örnekleri **[Web 35, 2015]**.

Uygulamaların ileride konut inşaatı yapılacak arazi üzerinde faaliyet göstermesi sebebiyle ancak geçici müdahalelere dayalı olması ve parselin müsaitliğine bağlı olarak daha kısa veya daha uzun süre yerinde kalacak olmasına karşın her müdahale de genel yaklaşım, kalıcı bir karakter kazanma olasılığını da içeren uzun vadeli bir strateji olarak planlanmıştır **[Web 34, 2024]**. Bununla birlikte kalıcılığın, bazı parsellerde geçici müdahalelerin sökülüp, diğer terk edilmiş arazilere yeni geçici müdahalelerin yerleştirildiği ve böylece kullandaki müdahalelerin sayısının az çok sabit tutulduğu bir döngü oluşturularak sağlanabileceği düşünülmüştür **[Web 34, 2024]**. Uygulanan çoğu müdahale prefabrik ve esnek birimlerden oluştuğu için döngüsel kullanımı mümkün kılmaktadırlar **Şekil 4.66**. Projeyi yürüten mimarlar, 28 boş parseldeki uygulamalarla kente yeniden kazandırılan 42.000 metrekarelik alanın düşük bütçeli, hızlı ve noktasal müdahalelerden oluşan katılımcı süreçlerle dönüşümünü “kentsel akupunktur ve sürdürülebilir yenileme” kelimeleriyle ifade etmektedirler **[Di Monte ve Gravalos, 2013]**. Projenin mimarlarına göre kent vatandaşların birlikteliğinde ve hatta öncülüğünde bir inovasyon laboratuvarı olarak ele alınmalıdır **[Di Monte ve Gravalos, 2013]**. Bu anlamda da Estonoesunsolar, alanlar üzerinde geçici müdahaleler yapmakla birlikte bunu bir deneme olarak ele

almakta ve alanın gelecekteki gelişimine katkı sağlayacak verilere ulaşmayı hedeflemektedir.

Şekil 4.66: Müdahalelerin parseller üzerindeki etkilerinden örnekler [Web 37, 2019].

Teknik ofis ve çalışma ekibi, müdahalelerin diğer belediye hizmetlerinden bağımsız olarak ve sabit bir bütçe dahilinde yönetimi, inşaatı, bakımı ve yıkımından; uygulamaların birçoğu kamu arazisi üzerinde değil, özel mülkiyet üzerinde inşa edildiğinden herhangi bir zamanda arsa sahibi inşaat yapmak istediğinde Zaragoza Vivienda'nın sözleşmeli çalışma ekibinin yardımıyla müdahalenin sökülmesi ve taşınması gibi işlerden de sorumlu olmuştur [Web 34, 2024]. Buna karşın kamuya açık kent bahçelerinde yapılan denemelerden bazılarında bakım sorunlarıyla karşılaşılmış ve bir yıllık kullanımın ardından çok fazla yıpranması sebebiyle bakımı daha kolay müdahalelere dönüştürülmek zorunda kalınmıştır. Bakımından belirli grup veya kurumların sorumlu olduğu bazı kent bahçelerinin ise daha iyi durumda oldukları görülmüştür [Web 34, 2024]. Bu noktada stratejinin genel olumlu etkisinin, tüm müdahalelerin tamamen başarılı olduğu anlamına gelmediği görülmektedir. Bazı bölge sakinlerinin stratejiye yönelik ana eleştirisi ise az sayıda müdahalenin olması ve bunların hızla bozulmasıyla ilgilidir [Web 34, 2024]. Stratejinin geçici ve yenilikçi doğasıyla, alandaki uygulanabilirliğin test edilmesi amacıyla çeşitli program ve tasarımlarla deneme yapılmasını teşvik ettiğini düşünen program yürütücüleri bu yorumlar üzerinden daha sürekli veya dönüştürülebilir mekânlar oluşturulmasının deneyimlerden ders alınarak mümkün olabileceğini ifade etmişlerdir [Web 34, 2024]. Bazı müdahalelerde kamusal kullanım daha kapsayıcıyken bazılarında alanın çevrenmesi ve yakın yapılarda yaşayan sakinlerin ve bahçe sahiplerinin kullanımına izin verilmesi gibi durumlar da görülmüştür. Genel anlamda strateji vatandaşlar arasında yüksek beklentilere yol açtığından teknik ofise yeni müdahalelere yönelik birçok talep gelmiştir. Vatandaşların kendi şehirlerine ve kamu yönetiminin rolüne dair algıları üzerinde olumlu bir etki yaratan proje kurumsal mekanizmaların dikte

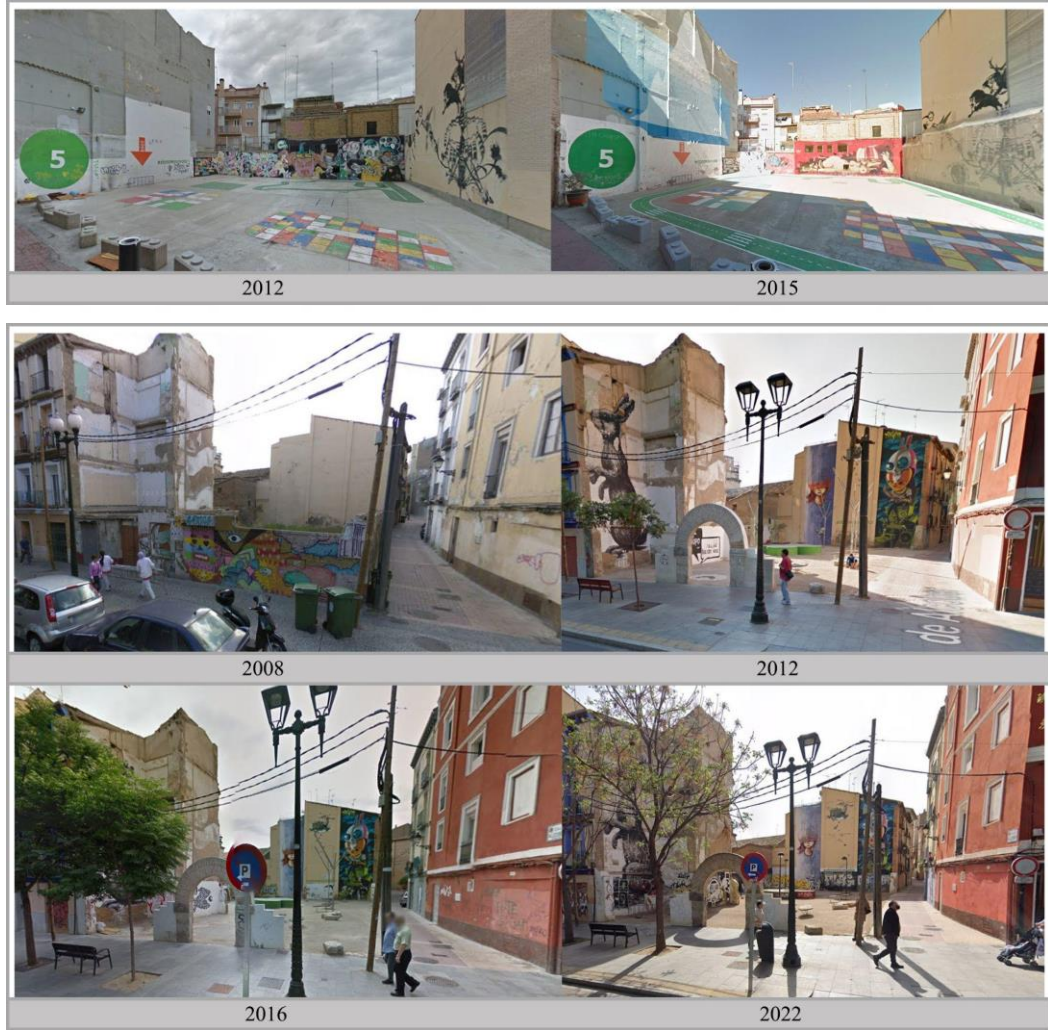
ettiği geleneksel düşünceden kopma anlamında da farkındalık yaratmıştır. “Burası boş bir arsa değil” söyleminin kitlesel medya etkisi de büyük olmuş; yerel gazeteler süreci ön sayfa haberleri ve uzun makalelerle desteklemiştir [Web 34, 2024]. Medyada artan etki vatandaşların projeye katılım ve ilgilerinin artmasını da desteklemiştir. Aynı şekilde belediyenin projeye ekonomik desteğini artırması, daha fazla müdahale programlaması ve daha fazla insanı dahil etmesini de tetiklemiştir [Web 34, 2024]. Projenin genel sonuçları tartışıldıktan sonra gerçekleştirilen müdahalelerden ara mekân niteliği taşıyan 5 numaralı San Augustine ve 11 numaralı Coso müdahaleleri örnek incelemesi kapsamında daha detaylı olarak ele alınmıştır **Şekil 4.67**.

Şekil 4.67: S. Augustine ve Coso uygulamalarının şematik gösterimi [Web 37, 2019].

Ele alınan iki örnek de yapıların çevrelediği bir merkezi ara hacimla oluşan ara mekânlar olarak biçimlenirken, uygulamaların yüzeysel nitelikleri ile düşey ve yatay ara düzlemler üzerinden kurulmaktadır. San Augustine müdahalesinde 500 metrekarelik boşlukta her yaştan insanlar için oyun işlevli organizasyonlar ve çok amaçlı bir toplanma alanı oluşturulmuştur [Web 35, 2015]. Oyun alanları yüzey boyamalarıyla oluşturulurken duvar resimleriyle mekân kurgusu üçüncü boyutta da desteklenmiştir. Coso müdahalesinde de ise oturma ve dinlenme, toplanma gibi işlevlere hitap eden kentsel donatılarla desteklenmiş kurgu yine duvar resimleriyle desteklenmiş; önceden çevresinde bulunan sınırlayıcı duvarların kaldırılmasıyla alan, insanları içeri davet eden kentsel bir oturma odasına dönüştürülmüştür. Her iki alanın da uygulama sonrasında belli bir süre aynı şekilde muhafaza edildiği görülmektedir **Şekil 4.68**. Bu uygulamaların kamusal nitelikleri incelendiğinde erişilebilirliği fiziksel, sosyokültürel ve ekonomik bağlamda sağladıkları hatta iyileştirdikleri görülmektedir. Estonesunsolar müdahalelerinin bazılarındaki özel kullanımlara karşın bu iki uygulamada yoldan geçen herkesin mekânı kullanabileceği

sosyal kapsayıcılık sağlanmıştır. Katılım bağlamında ihtiyaçların belirlenmesi, tasarımın oluşturulması, üretim ve kullanım aşamalarına kadar bütün süreçlerde kullanıcılar aktif olmuşlardır. Bakım ve sahiplenmeye dair bu projeler üzerinden belli bir veri bulunmamakla birlikte mekânsal organizasyonun korunması bazı yerel sakinler ve belediye tarafından belli sürelerde bakım yapıldığını göstermektedir. Temsiliyet bağlamında program stratejilerinin ortak özellikleri olarak hem kentlide hem de medya vasıtasıyla geniş bir sosyal etki ve farkındalık yaratıldığı görülmüştür. Algılanabilirlik açısından ise iki uygulamanın sahip olduğu renkli yatay ve dikey düzlemler çevresel bağlamda okunaklılık ve görünürlük oluşturmaktadır. Uygulamaların renkli yüzeyleriyle birlikte sahip oldukları numaraların biçimsel ifadesi ve isimleri kentsel bağlamda imgelenebilirlik yaratma potansiyeline sahiptir.

Şekil 4.68: (üstte) S. Augustine ve (altta) Coso uygulamalarının zaman içindeki dönüşümü [Google Maps, 2024].

Uygulamaların kentsel doku bağlamındaki etkileri plan ölçeğinde mevcut boşluğu iki boyutlu olarak kullanmalarıyla görünür olmaktadır. Sıkı bir yapı dokusu içerisinde kalan boşluğun mekânsal potansiyelini desteklemekle birlikte insan ölçeğinde yapıların arasına sıkışma durumlarının bölge dışından kullanıcıların mekânı fark etmeleri için kısıtlayıcı olduğu görülmektedir. 11 numaralı uygulama daha geniş bir caddeye açılırken 5 numaralı uygulama ara bir sokağa açılmaktadır. Bu durum kullanım sıklığını ve kullanıcı çeşitliliğini etkileyecek bir gerçekliktir. İki uygulamanın kentsel ölçekte birbiriyle kurduğu yakın ilişki mekânların kullanımlarının birbirini destekleme potansiyeli bağlamında olumlu görülmektedir **Şekil 4.69.**

Şekil 4.69: (üstte) S. Augustine ve Coso uygulamalarının ayrı, (altta) iki uygulamanın birlikte kentsel doku ile kurdukları ilişki [Google Maps,2024].

İki uygulamanın geliştirilen diğer müdahalelerle benzer şekilde kentsel akupunktur yaklaşımıyla gerçekleştirilmesi projelerin tasarım ve uygulama aşamalarına yerel halkı ve vatandaşları da dahil etmesiyle, ihtiyaçların kolaylıkla belirlenmesi ve yere duyarlı çözümler üretilmesiyle geçici ancak uzun vadeli stratejilere alan açmaktadır. Özel ve kullanılmayan arazilerin kamusal ve kullanışlı bir mekânlara dönüştürülmesi hem kent, kentliler ve kentin tasarım aktörleri arasında yeni bir ilişkinin kapılarını açmış hem de kentin sosyo-ekonomik yapısı için toplumsal bir mesaj oluşturmuştur.

4.1.11. Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi

2019 yılında Çin, Shenzhen, Baoan Bölgesinde bulunan Shajing Caddesi çevresindeki eski yerleşimde gerçekleştirilen Shajing Antik Fuarı projesi kentsel kürasyon ve akupunktur yaklaşımlarını bünyesinde barındıran uygulamaları içermektedir. Shajing Street Office ve China Resources Land Limited kuruluşlarının iş verenleri olduğu proje, ARCity tasarım tarafından yürütülmüştür [Web 38, 2020]. ARCity tasarım ofisi, proje için kentsel planlama ve tasarım konularıyla ilgilenirken Shajing Street Office ise yerel yönetim ile iş birliği içinde projenin yerelleşmesini sağlamıştır [Web 38, 2020]. China Resources Land Limited ise projenin finansal ve operasyonel desteğini oluşturmuştur. Bu iki ana işveren ve tasarım ofisi, projenin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için birlikte çalışmıştır. ARCity tasarım ofisi alanda hem bakımsız kalan yapılar üzerine hem binalarla ilişkili sokak üzerine hem de peyzaj üzerine farklı dokunuşlarla bir dizi yenileme gerçekleştirmiştir. Yine bu yenilemelerle ilişkili ve bağlantılı olan "Zamanın Kayması- Shajing Kalıntısının Yeniden Doğuşu" adlı kentsel mekâna özgü bir sergi tasarlayarak projenin kentsel kürasyon yaklaşımını oluşturmuşlardır [Web 38, 2020]. Kentin tarihi bölgesinde yer alan antik bölgede yapıların ve altyapı sistemlerinin eskimesi bölgesel bir atılma ve çöküntü mekânlarının oluşmasına sebep olmaya başlamıştır. Alanda bu sebeple türeyen problemlere parçalı ancak birbiriyle ilişkili müdahalelerle bütünsel bir etki oluşturacak şekilde dönüşümle çözümler üretilmiştir Şekil 4.70.

Şekil 4.70: Proje alanın kentteki yapısal çevre ile ilişkisi [Web 38, 2020; XUELIHONG, 2020].

Projenin amaçları Shajing Antik Fuarı'nın tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve restore edilmesi, bölgenin kentsel dokusunun yenilenmesi ve yerel topluluğun canlanması şeklinde ifade edilmektedir [Web 38, 2020]. Projenin amaçları doğrultusunda yapılan analizler üzerinden birbiriyle ilişkili ve bir akış oluşturan altı farklı müdahale uygulanmıştır Şekil 4.71. Nehir peyzaj tasarımı ile toplamda altı yerde sosyal ve mekânsal dokuyu geliştiren dokunuşlar tasarımcılar tarafından 'akupunktur tedavisi' olarak nitelendirilen noktasal müdahalelerdir [Web 38, 2020]. Bu ifadeden kentsel yenileme süreçlerinde bahsedilen yaklaşımların birlikte kullanılabildiği, birbirini desteklediği görülmektedir.

Şekil 4.71: Yapılan altı müdahalenin alandaki akışı ve ilişkileri [Web 38, 2020].

Proje kapsamında ARCity öncelikle ilk müdahale olarak bölgede yer alan kötü durumdaki Longjin Nehri'ni yağmur ve kanalizasyon sistemi, temizleme ve bitkilerle canlandırma gibi yöntemlerle dönüştürmüş; köprüler, yürüyüş yolları, farklı kotlarda peyzaj elemanları ekleyerek insanların nehirle kurduğu ilişkiyi daha yakın bir seviyeye getirmiştir **Şekil 4.72**. İkinci müdahale olarak nehrin üzerinde bir noktaya Longjin Su Köşkü adında bir seyir terası oluşturmuşlardır. Bununla birlikte Longjin Nehri çevresindeki alanlar, eski evler, tiyatrolar gibi önemli mekânlar "füzyon tasarımı" yaklaşımıyla restore edilmiştir [Web 38, 2020]. "Füzyon tasarımı" yaklaşımı, eski ve yeni unsurların bir araya getirilerek mekânsal dokunun korunması ve modern ihtiyaçlara cevap verilmesini sağlamaktadır [Web 38, 2020]. Üçüncü müdahale 200 yıl önce Shenzhen'deki dört büyük çarşıdan biri olan, 1980'lerde itfaiye yapısı olarak kullanılmış eski bir binanın yerel malzemelerle restore edilmesiyle oluşturulan kamu sahnesidir **Şekil 4.73**. Bu sahnede halkın katılımıyla çeşitli etkinlikler ve toplantıların yapılacağı bir mekânsal organizasyon uygulanmıştır. Dördüncü müdahale kamu sahnesinin yakınındaki bir bina kalıntısı üzerinde oturup dinlenebileceği ve manzarayı izleyebileceği ahşap bir seyir terası oluşturulmasıdır. Beşinci ve altıncı müdahaleler ise bölge için tarihi önemi olan iki yapının özel tasarımlı cephe yenilemesi ile yeniden işlevlendirilmelerini içermektedir. Yapılan diğer müdahaleler özet olarak insanların sosyalleşebileceği manzara teraslarını, âtıl yapıların açık ve yarı açık bir düzenlerle kullanılmasını, cephe yenilemelerini içermektedir **Şekil 4.74**. Yarı kamusal ve kamusal kullanımlara izin veren iç ve dış mekân düzenlemeleri ile gündelik hayat işlevleri zenginleştirilmiştir.

Şekil 4.72: Longjin Nehri düzenlemeleri (solda) ve Longjin Su Köşkü (sağda)
[Yuxing Zhang, 2020; Yu Bai, 2020].

Şekil 4.73: Kamu sahnesinin iç ve dış görünüşleri [PrintHappy, 2020; Yuxing Zhang, 2020].

Şekil 4.74: Cephe ve seyir terası müdahaleleri [Yuxing Zhang, 2020; Yu Bai, 2020].

Projenin ana amaçlarının yanında yerel topluluğun canlanması ve bölgenin turizm potansiyelinin artırılması gibi sosyal hedefler de bulunmaktadır. Gerçekleştirilen çeşitli yenileme ve restore çalışmalarıyla birlikte bu yenilemelere dahil olarak nehir boyunca mahallede bir akış yaratan; duvar resimleriyle, boyanmış yüzeylerle ve çevreye eklemlenen üç boyutlu sanatsal elemanlarla bir rota oluşturan ‘Zamanın Kayması’ sergisi projeyi bütünleştiren ve sosyal amaçlara hizmet eden bir omurga niteliği taşımaktadır **Şekil 4.75**. Mahalledeki yaşamsal akışı bir kent sergisi ile birleştiren bu yaklaşım yeni bir kentsel deneyim biçimi üretmektedir. Kentin bu yeni dönüşüm biçimini ‘kentsel kürasyon’ olarak nitelendiren tasarım ofisi, bu stratejinin yeni deneyimin mekânsal-zamansal bir heterojenlikte tarihi ve geleceği, sanal ve gerçeği, ekonomi ve toplumu, doğa ve beşeri bilimleri içerdiğini ifade etmektedir [Web 38, 2020]. Kürasyon dahilindeki enstalasyonlar, videolar, duvar resimleri, grafitiler kamusal kullanımla iç içe olduğundan sürekli devam eden deneyim, dönüştürülen kamusal sahne yapısında düzenlenen atölyeler, konserler, yerel pazarlar ve kültürel etkinliklerle bağlantılı olarak toplumsal ilişkileri ve sosyal yapıyı da güçlendirmektedir.

Şekil 4.75: Time Drift (Zaman Kayması) kentsel alana özgü sergiye dair görseller [Yu Bai , Xinqing Liu , PrintHappy , Yuxing Zhang , XUELIHONG , Rui Zhu , SURE Design, 2020; Web 38, 2020]

Proje tamamlandıktan sonra Shajing Antik Fuarı, çeşitli halka açık etkinliklere ev sahipliği yapmış, turistlerin ve yerel halkın ilgisini çekmiştir [Web 38, 2020]. Yenilenen alanlar, tarihi mirası koruyarak ve yeni kullanım alanları sağlayarak bölgenin canlanmasına katkıda bulunmuştur. Restorasyon ve yenileme çalışmaları sonucunda bölge, yerel halkın ve ziyaretçilerin kullanım çeşitliliğine olanak tanımıştır. Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve yerel topluluğun canlanması amaçlarının kentsel yenileme modelinin planlanan şekilde uygulanmasıyla beklenen seviyede gerçekleştirilmiştir [Web 38, 2020].

Mekânsal düzenlemenin kentsel dokuya etkisi parçalı müdahalelerin süreklilik gösteren bir kurguda Shajing caddesi ve nehir boyunca birleşmesiyle plan ölçeğinde kısmen okunmaktadır Şekil 4.76. Doğal (nehir) ve yapay (cadde-sokak) bileşenler arasında kurulan birliktelik müdahalenin yere özgü ve kalıcı olabilmesi için de önem taşımaktadır. İnsan ölçeğinde üç boyutlu verilerin yönlendirmesiyle daha iyi algılanabilecek olan bu bütünsel akış kentsel dönüşüm uygulamalarında ilişkiselliğin nasıl kurulacağına dair örnek oluşturmaktadır. Projede üretilen mekânların taşıdığı ara

mekân nitelikleri çeşitlilik göstermektedir. Duvar resimleriyle desteklenen düşey ara düzlem oluşumlarına, yatay ara düzlemlere, yapılar arasındaki boşlukta üç boyutlu elemanlarla kendi mekânını kuran merkezi ara hacim oluşumlarına ve iki yapı veya duvar arasında kalan lineer geçişler ile nehir duvarları arasına yapılan lineer uygulamalar çizgisel ara hacim oluşumlarına örnektir. Tüm bu ara mekânlar birbirleriyle iç içe geçerek kurdukları mekânsallıkları güçlendiren varyasyonlar da oluşturmaktadırlar.

Şekil 4.76: Shajing Caddesi boyunca devam eden uygulamaların çevre yapılarla ilişkisi ve kent dokusuna etkisi [ArcGIS, 2024]

Projenin bütünsel yapısı kamusal bağlamında ele alındığında kentsel bölgede farklı ölçeklerde gerçekleşen uygulamalar hem fiziksel hem ekonomik hem de sosyokültürel erişilebilirliği önceki duruma göre artırmış ve iyileştirmiştir. Katılım açısından bakıldığında tasarım ve üretim süreçlerinin üst ölçekte tasarımcı aktörler tarafından gerçekleştirildiği ve yerel halkın bu sürece aktif olarak dahil olmadığı görülmektedir. Kürasyon ve kentsel akupunktur yaklaşımlarının genel olarak katılımcı süreçleri desteklemelerine rağmen bu projede tasarımcı aktörlerin domine ettiği bir süreç gerçekleşmiş; yerel halkın katılımı kullanım aşamasında başlamıştır. Bakım ve sahiplenmeye dair net ve güncel verilere ulaşamamakla birlikte proje sonrasında çekilen fotoğraflarda yerel halkın mekânları benimseyerek kullandıkları görülmektedir. Yerel kullanımın desteklenmesi mekânların sürdürülebilirliğine katkı

sağlayabilecek bir uygulama olarak düşünülmektedir. Ülkenin güncel harita verilerini sanal mecralarda erişime açmaması sebebiyle mevcut durumun fotoğraflarına ulaşamamış ve kullanımın ne kadar devam ettiğine dair bilgilere ulaşamamıştır. Önerilen işlev çeşitliliği ise kullanımı destekleyecek zenginliği taşımaktadır. Temsiliyet açısından üretilen mekânların taşıdığı biçimsel özelliklerin canlı renkler, duvar resimleri, farklı konum ve yüksekliklerde bulunarak dikkat çeken üç boyutlu sanat enstalasyonları ile desteklendiği görülmekte; algılanabilirliği artıran bir durum olduğu düşünülmektedir. Mekânın kentsel bir sergi ile bütünleştirilmesi, düzenlemenin mekâna yeni bir anlam katmanı ekleyerek kentsel imgelenebilirlik için bir veri oluşma potansiyeli sağlamıştır. Projenin yarattığı tanınırlık ve sosyal etkiye dair bir medya verisi olmamakla birlikte serginin tanıtımı ve tarihi bölgenin turistik gezi kurgularıyla tanıtılması gibi süreçlerle eski kentlerin dönüşümüne yönelik farkındalık oluşabileceği düşünülmektedir.

4.1.12. Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım ve Bienal Yenilemesi

Urbanus kentsel uygulama pratiği tarafından 2016 yılında kentsel koruma ve yenileme ile başlatılan, Çin'in 1.700 yılı aşkın bir geçmişi olan eski antik kenti Nantou'nun yenilenmesi üzerine yapılan proje, bölgenin tarihi dokusuna ve kültürel zenginliğine duyarlı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Baş mimar Meng Yan liderliğindeki ekip, bu tarihi bölgenin korunması ve yeniden canlandırılması için çalışmıştır. Projenin işvereni Nanshan Bölge Hükümeti ve temsilcisi Shum Yip Land Yatırım ve Geliştirme (Shenzhen) Co., Ltd. olmuştur [Web 39, 2018]. Urbanus kentsel uygulama pratiği, tasarım ve araştırma aşamasında bir dizi fotoğrafçı, mimar ve peyzaj tasarımcısı ile iş birliği yapmıştır [Web 39, 2018]. Proje ekibi Nantou Antik Kenti'nin tarihi ve kültürel değerlerini korumayı ve Shenzhen'in hızlı kentleşme sürecinde zarar görmesini önlemeyi amaçlamıştır. Urbanus, önceki araştırmalara dayanarak kentin korunması ve yenilenmesi için önerdiği müdahale uygulamasıyla, noktadan bölgeye aşamalı bir aktivasyon modeli oluşturmuştur [Web 39, 2018]. Projedeki mekânlar, antik kentin merkezinde bulunan Baode Meydanı, Yaratıcı Fabrika, Pazar Meydanı ve Caile Müzik Sahnesi gibi önemli mekânlardır. Ayrıca Shenzhen Üniversitesi'nin de desteğiyle şehirde 2017'de yapılan bienali bu yenileme çalışmasına entegre eden bir kurgu tasarlanmıştır. 2017'de düzenlenen Shenzhen/Hong Kong İki Şehir Bienali'nin teması "Şehirler, Farklılıklarla Büyür" şeklindedir [Web 39, 2018]. Bu bağlamda yenileme

projesinde kente önerdikleri noktasal çözümler, kamusal açık mekânlar ve sergiler bir rota üzerinde etkileşimli ve bağlantılı olarak organize edilmiştir **Şekil 4.77**.

Şekil 4.77: Nantou Antik kenti yenilemesi ve bienal organizasyonunun kentsel dokudaki rota etkisi [Web 39, 2018].

Projenin temel amacı, antik kentin kültürel ve tarihi mirasını korumak ve yeniden canlandırmaktır. Ayrıca, Shenzhen'in kentsel köylerinin dönüşümü için bir model oluşturmayı ve yerel halkın katılımını teşvik etmeyi hedeflemiştir [Web 39, 2018]. Tasarım süreci, derinlemesine araştırmaları, analizleri ve yerinde incelemeleri içererek tarihi dokunun korunmasına ve modern işlevlerin entegrasyonuna odaklanmıştır. Projenin uygulanması aşamalı bir süreç içinde olmuştur. İlk olarak, antik kentin çeşitli mekânları belirlenmiş ve korunması için planlar yapılmıştır. Sonrasında, mekânların fiziksel restorasyonu ve modern işlevlerin eklenmesi gerçekleştirilmiştir. Projede yer alan mekânlar sergi alanları, kültürel etkinlikler için sahneler ve toplumsal etkileşim alanları olarak yeniden tasarlanmış ve düzenlenmiştir. Sergi alanı mekânlarla birlikte beş bölümde işlemektedir: (1) fabrika alanı, (2) çapraz sokak meydanı, (3) güney şehir kapısı, (4) antik bina çevresi ve Baode meydanı, (5) Chunjing Caddesi çevresi. Serginin mekânsal anlatısı bu mekânlardaki tasarımlarla ilişkilenen “köken, ardıllık, geçiş, bileşim, toplanma, açılma ve gizlenme” temalarıdır. Eski fabrika alanında gerçekleştirilen yüzey uygulamalarıyla cephelerde yenilemeler yapılmış, iç mekândaki bazı duvarlarda sergiyle bağlantılı düzenlemeler yapılarak insanların mekânlar arasında dolaşmaları teşvik edilmiş, yapılar arasında kalan alanda toplanma ve oturma

alanlarını destekleyen büyük bir çelik strüktürle birlikte kaldırılıp yeniden kurulabilen pazar stantları mekâna eklenilerek sosyal bir avlu oluşturulmuştur **Şekil 4.78**.

Şekil 4.78: Fabrika alanının sergi, alışveriş ve toplanma işlevleriyle dönüşümü [Web 39, 2018].

Projenin çapraz sokak meydanı olarak adlandırılan bölümünde yine iki yapı arasında kalan bir boşluk ve karşısındaki depo yapısı dönüştürülmüş iki sokağı birbirine bağlayan bir kamusal iç mekânla birlikte geçiş niteliğinde düzenlenmiştir. Bu yapının arka tarafı Badeo meydanına açılmakta ve oradaki alan düzenlemesiyle ilişkilendirilerek meydanın diğer tarafında bulunan yapıyla biçimsel olarak ilişkilendirilmektedir **Şekil 4.79**.

Şekil 4.79: Çapraz sokak meydanının uygulama öncesi ve sonrası [Web 39, 2018].

Bir başka müdahale noktası Baode Meydanı, antik kentin ara caddesinin merkezinde yer almaktadır. Meydandaki mozaik zeminli basketbol sahası, 1970'lerde bir zamanlar Nantou Komünü'nün harman yeriiken müdahale kapsamında parçalı iki yapı ile birleşen bir kamusal merdivenle düzenlenen bu alan, duvar resimleri ve zemin düzenlemeleri ile çocuklar için oyun ve insanlar için sosyalleşme mekânı haline getirilmiştir **Şekil 4.80** [Web 40, 2018]. Bu alana bakan iki yeni binanın çatıları, avlunun kenarına doğru inen, çevredeki binalarla aynı hizada bulunan ancak ince farklılıklar göstererek seyir terasına dönüşen bir kurguda tasarlanmıştır. Özel etkinlik zamanlarında insanların merdivenlerde oturmasıyla birlikte canlı kentsel drama sahneleri oluşmaktadır [Web 40, 2018]. Projedeki yenileme yaklaşımı hızlı kentleşme sonrası kentlerin içinde kalan köy veya kasaba yerleşimlerinin iyileştirilmesi ve kent hayatına entegre edilmesi için deneysel bir nitelik taşımakta ve uzun vadeli planlara bir öneri sunmaktadır.

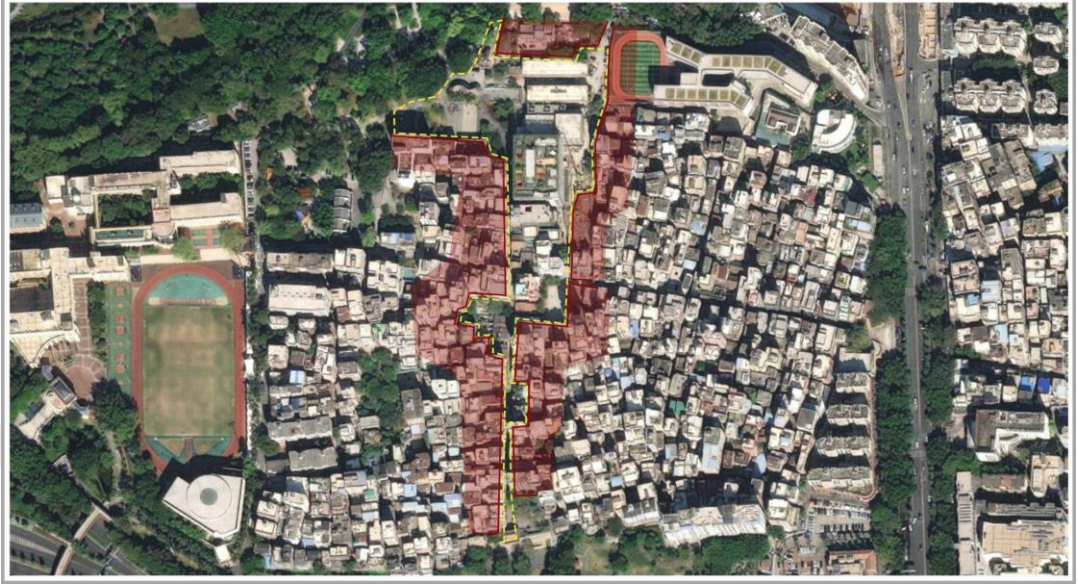

Şekil 4.80: Badeo meydanının dönüşümü ve kullanımı [Web 39, 2018].

Projenin sonuçlarına ilişkin olarak, Nantou Antik Kenti'nin korunması ve yeniden canlandırılmasıyla birlikte, Shenzhen'deki kentsel alanın kademeli olarak iyileştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması hedeflerinin belli ölçüde gerçekleştirildiği ifade edilmektedir [Web 39, 2018]. Ayrıca, projenin yerel halk üzerindeki etkisi ve antik kentin kültürel ve mekânsal bağlamının yeniden şekillendirilmesi vurgulanmaktadır. Proje tamamlandıktan sonra projenin sadece bir kentsel koruma ve yenileme çabası olmanın ötesinde yerel kültürün korunması, kentsel dönüşüm ve toplumun katılımı gibi daha geniş gelişim hedeflerine odaklandığı görülmektedir. Uygulama sonrasında farklı zamanlarda farklı etkinlikler gerçekleştirilerek mekânın aktif ve canlı olarak kullanılmasının sağlandığı ve yerel halkın aidiyet duygusunun güçlendirildiği ifade edilmektedir [Web 39, 2018].

Projenin kentsel dokuya etkisi plan düzleminde biçimsel olarak baskın şekilde okunamamakla birlikte üçüncü boyutta lineer sergi rotası oluşturan bina cepheleri yenilemeleri ve kullanım senaryoları geliştirilen açık meydanlarla süreklilik içinde okunmaktadır **Şekil 4.81**. Müdahalelerin ara mekân nitelikleri de bir önceki projeye benzer şekilde çeşitlilik göstermektedir. Yüzeysel cephe uygulamalarının mekâna kattığı ara düzlem nitelikleri, yapılar arasında oluşan merkezi ara hacim ve çizgisel ara

hacimlerin mekân kurucu biçimsellikleri ile birlikte uygulamanın mekânsal yapısını güçlendirmektedir. Tüm bu ara mekânlar birbirleriyle ilişkilidir.

Şekil 4.81: Nantou bölgesi kentsel yenileme ve binalar uygulamalarının çevre yapılarla ilişkisi ve kent dokusuna etkisi [ArcGIS, 2024].

Uygulamanın kentsel planlama için taşıdığı yenilikçi bakış açısı tasarım yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Mevcut kentsel yenileme süreçlerine "kentsel organize sergi" yoluyla müdahale etmek, kentsel mekânların ve kentsel yaşam kalitesinin kademeli olarak iyileştirilmesine yönelik uzun vadeli bir strateji olarak "kentsel küratörlük" şeklinde ifade edilmektedir [Web 39, 2018]. Kentsel gelişim sürecine olduğu gibi insanların deneyimine de alternatif bir yaklaşım öneren bu uygulama kullanıcıyı mekânın kullanımı aşamasında daha aktif kılmaktadır. Bu durum kamusal bağlamında ele alındığında kentlinin mekânın tasarım ve üretim aşamalarında katılımcı olmamalarının kamusal seviyesini zayıflattığı yorumu yapılabilir. Buna karşın kullanım ve sonrasındaki aşamalarda kullanıcıların esnek kurgularla işlevsel çeşitlilik sağlanarak mekâna katılımının sağlanması uygulamanın sürdürülebilirliği ve başarılı olması adına önemli görülmektedir. Bir önceki örnekle benzer olarak ülkenin güncel harita verilerinde sokak görünümüne sanal mecralarda ulaşamaması sebebiyle mevcut durumun fotoğraflarına ve kullanımın ne kadar devam ettiğine dair bilgilere erişilememiştir. Ancak planlanan işlevlerin çeşitliliğinin sayısı kullanımı artıracak niteliktedir. Erişilebilirlik açısından ise yapılan uygulamaların fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel bakımdan mekânı daha erişilebilir

kıldığı görülmektedir. Temsiliyet açısından bütünsel dille üretilmiş rota ve sergi alanlarıyla, cephelerde yapılan yenileme ve renklendirmenin algılanabilirliğe olumlu bir etki sağladığı söylenebilir. Bu konuda net bir veri olmamakla birlikte mekânın hem işlevsel hem estetik açıdan iyileştirilmesi, bienal gibi kültürel aktivitelerle desteklenen bir kent deneyimi sunulması kentsel mekâna dair imgelenebilirliği güçlendirecek uygulamalardır. Sosyal etki ve tanınırlığa dair kesin verilere ulaşılammakla birlikte sergi planı ve bienal kurgusu projenin sanat ve tasarım çevrelerindeki bilinirliğini artıran bir sosyal kurgu olmuştur. Ayrıca kentsel bölgedeki dönüşümün bütünselliği, mahalle ve bölge ölçeğinde tanınırlığa katkı sağlayan bir durum olarak görülmektedir.

4.2. Bulguların Değerlendirilmesi ve Tartışılması

Yapılan örnek incelemesi kapsamında analizler ve yorumlar dördüncü bölümün ilk kısmında ara mekân niteliği, tasarım yaklaşımı, kentsel dokuya etki ve kamusalılık niteliği başlıkları üzerinden kurgulanarak aktarılmıştır. Örnekler kamusalılık bağlamında (1) katılım, (2) erişilebilirlik ve (3) temsiliyet olarak üç ana başlıkta analiz edilmiştir. Tek tek bu ana başlıkların alt başlıkları olan (1a) mekânın üretimi öncesi katılım [(1a1) problemin belirlenmesi, (1a2) tasarım aşaması, (1a3) uygulama aşaması] ve (1b) mekânın üretimi sonrası [(1b1) kullanım aşaması (işlevsellik ve sosyallik), (1b2) bakım ve sahiplenme]; (2a) fiziksel erişilebilirlik, (2b) ekonomik erişilebilirlik ve (2c) sosyokültürel erişilebilirlik; (3a) fiziksel temsiliyet [(3a1) algılanabilirlik ve (3a2) imgelenebilirlik] ve (3b) sosyal temsiliyet [(3b1) tanınırlık ve (3b2) farkındalık] başlıklarıyla detaylı olarak ele alınan projelerin arasında farklı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Örneklerin bu başlıklarla yapılan analizler **EK-A**'da verilen her örnek için hazırlanan tablolarla detaylı şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca tüm örneklerin bir arada olduğu tablolar da **EK-B** ve **EK-C**'de paylaşılmıştır. İncelenen örneklerin ortaklıkları ve farklılıkları üzerinden yürütülen tartışma ile bu başlıkların hem kendi içlerindeki hem de birbirleriyle kurdukları ilişkilerle kentsel mekânda kamusallığın daha iyileştirilmiş kurgularla sağlanması için birtakım ilke ve önerilere ulaşılabilceği düşünülmektedir. Kentsel tasarım yaklaşımlarının literatür ve örnekler üzerinden aktarıldığı bölümün sonunda ulaşılan ilişkiler üzerine hazırlanan karşılaştırmalı tablo, tartışmaya referans veren başlıklar taşıması sebebiyle bu bölümde tekrar paylaşılmıştır **Tablo 4.2**.

Tablo 4.2: Yaklaşımların belli başlıklarda karşılaştırılması (tekrar).

	Taktiksel Şehircilik	Kentsel Akupunktur	Kentsel Kürasyon
Ölçek	-Mahalle	-Mahalle -Semt	-Semt -Kentsel bölge
Ana Aktör	-Yerel kullanıcılar -Yerel kuruluşlar	-Tasarımcılar	-Tasarımcılar -Sanatçılar
Paydaşlar	-STK -Yerel kuruluşlar -Tasarımcılar	-Yerel kullanıcılar -Yerel yönetimler/kuruluşlar	-Yerel ve yerel olmayan kullanıcılar -Tasarımcılar -Sanatçılar -Yerel yönetimler
Kullanıcının Proje Aşamasında Katılım Biçimi	-Problemin tanımında etkin -Fikir üreten -Uygulayan -Deneyimleyen -Bakım ve onarımda etkin	-Uygulamaya katılan -Deneyimleyen	-Tartışma ve fikir aşamalarında katılımcı -Deneyimleyen
Mekândaki Fiziksel Etkisi	-Donatı gibi tekil ekler -Yüzey uygulamaları	-Yüzeysel uygulamalar -Mekân tanımlayan hacimsel düzenlemeler	-Yüzeyler ve boşluklar üzerinde görünür üretimler -Bağlantılı noktalardan oluşan rotalar
Mekândaki Sosyal Etkisi	-Tartışma üretimi -Kolektif uygulama deneyimi -Performanslar -Gösteriler	-Kullanım kalitesini ve karşılaşmaları arttırmak	-Kente katılımı ve aktivizmi desteklemek -Sanatsal rotalarla kentliyi birleştirmek -Kent bilincini arttırmak

Gerçekleştirilen örnek analizinde yer alan 12 projeye dair bulgular, projelerin ara mekân niteliği, tasarım yaklaşımı, yıl-yer bilgileri, işverenleri, tasarımcıları, paydaşları, uygulama ölçeği, malzeme ve teknikleri, sunduğu işlevsel çeşitlilik, tanımsız mekân niteliği, sürekliliği, amaçları ve sonuçları başlıklarıyla **EK-B**'deki tabloda özetlenerek verilmiştir. Ulaşılan bulgulara göre yatay ara düzlem niteliğinin 9 projede, düşey ara düzlem niteliğinin 6 projede, çizgisel ara hacim niteliğinin 4 projede, merkezi ara hacim niteliğinin 4 projede yer aldığı görülmektedir. Bu nitelikler bazı projelerde birlikte görülmüştür **Tablo 4.3**. Tasarım yaklaşımı olarak 7 proje taktiksel şehircilik, 3 proje kentsel akupunktur ve 1 proje kentsel kürasyon ve 1 proje hem akupunktur hem kürasyon yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir **Tablo 4.3**.

Tablo 4.3: Ara mekân nitelikleri yaklaşımların projelerde bulunma oranları.

Yatay Ara düzlem (9/12)	Düşey Ara Düzlem (6/12)	Çizgisel ara hacim (4/12)	Merkezi ara hacim (4/12)
Taktiksel şehircilik (7/12)		Kentsel akupunktur (4/12)	Kentsel kürasyon (2/12)

Ara mekân ve yaklaşım başlıkları bir arada değerlendirildiğinde taktiksel yaklaşımla yapılan projelerde yatay ve düşey ara düzlem niteliği daha çok görülürken, kentsel akupunktur uygulamalarında merkezi ara hacim ve ara düzlem nitelikleri veya çizgisel ara hacim ile ara düzlem nitelikleri birlikte görülmektedir. Bu ilişki, düşük bütçeli

taktiksel şehircilik projelerinde uygulamanın daha hızlı ve pratik, daha ucuz ve daha dikkat çekici şekilde gerçekleştirilebilmesi için yüzeysel uygulamalara daha çok başvurulduğunu göstermektedir. Kentsel kürasyon projelerinde ise üç mekânsal niteliğin de birlikte görüldüğü çeşitlilikte uygulamalar olması bu yaklaşım kapsamında yapılan uygulamaların barındırdığı müdahale çeşitliliğini, malzeme ve teknik varyasyonunun geniş olduğunu, bütçenin diğerlerine göre daha fazla olduğunu ve kentsel yapıyı çevreyle her biçimde ve her ölçekte ilişkilendiğini göstermektedir. Yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, merkezi ara hacim ve çizgisel ara hacimin dördünün de örneklerinin rastlandığı kentsel kürasyon ve kentsel akupunktur yaklaşımlarının kent bağlamında ilişkisel ve noktasal stratejilerle ilerlemeleri sebebiyle bu çeşitliliği barındırdığı düşünülmektedir.

Aktörler üzerinden ele alındığında projelerin çoğunda yerel katılımın olduğu görülse de hepsi tasarımcı bir ekip ya da mimarlık veya planlama ofisi yürütücülüğünde gerçekleştirilmiştir. Bu durum kentsel uygulamaların yasal düzlemlerde, süreklilik içinde, uygulanabilir olarak gerçekleşebilmesi için iş birliğinin ve organizasyonun kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Kamusal nitelikleri katılım, erişilebilirlik ve temsiliyet ana başlıkları üzerinden yapılan analiz sonucunda ulaşılan bulguların yer aldığı **EK-C**'deki tabloda görülen süreçlerden mekânın üretimindeki katılım nitelikleri üzerinden bakıldığında üçlü bir ilişki okunmaktadır. **Tablo 4.4**'te parantez içinde gösterilen işveren, tasarımcı ve paydaş sayısı ile yaklaşım ve kullanıcının üretime katılım seviyeleri arasındaki ilişkiye göre, yüksek ve orta katılım seviyesinin çok aktörlü süreçler yürüten taktiksel şehircilik yaklaşımında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanında iki kentsel kürasyon uygulamasının çok aktörlü bir süreç içermelerine rağmen düşük katılım seviyesinde olmaları, aktör ve paydaş sayısının uygulamanın katılım boyutunda tek başına etkili olmadığını göstermekle birlikte; aktör çokluğunun uygulamaların kentsel ölçeği dolayısıyla geniş bir alanda yapılmalarının gerekli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aktör sayısı ile birlikte bu aktörlerin kimler olduğu da kent için ifade ettikleri anlam da önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında projelerin 6'sında belediye veya belediyeye bağlı alt birimler, 3'ünde kent konseyleri olmak üzere toplamda 9'unda yerel yönetim birimlerinin sürece işveren veya paydaş olarak dahil olduğu görülmektedir. Bu projeler taktiksel şehircilik ve kentsel akupunktur yaklaşımlarıyla yapılmış olup bu iki yaklaşımın kentin planlama yönetimi birimleri için deneysel ve farkındalık yaratıcı olma yönleriyle önem

kazandığını göstermektedir. Çin’de yapılmış olan diğer üç projede ise özel şirket ve tasarım ofislerinin müdahaleyi başlatan aktörler olmaları planlama yönetimi yapılanmasının ülkeler arasındaki farklılıklarına referans vermektedir.

Tablo 4.4: Tasarım yaklaşımı, mekânın üretimine katılım seviyesi ve aktör sayısı arasındaki ilişkiler.

	Yüksek Katılım	Orta Katılım	Düşük Katılım
Taktiksel Şehircilik	1-Me Nuevo Segura- Bogotá (5) 8- Boğada (8) 9- Place Du Géant (10)	2-Coxe Caddesi (6) 3-Zümrütevler Meydanı (5) 4-Yalı Meydanı (6)	6-Alley-Oop (4)
Kentsel Akupunktur	10- Estonoesunsolar (3)		5-Sant Antoni Superblock (4) 7- Jinjiang Bölgesi (3)
Kentsel Kürasyon			11- Shajing Antik Fuarı (6) 12- Nantou Antik Kenti (7)

Kentsel ölçek ilişkisi başlığı üzerinden bakıldığında sokak ölçeğinde 500-2000 metrekairelik parsel veya sokak-küçük meydan birlikteliğindeki uygulamaların daha çok taktiksel şehircilikle yapıldığı, tekrar eden ve kente yayılan müdahalelerle daha büyük metrekairelik alanlara etki eden uygulamaların akupunktur ve kürasyon yaklaşımlarıyla yapıldığı görülmektedir. Bu durum da uygulamaların yine bütçe sınırlılığı ve hitap ettiği kullanıcı kimliğinin yerellik kapsamıyla doğrudan ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Uygulanan malzeme ve tekniklerin taktiksel şehircilik örneklerinde daha iki boyutlu ve renkli yüzeyler şeklinde, kentsel akupunktur örneklerinde iki boyutlu üretimlere kıyasla daha üç boyutlu donatılar şeklinde, kentsel kürasyon örneklerinde hem iki hem üç boyutlu üretimlerin birlikte ve daha fazla çeşitlilikte görülmesi başlangıçta yorumlanan ara mekân nitelikleriyle örtüşen bir durumdur. Uygulamaların malzeme ve tekniklerinin bu şekilde farklılaşması taktiksel şehircilikte daha hızlı ve ucuz müdahalelerin halkın katılımının da sağlanması için basit üretim becerileriyle elde edilmesinin amaçlanmasından kaynaklanmaktadır. Akupunktur ve kürasyon uygulamalarında daha tecrübeli ve organize ekipler, ortalama bütçelerle daha gelişmiş malzeme ve teknikler kullanılmaktadırlar. Renk ve yüzey niteliklerinin mekânın fiziksel ve sosyal açıdan erişilebilirliğine de katkı sağladığı görülmektedir. Renklerin ışıklandırma ve aydınlatma tasarımıyla birlikte gece görünümünü kolaylaştırdığı dolayısıyla kullanımı ve yürünebilirliği daha güvenli ve

aktif hale getirdiği söylenebilir. Bu durum kentsel mekândaki yüzeylerin mekânın estetik boyutu yanında kullanımı için taşıdığı önemi de göstermektedir.

Örneklerin sunduğu işlev çeşitliliğinin yaklaşımlar ve mekânın üretimi sonrası kullanım, bakım ve sahiplenme süreçlerindeki katılım seviyesi ile kurduğu ilişkiler de yorumlanabilir veriler vermektedir **Tablo 4.5**. Tabloda proje isimlerinin yanında parantez içerisinde verilen sayılar işlev çeşitliliği sayısını göstermektedir Bu verilere göre her üç uygulama örneklerinin de işlev çeşitliliği sayısı 5’ten fazla olanlarında üretim sonrası kullanım süreçlerinde yüksek katılımın olduğu, orta ve düşük katılım seviyelerinde işlev çeşitliliğinin giderek azaldığı görülmektedir. İşlev çeşitliliği ile mekâna kullanım aşamasında katılım arasında bir korelasyon varken yaklaşımların işlev çeşitliliğini destekleme bakımından aralarında anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu durum yaklaşımın uygulandığı yer ve o yerdeki problemlere bakış gibi farklı parametrelerin işin içine girmesiyle birlikte üç yaklaşımın da benzer oranda ve işlevsel çeşitliliği artırıcı nitelikte müdahaleler oluşturduklarını göstermektedir.

Tablo 4.5: Tasarım yaklaşımı, üretim sonrasında mekâna katılım seviyesi ve işlev sayısı arasındaki ilişkiler.

	Yüksek Katılım	Orta Katılım	Düşük Katılım
Taktiksel Şehircilik	1-Me Nuevo Segura- Bogotá (7) 9- Place Du Géant (9)	3-Zümrütevler Meydanı (5) 4-Yalı Meydanı (6) 6-Alley-Oop (5) 8- Boğada (3)	2-Coxe Caddesi (2)
Kentsel Akupunktur	5-Sant Antoni Superblock (5) 10- Estonoesunsolar (9)	7- Jinjiang Bölgesi (5)	
Kentsel Kürasyon	11- Shajing Antik Fuarı (10) 12- Nantou Antik Kenti (13)		

Süreklilik durumları üzerinden kalıcılık ve geçicilik özelliklerine bakıldığında projelerin 3’ünün geçici planlanıp kalıcı olduğu, 4’ünün kalıcı planlanıp kalıcı olduğu, 3’ünün kalıcı planlanıp mevcut durumunun bilinmediği, 2’sinin ise geçici planlanıp geçici olduğu veya bir kısmının mevcut olmadığı görülmektedir. Bu oranlar yaklaşımlar üzerinden bakıldığında anlamlı bir fark oluşmamaktadır. Kalıcılık veya geçicilik durumu amaçların zaman içinde yerin kendi dinamiklerine göre farklılaşabildiğini ve geçici planlanan uygulamaların sahiplenildiği durumda kalıcı olabileceği gibi beklenmeyen sonuçların ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Örneklerin bahsedilen başlıklarla incelenmesiyle birlikte okunan ilişkiler, kendi aralarındaki karşılaştırmalarla birlikte kamusal nitelikleriyle kurulan bağlantılar üzerinden yorumlanmaktadır. Projelerin taşıdıkları kamusal nitelikleri önceki bölümlerle açıklanan kamusal sınırları üzerinden belirlenmiş olup örnek analizinde detaylı olarak açıklandıktan sonra **EK-B**'de paylaşılan tabloda bütünsel şekilde ifade edilmiştir. Bu tablonun üç seviye üzerinden derecelendirmeye özetlenmiş haline bakıldığında kamusal niteliklerinin hem projeler arasında hem de birbirleri arasındaki ilişkiler daha net okunabilmektedir **Tablo 4.6**. Katılım, erişilebilirlik ve temsiliyet niteliklerinin genel anlamda birbirlerini destekledikleri görülmektedir. Katılım ve erişilebilirliğin doğru orantılı bir ilişkide olmasına karşın temsiliyetin bu iki başlıkla ilişkisi her projede doğru orantılı değildir. Temsiliyetin diğer iki başlığa oranla kentin sosyal boyutuyla soyut düzlemde işleyişi, onu oluşturan dinamiklerin çeşitlenmesine ve ilişkilerin karmaşıklaşmasına sebep olduğundan katılım ve erişilebilirlik arasında görünen doğrusal ilişki burada yakalanamamıştır. Tekil başlıklar arasında da örnek olarak işlevsel kullanım ile fiziksel ve ekonomik erişilebilirliğin doğrusal bir korelasyon gösterdiği, temsiliyetin fiziksel boyutlarının (algılanabilirlik ve imgelenebilirlik) birbiriyle doğru orantılı bir ilişkide olduğu, fiziksel ve sosyal boyutlar arasında böyle bir ilişki bulunmayıp birinin seviyesi yüksekken diğerinin düşük olabileceği söylenebilir.

Tablo 4.6: Projelerin kamusal nitelikleri arasındaki ilişkiler.

	Katılım						Erişilebilirlik			Temsiliyet			
	Mekânın Üretimi Öncesi			Mekânın Üretimi Sonrası			Fiziksel	Ekono mik	Sosyo kültürel	Fiziksel		Sosyal	
	Problem Belir.	Tasarım	Uygula ma	Kullanım		Bakım ve Sahiplen me				Algılan abilirlik (Görsel algı)	İmgelenebili rlik	Tanınma	Farkın dalık
				İşlevsel	Sosyallık ve İletişim								
Bogotá	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek
Coxe	Düşük	Orta	Orta	Düşük	Düşük	Orta	Orta	Orta	Orta	Orta	Düşük	Orta	Orta
Zümrüt evler	Düşük	Orta	Orta	Orta	Orta	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Düşük	Orta	Yüksek
Yalı	Düşük	Orta	Orta	Orta	Orta	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Düşük	Orta	Yüksek
Sant Antoni	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Belirsiz Orta (olasılık)	Yüksek	Yüksek
Alley-Oop	Orta	Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Orta	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek

Tablo 4.6: Devam.

Jinjiang	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Düşük	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Orta (olasılık)	Belirsiz	Belirsiz
Boğada	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Orta (olasılık)	Belirsiz	Yüksek
Place Du Géant	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Orta	Yüksek
Estonoe sunsolar	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek	Belirsiz-Yüksek (olasılık)	Orta	Yüksek
Shajing	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Yüksek (olasılık)	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek
Nantou	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Belirsiz-Yüksek (olasılık)	Belirsiz-Orta (olasılık)	Yüksek

Projelerin hepsinde erişilebilirliğin hem fiziksel hem ekonomik hem de sosyal olarak geliştirilmesinin amaçlandığı ve buna yönelik çözümler üretildiği görülmektedir. Bu durum incelenen yaklaşımların tümünün kenti insan için yaşanabilir, sürdürülebilir ve kentsel mekânla iyi bir etkileşim kurulabilir hale getirme amacı taşıdığının da bir göstergesidir. İncelenen örneklerde ortak olarak gözlemlenen başka bir özelliğin de algılanabilirlik seviyeleri olduğu, buna karşın imgelenebilirlik durumunun farklılaştığı görülmektedir. Mekânın üretimi sonrasında kullanım seviyelerine bakıldığında algılanabilirlik ve imgelenebilirlikle örtüşen bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre görselliğin ve farklı işlevler veya sembolik anlamlandırmalarla oluşan imgelenebilirliğin artmasının insanların kent algısı ve kente aidiyetine katkı sağladığı söylenebilir.

Bakım ve sahiplenmenin projelerin kalıcılık durumunu etkilediğini söylemek de mümkündür. Sahiplenme ile gelen koruma ve yenileme davranışı, mekânın fiziksel yapısının sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Dolayısıyla bakım süreçleriyle ilişkili olarak projelerdeki uygulamaların biçimsel niteliklerinin algılanabilirliğin, görsel yapısı ve fiziksel kalitesinin azalmasının kalıcılığı zayıflatarak süreklilik durumunda etkili olduğu görülmektedir. Kamusal nitelikleri kendi içindeki ayrımın özetlenerek sadeleştirilmesi ve projelerin tasarım yaklaşımları ile mekânsal nitelikleri üzerinden irdelendiğinde farklı ilişkiler görülmektedir **Tablo 4.7.**

Tablo 4.7: Projelerin kamusal niteliklerinin ara mekân ve kentsel tasarım yaklaşımlarıyla kurduğu bütünsel ilişkiler.

	Ara Mekân Niteliği	Tasarım Yaklaşımı	Katılım		Erişilebilirlik	Temsiliyet	
			Mekânın Üretimi Öncesi	Mekânın Üretimi Sonrası		Fiziksel	Sosyal
Bogotá	Yatay ve dişey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Coxe	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	Orta	Düşük	Orta	Orta	Orta
Zümrüt evler	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	Orta	Orta	Yüksek	Orta	Yüksek
Boğada	Dişey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta
Yalı	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	Orta	Orta	Yüksek	Orta	Yüksek
Alley-Oop	Yatay ve dişey ara düzlem Çizgisel ara hacim	Taktiksel Şehircilik	Düşük	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek
PlaceDu Géant	Dişey ara düzlem Çizgisel ara hacim	Taktiksel Şehircilik	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Sant Antoni	Yatay ara düzlem	Kentsel Akupunktur	Düşük	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek
Jinjiang	Çizgisel ara hacim	Kentsel Akupunktur	Düşük	Orta	Yüksek	Yüksek	Belirsiz
Estonoe sunsolar	Yatay ve dişey ara düzlem Çizgisel ara hacim	Kentsel Akupunktur	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Shajing	Yatay ve dişey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta
Nantou	Yatay ve dişey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta

Mekânların kamusal niteliklerine bakıldığında taktiksel şehircilik ve kentsel akupunktur örneklerinin temel ortak ve baskın noktalarının katılım olduğu görülmektedir. Özellikle taktiksel şehircilik örnekleri, katılımı hem proje öncesi fikir alma aşamasında hem projenin tasarım sürecinde hem de uygulama ve üretim aşamasında gerçekleştirmekte, halkı bu süreçlere dahil ederek mekânda fiziksel dönüşümün yanında sosyal yapının dönüşümü ve geliştirilmesini sağlamaktadırlar. Katılımın mekân üretimi öncesi yüksek olmasının üretim sonrasındaki kullanımı da artırdığı görülmektedir. Çünkü insanların mekânı üretmeleri hem sahiplenme ve

koruma davranışlarını hem de üretirken birlikte çalıştıkları insanlarla bağ kurmalarıyla toplumsal aidiyet duygularını geliştirmektedir. Katılıma öncelik veren yaklaşımlarda insanlar arasında süreç boyunca oluşan paylaşım ve ortaklığın daha sanatsal içerikte olan kentsel kürasyon örneklerinde mekânın üretimi öncesinde düşük seviyede olduğu, buna karşın kullanımın yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Bu durum incelenen iki kentsel kürasyon örneğinin üretim sonrasında insanları mekâna dahil edecek sosyal ve fiziksel etkisinin işlev çeşitliliği ve sosyokültürel kapsayıcılıkla sağlanmasıyla açıklanabilir. Öyleyse mekânın kullanım seviyesini yalnızca üretime katılım belirlememekle birlikte desteklemektedir.

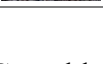
Erişilebilirliğin üç yaklaşımda da her boyutuyla geliştirildiği ve önceki duruma göre arttığı görülmektedir. Bu çıktı projelerin mekânın kullanımını daha erişilebilir, konforlu ve güvenli hale getirme amaçlarına bu açıdan ulaştıklarını; bununla birlikte 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının kentin bütününe bir anda değiştirmese de odaklandığı alan ve ölçekte çözüm üreten müdahaleler içerdiklerini göstermektedir. Temsiliyet hem sosyal hem de fiziksel açıdan taktiksel şehircilikte orta ve yüksek seviyelerdeyken; akupunktur yaklaşımı örneklerinde hepsinin yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu durumun akupunktur yaklaşımının stratejilerle birlikte kentin farklı noktalarda tekrarlanarak daha geniş ölçeğe ve zamana yayılan bir etkisi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kurulan ilişkilerin yer aldığı tablodan ara mekân niteliklerinin farklılaşmasıyla kamusal niteliklerinin farklılaşması arasında anlamlı bir fark okunmamaktadır. Projelerin kendi dinamiklerinin detaylı incelenmesinde ara düzlemlerin -özellikle düşey ara düzlemlerin- diğer mekânsal biçimlenmelerden farklı olarak mekânın görünürlüğü, kullanıcının mekânla kurduğu etkileşimde anlam üretmesini kolaylaştırması, mekânın temsil gücünü artırması gibi konularda daha etkili olduğu görülmüştür. Bu çıkarımın tablolarda okunmamasının sebebinin başlıkların bir arada düşünüldüğünde daha genelleyici bir yaklaşıma yol açması olabileceği düşünülmektedir.

Projelerin taşıdıkları yere özgü amaçların yanında, çoğunun tanımsız ve bakımsız kalmış kentsel boşlukları veya sokakları insanlar için erişilebilirlik anlamında daha güvenli ve konforlu hale getirme, işlevlendirme ve estetik nitelik kazandırma yollarıyla kent sakinleri tarafından kamusal kullanımının artırılması gibi ana amaçları paylaştıkları görülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda uygulamalar sonrasında çoğu

mekânın öncekinden daha kamusal ve güvenli kullanımlar yarattığı görülmektedir. Geçici olan ve etkisi zamanla azalan projeler, uzun süreli bakım ve bütçe sağlanamaması ile bazılarının geçici olarak planlanması sebepleriyle mekânsal anlamda kalıcı etki yaratmasalar da mekânın kamusal kullanımının nasıl geliştirilebileceğine dair deneme yapma fırsatı sunması ve kentsel mekânın taşıdığı potansiyelleri ortaya çıkarması bağlamında önem taşımaktadırlar. Projelerin sonuçlarıyla birlikte elde edilen kazanımlara bakıldığında yaklaşımların kamusal kullanımının nasıl geliştirilebileceğine dair önerilere ulaşılabileceği düşünülmektedir **Tablo 4.8.**

Tablo 4.8: Projelerin kazanımlarının özeti.

PROJE	KAZANIMLAR
 Me Muevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi	-Bisiklet yolu ve kamusal kullanım imkanının artması -Yeni girişimler için farkındalık -Toplumsal etkileşim
 Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi	-Güvenli yaya ulaşımı
 Zümrütevler Meydanı Ara Uygulama Projesi	-Halka tanınan kamusal kullanım alanı -Güvenli yaya ulaşımı
 Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi	-Halka tanınan kamusal kullanım alanı -Güvenli yaya ulaşımı
 Sant Antoni Superblock Projesi	-Halka tanınan kamusal kullanım alanı -Güvenli yaya ulaşımı
 Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi	-Güvenli ve erişilebilir yaya ulaşımı -Sosyal etki ve farkındalık
 Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi	-Ticari işlevle sosyal kalkınmaya destek -Kamusal kullanımda açıklık ve güven oluşması
 Boğada Projesi	-Kentsel mekânın olumlu fiziksel nitelik kazanması
 Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi	-Kolektif üretim deneyimi ve sosyalite -Kentlinin kentsel mekân farkındalığının artması
 Estonoesunsolar Müdahale Stratejileri- S. Agustin ve Coso Uygulamaları	-Kentlinin kentsel mekânla etkileşiminin artması -Kentlinin kentsel mekân farkındalığının artması
 Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi	-Tarihi dokunun iyileşmesi -Yerel ve turistik kullanımın pekiştirilmesi
 Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım-Araştırma ve Binalar Yenilemesi	-Tarihi dokunun iyileşmesi ve canlanması -Kentsel gelişim sürdürülebilirliğinin sağlanması -Kültürel miras ve kent kimliğine katkı

Gerçekleştirilen projelerle kentsel mekân ve kentsel tasarım bağlamında elde edilen kazanımlar kentlinin kullanımı için güvenli, erişilebilir, kapsayıcı ve işlevsel kamusal mekânlar yaratılması; güncel yaklaşımların tasarım süreçleriyle yeni girişimler ve gelecek projeler için örnek, rehber, deneme ve farkındalık niteliklerini taşıyan bir sosyal etki yaratılması; kentin tarihi ve kültürel dokusunun korunması ve yenilenmesi şeklinde ortaklaşmaktadır. Bu kazanımların elde edilmesi yürütülen tartışmada da

detaylı olarak açıklanan, yaklaşımların tasarım yöntemlerinin mekânla kurduğu etkileşimden doğan parametrelerin ve ilişki süreçlerinin tümünü içermektedir.

5. SONUÇLAR

Kentsel mekânın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi; kamusalılık ve kent-insan etkileşiminin artırılması için çalışan 21. yy. kentsel tasarım yaklaşımlarıyla birlikte ele alınan literatür ve örnek incelemesi üzerinden yapılan çalışmada, insanların kentsel mekânla nasıl daha etkileşimli bir ilişkide bulunabileceğine dair tasarım senaryoları ve buna bağlı ilke ve öneriler araştırılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak kenti insan ölçeğine duyarlı, insanı tasarım sürecine dahil ederek mekânın dönüşümünde daha etkili hale getiren, aşağıdan yukarı pratik müdahalelerden oluşan 21. yy. kentsel tasarım yaklaşımlarının kentlerin gelişimi için önemli potansiyeller taşıdığı görülmüştür. Üretilen çözümlerin kalıcı olması halinde mekândaki yaşamı dönüştürme gücünü korudukları, geçici olması durumunda ise mekândaki potansiyeli gözler önüne sermiş olmakla bile değerli ve uygulanabilir oldukları düşünülmektedir. İnsanın hem kentsel mekânla hem de diğer insanlarla kurduğu iletişimi geliştiren bu örnek uygulamalar çok yönlü dönüşümü basit ve insan ölçeğinde çözümlerle elde etmektedir. Böylelikle kamusalılığı ve etkileşimi yeniden üretme gücü taşımaktadırlar.

İncelenen örneklerde taktiksel şehircilik yaklaşımı ile gerçekleştirilen projelerin analizlerinin kentsel mekânı oluşturan iki boyutlu yüzeylerin kullanım ve algılanabilirliğe etkisinin önemini, kentsel müdahalelerin devamlılığı ve gerçekçiliği için ekonomik bütçeler ve hızlı uygulanabilir tekniklerin gerekliliğini, müdahalenin gerçekleştirilmesi sürecinde kenti paylaşan aktörlerin katılım ve desteğinin değerini ortaya çıkardığı görülmüştür. Kentsel akupunktur projelerindeki yaklaşımlar, kentin sorunlarına nasıl yaklaşılabilceği ve duyarlı çözüm önerileri üretmenin gelişmenin devamlılığı, yayılması ve çoğalmasına nasıl katkı sağlayabileceğine dair görüşler sunmaktadır. Kente yayılma potansiyeli olan tasarım ve üretim biçimleri zaman içinde bütünsel bir iyileşme getirme olasılığı taşımaktadır. Kentse kürasyon projeleri kentsel mekânın tarihi ve kültürel mirasları ile birlikte ilişkili ve bağlama duyarlı yöntemlerle korunarak geliştirilebileceğini göstermektedir.

Yaklaşımlar üzerinden elde edilen genel sonuçların yanında tez çalışmasının kuramsal ve nitel bir temele oturan yapısı dolayısıyla, kentsel tasarım yaklaşımlarının hangisinin iyi veya kötü olduğu gibi bir değerlendirme yapmaktan çok her yaklaşımın kendine özgü yapısından katkı sağlayıcı verilere ulaşmak hedeflenmiştir. Kentin katmanlı ve çok boyutlu yapısı sebebiyle gerçekleştirilen müdahalelerin başarısını veya etki

gücünü etkileyen çok fazla ve eşzamanlı ortaya çıkan etken vardır. Bu sebeple yapılan analiz sonucunda kentsel mekânın fiziksel ve sosyal sürdürülebilirlik kurguları için çeşitli yaklaşımlarla üretilen projelerde müdahale biçimlerinin nicel ve nitel yapısının ötesinde kentin yönetim yapısının ve süreçlere katılım biçimlerinin domine edici gücü taşıdığı görülmüştür.

Tez kapsamında mekânın uzamsal ve biçimsel nitelikleri üzerinden üretilen ara mekân kavramsallaştırmasıyla birlikte ele alınan projelerde biçimselliğin farklılaşmasının projenin etki gücünü veya sürdürülebilirliğini anlamlı ölçüde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun iki sebebi olduğu düşünülmektedir. Birincisi incelenen projelerde kentsel mekâna biçimi önceleyen mimari nitelikli üretimlerin yapılmaması, daha doğaçlama ve kullanılabilirliği ön planda tutan müdahalelerin gerçekleştirilmesidir. İkinci sebep ise kentsel mekânda biçimsel bir müdahalenin öne çıkabilmesi ve etkili olabilmesi için daha büyük ölçekte gerçekleşmesi gerektiğidir. İncelenen tüm örnekler ara mekân niteliği de taşımaları itibarıyla daha küçük ölçekli ve kentin küçük boşluklarında gerçekleşen uygulamalar olduklarından biçim ile ilgili net ve belirli bir sonuca ulaşamamıştır.

Tezin ara mekân kavramsallaştırması üzerinden elde edilen bir diğer çıkarım kentsel mekândaki fiziksel bileşenlerin düzlem ve hacim olma durumunun biçiminden daha etkili olduğudur. Uzamsallık üzerinden ifade edilen iki veya üç boyutlu olma durumunun müdahalelerin etki gücünde ve devamlılığında daha etkili olduğu görülmüştür. Ele alınan ara mekân kavramının yatay ara düzlem, düşey ara düzlem, çizgisel ara hacim ve merkezi ara hacim alt bileşenlerinden oluşan kavramsal ilişkilerinin kent yaşamında karşılığı olan ve mekân gerçekliğini etkileyen uzamsal bileşenler oldukları tez sonucunda ulaşılan bir durumdur. Bununla birlikte kentsel müdahalelerinin etkili olmasında biçimin ötesinde farklı fiziksel ve sosyal faktörlerin önemli olduğu görülmüştür. Bu faktörler renk ve görsel imgeler, katılımcılık, fiziksel ve sanal sosyal paylaşım, sahiplenme ve aidiyettir. Bu durum mekânın fiziksel yapısının dönüşümünün kendi başına yeterli veya sürdürülebilirliği yaratan birincil gerçeklik olmadığı; yaşamın sosyal yapısıyla, kentli aktörlerin paylaşım ve katılımıyla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Yapılan örnek analizlerinin hepsinde ortak olarak görülen ve farklı seviyelerde olmasının nasıl etkiler ürettiği yorumlanan katılımcılık olgusunun, mekanların fiziksel ve sosyal sürdürülebilirliğinin temel koşulu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda aidiyet, bakım, sahiplenme, kullanım,

sosyalleşme, iletişim, kente dair söz söyleme hakkı gibi birçok kavramı içerisinde barındıran katılımcılığın, kent ve insan ilişkisinde en temel etkileşim biçimi olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda tezin kentsel mekânların tanımsız ve kullanılamaz oluşu veya belli ayrımlarla tanımlanmış bölümlenme durumu sorunsalı üzerine ürettiği “insan kent etkileşimini ve kentsel mekânın kamusal yapısını güçlendirecek önerilerin, tanımsız mekânların ara mekânlar odağında ve mekâna çoklu ilişkilerle birlikte duyarlı çözümler üreten 21. yy. aşağıdan yukarı kentsel tasarım yaklaşımlarının ilke ve taktikleri üzerinden ele alınmasıyla keşfedilebileceği” hipotezi, elde edilen bulgularla ve ulaşılan sonuçlarla eşleşmektedir.

Tezin hipotezi vasıtasıyla taşıdığı mekânın uzamsal yapısı ile tasarlanma yaklaşımları arasındaki ilişkilerin birlikte incelenmesinin kentsel etkileşim ve kamusalılığın yeniden kurulması için özgün bakış açıları üretme beklentisi belli ölçüde karşılık bulmuştur. Analizlerle ve tartışmayla mekânın uzamsal özelliklerinin; iki boyutlu düzlem, üç boyutlu doluluk ve boşluk ilişkileri olmak üzere insanların kentle kurduğu bağı etkilediği; ancak kentsel algısını, deneyimini ve kullanımını kentin sosyal boyutlarıyla desteklediği ölçüde yönlendirebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tezin kentin ara mekânlarda uygulanan müdahaleler üzerinden tanımsız mekânların kentsel mekâna nasıl yeniden kazandırılabilceğine dair önerilere ulaşma amacı bağlamında bir önceki bölümde gerçekleştirilen tartışmayla analiz ve sentez ilişkileri elde edilmiştir. Bu ilişkiler üzerinden ve yukarıda açıklanan sonuçlarla birlikte kentsel mekânda etkileşimin ve kamusalılığın yeniden kurulmasına yönelik öneriler şu şekilde ifade edilebilir:

-Yüzeylerin imge gücünü kullanmak- Gerek renkli yüzeyleri gerek işlevsel gerekliliklerin getirdiği aktif görünümü ile güncel yaklaşımlarla tasarlanan ara mekânlar, imgelenebilirliği pekiştirmektedir. Bu durum, tasarımların ve müdahalelerin mekânsal düzlemlere yaklaşılrken iki boyutlu yüzeylerin kentsel bağlamdaki etkisini göz ardı etmemesi gerektiğini göstermektedir.

-Yüzeylerin pratik ve çoğaltılabilir esnekliğini değerlendirmek- Mekânlardaki yüzeysel üretimlerin taşıdığı algılanabilirlik ve imgelenebilirlik potansiyelinin yanında uygulama pratikliğine sahip olması ile düşük bütçeli malzeme ve teknikler

gerektirdiğinden çoğaltılabilir ve tekrarlanabilir nitelikler taşıması, küçük ölçekli müdahalelerin sayısının kent ölçeğinde artmasına imkân veren bir durumdur.

-Paydaşlarla iş birliğini arttırarak müdahaleyi güçlendirmek- Kentsel mekânda gerçekleştirilen müdahalelerde tasarımcı kadar iş birliği yapılan aktörler de önem taşımaktadır. Paydaşların kent yönetiminde söz sahibi olmaları veya bulundukları kademenin etki gücü gerçekleştirilen uygulamaların yayılabilirliği, tekrarlanabilirliği ve destek görmesi bakımından önemlidir. Bu sebeple gerçekleştirilecek müdahalelere kolektiflerin ve yerel yönetim birimlerinden aktörlerin dahil edilmesi projenin kalıcılığını, etki gücünü ve interdisipliner yapısını güçlendirebilir.

-Denemenin verdiği esnekliği ve öğrenme fırsatını iyi değerlendirmek- Güncel yaklaşımların kolay üretilebilir ve gerektiğinde kaldırılabilir veya dönüştürülebilir esnek yapıya sahip olmaları kentsel mekânın gelişim senaryoları için deneysel nitelikler taşımaktadır. Bu deneyselliğin sağladığı öğrenme süreçlerini değerlendirerek daha kalıcı dönüşümleri daha doğru adımlarla sağlamak hem kaynakların tutumlu kullanımını hem de kentin mevcut doğasına daha az zarar vererek iyileştirebilmeyi sağlayabilir.

-İşlev çeşitliliğiyle daha çok insanı daha kapsayıcı şekilde kucaklamak- Müdahalelerin mekâna tanımladığı işlevlerin zengin içerikli ve çok sayıda olması farklı özelliklere sahip birçok kullanıcıya aynı anda hitap edebilmesini sağlamaktadır. Böylelikle kullanım oranı ve ulaşılan insan sayısının arttığı bir mekânın kamusal niteliği güçlenmektedir.

-Yerel kullanıcının mekân üretiminin her aşamasında aktif olması- Yerel halkın ve kullanıcıların mekânın üretimi öncesinde problem tanımı, tasarım ve uygulama aşamalarıyla birlikte üretim sonrasında kullanım ve bakım aşamalarına aktif katılımının sağlanması; (1) mekânın kalıcılığını ve sürdürülebilirliğini desteklemekte, (2) aidiyeti ve sosyal ilişkilerin güçlenmesini pekiştirmekte, (3) erişilebilirliğin sosyal boyutunu pekiştirmekte, (4) kente dair farkındalık ve söz söyleme durumunu artırmaktadır.

-Mekânın fiziksel dönüşümünün sosyal yapısının iyileştirilmesini teşvik etmesini sağlamak- Kısa vadeli uygulamalar kentte bir anda büyük bir dönüşüm yaratmamalarına karşın insanların kültür seviyelerinin ve sosyal becerilerinin artmasını, kamusal mekânın sahiplenme davranışının oluşmasını ve yaşam

biçimlerinin iyileşmesini beraberinde getirmektedir. Öyleyse mekâna yapılan müdahaleler öncelikle fiziksel dönüşüm amaçlı olsa da sosyal dönüşümü de sağlayacak duyarlılık ve kurguyla yürütülerek insanları bu dönüşüme dahil etmelidir.

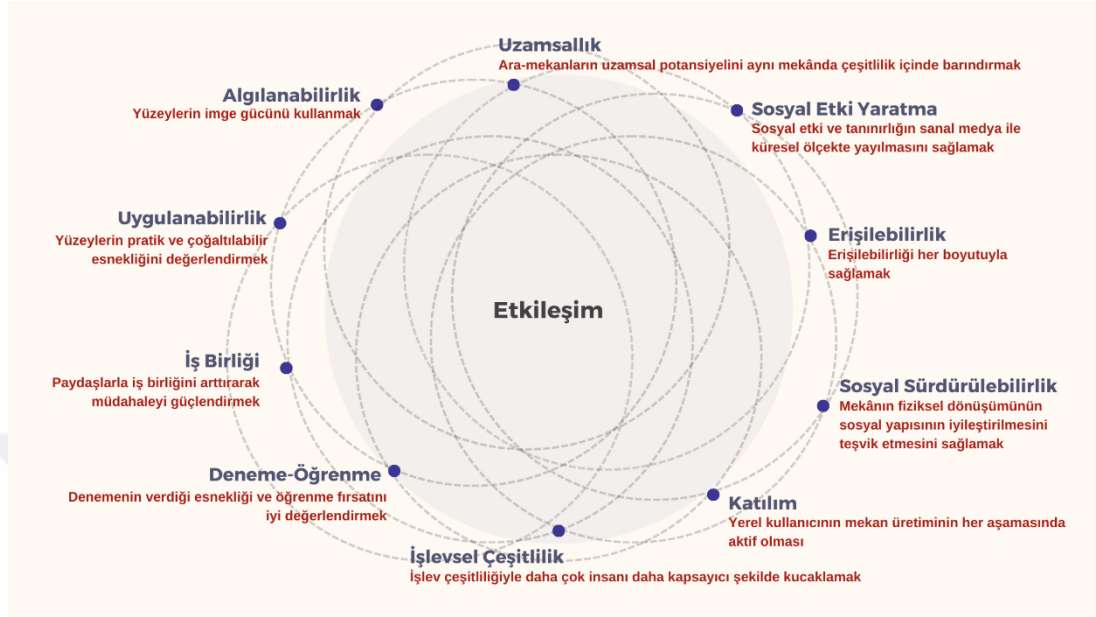
-Erişilebilirliği her boyutuyla sağlamak- Kentsel müdahalelerin fiziksel, ekonomik ve sosyokültürel olarak mekânı daha kapsayıcı hale getirmesi hem kullanım sayısını hem de kullanım kalitesini artırmaktadır. Daha güvenli daha ulaşılabilir daha yaya odaklı daha özgür mekânlar kentsel mekânda kamusalılığı yeniden kurabilir veya güçlendirebilir.

-Sosyal etki ve tanınırlığın sanal medya ile küresel ölçekte yayılmasını sağlamak- Kentsel müdahalelerin yarattığı mekânsal ve toplumsal potansiyeller çevreyle paylaşıldığı takdirde devamlılığı, yayılması ve çoğalması sağlanarak daha çok insanı harekete geçirebilir. Böylelikle kentin daha çok parçası benzer süreçlerde birlikte gelişerek bütünsel bir iyileşme elde edilebilir. Bunun için günümüz teknoloji çağının imkanları ve mevcut bilgi paylaşım yöntemleri kullanılmalıdır.

-Ara mekânların aynı mekânda çeşitlilik içinde barındırmak- Düzlemlerden ve hacimlerden oluşan kentsel mekânda bu uzamsal nitelikleri kullanan müdahalelerle yeni mekânlar üretmek, birliktelikleri sağlandığında daha zengin bir mekânsal biçimlenme, kullanım ve algılanma olasılıkları sunabilir.

Üretilen ilişkiler ve sonuçlarla ortaya çıkan yukarıdaki on madde, bir kılavuz ön çalışması, kılavuz taslağı veya kılavuz tasarım altlığı olarak değerlendirilebilecek kritik önerilerdir. Bu öneriler kavramlar eşliğinde **Şekil 5.1**'de şematik biçimde ifade edilerek bir öneri kılavuzu kartı oluşturulmuştur. Belirtilen öneriler, büyük bütçelerle büyük dönüşümler yapmanın imkânsız olduğu günümüz karmaşık çoklu ilişkilerle sarılı, girift kent yapısı düşünüldüğünde kentsel mekânda kamusalılık niteliği azalmış ve mekânsal gücü zayıflamış her nokta için değerlendirilebilir ve uyarlanabilir niteliktedir. Mekâna duyarlı stratejilerle, ilkelerle, taktiklerle veya modellerle yaklaşmak gerçekleştirilebilirlik ve sürdürülebilirlik için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Kentlerin kemikleşen ve tüm varlığıyla yaşamın her boyutuna mesnetlenen yapısı, ara mekân müdahalelerini yaşamı iyileştirmek için en uygulanabilir seçenek olarak sunmaktadır. Kentsel mekânı geliştirebilecek ve kamusalılığı yeniden kurabilecek keşifler karşılanabilir çözüm önerilerini ara mekân

ölçeğinde üretebileceğinden tasarımcılar veya kentli aktörler olarak takip edebileceğimiz izlekler de bu aralıklarda dolanmaktadır.

Şekil 5.1: Üretilen kılavuz önerilerin şematik ifadesi.

Türkiye özelinde kentsel mekân yapısı ile kentsel planlama ve tasarım yaklaşımlarının işleyişi üzerinden bakıldığında diğer ülkelerin denemelerine ulaşmak için daha çok çalışma yapılması gerektiğiyle birlikte iş birlikleri ve güncel yaklaşımlara yönelimin örnek pilot çalışmalar vasıtasıyla artmaya başladığı görülmektedir. Mevcut mekânsal yapı ve kent dokusu düşünüldüğünde daha ciddi sorunlara yol açacak derecede bozulma yaşanmadan küçük müdahalelerle değişimlerin yaşanması olumlu kentsel gelişim süreçlerini beraberinde getirebilir. Yakın zamanda gerçekleşen 6 Şubat depremi üzerinden afet bölgelerinde geliştirilen deprem sonrası barınma ve sosyal işlevli mekân çalışmaları ele alındığında, tez kapsamında üretilen tasarım altlığındaki önerilerin hızlı, pratik ve duyarlı tasarım ve üretim yöntemlerini kullanan yeni yaklaşımlara katkı sağlayacağı ve afet bölgelerindeki kalkınma ve tasarım çalışmalarına destek verici örnekler sunabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak kentsel mekânda “kamusalılığı ve etkileşimi yeniden kuran keşifler”; insan ölçeğinde, insanı mekâna ve mekânın üretimine dahil eden; biçimsel ve anlamsal öğeler içeren yüzey ve boşluklarıyla etkileşim yaratan mekânlar oluşturan, kentsel tasarım yaklaşımları şeklinde ifade edilebilir. Tez çalışması sonucunda ulaşılan öneriler bu tasarım yaklaşımlarını geliştirme ve güçlendirme potansiyeli taşımaktadır.

Kamusallığı ve insan ile kent etkileşimini yeniden kuran keşifler, mekânın uzamsal yapısından ve yeni bakış açılarının esnekliğinden türediğı; kentsel mekânı bir arada tutan dinamikleri küçük etkilerle de olsa desteklediğı sürece hayatın içine akan gerçek deneyimler üretecektir.

KAYNAKLAR

- Aktüre S., (2004), “Anadolu’da Bronz Çağı Kentleri”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Anguelovski, I., Honey-Rosés, J., Marquet, O., (2023), “Equity concerns in transformative planning: Barcelona’s Superblocks under scrutiny”, *Cities & Health*, 7(6), 950-958.
- Arendt H., (2012), “İnsanlık Durumu”, (çev.) Bahadır Sina Şener, 6. Baskı, İletişim Yayınları, (Orijinal eserin yayın tarihi 1958).
- Arlt P., (2013), “What city planners can learn from temporary users”, Oswald et al.(Eds.), *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*, 80-87.
- Arnheim, R., Zucker W.M, Watterson J., (1966), “Inside and Outside in Architecture: A Symposium”. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 25 (1), 3-15.
- Attiwill S., (2011), “Urban and Interior: Techniques For An Urban Interiorist”. In: R. U. Hinkel, Editors, “Urban Interior: Informal Explorations, Interventions and Occupations”, Spurbuchverlag.
- Aytaç Ö., (2013), “Kent mekânları ve kimlik/farklılık sorunu”, *İdealkent*, 4 (9), 138-169.
- Baraya S., (2020), “Bogotá’da cinsiyet odaklı taktik şehircilik yoluyla kamusal alanın yenilenmesi ve yenilenmesi”, <https://www.archdaily.cl/cl/933210/renovacion-y-regeneracion-de-espacio-publico-mediante-urbanismo-tactico-con-enfoque-de-genero-en-bogota>. Erişim Tarihi: 12.01.2024
- Benner S. M., (2013), “Tactical urbanism: from civil disobedience to civic improvement” Doctoral dissertation Master Thesis, The University of Texas Master of Science in Community and Regional Planning.
- BiciStema, (2019), <https://www.bicistema.com/portfolio/me-muevo-segura/>. Erişim Tarihi: 12.01.2024
- Bishop P., Williams L., (2012), “The temporary city”, London: Routledge.
- Brookes, T. R., (2012), “Inside / Outside and the [inbetween]”, Wellington: Victoria University of Wellington, School of Architecture.
- Casagrande M., (2014), “Paracity: Urban Acupuncture. Proceedings of the Public Spaces Bratislava”, International Conference Bratislava, 4-5, Bratislava, Slovakia, 20, November.
- Casanova, H., Hernandez, J., (2015), “Public space acupuncture”, Actar D, Inc.
- Childe, V. G., (1950), “The urban revolution”, *The town planning review*, 21(1), 3-17.

Ching, Francis, D. K., (1979), *Architecture: Form, Space and Order*, Van Nostrand Reinhold Company, New York.

Cordan Ö., Çolak Ş., (2015), “İç ve dış arasında mekânsal ve toplumsal bir karşılaşma durumu olarak “Kentsel İç Mekân”, *Mimarlık*, (384).

Curl J. S., Wilson S., (2015), “*The Oxford Dictionary of Architecture*”, OUP Oxford.
De Certau M., (2008), “*Gündelik Hayatın Keşfi 1- Eylem, uygulama, üretim sanatları*”, (çev.) L. Arslan Özcan, Dost Kitabevi, Ankara.(Orijinal eserin yayın tarihi 1990).

Di Monte P., Gravalos I., (2013), “*Estonoesunsolar: urban acupuncture and sustainable regeneration*”, *Portus the online magazine of RETE*.

Doron G. M., (2000), “*The Dead Zone and the Architecture of Transgression*”. *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 4(2), 247-263.

Doron G. M., (2007), “*Badlands, blank space...*”, *Field Journal*, 1(1), 10-23.

Douglas G. C., (2014), “*Do-it-yourself urban design: The social practice of informal “improvement” through unauthorized alteration*”, *City & Community*, 13(1), 5-25.

Eches R., (1974), “*Michel de Certeau.-La culture au pluriel.-Paris: Union générale d'éditions*”, 1974. 313 pp.(Coll." 10/18") 9 F. Collection IDERIC, 1(1), 8-8.

Enigbokan A., (2016), “*Delai Sam: social activism as contemporary art in the emerging discourse of DIY urbanism in Russia*”, *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 9(2), 101-116.

Erdönmez M. E., Akı A., (2005), “*Açık kamusal kent mekânlarının toplum ilişkilerindeki etkileri*”, *Megaron*, 1(1), 67.

Finn D., (2014), “*DIY urbanism: implications for cities*” *Journal of Urbanism: International research on placemaking and urban sustainability*, 7(4), 381-398.

Firidin Özgür E., (2022), “*Kentsel tasarımda kuramsal yaklaşımlar ve güncel tartışmalar*”, (ed.) Firidin Özgür, E. ve Ünlü, T., *Mekânda nitelik arayışı kentsel tasarım*. (s. 10-22) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Franck K., Stevens Q., (2006), “*Loose space: possibility and diversity in urban life*”, Routledge.

Gehl J., (2020), “*İnsan İçin Kentler*”, (çev.) Erdem Erten, 1. Baskı, Küy Yayınları, İstanbul, (Orijinal eserin yayın tarihi 2019).

Girolamo F., (2012), “*Time and Regeneration: Temporary Use in Lost Spaces*”, *Planum The Journal of Urbanism*, 2(27), 68-101.

Goffman E., (2021), “*Kamusal Alanda İlişkiler: Toplu Yaşamın Mikro İncelemeleri*”, (çev.) M. Fatih Karakaya, 3. Baskı, Heretik Yayın, (Orijinal eserin yayın tarihi 2009).

Gökgür P., (2017), “Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri”, 4. Baskı, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Habermas J., (2004), “Kamusal Alan”, (çev. ed.) Meral Özbek *Kamusal alan*. (1. Baskı, s. 95-102) içinde, Hil Yayın.

Hajer M., Reijndorp A., (2001), “In Search of New Public Domain: Analysis and Strategy”, NAI Publishers, Rotterdam.

Harvey D., (2022), “Kent Deneyimi”, (çev.) Esin Soğancılar, 4. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul, (Orijinal eserin yayın tarihi 1989).

Hızlı Erkilic N., Ciravoğlu A., (2019), “Tanımsız Kentsel Açık Alanlar Üzerine Mekânsal Tarifler, Sorunlar, İmkânlar: Büyükdere Aksı Levent Bölgesi”, Mimar.ist, 3 (66), 89-100.

Hou J., (2010), “Insurgent public space: guerrilla urbanism and the remaking of contemporary cities”, Routledge.

Hou J., (2020), “Guerrilla urbanism: urban design and the practices of resistance” Urban design international, 25, 117-125.

Iveson K., (2013), “Cities within the city: Do-it-yourself urbanism and the right to the city”, International journal of urban and regional research, 37(3), 941-956.

Jacobs J., (2022), “Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı”, (çev.) Bülent Doğan, 4. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul, (Orijinal eserin yayın tarihi 1961).

Jones P. B., Canniffe E., (2012), “Modern Architecture Through Case Studies 1945 to 1990”, Routledge.

Jooshani B., Polat S., (2019), “Transforming public space through urban acupuncture”, Livenarch 6th International Congress, 576 - 588, Trabzon, Türkiye, 25-28 September.
Krasny E., (2014), “Urban curators at work—A real-imagined historiography”, Planning unplanned: towards a new positioning of art in the context of urban development, 119-127.

Keleş R., (1973), “100 Soruda Türkiye’de Şehirleşme”, Gerçek Yayınevi, Ankara.

Keleş R., (1998), “Kentbilim Terimleri Sözlüğü”, İmge Yayınları, Ankara.

Kostof S., (1992), “The City Assembled: The Elements of Urban Form Through History”, Bulfinch Press.

Lefebvre H., (2020b), “Gündelik hayatın eleştirisi”, Işık Ergüden, 5. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul, (Orijinal eserin yayın tarihi 1958).

Lefebvre H., (2020a), “Mekânın Üretimi”, (çev.) Işık Ergüden, 6. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul, (Orijinal eserin yayın tarihi 1974).

Lerner J., (2014), “Urban acupuncture”, Washington, DC: Island press.

Lo, R., (1986), “Between Two Worlds: The window and the relationship of inside to outside”, Wellington, New Zealand: Victoria University of Wellington.

Lydon M., Garcia A., Flynn J., Murriente S., Wall D., Simpson C., (2016), “Tactical urbanist’s guide to materials and design”, The Street Plans Collaborative. The John S. and James L. Knight Foundation. Version 1.0. s. 11

Lydon M., Garcia A., (2015), “A Tactical Urbanism How-To”, (pp. 171-208) In: Tactical Urbanism. Island Press, Washington, DC. https://doi.org/10.5822/978-1-61091-567-0_5

Lynch K., (2021), “Kent İmgesi”, (çev.) İrem Başaran, 15. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (Orijinal eserin yayın tarihi 1960).

Loukaitou-Sideris A., (1996), “Cracks in the city: Addressing the constraints and potentials of urban design”, Journal of Urban Design, 1(1), 91-103.

Luz A., (2006), “Places in-between: the transit (ional) locations of nomadic narratives”, Place And Location Studies In Environmental Aesthetics And Semiotics Date, 5, 143-165.

Massey D., (2005), “For Space”, 1st Edition, SAGE Publication.

Minton A., (2006), “The Privatisation of Public Space”, Royal Institute of Chartered Surveyors (RICS), London.

Nehl M., (2018), “Urban Curation-An explorative study on understandings, roles and functions of curating practices in urban contexts”, Master Thesis, Malmö University, Faculty of Culture and Society, s. 5, 47.

Niedercom J. H., Hearle E., (1964), “Recent land-use trends in forty-eight large American cities”, Land Economics, 40(1), 105-110.

Northam R. M., (1971), “Vacant Urban Land in the American City”, Land Economics, 47(4), 345-355.

Pagano M. A., Bowman A. O. M., (2000), “Vacant land in cities: An urban resource” Washington, DC: Brookings Institution, Center on Urban and Metropolitan Policy, (pp. 1-9).

Rapoport A., (1969) “House Form and Culture”, Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall. Puig-Ribera, A., Arumí-Prat, I., Cirera, E., Solà, M., Codina-Nadal, A., Palència, L., Pérez, K. (2022)., Use of the Superblock model for promoting physical activity in Barcelona: a one-year observational comparative study. *Archives of public health*, 80(1), 257.

Sennett R., (2010), “Kamusal İnsanın Çöküşü”, (çev.) Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz, 3. Baskı, Ayrıntı Yayınları, (Orijinal eserin yayın tarihi 1962).

Shahlaei, A., Mohajeri, M., (2015), In-between space, dialectic of inside and outside in architecture. *International Journal of Architecture and Urban Development*.5(3).

Solà-Morales I., (1995), “Terrain vague”, Davidson C. (Ed.), *Anyplace* (s.118-123), Cambridge, Mass: MIT Press.

Solà-Morales M., (2008), “Manuel de Solà-Morales: A Matter of Things”, NAI Publishers. s. 24, 26.

Stavrides S., (2021), “Kentsel Heterotopya: Özgürleşme mekânı olarak eşikler kentine doğru”, (çev.) Ali Karatay, Sel Yayıncılık, İstanbul. (Orijinal eserin yayın tarihi 2010).
Stevens Q., (2007), “The ludic city: exploring the potential of public spaces”, Routledge.

Sussman A., Ward J. M., (2020), “Empathy in Design: Measuring How Faces Make Places”, <https://www.archdaily.cl/cl/943162/empatia-en-el-diseno-entendiendo-como-las-caras-crean-lugares>. (Erişim Tarihi: 12.01.2024)

Superpool, (2021), Zümrütevler Meydanı Dönüşüm Provası, Bernard van Leer Foundation, <https://bernardvanleer.org/tr/publications-reports/zu%cc%88mru%cc%88tevler-square-interim-implementation/> (Erişim Tarihi: 05.12. 2023)

Tonnellat S., (2003), “Urban interstices: Paris, New York. In between control and mobility, four residual spaces of urban planning”, City University of New York.
Tonnellat S., (2008), “Out of frame' The (in) visible life of urban interstices—a case study in Charenton-le-Pont, Paris, France”, *Ethnography*, 9(3), 291-324.

Trancik R., (1986), “Finding lost space: theories of urban design”, John Wiley & Sons.
Urhahn G., (2010), “The spontaneous city”, BIS, Amsterdam.

Uzgören G., Erdönmez M. E., (2017), “Kamusal Açık Alanlarda Mekân Kalitesi ve Kentsel Mekân Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Megaron*, 12(1).

Villagomez E., (2013), “Claiming Residual Spaces In The Heterogeneous City”, Ho J., (ed.), *Insurgent Public Space: Guerrilla Urbanism and the Remaking of Contemporary Cities*, (s. 81-95), Routledge, Newyork.

Yassin H. H., (2019), “Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism”, *Alexandria engineering journal*, 58(1), 251-259.

Yimeng Z., (2015), Rethinking the Dimension In Urban Acupuncture -“Super scale” strategy in practice”, Master Thesis, Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, Spain, s. 10, 15.

Yörükân A., (2006), “Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri”, Nobel Yayın, Ankara.

Wang L., (2017), “How Barcelona “superblocks” return city streets to the people” <https://inhabitat.com/how-barcelonas-pedestrian-friendly-superblocks-reduce-pollution-and-return-streets-to-the-people/> (Erişim Tarihi: 14/03/2024).

Wang L., (2020), “Superblock of Sant Antoni reclaims Barcelona streets for pedestrians” <https://inhabitat.com/superblock-of-sant-antoni-reclaims-barcelona-streets-for-pedestrians/> (Erişim Tarihi: 14/03/2024).

Web 1, (2023), <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 24/12/2023).

Web 2, (2024), <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 10/01/2024).

Web 3, (2024), <https://street-plans.com/mdt-quick-build-program/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 4, (2024), <https://street-plans.com/plaza-98-miami-fl/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 5, (2024), <https://street-plans.com/taste-of-avenue-3-miami-fl-2/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 6, (2024), <https://street-plans.com/uncategorized/btactical-complete-streets-phase-i-broward-county-fl/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 7, (2024), <https://street-plans.com/city-walk-broad-street/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 8, (2024), http://manueldesola-morales.com/proys/El_Carme_eng.htm, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 9, (2024), https://www.casanova-hernandez.com/l014_monochrome-urban-gardens/, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 10, (2024), <https://www.spatialagency.net/database/chora>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 11, (2024), <https://www.spatialagency.net/database/van-heeswijk>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 12, (2024), <http://www.faceyourworld.net/nl/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 13, (2024), http://www.faceyourworld.net/en/about/urbanlab_slotervaart/, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 14, (2024), <https://street-plans.com/tactical-urbanism-projects/coxe-avenue-interim-design-project-asheville-nc/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 15, (2024), <https://ashevilleonbikes.com/wp-content/uploads/2020/01/Street-Tweaks-Coxe-Ave-Report-Before-and-After-What-we-have-learned-v1-07.pdf>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 16, (2024), <https://www.superpool.org/work/yali-square-and-bike-path>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 17, (2024), <https://vimeo.com/710205804>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 18, (2024), <https://www.marmaraurbanforum.org/sergi/sokak-donusturme>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 19, (2024), <https://lekustudio.com/>, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 20, (2024), https://www.archdaily.com/938244/superblock-of-sant-antoni-leku-studio?ad_medium=gallery, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 21, (2024), <https://hcma.ca/project/more-awesome-now/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 22, (2024), <https://happycities.com/projects/downtown-vancouver-laneway-transformation-strategy>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 23, (2017), https://dailyhive.com/vancouver/dvbiaa-alley-oop-laneway-award-vancouver?cf_chl_tk=cI.5olGXZdN5_ijRXqfEJupRYpJJoi7XwH.gbO9TJbs-1712922112-0.0.1.1-1706, (Erişim Tarihi: 02/01/2024).

Web 24, (2019), <https://604now.com/pink-valley-vancouver-2019/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 25, (2021), “Jinjiang District Yucheng Street Renovation / Fanzhu Design”, <https://www.archdaily.com/960680/jinjiang-district-yucheng-street-renovation-fanzhu-design>, (Erişim Tarihi: 13/01/2024).

Web 26, (2024), <https://tandembogada.tumblr.com/about>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 27, (2024), <https://herkesicinmimarlik.org/calismalar/bogada/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 28, (2024), <https://todoporlapraxis.es/091-bogada/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 29, (2024), <http://design-trak.com/tr/works/bogada-2/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 30, (2024), <https://www.gazetekadikoy.com.tr/yasam/quotbogada-oturalim-miquote>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 31, (2024), <https://www.publicspace.org/works/-/project/g027-square-for-a-change>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 32, (2024), <http://www.collectifetc.com/realisation/place-au-changement-opus-2/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 33, (2024), https://www.archdaily.com/179874/place-au-changement-public-plaza-collectif-etc?ad_medium=gallery, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 34, (2024), <https://urbannext.net/long-term-strategies-based-on-temporary-interventions/>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 35, (2015), <https://www.pps.org/article/not-empty-plot-finding-opportunity-emptiness-historical-city-zaragoza-2>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 36, (2024), <https://architectureindevelopment.org/project/165>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 37, (2019), <https://estonoesunsolar.wordpress.com/2019/07/24/10-years-of-estonoesunsolar-a-participatory-urban-regeneration-program/#more-2885>, (Erişim Tarihi: 12/01/2024).

Web 38, (2020), “Rejuvenation of Shajing Ancient Fair / ARCity Office”, <https://www.archdaily.com/951504/rejuvenation-of-shajing-ancient-fair-arcity-office>, (Erişim Tarihi: 13/01/2024).

Web 39, (2018), “Nantou Eski Kentinin Kentsel Tasarımı ve Araştırması + UABB Mekânı / URBANUS'un Mimari Tasarımı”, <https://www.archdaily.cn/cn/899381/nan-tou-gu-cheng-cheng-shi-she-ji-yu-yan-jiu-plus-shuang-nian-zhan-zhan-chang-gai-zao-urbanusdu-shi-shi-jian>, (Erişim Tarihi: 13/01/2024).

Web 40, (2018), <http://www.urbanus.com.cn/projects/nantou-old-town/>, (Erişim Tarihi: 13/01/2024).

Weber M., (2000), “şehir: Modern Kentin Oluşumu”, (çev.) Musa Ceylan, Bakış Yayınları, (Orijinal eserin yayın tarihi 1921).

ÖZGEÇMİŞ

Çeşitli atölyelerde ve öğrenci kulüplerinde aktif rol alarak sürdürdüğü mimarlık lisans eğitimini bölüm üçüncüsü olarak tamamlayarak Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden 2019 yılında mezun oldu. 2021 yılında Gebze Teknik Üniversitesi'nde başladığı yüksek lisans eğitimine başladı. 2023 yılında Esenyurt Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı ve halen devam etmektedir. Mimari tasarım ve kent arakesitinde çalışmaya devam etmektedir.

TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR

Kızıltaş F.Z., Masatlıoğlu C. S. E., (2023), “New Design Potentials Of Urban Space”, International European Conference On Interdisciplinary Scientific Research-IX , Valensiya, İspanya, 19-21 Ocak 2024.

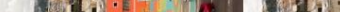
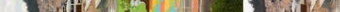
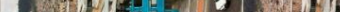
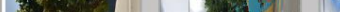
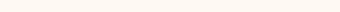
EKLER

Ek-A: Örnek Analizlerinin Her Örnek İçin Ayrı Ayrı Hazırlanmış Grafiksel İfadesi

Örnek analizi için belirlenen başlıklarla gerçekleştirilen analizler fotoğraflar ile birlikte organize edilerek tez metninde 4.bölümdeki analiz açıklamalarını özetleyen bütünsel örnek kartları hazırlanmıştır.

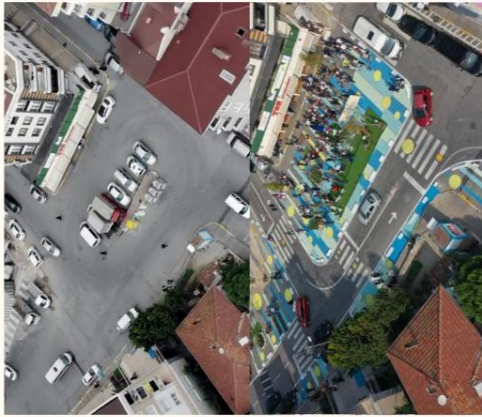
EK-A1: Me Muevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi

ME MUEVO SEGURA- BOGOTÁ TAKTİKSEL ŞEHİRCİLİK PİLOT PROJESİ									
2019 / Bogotá, Kolombiya, Latin Amerika									
Yatay ve Düşey Ara Düzlem Taktiksel Şehircilik									
TANIMISIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel bakımsızlık, karanlık yüzeyler, tenha bir boşluk	Bogotá Belediyesi İlçe Kadın Sekreterliği	BiciStema Mimarlık ve Şehircilik Ofisi	ALS-Safeipin, Latin Amerika Kalkınma Bankası (CAF), Dönüştürücü Kentsel Hareketlilik Girişimi (TUMI), yerel kullanıcılar	Parsel ölçeğinde tekil uygulama Mahalle ölçeğinde tekrar eden uygulamalar	Boya ve renkli yüzey uygulaması	Oturma, toplama, oyun, film izleme, sanatsal aktivite, bisiklet sürme, ağaç ekimi-bakımı (7)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Mevcut	Kamusal alanda ve ulaşımında kadınlar ve çocuklar için güvenli kentsel ortamlar oluşturulması	Kullanımı iyileştirilmiş kamusal bir mekân ve bisiklet yolları oluşturulması, fon desteği alarak yeni projeler geliştirecek girişimlerin oluşması, terk edilmiş bir alanın topluluk ekileşimine açılması
                                                                                                                        									
KATILIM									
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		ERİŞİLEBİLİRLİK		FİZİKSEL		TEMSİLİYET	
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik
Kullanıcı verilerinin önceden toplanması ve atölyelerle aktif	Kullanıcı fikir aşamasında ve tasarımın belirlenmesinde aktif	Yerel kullanıcılar aktif üretime dahil	İşlev çeşitliliği, toplu etkinliklerle sosyal paylaşım ve karşılaşmalar	Aidiyet ve etkinliklerle fiziksel ve sosyal sürdürülebilirlik	Gece gündüz güvenli kullanım, fiziksel yapının iyileştirilmesi ve erişim	Sınıfsal bir ayrım olmayan kapsayıcı eylem kurguları	Yerel kullanıcı için erişilebilir, yabancıların katılımı sınırlı	Yüzeylerin renkleri ve aydınlatılması ile sağlanan okunaklılık ve görünürlük	Sanatsal üretimlerde mekânın sahiplenilmesi ve kent imgesine katkı
Sosyal		Tanınırılık		Farkındalık		Farkındalık		Farkındalık	
Çevredeki insanlar, yerel ve özel kuruluşlar için farkındalık oluşmuş;		Mahalle ölçeğinde tanınırılık		Mahalle ölçeğinde tanınırılık		Mahalle ölçeğinde tanınırılık		Mahalle ölçeğinde tanınırılık	

EK-A2: Coxse Caddesi Geçici Tasarım Projesi

COXE CADDESİ GEÇİCİ TASARIM PROJESİ									
2018 / Asheville, Kuzey Karolina, ABD									
Yatay Ara Düzlem Taktiksel Şehircilik									
TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir yol olma	Asheville on Bikes Topluluğu, The Blue Ridge Bisklet Kulübü, Street Tweaks Ekibi	Street Plans Colloborative	Asheville Belediyesi (COA), Sound Mind Creative Sanat Topluluğu	Sokak Ölçeği (Yaklaşık 500 metre)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, trafik işaret levhaları uygulaması	Bisklet sürme, yürüme (2)	Anaç: Geçici Güncel Durum: Kısmen Mevcut	Kamusal alanların tüm kullanıcılar için daha erişilebilir, güvenli ve işlevsel hale getirilmesi	Uygulamanın güvenli aktif ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi, caddedeki ortalama otomobil hızlarının, caddenin otomobil taşıma kapasitesi etkilenmeden %28,3 oranında azaltılması
									
KATILIM									
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		ERİŞİLEBİLİRLİK					
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Fiziksel	Sosyal
Kullanıcı verileri önceden toplanmasıyla aktif	Kullanıcı fikir belirleme aşamasında aktif	Yoldan geçenler aktif üretime dahil	İşlev çeşitliliği az, kullanım ulaşılabilir, sınırlı, anlık karşılaşmalar mevcut	Kısa süreli bir bakım mevcut	Yayalar, engelliler ve biskletler için güvenli ulaşım	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayrımı olmadan erişilebilir	Algılanabilirlik yaratacak bir unsur mevcut değil	Mahalle ölçeğinde tanınırlık mevcut
Daha kalıcı uygulamalar için dersler çıkarılabilecek ve veriler veren deneme niteliği									

EK-A3: Zümürtepler Meydanı Ara Uygulama Projesi

ZÜMRÜTEPLER MEYDANI ARA UYGULAMA PROJESİ									
2019 / İstanbul, Türkiye									
Yatay Ara Düzlem Taktiksel Şehircilik									
TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir yol olma	Maltepe Belediyesi, Bernard van Leer Vakfı	Superpool Tasarım Ofisi	Global Designing Cities Initiative (GDCI) (Küresel Şehirleri Tasarlama Girişimi)	Sokak Ölçeği (Yaklaşık 1600 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulamaları, bariyer elemanları, kent mobilyaları (oyun ve oturma), peyzaj öğeleri	Oturma, oyun, yürüme, buluşma, bisiklet sürme (5)	Amaç: Geçici Güncel Durum: Kısmen Mevcut	Yoğun konut bölgelerinde açık alan eksikliğinin giderilmesi ve yaya hareketinin güvenli hale getirilmesi	Halkın kullanımına 500 metrelik bir açık alan kazandırılması, alanda geçirilen zaman, yaya kullanımı oranı, yaya sayısı ve güvenlik duygusunun artması
  									
KATILIM					ERİŞİLEBİLİRLİK				
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası			Fiziksel		TEMSİLİYET		
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanımlılık
Kullanıcı verilerinin önceden toplanması ve atölyelerle aktif	Kullanıcı fikir belirleme aşamasında aktif	Yoldan geçenler aktif üretime dahil	İşlev çeşitliliği ve sosyalliğin zamanla azalması	Belediye tarafından belli periyotlarda bakım mevcut	Yayalar ve çocuklar için güvenli ulaşım kurgusu ve yürünebilirlik	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Algılanabilirliğin zamanla zayıflaması	İmgelenebilirlik yaratacak görsel unsurların zamanla zayıflaması	Mahalle ölçeğinde bir tanımlılık
						Yerel veya yabancı ayrımı olmadan erişilebilir			Farkındalık
									Çevredeki insanlar, yerel ve özel kuruluşlar için farkındalık oluşması, benzer projeler için deneme niteliği taşıması

EK-A4: Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi

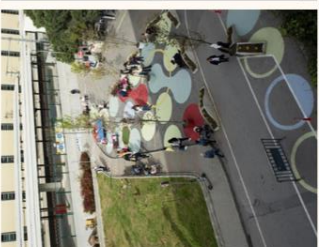
YALI MEYDANI VE BİSİKLET YOLU ARA UYGULAMA PROJESİ

2022 / İstanbul, Türkiye

Yatay Ara Düzlem

Taktiksel Şehircilik

TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı, geniş bir yol olma	Maltepe Belediyesi, Bernard van Leer Vakfı	Superpool Tasarım Ofisi	Global Designing Cities Initiative, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı	Sokak ölçeği (Yaklaşık 2000 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulamaları, bariyer elemanları, kent mobilyaları (oyun ve oturma), peyzaj öğeleri	Oturma, oyun, yürüme, bekleme, buluşma, bisiklet sürme (6)	Anaç: Geçici Güncel Durum: Mevcut	Mahalle meydanı oluşturulması, yaya öncelikli cadde kullanımı, metro istasyonunu sahile bağlayan bir bisiklet yolu	Kamusal kullanıma izin veren bir alan oluşması, çocuklar için güvenli ve yaya dostu ulaşım bölgeleri oluşması

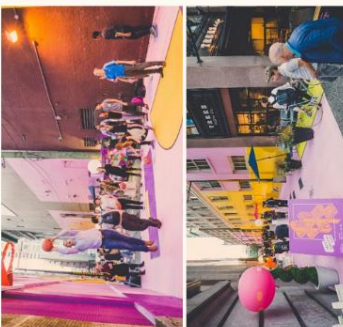
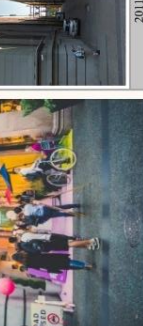

KATILIM				ERİŞİLEBİLİRLİK			TEMSİLİYET			
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Fiziksel	Sosyal		
Problem	Tasarım	Uygulama	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanımlılık	Farkındalık
Kullanıcı verileri önceden toplanmasıyla aktif	Kullanıcı verileriyle ekibin tasarımı	Yoldan geçenler ve mahalleli üretimi dahil	İşlev çeşitliliği ve sosyalliğin zamanla azalması	Bakım daır bir bilgi yok	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayrımı olmadan erişilebilir	Algılanabilirliğin zamanla zayıflaması	İmgelenebilirlik yaratacak görsel unsurların zamanla zayıflaması	Mahalle ölçeğinde bir tanımlılık	Çevredeki insanlar, yerel ve özel kuruluşlar için farkındalık oluşması, benzer projeler için deneme niteliği taşıması

EK-A5: Sant Antoni Superblock Projesi

SANT ANTONİ SUPERBLOCK PROJESİ 2019 / Barcelona, İspanya Yatay Ara Düzlem Kentsel Akupunktur									
TANIMSIZ MEKAN NİTELİÇİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir yol olma	Ecologia Urbana, Barcelona Kent Konseyi	Leku Tasarım Stüdyosu	ECIVIL Scp İnşaat Şirketi,	Semt Ölçeğinde Sokak Düzenlemeleri (16500 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, modüler kenti mobilyaları, peyzaj öğeler	Oturma, oyun, yürüme, bisiklet sürme, bekleme (5)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Mevcut	Gürültü ve kirlilik artışı, araç yoğunluğunun azaltıldığı, kent sakinlerinin sağlığının ve yaşam kalitesinin iyileştirileceği kamusal mekanlar oluşturulması	Alanda azalan trafik ve araç kullanımını ile kamusal kullanım ve yürünelirliğin daha arması, yeşil koridorlar ve iyileşen fiziksel çevre ile sosyal yapının da dönüşmesi
1 2 3									
KATILIM				ERİŞİLEBİLİRLİK				TEMSİLİYET	
Mekânın Üretimi Öncesi	Mekânın Üretimi Sonrası	Bakım ve Sahiplenme		Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	Fiziksel	Sosyal
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanımlılık
Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	İşlevlerin çeşitliliği ile sosyal ve karışmalar mevcut	Yayalar ve çocuklar için güvenli kullanım ve yürüme alanları summaktadır.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir ancak soylulaştırma süreçleriyle karşı karşıya	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilir	Yüzeylerin renk niteliği ve canlı grafik dili ile okunaklılık ve görünürlük	Projenin başka bloklarda tekrarlamaıyla devam etime ve paylaşıma olasılığı	Semt ve şehir ölçeğinde bir tanınırlık, turistik ilgi etki
									Benzer uygulamaların tekrarı için örnek olma, çevre sakinleri için sosyal etki

EK-A6: Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi

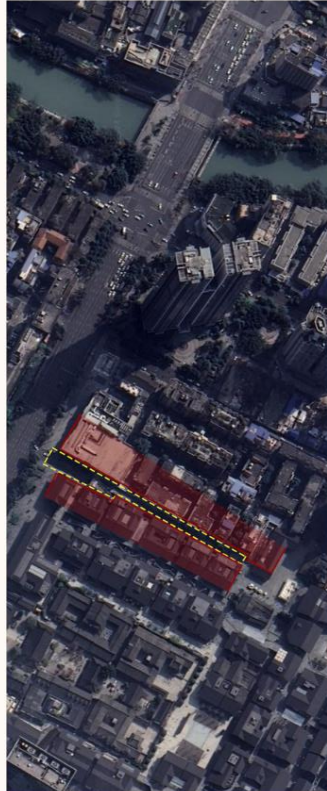
ALLEY-OOP- DOWNTOWN VANCOUVER SOKAK DÖNÜŞÜMÜ PROJESİ									
2016 / Vancouver, Kanada									
Yatay ve düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim Taktiksel Şehircilik									
TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel bakımsızlık, karanlık yüzeyler, terha bir sokak	Downtown Vancouver İş Geliştirme Alanı (DVBIA)	HCMA Tasarım Ofisi	Happy Cities Danışmanlık, Vancouver Belediyesi	Sokak Ölçeği (100 metre, yaklaşık 400 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulamaları, oyun donatıları	Oyun, toplanma, spor, oturma, fotoğraf çekme (5)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Kısmen Mevcut	Kentte ara yolların, sakinlerin refahını ve yerel işletmeleri destekleyen, ziyaretçileri çekerek sosyallık yaratan kamusal mekanlara dönüştürülmesi	Yaya ve kadın kullanım oranının artması, farklı işlevlere olanak sağlayan bir kamusal mekân oluşması, ancak zaman içinde kullanım sıklığı ve canlılığın azalması
    									
    									
KATILIM				ERİŞİLEBİLİRLİK			TEMSİLİYET		
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		Fiziksel		Sosyokültürel		Fiziksel	Sosyal
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	Tanımlılık
Kullanıcı verilerinin önceden aktif değil toplannmasıyla aktif	Kullanıcı verilerinin önceden aktif değil	Kullanıcı aktif değil	İşlev çeşitliliği ve sosyallığın zamanla azalması	Bakıma dair bir bilgi yok zamanla azalması	Yayalar, engelliler ve bisikletler için araçlar sokak girişini işgal etmediği sürece erişilebilir	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayrım olmadan erişilebilir	Sosyal medya paylaşımları	Semt ve şehir ölçeğinde tanınır, turistler için sosyal ilgi
					Benzer uygulamaların tekrar için örnek olması, çevre sakinleri için sosyal etki				
					Farkındalık				

JINJIANG BÖLGESİ YUCHENG CADDESİ YENİLEMESİ

2021 / Chengdu, Sichuan, Çin

Çizgisel ara hacim
Kentsel Akupunktur

TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel bakımsızlık, karanlık yüzeyler, tenha bir sokak	Chengdu Focus Youxiang Teknoloji Şirketi	Fanzhu Tasarım Ofisi	Yu Fan (inşaat), Wang Fei (yapı), Gu Limin (elektrik), Qian (su) Şirketleri	Sokak Ölçeği (Sokak: 800 1000 m²) (Uygulama alanı: 200-400 m²)	Prefabrik ve üç boyutlu elemanlarla mekân tanımlama	Alışveriş, yeme-içme, oturma dinlenme sohbet, fotoğraf çekme, müzikli etkinlik ve sahne gösterileriyle sosyalleşme (5)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor	Tanimsız caddedeki duvar etkisinin kırılması, fiziki koşulları iyileştirilerek ticari ve sosyal canlılık, kamusal kullanımı sağlanması	Çeşitli işlevsel kullanımın, ticari canlılığın ve fiziksel iyileştirmelerin oluşması, ticari bölgeler arasındaki ilişkinin güçlenmesi

KATILIM				ERİŞİLEBİLİRLİK				TEMŞİLİYET			
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası						Fiziksel		Sosyal	
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanınırlık	Farkındalık
Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	İşlev çeşitliliği, etkinlikler ve alışveriş kurgusu ile ani ve geçici karşılaşmalar	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yok	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilir	Sınıfsal bir ayrım yok ancak ticari ana kurgu sebebiyle ekonomik düzey ön planda	Yerel veya yabancı kullanıcıyı ayırmı olmadan erişilebilir	Renkli ve devamlı uç boyutlu burlar, saydam yüzeyler, renklit tabelalar ile görünürlüğe katkı	Algılanabilirliği sağlayan renkli yüzeyler ve mekânın ticari niteliği ile imgelenebilirlik oluşturma olasılığı	Tanınmışa dair bir veri yok	Sosyal etkiye dair bir veri yok

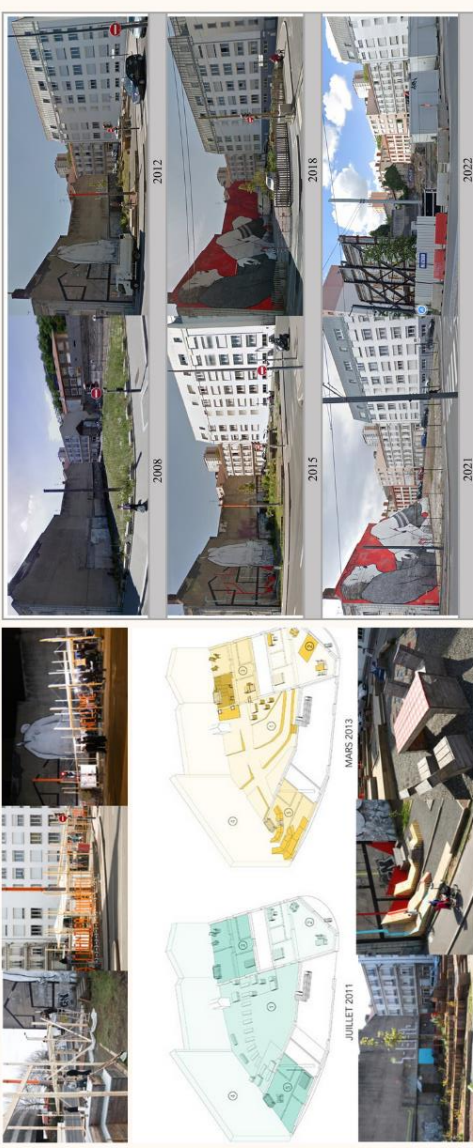
EK-A9: Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi

PLACE DU GÉANT DEĞİŞİM MEYDANI PROJESİ

2011-2013 / Saint Étienne, Fransa

Merkezi ara hacim, Düşey ara düzlem

Taktiksel Şehircilik

TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel bakımsızlık, tanımsızlık sebebiyle kullanılmayan potansiyel bir boşluk	Saint-Étienne (Fransa) Kamu Kentisel Planlama Ajansı (EPASE)	Collectif Etc. Mimarlık	Sanatçılar (Laelitia Cordier, Bérandère Magaud, Ella&Pir); Tasarımcı Pauline Escot ve Malo Mangin, 5 müdahale kolektifi	Parsel ölçeğinde tekli uygulama (Yaklaşık 700 m²)	Boya ve duvar resimleri, atışıp kent mobilyaları üretimi ve uygulaması	Oyun, toplanma, spor, oturma, fotoğraf çekme, dans, konser, film ve gösteri izleme (9)	Amaç: Geçici Güncel Durum: Mevcut Değil	Yıkılan yapıların ardında kalan boşluklarda tanımsız ve atıl görüntünün önüne geçilerek katılımcı süreçlerle yerel halkın dahil edilmesiyle alana kamusal bir kullanım kazandırılması	Kolektif üretimle sosyalik yaratılması, belli süre devam eden kullanım zenginliği, kentin dönüşümüne dair somut üretimlerle söz söyleme ve kente katılma hakkı tanınması
 									
KATILIM					ERİŞİLEBİLİRLİK				
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası			Fiziksel		TEMSİLİYET		
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	Sosyal
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif değil	Kullanıcı tasarımın detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Yüzeylerin renk niteliği ve mekânın uç boyutlu yapısı ile okunaklılık ve görünürlük	Sosyal
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anımsal bağlam	Farkındalık
Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Kullanıcı tasarımı detaylandırılmı aktif	Mahalleli kullanıcı aktif	İşlev çeşitliliği ve sosyaliliğin zamanla azalması	Birkaç kullanıcı ve personel ile yetersiz seviyede bakım	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırmı olmadan erişilebilir	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvardaki dev figürünün hem görsel olarak hem de mekânı ismi vererek yarattığı anıms	

EK-A10: Estonoesunsolar Müdahale Stratejileri

ESTONOESUNSOLAR MÜDAHALE STRATEJİLERİ- S. AGUSTİN VE COSO									
2009-2010 / Zaragoza, İspanya									
Merkezi ara hacim Yatay ve düşey ara düzlem Kentsel Akupunktur									
TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel bakımsızlık, tanımsızlık sebebiyle kullanılamayan potansiyel bir boşluk	Zaragoza Kent Konseyi	Ignacio Grávalos ve Patrizia di Monte	Sociedad Municipal Zaragoza Vivienda (Zaragoza Vivienda Belediye Birimi)	Parsel ölçeğinde tekil uygulama (500-1000 m²) Mahalle ölçeğinde tekrar eden uygulamalar (44.000 m²)	Zeminin boyanması ve duvar resimleri, kent mobilyaları üretimi ve uygulaması	İki uygulamada: oyun, spor, oturma dinlenme, toplanma (4) Diğerlerinde: Oyun, oturma dinlenme, spor, konser, toplanma, bisiklet sürme, film gösterisi, fotoğraf çekme, sanatsal aktiviteler (9)	Amaç: Geçici Güncel Durum: Bazıları mevcut bazıları mevcut değil	Kentsel boşlukların farklı kamusal kullanımlarla geçici olarak dönüştürülmesiyle kentin dönüşümüne dair mekânı iyileştirici öneriler sunulması	Kentsel boşlukların geçici de olsa kullanımıyla kentinin kente ilişkin güçlenmesi, kentinin tasarım süreçlerine dahil olması
          									
KATILIM				ERİŞİLEBİLİRLİK			TEMSİLİYET		
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		Fiziksel		Sosyal		Farkındalık	
Problem	Tasarım	Uygulama	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İngelenebilirlik	Tanınırlık
Kullanıcı belirme ve tasarımın belirlenmesinde aktif	Kullanıcı fikir üretme ve tasarımın belirlenmesinde aktif	Mahalleli aktif üretme dahil	Kullanıcıların eylemleriyle fiziksel ve sosyal sürdürülebilirlik	İyileştirmelerle alanın güvenli ve konforlu kullanımını	Sınıfsal bir ayırım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayırımı olmadan erişilebilir	Yüzeylerin renk niteliği ve mekânın üç boyutlu yapısı ile okunaklılık ve görünürlük	Algılanabilirliği sağlayan renkli yüzeylerde ingelenebilirlik oluşma olasılığı	Mahalle ölçeğinde bir tanınırlık
									Benzer alanlar ve kentsel dönüşüm için örnek ve farkındalık

EK-A11: Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi

SHAJİNG ANTİK FUARININ YENİLENMESİ

2019 / Shenzhen, Çin

Yatay ve düşey ara düzlem, Çizgisel ara hacim, Merkezi ara hacim

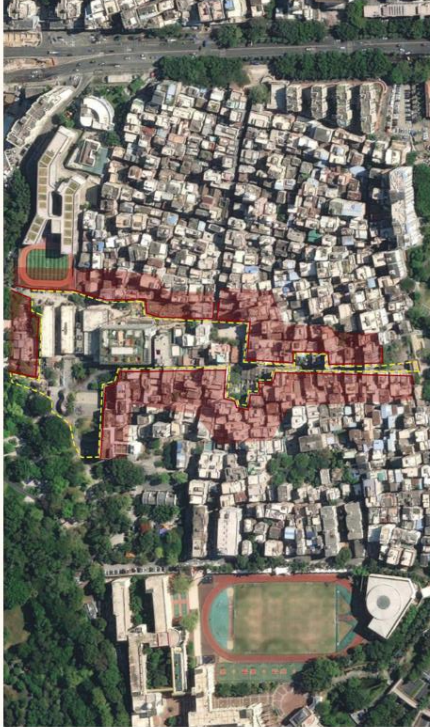
Kentsel Kürasyon & Kentsel Akupunktur

TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR
Fiziksel yapısı bakımsızlaşan sokaklar ve yapı cephelerinin yarattığı kullanılmayan boşluklar ve geçişler	Shenzhen Bao'an Bölgesi Shajing Street Office, China Resources Land Group Şirketi	ARCITY Tasarım Ofisi	Reasonable Fantasy Design Şirketi, SURE Design, XUELIHONG	Sokak, mahalle ve kentsel bölge ölçeği Bölge alanı: 260.000 m² Uygulama alanı: 1000 m²	Çeşitli tekniklerle renkli yüzey uygulamaları, uç boyutlu elemanlarla sanatsal enstalasyonlar, peyzaj düzenlemeleri, nehir ıslahı yapı ve cephe iyileştirmeleri	Toplanma, buluşma, atölye ve etkinlikler, konser, film gösterimi, manzara izleme, oyun, sanatsal aktivite, sergi gezme, oturma dinlenme (10)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor	Tarihi ve kültürel mirasın korunması, bölgenin kentsel dokusunun yenilenmesi, yerel topluluğun canlanması ve turizm potansiyelinin artırılması	Yenilemelerde tarihi dokunun iyileşmesi, kentsel bir sergi ile bölgenin yerel ve turistik kullanımı, yan kamusal ve kamusal kullanımlara izin veren iç ve dış mekân düzenlemeleri ile gündelik hayat işlevleri ninzenleşmesi

KATILIM			ERİŞİLEBİLİRLİK			TEMSİLİYET				
Mekânın Üretimi Öncesi		Mekânın Üretimi Sonrası		Fiziksel		Sosyal				
Problem	Tasarım	Uygulama	Kullanım	Bakım ve Sahiplenme	Fiziksel	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanımlılık	Farkındalık
Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	İşlev çeşitliliği ile yerel sakinler hem dışardan gelenler için, toplu etkinlik mekanları sosyal paylaşım ve karşılaşmalar	Bakıma ve Sahiplenme Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yok	İyileştirmelerle alanın güvenli ve konforlu kullanımı	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayrımı olmadan erişilebilir, turistik nitelikli	Kentsel serginin mekâna yeni bir anlam katmanı eklenmesiyle kentsel imge oluşumunun desteklenmesi	Tanınırlığın mahalle ve bölge ölçeğinde tanınırları sağlama olasılığı	Benzer alanların kentsel dönüşümü için örnek ve sosyal eki yaratılması

EK-A12: Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım-Araştırma ve Binalar Yenilemesi

Yatay ve düşey ara düzenlem, Çizgisel ara hacim, Merkezi ara hacim										Kentsel Kürasyon & Kentsel Akupunktur							
TANIMSIZ MEKAN NİTELİĞİ		İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	SÜREKLİLİK	AMAÇLAR	SONUÇLAR							
Fiziksel yapısı bakımsızlaşan sokaklar ve yapı cephelerinin yarattığı kullanılmayan boşluklar ve geçişler		Nanshan Bölge Hükümeti	URBANUS Kentsel Uygulama,MENG Yan, LIU Xiaodu (Binalar ilişkili tasarım ve Küratörlük), Shenzhen Nanshan Bölge Kültür ve Spor Bürosu, Lin Yilin ve ekibi (Kentsel tasarım)	Shen Yip Land Yatırım ve Geliştirme Şirketi, Shenzhen Qinghuayuan Mimari ve Planlama Tasarım Araştırma Şirketi, Shenzhen Gonghe Tasarım Şirketi.	Sokak, mahalle ve kentsel bölge ölçeği 2016 Arsa alanı: 282.637m² 2016 – 2017 Arsa alanı: 38.150 m² İnşaat alanı: 12.485 m² Peyzaj alanı: 24.469 m²	Renkli yüzey ve cephe uygulamaları, kentsel mobilya ve üç boyutlu düzenlemeler, peyzaj düzenlemeleri, sergi ve sanatsal üretimler, yapı ve cephe iyileştirmeleri	Toplanma, buluşma, atölye ve etkinlikler, konser, film gösterimi, manzara izleme, oyun, spor, alışveriş ve yerel pazar, sanatsal aktivite, sergi gezme, oturma dinlenme, tiyatro ve müzik etkinlikleri (13)	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor	Antik kentin kültürel ve tarihi mirasını korumak ve yeniden canlandırılması, Shenzhen'in kentsel gelişiminin sürdürülebilirliği için bir model oluşturulması ve yerel halkın katılımının teşvik edilmesi	Antik Kentin korunması ve yeniden canlandırılması, kentsel gelişiminin sürdürülebilirliği, yerel halkın kültürel mirasla ilişkilenmesi							
																	
																	
KATILIM										ERİŞİLEBİLİRLİK				TEMSİLİYET			
Mekânın Üretimi Öncesi			Mekânın Üretimi Sonrası			Fiziksel				Sosyal							
Problem B.	Tasarım	Uygulama	Bakım ve Sahiplenme	Kullanım	Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Algılanabilirlik	İmgelenebilirlik	Tanınırlık	Farkındalık						
Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	Kullanıcı aktif değil	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yok	İşlev çeşitliliği ile yerel sakinler hem dışardan gelenler için, toplu etkinlik mekanları sosyal paylaşım ve karşılaşmalar	İyileştirmelerle alanın güvenli ve konforlu kullanımı	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir	Yerel veya yabancı ayrım olmadan erişilebilir, turistik nitelikli	Yüzeylerin görselliği, üç boyutlu kentsel serginin sürekliliği ile okunaklılık ve görünürlük	Kentsel serginin mekâna yeni bir anlam katmanı eklenmesiyle kentsel imge oluşumunun desteklenmesi	Tanınırlığın mahalle ve bölge ölçeğinde tanımlarla sağlanma olasılığı	Benzer alanların kentsel dönüşümü için örnek ve sosyal etki yaratılması						

Ek-B: Örneklerin Analiz Özeti

PROJE	ARA MEKÂN NİTELİĞİ	TASARIM YAKLAŞIMI	YIL/ YER	İŞVEREN	TASARIMCI	PAYDAŞLAR	UYGULAMA ÖLÇEĞİ	MALZEME VE TEKNİK	SUNDUĞU İŞLEVSEL ÇEŞİTLİLİK	TANIMSIZ MEKÂN NİTELİĞİ	AMAÇLAR	SONUÇLAR	SÜREKLİLİK
 Me Muevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2019 / Bogotá, Kolombiya, Latin Amerika	Bogotá Belediyesi İlçe Kadın Sekreterliği	BiciStema Mimarlık ve Şehircilik Ofisi	ALS-Safetipin Kuruluşu, Latin Amerika Kalkınma Bankası (CAF), Dönüştürücü Kentsel Hareketlilik Girişimi (TUMI), yerel kullanıcılar	Parsel ölçeğinde tekil uygulama Mahalle Ölçeğinde tekrar eden uygulamalar	Boya ve renkli yüzey uygulaması	Oturma, toplanma, oyun, film izleme, sanatsal aktivite, bisiklet sürme, ağaç ekimi- bakımı (7)	Fiziksel yapısının bakımsızlığı ile karanlık yüzeylerin yarattığı تنها bir boşluk olma	Kamusal alanda ve ulaşımda kadınlar ve çocuklar için güvenli kentsel ortamlar oluşturulması	Kullanımı iyileştirilmiş kamusal bir mekân ve bisiklet yolları oluşturulması Fon desteği alarak yeni projeler geliştirecek girişimlerin oluşması Terk edilmiş bir alanın topluluk etkileşimine açılması	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Mevcut
 Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2018 / Asheville, Kuzey Karolina, ABD	Asheville on Bikes Topluluğu, The Blue Ridge Bisiklet Kulübü, Street Tweaks Ekibi	Street Plans Colloborative	Asheville Belediyesi (COA), Sound Mind Creative Sanat Topluluğu	Sokak Ölçeği (Yaklaşık 500 metre)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, trafik işaret levhaları uygulaması	Bisiklet sürme, yürüme (2)	Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir yol olma	Kamusal alanların tüm kullanıcılar için daha erişilebilir, güvenli ve işlevsel hale getirilmesi	Uygulama güvenli aktif ulaşım olanaklarının iyileştirilmesine yönelik bir araç olmuştur. Caddedeki ortalama otomobil hızları, caddenin otomobil taşıma kapasitesi etkilenmeden %28,3 oranında azalmıştır.	Amaç: Geçici Güncel Durum: Kısmen Mevcut
 Zümrütevler Meydanı Ara Uygulama Projesi	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2019 / İstanbul, Türkiye	Maltepe Belediyesi, Bernard van Leer Vakfı	Superpool Tasarım Ofisi	Global Designing Cities Initiative (GDCI) (Küresel Şehirleri Tasarlama Girişimi)	Sokak Ölçeği (Yaklaşık 1600 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, bariyer elemanları, kent mobilyaları (oyun ve oturma), peyzaj öğeleri	Oturma, oyun, yürüme, buluşma, bisiklet sürme (5)	Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir boşluk ve yol olma	Yoğun konut bölgelerinde açık alan eksikliğinin giderilmesi ve yaya hareketinin güvenli hale getirilmesi	Halkın kullanımına 500 metrekarelik bir açık alan kazandırılmıştır. Alanda geçirilen zaman, yaya kullanımı oranı, yaya sayısı ve güvenlik duygusu artmıştır.	Amaç: Geçici Güncel Durum: Değişmiş- Mevcut
 Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi	Yatay ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2022 / İstanbul, Türkiye	Maltepe Belediyesi, Bernard van Leer Vakfı	Superpool Tasarım Ofisi	Global Designing Cities Initiative, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı	Sokak Ölçeği (Yaklaşık 2000 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, bariyer elemanları, kent mobilyaları (oturma), peyzaj öğeleri	Oturma, oyun, yürüme, bekleme, buluşma, bisiklet sürme (6)	Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı geniş bir boşluk ve yol olma	Düzensiz otopark yerine bir mahalle meydanı oluşturulması, yaya öncelikli cadde kullanımının artırılması, metro istasyonunu sahile bağlayan bir bisiklet yolu oluşturulması	Kamusal kullanıma izin veren bir alan oluşturulmuştur. İlkokul önünde ihtiyaç duyulan çocuklar için güvenli ve yaya dostlu ulaşım bölgeleri oluşturulmuştur.	Amaç: Geçici Güncel Durum: Mevcut

 Sant Antoni Superblock Projesi	Yatay ara düzlem	Kamusal Mekân Müdahalesi- Kentsel Akupunktur	2019 / Barselona, İspanya	Ecologia Urbana, Barselona Kent Konseyi	Leku Tasarım Stüdyosu	ECIVIL Scp İnşaat Şirketi,	Semt Ölçeğinde Sokak Düzenlemeleri (16500 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, modüler kent mobilyaları, peyzaj öğeleri	Oturma, oyun, yürüme, bisiklet sürme, bekleme (5)	Araç kullanımına ayrılmış, yaya kullanımının tanımlanmadığı çok geniş bir kavşak boşluğu ve yol olma	Gürültü ve kirlilik artışını azaltmak için araç yoğunluğunun azaltıldığı, kent sakinlerinin sağlığının ve yaşam kalitesinin iyileştirileceği kamusal mekânlar oluşturulması	Alanda azalan trafik ve araç kullanımı ile kamusal kullanım ve yürünebilirlik daha güvenli hale gelmiştir. Yeşil koridorlar ve iyileşen fiziksel çevre ile sosyal yapı da dönüşmeye başlamıştır.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Mevcut
 Alley-Oop- Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim	Kamusal Mekân Müdahalesi- Taktiksel Şehircilik	2016 / Vancouver, Kanada	Downtown Vancouver İş Geliştirme Alanı (DVBIA)	HCMA Tasarım Ofisi	Happy Cities Danışmanlık, Vancouver Belediyesi	Sokak Ölçeği (100 metre, yaklaşık 400 m²)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, oyun donatıları	Oyun, toplanma, spor, oturma, fotoğraf çekme (5)	Fiziksel yapının bakımsızlığı ile karanlık yüzeylerin yarattığı tenha ve güvensiz bir sokak olma	Kentte ara yollarının, sakinlerin refahını ve yerel işletmeleri destekleyen, ziyaretçileri çekerek sosyallik yaratan kamusal mekânlara dönüştürülmesi	Uygulama sonrası sokakta yaya kullanımının ve kadın kullanım oranının arttığı görülmüştür. Farklı işlevlere olanak sağlayan bir kamusal mekân oluşmuş ancak zaman içinde kullanım sıklığı ve canlılık azalmıştır. Sosyal medya üzerinde popüler olan proje benzer çalışmalar için örnek oluşturmuştur.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Kısmen Mevcut
 Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi	Çizgisel ara hacim	Kentsel Akupunktur	2021 / Chengdu, Sichuan, Çin	Chengdu Focus Youxiang Teknoloji Şirketi	Fanzhu Tasarım Ofisi	Yu Fan (inşaat), Wang Fei (yapı), Gu Limin (elektrik), Hu Qian (su) Şirketleri	Sokak Ölçeği (Sokak: 800-1000 m²) (Uygulama alanı: 200-400 m²)	Prefabrik ve üç boyutlu elemanlarla mekân tanımlama	Alışveriş, yeme-içme, oturma-dinlenme-sohbet, fotoğraf çekme, müzikli etkinlik ve sahne gösterileriyle sosyalleşme (5)	Fiziksel yapısının bakımsızlığı ile karanlık yüzeylerin yarattığı tenha ve güvensiz bir sokak olma	Tanımsız caddedeki duvar etkisinin kırılması, fiziki koşulların iyileştirilerek ticari ve sosyal canlılık, kamusal kullanım sağlanması	Çeşitli işlevsel kullanımlara izin veren, ticari canlılığın ve fiziksel iyileştirmelerin oluşturduğu güvenli geçiş ve kullanım alanı oluşmuştur. Ticari bölgeler arasındaki kopuk ilişki güçlendirilmiştir.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor
 Boğada Projesi	Düşey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2017 / İstanbul, Türkiye	TANDEM Türkiye (Avrupa Kültür Vakfı, MitOst, Anadolu Kültür), Kadıköy Belediyesi	Herkes İçin Mimarlık, Onaranlar Kulübü, -trak, Todo Por La Praxis	Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK), Hablar en Arte Kolektifi, mahalleliler, gönüllüler	Sokak Ölçeği (Küçük bir meydan)	Boya ve renkli yüzey uygulaması, kent mobilyaları üretim ve uygulaması	Oturma-dinlenme, bekleme, buluşma (3)	Kullanım ve yaya geçişinin yoğunluğuna karşın bakımsız ve işlevi belirsiz yüzeyler içeren bir boşluk olma	Yoğun geçiş ve beklemenin görüldüğü ancak bakımsız ve tanımsız kalmış bir alanın fiziksel iyileştirmelerle kullanım kalitesinin artırılması Katılımcı üretim süreçleriyle kente dair yeni bakış açıları ve iş birliği önerilmesi	Tanımsız bir alanın kullanım yoğunluğuna ve ihtiyacına cevap verilerek daha temiz ve algılanabilir yüzeyler ve kentsel donatılarla desteklenmiş; kentsel mekâna yeni bir nitelik kazandırılmıştır.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Mevcut
 Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi	Merkezi ara hacim Düşey ara düzlem	Taktiksel Şehircilik	2011-2013 / Saint-Étienne, Fransa	Saint-Etienne (Fransa) Kamu Kentsel Planlama Ajansı (ÉPASE)	Collectif Etc. Mimarlık	İlk aşama: sanatçılar (Laetitia Cordier, Bérangère Magaud, Ella&Pitr), mahalle sakinleri İkinci aşama: tasarımcı Pauline Escot ve Malo Mangin, 5 müdahale kolektifi	Parsel ölçeğinde tekil uygulama (Yaklaşık 700 m²)	Boya ve duvar resimleri, ahşap kent mobilyaları üretimi ve uygulaması	Oyun, toplanma, spor, oturma, fotoğraf çekme, dans, konser, film ve gösteri izleme (9)	Fiziksel yapısının bakımsızlığı ve tanımsızlığı ile kullanılmayan potansiyel bir boşluk olma	Yıkılan yapıların ardında kalan boşluklarda tanımsız ve atıl görünümün önüne geçilerek katılımcı süreçlerle yerel halkın dahil edilmesiyle alana kamusal bir kullanım kazandırılması	Kolektif üretim süreci insanlar arasında sosyallik yaratmıştır. Alanın yeni kurgusu çeşitli işlevlerle belli süre devam eden kullanım zenginliği yaratmıştır. Böyle bir mekân üzerinden insanlara kentin dönüşümüne dair somut üretimlerle söz söyleme, kendini ifade etme ve	Amaç: Geçici Güncel Durum: Mevcut Değil

												kente katılma hakkı tanınmıştır.	
 Estonoesunsolar Müdahale Stratejileri- S. Agustin ve Coso Uygulamaları	Merkezi ara hacim Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem	Kentsel Akupunktur	2009-2010 / Zaragoza, İspanya	Zaragoza Kent Konseyi	Ignacio Grávalos ve Patrizia di Monte	Sociedad Municipal Zaragoza Vivienda (Zaragoza Vivienda Belediye Birimi), Mahalleli sakinler	Parsel ölçeğinde tekil uygulama (500-1000 m²) Mahalle ölçeğinde tekrar eden uygulamalar (44.000 m²)	Zeminin boyanması ve duvar resimleri, kent mobilyaları üretimi ve uygulaması	İki uygulamada: oyun, spor, oturma-dinlenme, toplanma (4) Tüm uygulamalarda: Oyun, oturma-dinlenme, spor, konser, toplanma, bisiklet sürme, film gösterisi, fotoğraf çekme, sanatsal aktiviteler (9)	Fiziksel yapısının bakımsızlığı ve tanımsızlığı ile kullanılmayan potansiyel bir boşluk olma	Kentsel boş arazilerin farklı kamusal kullanımlarla geçici olarak dönüştürülmesiyle kentin dönüşümüne dair mekân iyileştirici öneriler sunulması	Kentsel boşluklar geçici de olsa çeşitli işlevlerde kullanılarak kentin kentsel mekânla ilişkisi güçlendirilmiştir. Kentlinin tasarım süreçlerine dahil olması kente dair farkındalıklarını artırmıştır.	Amaç: Geçici Güncel Durum: Bazı müdahaleler mevcut bazıları mevcut değil
 Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon Kentsel Akupunktur	2019 / Shenzhen, Çin	Shenzhen Bao'an Bölgesi Shajing Street Office, China Resources Land Group Şirketi	ARCITY Tasarım Ofisi	Reasonable Fantasy Design Şirketi, SURE Design, XUELIHONG	Sokak, mahalle ve kentsel bölge ölçeği Bölge alanı: 260.000 m² Uygulama alanı: 1000 m²	Çeşitli tekniklerle renkli yüzey uygulamaları, üç boyutlu elemanlarla oluşturulan sanatsal enstalasyonlar, peyzaj düzenlemeleri, nehir ıslah teknikleri, yapı ve cephe iyileştirmeleri	Toplanma, buluşma, atölye ve etkinlikler, konser, film gösterimi, manzara izleme, oyun, sanatsal aktivite, sergi gezme, oturma-dinlenme (10)	Fiziksel yapısı bakımsızlaşan sokaklar ve yapı cephelerinin yarattığı kullanılmayan boşluklar ve geçişler	Tarihi ve kültürel mirasın korunması, bölgenin kentsel dokusunun yenilenmesi, yerel topluluğun canlanması ve bölgenin turizm potansiyelinin artırılması	Restorasyon ve yenilemelerle tarihi doku iyileştirilmiştir. Kentsel bir sergi ile bölgenin yerel ve turistik kullanımı pekiştirilmiştir. Yarı kamusal ve kamusal kullanımlara izin veren iç ve dış mekân düzenlemeleri ile gündelik hayat işlevleri zenginleştirilmiştir.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor
 Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım-Araştırma ve Bienal Yenilemesi	Yatay ara düzlem Düşey ara düzlem Çizgisel ara hacim Merkezi ara hacim	Kentsel Kürasyon	2016-2017-2022/ Shenzhen, Çin	Nanshan Bölge Hükümeti	URBANUS Kentsel Uygulama, MENG Yan, LIU Xiaodu (Bienalle ilişkili tasarım ve Küratörlük), Shenzhen Nanshan Bölge Kültür ve Spor Bürosu, Lin Yilin ve ekibi (kentsel tasarım)	Shen Yip Land Yatırım ve Geliştirme Şirketi, Shenzhen Qinghuayuan Mimari ve Planlama Tasarım Araştırma Şirketi, Shenzhen Gonghe Tasarım Şirketi.	Sokak, mahalle ve kentsel bölge ölçeği 2016 Arsa alanı: 282.637 m² 2016 – 2017 Arsa alanı: 38.150 m² İnşaat alanı: 12.485 m² Peyzaj alanı: 24.469 m²	Renkli yüzey ve cephe uygulamaları, kentsel mobilya ve üç boyutlu düzenlemeler, peyzaj düzenlemeleri, sergi ve sanatsal üretimler, yapı ve cephe iyileştirmeleri	Toplanma, buluşma, atölye ve etkinlikler, konser, film gösterimi, manzara izleme, oyun, spor, alışveriş ve yerel pazar, sanatsal aktivite, sergi gezme, oturma-dinlenme, tiyatro ve müzik etkinlikleri (13)	Fiziksel yapısı bakımsızlaşan sokaklar ve yapı cephelerinin yarattığı kullanılmayan boşluklar ve geçişler	Antik kentin kültürel ve tarihi mirasını korumak ve yeniden canlandırılması, Shenzhen'in kentsel köylerinin dönüşümü için bir model oluşturulması ve yerel halkın katılımının teşvik edilmesi	Nantou Antik Kenti korunmuş ve yeniden canlandırılmış, Shenzhen kentsel gelişiminin sürdürülebilirliği sağlanmış, yerel halk kültürel mirasla ilişkilendiği görülmüş ve şehrin kimliği korunmuştur.	Amaç: Kalıcı Güncel Durum: Bilinmiyor

Ek-C: Örneklerin Kamusal Nitelikleri Üzerinden Analizinin Özeti

	Katılım						Erişilebilirlik			Temsiliyet			
	Mekânın Üretimi Öncesi			Mekânın Üretimi Sonrası			Fiziksel	Ekonomik	Sosyokültürel	Fiziksel		Sosyal	
	Problemi Belirleme Aşaması	Tasarım Aşaması	Uygulama Aşaması	Kullanım		Bakım ve Sahiplenme				Algılanabilirlik (Görsel algı)	İmgelenebilirlik	Tanınırlık	Farkındalık Yaratma
İşlevsel				Sosyallik ve İletişim									
Me Nuevo Segura- Bogotá Taktiksel Şehircilik Pilot Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiş, atölyelerle alanda da aktif şekilde ifadesi sağlanmıştır.	Kullanıcı hem fikir aşamasında hem de tasarımın belirlenmesinde aktif rol almıştır.	Mahallede yaşayan kullanıcıların aktif katılımı vardır.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmektedir.	Toplu etkinlikler sosyal bir paylaşım ve karşılaşmalar yaratmaktadır.	Kullanıcılar aidiyet ve eylemleriyle fiziksel ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamaktadır.	Gece gündüz güvenli kullanım sağlanmakta, kaldırımın fiziksel yapıyı iyileştirilerek erişim desteklenmektedir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan, kapsayıcı eylem kurgularından oluşmaktadır.	Yerel kullanıcı için erişilebilir olmakla birlikte yabancı grupların dahil olma durumlarına dair bir veri yoktur.	Yüzeylerin renk ve aydınlatma nitelikleri okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Kullanıcıların yüzeylerdeki sanatsal üretimleri mekânı sahiplenmelerine ve kent imgesine katkı sağlamaktadır.	Mahalle ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur.	Hem çevredeki insanlar için hem de yerel ve özel kuruluşlar için bir farkındalık oluşmuş; halkın katılımı ile kuruluşlardan fon destekleri alınmasıyla farklı girişim ve proje fikirleri doğmuştur.
Coxe Caddesi Geçici Tasarım Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiştir.	Kullanıcı fikir belirtme sürecine dahil olmuştur.	Yoldan geçen kullanıcılar üretime dahil edilmiştir.	İşlev çeşitliliği azdır, kullanım ulaşım sınırlıdır.	Sosyal bir toplanma oluşturmayan, günlük karşılaşmalara izin veren bir kurgu mevcuttur.	Kısa süreli ve bir topluluk tarafından desteklendiğinde işleyen bir bakım mevcuttur (Kullanıcı katılımcı değil).	Yayalar, engelliler ve bisikletliler için güvenli ulaşım sağlanmıştır.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Algılanabilirlik görsellik açısından zamanla zayıflamıştır.	İmgelenebilirlik yaratacak bir unsur mevcut değildir.	Mahalle ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur.	Daha kalıcı uygulamalar için dersler çıkarılabilecek ve veriler veren deneme niteliği taşımaktadır.
Zümrütevler Meydanı Ara Uygulama Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiş, atölyelerle alanda da aktif şekilde ifadesi sağlanmıştır.	Kullanıcı fikir belirtme sürecine dahil olmuştur.	Yoldan geçen kullanıcılar üretime dahil edilmiştir.	İşlev çeşitliliği uygulama sonrası belli bir süre kullanımı teşvik etmiştir, güncel durumda çeşitlilik azalmıştır.	Uygulama sırasında ve sonrasında belli bir süre toplanma ve etkinliklerle sosyallik desteklenmiştir.	Belediye tarafından belli periyotlarda bakım yapılmaktadır. (Kullanıcı katılımcı değil)	Yayalar ve çocuklar için güvenli ulaşım kurgusu yürünebilirliği desteklemektedir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Algılanabilirlik görsellik açısından zamanla zayıflamıştır.	İmgelenebilirlik yaratacak görsel unsurlar zamanla zayıflamıştır, alanın kısmen varlığını sürdürmesi üretim deneyimi ile ilişki kurulduğunda deneyime katılanlar için imgesel bir veri niteliğindedir.	Mahalle ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur.	Hem çevredeki insanlar için hem de yerel kuruluşlar için bir farkındalık oluşmuştur, benzer projeler için bir rehber ve deneme niteliği taşıyarak farklı uygulamaları tetiklemiştir.
Yalı Meydanı ve Bisiklet Yolu Ara Uygulama Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiştir.	Kullanıcı verileri üzerinden ekip tarafından tasarım yapılmıştır.	Yoldan geçen kullanıcılar ve mahalleli üretime dahil edilmiştir.	İşlev çeşitliliği uygulama sonrası belli bir süre kullanımı teşvik etmiştir, güncel durumda çeşitlilik azalmıştır.	Uygulama sırasında ve sonrasında belli bir süre toplanma ve etkinliklerle sosyallik desteklenmiştir.	Bakıma dair bir bilgi yoktur, ancak proje belli ölçüde kalıcılığının sürdürmüştür. (Kullanıcı katılımcı değil)	Yayalar ve çocuklar için güvenli ulaşım kurgusu yürünebilirliği desteklemektedir	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Algılanabilirlik görsellik açısından zamanla zayıflamıştır.	İmgelenebilirlik yaratacak görsel unsurlar zamanla zayıflamıştır, alanın kısmen varlığını sürdürmesi üretim deneyimi ile ilişki kurulduğunda deneyime katılanlar için imgesel bir veri niteliğindedir.	Mahalle ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur.	Hem çevredeki insanlar için hem de yerel kuruluşlar için bir farkındalık oluşmuştur, benzer projeler için bir rehber ve deneme niteliği taşıyarak farklı uygulamaları tetiklemiştir.
Sant Antoni Superblock Projesi	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmektedir.	İşlevlerin çeşitliliği ve iç içe geçmesi durumu sosyal bir paylaşım ve karşılaşmalar yaratmaktadır.	Bakıma dair bir bilgi yoktur, ancak proje belli ölçüde kalıcılığının sürdürmüştür. (Kullanıcı katılımcı değil)	Yayalar ve çocuklar için güvenli kullanım ve yürüme alanları sunmaktadır.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilir planlanmakla birlikte, soylulaştırma tehlikesi ile karşılaşılan durumlar oluşmuştur.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir. Bazı grupların gürültülü davranışları zaman zaman çevreyi rahatsız edici olabilmektedir.	Yüzeylerin renk niteliği ve canlı grafik dili okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Algılanabilirlikle gelişen imgelenebilirlik projenin başka bloklarda tekrarlanmasıyla devam etme ve paylaşılma olasılığı taşımaktadır.	Semt ve şehir ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur. Turistik açıdan da ilgi görmektedir.	Benzer uygulamaların tekrarı için örnek oluşturmuş, çevre sakinleri için de sosyal etki yaratmıştır.

Alley-Oop-Downtown Vancouver Sokak Dönüşümü Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	İşlev çeşitliliği uygulama sonrası belli bir süre kullanımı teşvik etmiştir, güncel durumda çeşitlilik azalmıştır	Uygulama sırasında ve sonrasında belli bir süre toplanma ve etkinliklerle sosyallik desteklenmiştir. Sanal düzlemde (sosyal medya) bir sosyal iletişim oluşturmuştur.	Bakıma dair bir bilgi yoktur, ancak proje belli ölçüde kalıcılığının sürdürmüştür. (Kullanıcı katılımcı değil)	Yayalar, engelliler ve bisikletliler için fiziksel olarak araçlar sokak girişini işgal etmediği sürece erişilebilirdir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir. Zamanla turistik bir nitelik kazanmıştır.	Yüzeylerin renk niteliği ve canlı grafik dili okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Algılanabilirlikle gelişen imgelenebilirlik projenin başka bloklarda tekrarlanmasıyla devam etme ve paylaşılma olasılığı taşımaktadır. Sosyal medya paylaşımları imgelenebilirliğe katkı sağlamaktadır.	Semt ve şehir ölçeğinde bir tanınırlık mevcuttur. Turistik açıdan da ilgi görmektedir.	Benzer uygulamaların tekrarı için örnek oluşturmuş, çevre sakinleri için de sosyal etki yaratmıştır.
Jinjiang Bölgesi Yucheng Caddesi Yenilemesi	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmiştir.	Etkinlikler ve alışveriş kurgusu ani ve geçici karşılaşmalar yaratmaktadır.	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yoktur. Dükkan sahipleri sürdürülebilirlik anlamında rol oynayabilir.	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik desteklenmiştir.	Sınıfsal bir ayrım yoktur ancak ticari ana kurgu mekânın her açıdan kullanımında ekonomik düzeyi ön planda tutmaktadır.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Renkli ve devamlı üç boyutlu borular ile renkli saydam yüzeyler, renkli tabelalar görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Algılanabilirliği sağlayan renkli yüzeyler ve mekânın ticari niteliği bu yönde imgelenebilirlik oluşturabilir ancak buna dair bir veri yoktur.	Tanımlılığa dair bir veriye ulaşılamamıştır.	Sosyal etkiye dair bir veriye ulaşılamamıştır.
Boğada Projesi	Kullanıcı verileri önceden toplanarak dahil edilmiştir.	Sürece seçilerek dahil olan kullanıcılar hem fikir belirterek hem de bizzat tasarım yaparak müdahalenin belirlenmesinde aktif rol almıştır.	Sürece seçilerek dahil olan kullanıcıların aktif katılımı vardır. Yoldan geçenlerin üretim anına izleyici olarak katılımı vardır.	İşlev çeşitliliği aynı şekilde devam ettirilerek kullanımın devamlılığı desteklenmiştir.	Toplanma, buluşma ve bekleme gibi işlevler hem tekil kullanımlar hem de sosyal bir paylaşım ve karşılaşmalar yaratmaktadır.	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yoktur. Mekân üzerinde farklı izlerle bakımsızlaşmaya başlamış olmakla birlikte devamlılığını sürdürmektedir.	Alan önceki durumuyla benzer seviyede erişilebilirdir.	Alan önceki durumuyla benzer seviyede erişilebilirdir.	Alan önceki durumuyla benzer seviyede erişilebilirdir.	Yüzeylerin canlı renk niteliği okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır	Algılanabilirliğin renkli yüzeylerle devamlılığı imgelenebilirliğe katkı sağlayabilir ancak bu konuda bir veriye ulaşılamamıştır.	Tanımlılığa dair bölgesel bir veriye ulaşılamamıştır.	Uygulamanın tasarım pratiği gelecekteki projeler için örnek ve farkındalık oluşturmuştur.
Place Du Géant Değişim Meydanı Projesi	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı tasarımın detaylandırılmasında aktif rol almıştır.	Mahallede yaşayan kullanıcıların aktif katılımı vardır.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmektedir.	Toplu etkinlikler belli bir süre sosyal bir paylaşım ve karşılaşmalar yaratmıştır.	Birkaç kullanıcı ve personel tarafından yetersiz seviyede bakım sağlanmıştır.	Fiziksel çevre iyileştirmeleri ve aydınlatma ile erişilebilirlik desteklenmiştir.	Sınıfsal bir ayrım yoktur.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Yüzeylerin renk niteliği ve mekânın üç boyutlu yapısı okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Kolektif mekân üretimi deneyimi ve duvar çizimi olan dev figürünün hem görsel olarak hem de mekâna ismini vererek yarattığı anlamsal bağlam imgelenebilirlik oluşumuna katkı sağlamıştır.	Tanımlılık mahalle ölçeğinde mevcuttur.	Uygulamanın tasarım pratiği benzer alanlar ve kentsel dönüşüm için örnek ve farkındalık oluşturmuştur.
Estonoesunsolar Müdahale Stratejileri- S. Agustin ve Coso Uygulamaları	Kullanıcılar sürece aktif şekilde katılmıştır.	Kullanıcı hem fikir aşamasında hem de tasarımın belirlenmesinde aktif rol almıştır.	Mahallede yaşayan kullanıcıların aktif katılımı vardır.	İşlev çeşitliliği kullanımı hem yerel sakinler hem dışarıdan gelenler için teşvik etmektedir.	Toplu etkinlikler sosyal bir paylaşım ve karşılaşmalar yaratmaktadır.	Kullanıcılar eylemleriyle fiziksel ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamaktadır.	Fiziksel iyileştirmeler alanın güvenli ve konforlu kullanımını desteklemektedir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Yüzeylerin renk niteliği ve mekânın üç boyutlu yapısı okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Algılanabilirliğin renkli yüzeylerle devamlılığı imgelenebilirliğe katkı sağlayabilir ancak bu konuda bir veriye ulaşılamamıştır.	Tanımlılık mahalle ölçeğinde mevcuttur.	Uygulamanın tasarım pratiği benzer alanlar ve kentsel dönüşüm için örnek, farkındalık ve kent ölçeğinde yayılan bir sosyal etki oluşturmuştur.
Shajing Antik Fuarının Yenilenmesi	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmektedir.	Toplanma ve etkinlik için tasarlanan mekânlar ve teraslar karşılaşma ve sosyalleşme senaryolarını desteklemektedir.	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yoktur. Ancak yerel kullanımın desteklenmesi mekânların sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.	Fiziksel iyileştirmeler alanın güvenli ve konforlu kullanımını desteklemektedir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir. Turistik kurguları desteklemektedir.	Yüzeylerin görsel nitelikleri ve mekânın üç boyutlu yapısı kentsel serginin sürekliliği ile birlikte okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Kentsel sergi mekâna yeni bir anlam katmanı ekleyerek tarihi yapısıyla farklı bir ilişki kurulmasını ve farklı bir kentsel imge oluşumunu desteklemektedir.	Belli bir veri olmamakla birlikte tanınırlığın mahalle ve bölge ölçeğinde tanıtımlarla sağlandığı düşünülmektedir.	Uygulama benzer alanların kentsel dönüşümü için örnek ve sosyal etki yaratma gücüne sahiptir.
Nantou Antik Kenti Kentsel Tasarım-Araştırma ve Bienal Yenilemesi	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	Kullanıcı sürece dahil edilmemiştir.	İşlev çeşitliliği kullanımı teşvik etmektedir.	Toplanma ve etkinlik için tasarlanan mekânlar ve teraslar karşılaşma ve sosyalleşme senaryolarını desteklemektedir.	Bakıma ve sahiplenmeye dair bir bilgi yoktur. Ancak yerel kullanımın desteklenmesi mekânların sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.	Fiziksel iyileştirmeler alanın güvenli ve konforlu kullanımını desteklemektedir.	Sınıfsal bir ayrım olmadan erişilebilirdir.	Yerel veya yabancı kullanıcı ayrımı olmadan erişilebilirdir.	Yüzeylerin görsel nitelikleri ve mekânın üç boyutlu yapısı kentsel serginin sürekliliği ile birlikte okunaklılık ve görünürlüğe katkı sağlamaktadır.	Kentsel sergi mekâna yeni bir anlam katmanı ekleyerek tarihi yapısıyla farklı bir ilişki kurulmasını ve farklı bir kentsel imge oluşumunu desteklemektedir.	Belli bir veri olmamakla birlikte tanınırlığın mahalle ve bölge ölçeğinde tanıtımlarla sağlandığı düşünülmektedir.	Uygulama benzer alanların kentsel dönüşümü için örnek ve sosyal etki yaratma gücüne sahiptir.